UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

FACULTATEA DE DREPT
CATEDRA DREPTUL ANTREPRENORIATULUI

Dr. Roşca Nicolae Dr. Baieş Sergiu

DREPTUL AFACERILOR

Volumul II

Chişinău 2006

CZU 347.7(075.8)
R 74

Manual: Dreptul afacerilor. Volumul II.

Autori: Roşca Nicolae, doctor în drept.
Baieş Sergiu, doctor în drept.

Prezentul volum a fost elaborat în conformitate cu noua programă a cursului „Dreptul afacerilor" aprobată de Consiliul Ştiinţific al Facultăţii de Drept a Universităţii de Stat din Moldova. La baza elaborării manualului sunt puse actele normative în vigoare la 1 mai 2006 şi cuprinde materia referitoare la reglementarea juridică a activităţii de întreprinzător, la statutul juridic al întreprinzătorilor persoane juridice, inclusiv la modul de constituire, funcţionare şi încetare a societăţilor în nume colectiv, în comandită, cu răspundere limitată, pe acţiuni, societăţilor cooperatiste, întreprinderilor de stat şi întreprinderilor municipale, filialelor şi reprezentanţilor, sistemelor societare, băncilor comerciale, burselor de valori şi de mărfuri şi a fondurilor de investiţii. Autorii au considerat necesar a supune analizei reglementările juridice privind investiţiile, micile afaceri, afacerile în zonele economice libere.

Destinat studenţilor, masteranzilor, doctoranzilor, profesorilor de la facultăţile de drept a instituţiilor de învăţământ superior, precum şi practicienilor interesaţi în reglementările juridice ce formează dreptul afacerilor.

Descrierea CIP a Camerei Naţionale a Cărţii
Roşca, Nicolae
Dreptul afacerilor / Nicolae Roşca, Sergiu Baieş; Univ. De Stat din Moldova. Fac. De Drept. Catedra Dreptul Antreprenoriatului. – Ch.: Î.S.F.E.-P. „Tipografia Centrală", 2006. ISBN 978-9975-78-148-()
Vol. 2. – 2006. – 432 p. – ISBN 978-9975-78-149-7
- - 1. Dreptul afacerilor
347.7(075.8)

Com. 9528
Î. S. Firma editorial-poligrafică "Tipografia Centrală",
MD-2068, Chişinău, str. Florilor, 1
tel. 49-31-46, 43-03-67, 43-03-60

ISBN 978-9975-78-148-()
ISBN 978-9975-78-149-7 (vol. 2)

Capitolul I
SOCIETĂŢILE DE PERSOANE

1.1. Dispoziţii generale

În funcţie de importanţa elementului *intuitu personae,* societăţile comerciale se împart în: *societăţi de persoane* şi *societăţi de capitaluri.*

Este *de persoane* societatea comercială care se înfiinţează, se organizează şi funcţionează întru considerarea identităţii şi calităţilor profesionale ale asociaţilor. În astfel de societate, prezintă interes nu capitalul, ci *străduinţa, încrederea şi conlucrarea asociaţilor în vederea obţinerii de profit*[1]. Societatea de persoane se clădeşte pe personalitatea fiecărui asociat[2], iar calitatea de asociat este concepută şi modelată în funcţie de o anumită persoană la care se raportează şi de care se leagă inseparabil[3]. În legătură cu aceste constatări, legiuitorul a prevăzut că o astfel de societate se constituie din cel mult 20 de persoane, cesiunea participaţiunii din capitalul social către un alt asociat sau terţ se face numai cu acordul celorlalţi membri, conducerea societăţii se exercită cu acordul tuturor membrilor, iar fiecare asociat are dreptul să acţioneze şi să reprezinte societatea dacă prin actul de constituire nu se prevede altfel.

Sunt *de persoane* societatea în nume colectiv şi societatea în comandită. În dependenţă de dispoziţiile actului de constituire, poate fi calificată drept societate de persoane şi societatea cu răspundere limitată. Chiar dacă asociaţii celei din urmă impun restricţii cesiunii părţii sociale sau chiar dacă interzic primirea terţilor, are o importanţă mare şi proporţia deţinută în capitalul social, de care depinde numărul de voturi.

---

[1] **Costin, Mircea şi Jeflea, Corina Aura.** *Societăţile comerciale pe persoane*. Lumina Lex, Bucureşti, 1999, p.22.

[2] **Huieck, G.** „*Gesellschaftsrecht*" 19 Auflage, C.H. Beck, Munchen, 1991, p.13, apud **Costin, Mircea şi Jeflea, Corina Aura.** *Op. cit.,* p.22.

[3] Ibidem.

Caracteristicile prin care societatea de persoane se deosebeşte de societatea de capitaluri sunt:

a) caracterul decisiv al elementului *intuitu personae*; acest tip de societate se constituie numai din persoane care au o încredere reciprocă deplină;

b) caracterul solidar şi nelimitat al răspunderii asociaţilor sau numai a unor asociaţi (în societatea în comandită);

c) faptul că legislaţia nu le impune un capital social minim;

d) obligaţia dizolvării societăţii de persoane dacă în ea au rămas mai puţin de doi asociaţi şi dacă, timp de 6 luni, nu s-a reorganizat şi nici nu s-a completat cu încă un asociat; obligaţia dizolvării ei şi în cazul modificării componenţei membrilor şi al lipsei de unanimitate între cei rămaşi în a continua activitatea.

Datorită răspunderii nelimitate şi solidare, societăţile de persoane nu sunt atât de atractive, de aceea numărul lor este mai mic în comparaţie cu cel al societăţilor cu răspundere limitată şi al societăţilor pe acţiuni. Chiar şi în statele cu economie dezvoltată, numărul societăţilor de persoane este mai mic decât cel al societăţilor de capitaluri[4].

1.2. Societatea în nume colectiv

1.2.1. Dispoziţii generale. Societatea în nume colectiv este reglementată de art. 121- 135 din Codul civil (în continuare – *C.civ.*). Dispoziţiile articolelor menţionate au abrogat tacit articolul 15 din Legea nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi şi au

[4] În Franţa, în anul 1998, erau înregistrate aproximativ 18 000 de societăţi în nume colectiv (**Guyon, Yves.** *Droit des affaires. Tome 1. Droit commercial general et Societes.* Economica, Paris, 1998, p.250). În Franţa, societăţile în comandită (comandită simplă şi pe acţiuni), potrivit unor date, au scăzut de la 3 760, în 1981, la 1257, în 1986. În Elveţia, către anul 1988, erau 13 980 de societăţi în nume colectiv şi 3 376 de societăţi în comandită (**Zaleschii, V.V.** *Polnâe i commanditnâe tovarişcestva v zarubejnâh stranah.* V sborniche: *Osnovnâe institutî grajdanscogo prava zarubejnîh stran.* Moscva, 1999, s.90-103).

înzestrat acest tip de societate ca societate, comercială, cu personalitate juridică proprie[5]. Nu sunt aplicabile nici dispoziţiile Regulamentului societăţilor economice care, deşi încă nu a fost abrogat, sunt anihilate de normele C.civ.

Doctrina juridică defineşte societatea în nume colectiv ca *o societate constituită prin asocierea, pe baza deplinei încrederi, a două sau mai multe persoane, care pun în comun anumite bunuri pentru a desfăşura o activitate comercială în scopul împărţirii beneficiilor rezultate şi care răspund nelimitat şi solidar pentru obligaţiile societăţii*[6].

Din definiţie rezultă caracteristicile acestei societăţi:

a) asocierea se bazează pe deplina încredere a membrilor societăţii; la aşa formă de societate recurg numai rudele şi prietenii apropiaţi care îşi cunosc calităţile profesionale şi personale; legislatorul limitează numărul total al membrilor societăţii în nume colectiv la 20 de persoane;

b) capitalul social este divizat în participaţiuni (cote-părţi), care nu sunt reprezentate prin titluri de valoare; participaţiunea la capitalul social dă dreptul la un singur vot dacă actul de constituire nu prevede altfel;

c) obligaţiile societăţii sunt garantate cu patrimoniul social (art.68), precum şi cu răspunderea nelimitată şi solidară a asociaţilor [art.121 alin.(1) şi art.128];.

d) societatea este administrată de asociaţi, care practică activitate de întreprinzător în numele societăţii; ca excepţie, în calitate de administrator poate fi numit un terţ.

---

[5] Potrivit Legii nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi art.15, „societatea în nume colectiv nu este persoană juridică şi se prezintă în cadrul raporturilor de drept ca persoană fizică". În concordanţă cu această dispoziţie, Regulamentul societăţilor economice prevede că „societatea în nume colectiv şi societatea în comandită nu au statut de persoană juridică, ceea ce înseamnă că patrimoniul acestora este inseparabil de patrimoniul membrilor lor".

[6] **Cărpenaru, Stanciu.** *Drept comercial român.* Bucureşti, 2001, p. 273.

Potrivit datelor neoficiale, la 1 decembrie 2005, în Registrul de stat al întreprinderilor erau înscrise 200 de societăţi în nume colectiv, care aveau un capital social cumulativ de 831 026 lei.

1.2.2. Constituirea societăţii în nume colectiv. Societatea în nume colectiv se înfiinţează prin act de constituire, încheiat în formă autentică. Deoarece societatea în nume colectiv se constituie din cel puţin două persoane, actul de constituire are forma de contract.

1.2.2.1. Actul de constituire trebuie să cuprindă clauzele prevăzute în C.civ., la art.108 şi 122, inclusiv: denumirea şi sediul societăţii; obiectul ei de activitate; numele, locul şi data naşterii, domiciliul, cetăţenia şi datele din actul de identitate al fondatorului persoană fizică; denumirea, sediul, naţionalitatea, numărul de înregistrare al fondatorului persoană juridică; cuantumul şi conţinutul capitalului social al societăţii; participaţiunile asociaţilor, modul şi termenul lor de vărsare; valoarea bunurilor constituite ca participaţiune în natură şi modul lor de evaluare dacă au fost făcute asemenea aporturi; sediul; structura, atribuţiile, modul de constituire şi de funcţionare a organelor societăţii; modul de reprezentare; mărimea şi modalitatea de modificare a participaţiunilor fiecărui participant la capitalul social; răspunderea membrilor pentru încălcarea obligaţiilor de depunere a aporturilor; procedura de adoptare a hotărârilor de către asociaţi; procedura de admitere a noilor asociaţi; temeiurile şi procedura de retragere şi excludere din societate; filialele şi reprezentanţele societăţii; alte date stabilite de lege pentru tipul respectiv de societate.

1.2.2.2. Asociaţii. Luând în considerare caracterul *intuitu personae* al acestui tip de societate, calitatea de fondator, iar ulterior constituirii, de asociat (membru) o pot avea, de regulă, persoanele fizice. Ca excepţie, legiuitorul a permis calitatea de asociat al societăţii în nume colectiv şi persoanelor juridice. Acestea, devenind asociaţi, răspund pentru obligaţiile societăţii în nume colectiv atât cu cota de participare, cît şi cu tot patrimoniul lor. Desigur, în legătură cu acceptarea calităţii de asociat pentru persoanele juridice, elementul *intuitu personae* se erodează.

Legea permite unei persoane să fie asociat cu răspundere nelimitată numai într-o singură societate. Astfel, art.121 alin.(2) prevede că o persoană fizică sau juridică poate fi asociatul numai a unei societăţi în nume colectiv, iar art.136 alin.(2) interzice comanditarului de a fi asociat în societatea în nume colectiv.

Potrivit Regulamentului societăţilor economice pct.4, întreprinderile de stat şi societăţile pe acţiuni în care statul deţine de la 30 % din acţiuni nu pot participa la fondarea societăţii în nume colectiv. Din motive de protecţie a patrimoniului statului, legiuitorul impune restricţii, reducând răspunderea pentru obligaţiile unor asemenea tipuri de societăţi. Această restricţie se raportă şi la autorităţile publice.

Societatea în nume colectiv nu poate avea mai puţin de 2 şi mai mult de 20 de asociaţi. Nerespectarea acestor condiţii poate servi temei de dizolvare a societăţii.

1.2.2.3. Denumirea de firmă. Denumirea societăţii în nume colectiv trebuie să conţină forma juridică de organizare, adică formula „societate în nume colectiv" sau abrevierile „S.N.C.", numele sau denumirea asociaţilor. De exemplu: Societatea în Nume Colectiv „Movileanu şi Popescu" ori S.N.C. „Movileanu şi Popescu". În denumire pot să nu fie indicate numele sau denumirea tuturor asociaţilor, ci doar numele sau denumirea a cel puţin unuia dintre asociaţi şi sintagma „*şi compania*" sau abrevierea „*şi Co*". De exemplu: Societatea în Nume Colectiv „Movileanu şi compania"; S.N.C. „Movileanu şi Co".

1.2.2.4. Capitalul social. Pentru societatea în nume colectiv, legislaţia nu stabileşte o limită minimă de capital social. În actul de constituire se indică mărimea capitalului social şi cota de participare (participaţiunea) a fiecărui asociat.

1.2.2.5. Înregistrarea societăţii în nume colectiv. Societatea în nume colectiv se înregistrează la Camera Înregistrării de Stat conform Legii nr.1265/2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor şi organizaţiilor. Prin înregistrare, societatea

dobândeşte personalitate juridică cu toate consecinţele ce rezultă din această calitate.

1.2.3. Funcţionarea societăţii în nume colectiv. După cum s-a menţionat, funcţionarea societăţii comerciale impune analiza drepturilor şi obligaţiilor asociaţilor, structura organizatorică a societăţii şi regimul juridic al patrimoniului.

1.2.3.1. Drepturile, obligaţiile şi răspunderea asociaţilor

a) Drepturile. Asociaţii societăţii în nume colectiv îşi exercită drepturile conform legislaţiei în vigoare. Drepturile, stipulate în C.civ. la art.115, sunt analizate prin prisma dispoziţiilor lui care guvernează statutul juridic al societăţii în nume colectiv.

Dreptul de a participa la conducerea şi la activitatea societăţii. Acest drept are la bază intenţia asociaţilor de a colabora voluntar în activitatea de întreprinzător. Participarea asociaţilor la conducerea şi activitatea societăţii în nume colectiv presupune, pe de o parte, participarea la adoptarea hotărârilor de importanţă pentru viaţa societăţii, iar pe de altă parte, gestionarea afacerilor societăţii.

Fiecare asociat are dreptul de a participa cu drept de vot la şedinţele asociaţilor, de regulă având dreptul la un singur vot (art.123). Cel care a contribuit la formarea capitalului social cu un aport mai mare sau din alte considerente stabilite în actul de constituire poate să aibă mai multe voturi. Asociatul nu va participa la votare dacă asociaţii decid excluderea lui din societate [art.129 alin.(1)]. Fiecare asociat are dreptul de a acţiona de sine stătător în numele societăţii dacă actul de constituire nu prevede că acest drept se exercită de către toţi asociaţii împreună sau că acest drept aparţine numai unor persoane expres stabilite [art.124 alin.(1)];

Toţi asociaţii au dreptul de a reprezenta societatea. Dacă actul de constituire prevede numai dreptul de reprezentare al unuia sau al câtorva asociaţi, asociaţii neindicaţi nu au acest drept (art.125).

Dreptul la informaţie privind activitatea societăţii. Fiecare asociat are dreptul să ia cunoştinţă de cărţile contabile şi de alte documente ce privesc activitatea societăţii. Asociatul, personal sau asistat de un expert, poate consulta documentaţia privind administrarea societăţii

[art.124 alin.(4)]. Acest drept îl are şi asociatul împuternicit cu administrarea şi reprezentarea societăţii.

Dreptul la o parte din beneficiu. Veniturile societăţii în nume colectiv se repartizează între membrii ei proporţional participaţiunilor la capitalul social [art.115 alin.(1) lit.c) şi art.127]. Actul de constituire poate să prevadă şi o altă modalitate de repartizare a beneficiului stabilind că asociatul este în drept să pretindă la o cotă mai mare din beneficiu decât cota sa din capitalul social. Dacă actul de constituire prevede astfel, asociatul care prestează servicii sau munceşte pentru societate cu titlu de aport social poate pretinde la o parte din beneficiile societăţii [art.114 alin.(4)]. Clauza contractuală sau hotărârea adunării prin care asociatul este privat de dreptul la beneficii este nul [art.127 alin.(1)];

Dreptul la o parte din active în caz de lichidare a societăţii. Dacă societatea în nume colectiv se lichidează, fiecare asociat este în drept să pretindă la o parte din activele ei rămase după satisfacerea creanţelor [art. 115 alin.(1) lit.d)]. Activele se împart între asociaţi în modul stabilit la art.96 din C. civ., proporţional cotelor deţinute, dacă actul de constituire nu prevede altfel.

Dreptul de retragere din societate. Potrivit art.130 din C. civ., asociatul societăţii în nume colectiv este în drept să se retragă din societate informând ceilalţi asociaţi cu cel puţin 6 luni înainte. Actul de constituire nu poate interzice retragerea. Asociatul care se retrage primeşte în bani valoarea participaţiunii la patrimoniul societăţii, conform bilanţului de la data retragerii. Asociatul poate primi cotă-parte din capitalul social, în natură, sub formă de bunuri ale societăţii.

b) Obligaţiile. Obligaţiile asociatului societăţii în nume colectiv sunt stabilite de lege ori asumate prin actul de constituire.

Obligaţia de a transmite aportul. Asociatul este obligat să contribuie cu aporturi în bani sau în natură la constituirea societăţii. Până la înregistrarea ei de stat, asociatul trebuie să predea în numerar cel puţin 40% din aport, iar restul, în decursul a 6 luni de la data înregistrării.

În capitalul social al societăţii în nume colectiv pot fi transmise orice bunuri aflate în circuitul civil. Potrivit art. 114 alin.(4), asociaţii se pot obliga la prestaţii în muncă şi servicii cu titlu de *aport social*, care însă nu constituie aport la formarea sau la majorarea capitalului social. Rezultă că legiuitorul face o distincţie între noţiunea de aport la capitalul social şi aport social. Aportul la capitalul social majorează partea socială a fiecărui asociat şi, implicit, capitalul social. Aportul social poate acorda asociatului dreptul la o parte suplimentară din beneficiile repartizate şi chiar la o parte din active în caz de lichidare a societăţii sau de retragere din ea.

În capitalul social al societăţii în nume colectiv ca societate de persoane se admite aportul în creanţe, care se consideră vărsat numai după ce societatea comercială a obţinut plata sumei de bani care face obiectul creanţei [art. 114 alin.(7)].

Obligaţia de a participa personal la activitatea societăţii. Art. 121 alin.(1) prevede că *membrii practică ... activitate de întreprinzător în numele societăţii*. Rezultă de aici că activitatea personală a asociaţilor ţine de esenţa societăţii în nume colectiv, concluzie confirmată şi de dispoziţia art.125 alin.(1), potrivit căreia asociatul este obligat să reprezinte societatea dacă, prin actul de constituire, nu este absolvit de această obligaţie.

Obligaţia de a nu deveni asociat cu răspundere nelimitată al unei alte societăţi comerciale. Potrivit art.121 alin.(2), o persoană fizică sau juridică poate fi asociat numai într-o singură societate în nume colectiv. Comanditatul nu poate deveni asociat al unei societăţi în nume colectiv [art. 136 alin.(2)]. Respectarea acestei obligaţii este pusă în sarcina Camerei Înregistrării de Stat, care respinge cererea de înregistrare a societăţii în cazul în care unul dintre asociaţi are calitatea de asociat al unei alte societăţi în nume colectiv. Cererea de înregistrare a persoanei care a dobândit, prin acte între vii sau pentru cauză de moarte, o participaţiune la o societate în nume colectiv, aceasta fiind deja asociată a unei alte societăţi de acest tip, este respinsă de Camera Înregistrării de Stat, societatea în care vrea să se înregistreze fiind obligată să aplice dispoziţiile art.132 alin.(2) din C.

civ. Stabilind această obligaţie, legiuitorul pune o limită pentru ca persoana să nu aibă posibilitatea de a se angaja să răspundă nelimitat în mai multe societăţi comerciale. Trebuie precizat faptul că şi fondatorul instituţiei răspunde pentru obligaţiile acesteia în măsura în care patrimoniul ei nu este suficient pentru satisfacerea creanţelor.

Obligaţia de comunica modificarea datelor de identitate. Fiecare asociat trebuie să comunice societăţii şi Registrului de stat al întreprinderilor schimbarea datelor de identitate (numele sau denumirea, domiciliul sau sediul). Necomunicarea lor duce la privarea asociatului de dreptul de a cere despăgubiri sau de a cere declararea nulităţii hotărârilor în legătură cu încălcarea obligaţiei de informare dacă neinformarea se datorează necomunicării modificării datelor de identitate.

Obligaţia de neconcurenţă. Asociatul societăţii în nume colective este obligat să nu desfăşoare activităţi similare celei pe care o practică societatea, decât cu acordul celorlalţi asociaţi. Acest acord se prezumă dacă, la momentul primirii asociatului în societate, se cunoştea că acesta practică genul de activitate al societăţii. În cazul în care încalcă obligaţia de neconcurenţă, asociatul răspunde pentru prejudiciul cauzat ori poate fi obligat să cesioneze drepturile dobândite prin actele executate cu încălcarea pactului de neconcurenţă.

c) Răspunderea asociatului. Asociatul societăţii în nume colectiv poartă răspundere subsidiară şi solidară cu tot patrimoniul său (*nelimitată – n.n.*) pentru obligaţiile societăţii, indiferent de faptul dacă a participat la fondarea ei ori a dobândit calitatea de asociat ulterior fondării. Mai mult decât atât, chiar dacă a dobândit calitatea de asociat ulterior constituirii societăţii, poartă răspundere în egală măsură cu alţi membri pentru obligaţiile apărute până la încadrarea lui în societate. Luând în considerare caracterul *intuito personae* al societăţii în nume colectiv, se prezumă că noul asociat, la primirea sa în societate, avea cunoştinţă despre datoriile societăţii faţă de terţi şi, dobândind calitatea de asociat, le acceptă, angajându-se să răspundă pentru ele cu întregul său patrimoniu. Asociatul ar putea dovedi prin

probe contrarii că a fost indus în eroare şi că, fiind cu bună-credinţă, nu putea cunoaşte existenţa datoriei. Fostul asociat poartă răspundere, pentru obligaţiile societăţii apărute până la ieşirea lui din societate, în egală măsură cu asociaţii rămaşi, în termen de 2 ani din ziua aprobării dării de seamă despre activitatea societăţii pentru anul în care a ieşit din societate.

Succesorul asociatului decedat sau reorganizat, acceptat în societate conform art.132 alin.(1), poartă răspundere, *în limitele patrimoniului care a trecut la el, de obligaţiile pentru care ... purta răspundere membrul decedat sau reorganizat* [art. 132 alin. (3)].

Răspunderea asociatului este *subsidiară* şi, din acest motiv, creditorii societăţii se pot adresa asociaţilor numai dacă societatea nu poate să le satisfacă cerinţele patrimoniale.

Răspunderea asociaţilor este *solidară*, iar creditorul poate pretinde fiecărui asociat executarea, adică satisfacerea integrală, a creanţei.

Răspunderea asociatului este *nelimitată,* deoarece răspunde cu toate bunurile din patrimoniul său, indiferent de mărimea participaţiunii la capitalul social.

Asociatul faţă de care este introdusă o acţiune pentru obligaţiile societăţii în nume colectiv poate opune numai excepţiile la care societatea sau asociatul personal are dreptul. Asociatul care a executat obligaţia societăţii, adică a satisfăcut creanţa, are dreptul la acţiune în regres împotriva celorlalţi asociaţi (debitori solidari) pentru părţile acestora din obligaţie.

Acordul asociaţilor societăţii în nume colectiv asupra limitării sau înlăturării răspunderii prevăzute de prezentul articol este nul.

1.2.4. Structura organizatorică a societăţii în nume colectiv. Legislaţia nu prevede pentru societatea în nume colectiv o anumită ierarhie a organelor sale, nici nu reglementează vreo procedură de convocare a şedinţelor acestora ca în cazul societăţii cu răspundere limitată sau al societăţii pe acţiuni. Prin dispoziţiile legale, pot fi evidenţiate totuşi unele norme referitoare la atribuţiile specifice ale organului suprem (adunarea asociaţilor), precum şi ale organului

executiv. Controlul asupra activităţii societăţii şi, în special, asupra administratorului ei este exercitat de fiecare asociat dacă, prin actul de constituire, nu a fost creat un organ special.

1.2.4.1. Adunarea asociaţilor, organ decizional suprem al societăţii în nume colectiv. Potrivit C.civ. art.123 alin.(1), conducerea societăţii în nume colectiv se exercită prin acordul tuturor membrilor. De aici rezultă concluzia că legiuitorul stabileşte adoptarea hotărârilor privind gestiunea şi administrarea societăţii cu votul unanim al asociaţilor. Societatea în nume colectiv, fiind una de persoane, este reglementată prin dispoziţiile actului de constituire, iar orice modificare în acest act poate fi făcută cu acordul tuturor asociaţilor, cu excepţia cazurilor stabilite expres de actul de constituire şi a cazurilor nelegate de modificarea actului de constituire, când hotărârea se adoptă cu majoritate de voturi.

În lipsa unor dispoziţii legale, adunarea asociaţilor se convoacă în modul şi în ordinea stabilită în actul de constituire. La adoptarea hotărârilor, fiecare asociat are dreptul la un singur vot dacă actul de constituire nu prevede altfel.

De competenţa adunării asociaţilor ţin următoarele chestiuni:

a) modificarea actului de constituire [art.122 alin.(2)];

b) desemnarea şi revocarea administratorilor şi a reprezentanţilor (art. 124);

c) excluderea asociatului din societate [art.113 alin.(5) şi (6) art.129 alin.(2)];

d) aprobarea raportului financiar şi a bilanţului anual, repartizarea beneficiului între asociaţi;

e) aprobarea actelor societăţii ce se referă la genurile de activităţi prevăzute de actul de constituire [art.124 alin.(2)];

f) alte chestiuni menţionate în actul de constituire.

1.2.4.2. Administratorul, organ executiv al societăţii în nume colectiv. Societatea în nume colectiv este administrată (art.124) şi reprezentată (art.125), de regulă, de către asociaţi. Conform art.124, termenul de administrare (conducere) implică şi

sensul de reprezentare. Persoanele care administrează societatea o şi reprezintă dacă, din actul de constituire, nu rezultă contrariul.

Prin *administrare (gestiune),* legiuitorul înţelege exercitarea de acte pentru punerea în valoare a patrimoniului societăţii şi atingerea obiectivului propus în actul de constituire. În particular, actele de administrare sunt operaţiuni interne de organizare a procesului de producţie, de prestare a serviciilor sau de executare a lucrărilor, de gestiune, de conducere a personalului societăţii, de evidenţă etc.

Societatea este administrată de toţi asociaţii dacă actul de constituire nu prevede altfel [art.124 alin.(1)]. Prin actul de constituire se poate prevedea că societatea se administrează: în comun de toţi asociaţii; numai de unii asociaţi; sau de terţi.

Prin *reprezentare,* se înţelege efectuarea, în numele societăţii, a unor acte juridice în raport cu terţii. Dreptul şi obligaţia de a reprezenta societatea în nume colectiv le au toţi asociaţii dacă, prin actul de constituire, nu se prevede că societatea va fi reprezentată de unul sau de câţiva asociaţi. În cazul în care calitatea de administrator a fost delegată unor asociaţi, ceilalţi pot activa în numele societăţii numai în bază de procură.

În cazul mai multor reprezentanţi, fiecare are dreptul de a acţiona independent în numele societăţii, iar al desemnării mai multor asociaţi administratori, actul de constituire poate stabili că ei vor acţiona împreună.

Numele administratorilor trebuie să fie indicat în actul de constituire şi în registrul de stat al întreprinderilor.

Dreptul de administrare şi de reprezentare se limitează numai la domeniul de activitate al societăţii indicat în actul de constituire. Prin urmare, administratorul societăţii în nume colectiv este împuternicit să încheie în numele societăţii numai acte aferente activităţilor prevăzute expres în actul de constituire. Pentru încheierea actelor juridice ce depăşesc obiectul de activitate al societăţii, se cere acordul expres al tuturor asociaţilor.

Potrivit art.127 alin.(2), asociatul care a acţionat în interesul societăţii în nume colectiv fără împuternicire are dreptul, dacă

societatea nu a acceptat actele juridice pe care le-a încheiat, să ceară compensarea, în limita beneficiului sau a economiilor obţinute de societate ca rezultat al acţiunilor sale, cheltuielilor suportate.

Legea stipulează că societatea în nume colectiv nu poate invoca faţă de terţii de bună-credinţă dispoziţiile actului de constituire prin care este limitat dreptul asociatului de a reprezenta societatea [art.124 alin.(3) şi art.125 alin.(6)].

La cererea oricărui membru, instanţa de judecată poate priva persoana de dreptul de a administra şi a reprezenta societatea în nume colectiv din motive întemeiate ca: încălcarea gravă a obligaţiilor, imposibilitatea exercitării atribuţiilor etc.

Printr-o declaraţie adresată persoanelor cu drept de administrare şi reprezentare, orice membru poate renunţa oricând la dreptul de a administra şi a reprezenta societatea.

Terţii pot administra şi reprezenta societatea în nume colectiv numai cu titlu de excepţie şi cu condiţia indicării exprese a numelui lor în actul de constituire şi înscrierii în Registrul de stat al întreprinderilor.

1.2.4.3. Organul de control. Potrivit art. 124 alin.(4), fiecare membru al societăţii în nume colectiv are dreptul să ia cunoştinţă, personal sau asistat de un expert, de toată documentaţia privind administrarea. Prin actul de constituire, societatea poate crea un organ special de control, format dintr-un cenzor sau mai mulţi (comisie de cenzori). Actul de constituire va prevedea şi modul de activitate al organului de control. Acesta trebuie să activeze astfel încât să nu încalce dreptul asociatului de a lua cunoştinţă de actele de gestiune. Clauza actului de constituire prin care se limitează sau se exclude dreptul de a lua cunoştinţă de documentaţie este nulă.

1.2.4.4. Patrimoniul societăţii şi participaţiunea asociatului. Reglementările, anterioare C. civ., din Legea nr.845/1992 şi ale Regulamentului societăţilor economice prevedeau că societatea în nume colectiv nu are statut de persoană juridică, iar patrimoniul ei este *inseparabil de patrimoniul membrilor săi* (Regulament art.6). Potrivit dispoziţiilor C. civ., societatea în nume colectiv este

persoană juridică şi are patrimoniu distinct. În activul patrimoniului se includ toate bunurile societăţii indiferent de provenienţa capitalului, iar în pasiv, toate obligaţiile pe care societatea le are faţă de terţi.

La origine, patrimoniul societăţii se formează din bunurile transmise ca aport la capital. După cum s-a menţionat, cuantumul capitalului social, mărimea aportului şi mărimea participaţiunii fiecărui asociat trebuie să fie indicate expres în actul de constituire. Capitalul social se formează din contul aporturilor, care se evaluează şi se varsă în termenul stabilit în C. civ. la art.112 – 114 şi reprezintă expresia bănească a valorii aporturilor.

Pentru aportul vărsat, fiecare asociat dobândeşte dreptul la o fracţiune din capitalul social, numită participaţiune sau parte de interes. Participaţiunea poate fi dobândită şi prin acte între vii sau pentru cauză de moarte. Numai persoana care are o participaţiune deţine şi calitatea de asociat. Mărimea participaţiunii nu poate fi mai mare de valoarea aportului vărsat. Participaţiunea reprezintă în sine dreptul de creanţă pe care asociatul îl are faţă de societate şi care se realizează prin exercitarea tuturor drepturilor menţionate mai sus. În esenţă, participaţiunea, fiind un drept de creanţă şi, implicit, un bun incorporal, se include de sine stătător în patrimoniul personal al asociatului.

Asociatul se poate retrage din societate cu participaţiunea sa pe care o poate înstrăina. De asemenea, asociatul poate înstrăina participaţiunea sa, precum şi o poate transmite prin succesiune.

Asociatul se poate retrage din societatea în nume colectiv dacă a informat ceilalţi asociaţi cu cel puţin 6 luni înainte. Retragerea poate avea loc şi până la expirarea acestui termen dacă ceilalţi asociaţi îşi exprimă expres acordul. Trebuie să se facă deosebire între „retragerea" şi „excluderea" asociatului şi, într-o anumită măsură, „ieşirea" acestuia din societate. Retragerea impune ideea că asociatul ia partea din patrimoniu care îi revine şi care este proporţională cotei sale din capitalul social. Art.131 alin.(1) prevede că asociatului retras *i se achită valoarea părţii din patrimoniu,* presupunându-se plata unei sume.

Dacă asociatul care se retrage şi asociaţii rămaşi sunt de acord, *achitarea valorii patrimoniului poate fi înlocuită cu transmiterea lui în natură*. După cum rezultă din coroborarea dispoziţiilor alin.(1) şi alin.(3) ale art. 131, valoarea părţii din activul patrimoniului care i se cuvine asociatului şi care i se va plăti ori i se va aloca trebuie să fie proporţională participaţiunii la capitalul social. Înseamnă că societatea trebuie să întocmească un bilanţ contabil la data retragerii şi să determine cota din activele nete ale asociatului retras care va fi plătită sau alocată. Astfel, capitalul social se va reduce cu participaţiunea celui retras. Legislaţia nu obligă societatea în nume colectiv să înştiinţeze creditorii despre retragerea asociatului şi reducerea capitalului social, deoarece asociatul retras răspunde pentru obligaţiile societăţii apărute până la retragerea sa, după cum s-a relevat, *în termen de doi ani din ziua aprobării dării de seamă despre activitatea societăţii pentru anul în care a ieşit din societate*.

Termenul *ieşire* din societate folosit în dispoziţiile art.128 alin.(3) are acelaşi sens ca şi termenul *retragere*. Termenul *ieşire* folosit în art.129 alin.(3) are însă un sens deosebit de cel de *retragere*, deoarece se stipulează: *Dacă asociatul a ieşit din ea, participaţiunile la capitalul social ale membrilor rămaşi se majorează corespunzător*. Această majorare a participaţiunilor va avea loc numai dacă asociatul a ieşit din societate din cauza excluderii lui pentru nevărsare în termen a aportului. Norma art.113 alin.(6) prevede că asociatul care nu a vărsat aportul nici în termenul suplimentar pierde dreptul asupra părţii sociale şi asupra fracţiunii vărsate. De asemenea, s-ar efectua o ieşire din societate în sensul art.129 cu majorarea participaţiunilor asociaţilor rămaşi dacă cel care iese donează partea sa socială societăţii şi aceasta o fracţionează între asociaţii săi.

Cesiunea participaţiunii. Asociatul societăţii în nume colectiv poate să transmită participaţiunea sa unor alte persoane [art.129 alin.(4)]. Deoarece participaţiunea este un drept de creanţă, transmiterea ei de la o persoană la alta se face prin contract de cesiune de creanţă. Cesiunea către un alt asociat sau către un terţ este posibilă numai cu acordul unanim al celorlalţi asociaţi. Dacă unul

dintre aceştia din urmă nu este de acord cu cesiunea participaţiunii, atunci unica posibilitate a asociatului rămâne retragerea sa din societate.

Contractul de cesiune de creanţă cade sub incidenţa art. 556-557 din C. civ. La acordul părţilor, un astfel de contract poate fi cu titlu oneros sau cu titlu gratuit. Dispoziţia art.556 alin.(5), coroborată cu art.107 alin.(1), stabileşte forma autentică de întocmire a contractului de cesiune a participaţiunii societăţii în nume colectiv. O dată cu participaţiunea, la dobânditor trec şi drepturile asociatului. Pentru ca să aibă putere juridică şi să fie opozabilă terţilor, transmiterea trebuie să fie înregistrată în registrul de stat al întreprinderilor (Legea nr.1265/2001 art.18).

Succesiunea participaţiunii. Dacă asociatul persoană fizică decedează ori asociatul persoană juridică se reorganizează, participaţiunea trece la succesori, iar aceştia dobândesc calitatea de asociat numai dacă toţi asociaţii sunt de acord. Dacă asociaţii nu acceptă calitatea de asociat a succesorilor persoanei decedate sau reorganizate, societatea este obligată să le plătească partea din activele nete ce le revine pentru această participaţiune. Suma care se plăteşte succesorilor pentru participaţiune se determină la data decesului sau reorganizării şi reprezintă o parte din active proporţională participaţiunii din capitalul social a asociatului decedat sau reorganizat.

Excluderea asociatului. Asociatul poate fi exclus din societatea în nume colectiv. Excluderea poate avea loc din motivul indicat la art.113 alin.(5), adică pentru nevărsare în termen a aportului. Orice asociat are dreptul să stabilească în scris asociatului care nu a vărsat aportul în termen de 6 luni de la data înregistrării societăţii un termen de cel puţin o lună pentru depunerea aportului şi să-l avertizeze că, dacă nu îl va depune, va fi exclus din societate. Asociatul care nu a vărsat aportul în termenul suplimentar pierde dreptul asupra părţii sociale şi asupra fracţiunii vărsate, fapt care trebuie notificat. Altfel spus, în cazul art.113 alin.(5), asociatul societăţii în nume colectiv pierde calitatea de asociat, pornind de la

logica dispoziţiei legale, fără adoptarea în acest sens a unei hotărâri de către adunarea asociaţilor.

Art. 129 alin.(2) dispune că asociatul societăţii în nume colectiv poate fi exclus din societate dacă ceilalţi membri, din motive întemeiate, cer, prin unanimitate de voturi, instanţei de judecată excluderea lui. Dispoziţia menţionată presupune că ceilalţi asociaţi pot să adopte unanim o hotărâre privind înaintarea unei cereri de chemare în judecată pentru excluderea unui asociat. De asemenea, toţi ceilalţi asociaţi pot depune o cerere de chemare în judecată prin care să solicite excluderea din societate, prezentând motive întemeiate. Legiuitorul nu indică expres motivele care se consideră întemeiate pentru excludere, lăsând faptul acesta la latitudinea instanţei. În opinia noastră, încheierea, în numele societăţii, a unor acte prejudiciabile, a unor acte generatoare de conflict de interese, precum şi desfăşurarea unei activităţi similare celei a societăţii duc la încălcarea dispoziţiei art.116 alin.(2).

Urmărirea participaţiunii asociatului. Fiind un bun, participaţiunea la capitalul social face parte din patrimoniul persoanei. Deoarece subiectul de drept răspunde cu toate bunurile sale pentru datoriile lui nelegate de participarea la societate (datorii personale) se permite doar în cazul insuficienţei unui alt patrimoniu al acestuia pentru onorarea datoriilor. Creditorii unui astfel de membru sînt în drept să ceară societăţii separarea unei părţi din patrimoniul ei, proporţional participaţiunii debitorului la capitalul social, pentru urmărirea acestei părţi. Partea din patrimoniul societăţii susceptibilă separării sau valoarea ei se determină conform unui bilanţ, întocmit la momentul înaintării pretenţiilor creditorilor cu privire la separare.

Urmărirea patrimoniului proporţional participaţiunii membrului la capitalul social condiţionează excluderea acestuia din societatea în nume colectiv şi atrage efectele prevăzute la art.128 alin.(2) şi (3).

Repartizarea beneficiului. Prin dispoziţia art.127, se stabileşte regula generală de repartizare a beneficiului între asociaţii societăţii în

nume colectiv, potrivit căreia *veniturile societăţii se repartizează între asociaţi proporţional participaţiunilor la capitalul social*. În lipsa unor dispoziţii exprese ale actului de constituire, modul de repartiţie a beneficiului poate fi decis prin unanimitate de voturi, ceea ce înseamnă că asociaţii pot să repartizeze profitul şi altfel decât proporţional participaţiunii. Actul de constituire de asemenea poate prevedea o altă modalitate de repartizare a beneficiului, derogând de la principiul proporţionalităţii. Art. 114 alin.(4) prevede în special că prestaţiile în muncă şi serviciile nu constituie aport la formarea sau la majorarea capitalului social, însă asociaţii care le prestează *au dreptul să participe, potrivit actului de constituire, la împărţirea beneficiului*. C. civ. nu stabileşte regularitatea repartizării beneficiului între asociaţii societăţii în nume colectiv aşa cum prevede Legea nr.1134/1997 pentru societăţile pe acţiuni la art.48 sau Regulamentul societăţilor economice pentru societăţile cu răspundere limitată la art.24. În lipsa unor dispoziţii imperative, societatea în nume colectiv poate să repartizeze beneficiul între asociaţi şi mai frecvent decât o dată în an, inclusiv o dată în trimestru sau chiar în lună. Repartiţia lunară este benefică deoarece asociaţii pot să-şi exploateze nu numai mijloacele materiale, dar şi să-şi comercializeze forţa de muncă. În această situaţie, repartizarea beneficiului poate fi făcută cu regularitatea plăţii salariului.

Clauza actului de constituire sau acordul cu privire la lipsirea asociatului de dreptul la o parte din beneficiul societăţii este nul.

Dispoziţiile art. 127 prevăd că, între asociaţi, se repartizează şi pierderile. Considerăm că expresia *repartizare a pierderilor* nu este adecvată. Societatea comercială se constituie pentru a desfăşura activitate de întreprinzător şi pentru a obţine prin această activitate venit pe care să-l repartizeze între asociaţi. Numai când activitatea sa este ineficientă, societatea suportă pierderi. Aceste pierderi sunt ale societăţii, iar asociaţii, potrivit actului de constituire, pot să participe la acoperirea lor prin vărsăminte suplimentare proporţional participaţiunii la capitalul social sau în alt mod stabilit. În cazul în care actul de constituire nu prevede modul de acoperire a

pierderilor, iar acestea sunt substanţiale şi prejudiciază terţii, intervine răspunderea asociaţilor, care este nelimitată şi solidară. De aceea, acoperirea pierderilor este raţională şi rezonabilă pentru prevenirea insolvenţei sau insolvabilităţii societăţii în nume colectiv şi, implicit, a răspunderii asociaţilor.

Dacă, drept urmare a pierderilor suportate, activele nete ale societăţii devin mai mici decât capitalul social, societatea în nume colectiv nu poate repartiza sume de bani sau alte active între asociaţi până când activele nete nu vor fi suplimentate şi valoarea va depăşi cuantumul capitalului social.

1.2.5. Încetarea activităţii. Societatea în nume colectiv încetează prin reorganizare sau lichidare.

1.2.5.1. Reorganizarea. Societatea în nume colectiv se poate reorganiza ori participa la un proces de reorganizare în una din formele stabilite de C. civ. şi supuse analizei în volumul I. Luând în considerare răspunderea nelimitată şi solidară a asociaţilor societăţii în nume colectiv, legiuitorul stabileşte că, în cazul reorganizării ei în societate pe acţiuni, în societate cu răspundere limitată sau în cooperativă, asociaţii continuă, în termen de 3 ani, să răspundă solidar şi nelimitat pentru obligaţiile născute până la reorganizare. Asociatul nu este absolvit de răspundere nici în cazul în care, până la expirarea termenului de 3 ani, înstrăinează participaţiunea.

1.2.5.2. Dizolvarea. Societatea în nume colectiv se dizolvă dacă intervine unul dintre temeiurile stabilite în C. civ. la art.86 şi 87. Dizolvarea, examinată anterior, este urmată de procedura de lichidare.

Societatea în nume colectiv se va dizolva şi în cazul în care în ea rămâne un singur asociat, acesta negăsind, în termen de 6 luni, un alt asociat ori nereorganizând societatea în o altă formă (art.134).

De asemenea, societatea se va dizolva şi va intra în procedură de lichidare dacă unul dintre asociaţi a decis să se retragă ori a decedat, ori a fost declarat, prin hotărâre judecătorească, dispărut fără urmă, incapabil sau insolvabil, ori societatea a fost lichidată, iar actul de constituire nu prevede şi nici asociaţii rămaşi nu au decis

unanim continuarea activităţii societăţii. Această soluţie va fi aplicată şi în cazul în care un creditor al asociatului îi urmăreşte participaţiunea.

1.3. Societatea în comandită

1.3.1. Noţiuni generale. Reglementarea juridică a societăţii în comandită o găsim în C. civ. la art.136-144. Aceste dispoziţii au abrogat tacit art. 16 din Legea nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi, precum şi dispoziţiile Regulamentului societăţilor economice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.500 din 10 septembrie 1991, care se referă la societatea în comandită şi au învestit societatea în comandită cu personalitate juridică.

Potrivit art.136 din C. civ., societatea în comandită este una comercială, în care, de rând cu membrii care practică, în numele ei, activitate de întreprinzător şi poartă răspundere solidară nelimitată pentru obligaţiile acesteia (comanditaţi), există unul sau mai mulţi membri finanţatori (comanditari) care nu participă la activitatea de întreprinzător a societăţii, dar suportă, în limita aportului depus, riscul pierderilor ce rezultă din activitatea acestuia.

În legislaţia română şi cea franceză, sunt reglementate două forme de societăţi în comandită: societatea în comandită simplă şi societatea în comandită pe acţiuni. Societatea în comandită simplă corespunde societăţii în comandită din legislaţia Republicii Moldova[7]. Doctrina românească defineşte societatea în comandită ca *o societate constituită prin asociere, pe baza deplinei încrederi a două sau mai multe persoane, care pun în comun anumite bunuri pentru a desfăşura o activitate comercială în scopul împărţirii beneficiilor şi care răspund pentru obligaţiile sociale, după caz, nelimitat şi solidar (asociaţii comanditaţi) sau în limita aportului lor (asociaţii comanditari)*[8].

[7] Codul civil al Federaţiei Ruse numeşte această formă de societate „tovarişcestvo na vere (comanditnoe tovarişcestvo)".

[8] **Cărpenaru, Stanciu.** *Op. cit.*, 2001, p. 287.

Caracteristicile acestei societăţi sunt asemănătoare celor ale societăţii în nume colectiv, cu deosebirea că societatea în comandită are două categorii de asociaţi: *comanditaţii*, care răspund pentru obligaţiile sociale nelimitat şi solidar, şi *comanditarii*, care răspund numai în limita aportului depus în societate.

Potrivit unor date neoficiale, la 1 decembrie 2005, în Registrul de stat al întreprinderilor erau înscrise 33 de societăţi în comandită cu un capital social total de 2 015 593 lei.

1.3.2. Constituirea societăţii în comandită. Societatea în comandită se înfiinţează prin act de constituire încheiat în formă autentică. Deoarece societatea în comandită se constituie din cel puţin două persoane, actul de constituire se încheie sub formă de contract.

Contractul de societate va cuprinde clauzele contractului de constituire al societăţii în nume colectiv şi, suplimentar, numele sau denumirea asociaţilor comanditari, valoarea cotelor de participare ale comanditarilor şi capitalul social total.

1.3.2.1. Actul de constituire al societăţii în comandită trebuie să cuprindă clauzele prevăzute în C. civ. la art.108 şi 137, inclusiv: denumirea şi sediul societăţii în comandită ce se constituie; obiectul ei de activitate; numele, locul şi data naşterii, domiciliul, cetăţenia şi datele din actele de identitate ale asociaţilor comanditaţi şi comanditari persoane fizice; denumirea, sediul, naţionalitatea, numărul de înregistrare al asociaţilor comanditaţi sau comanditari persoane juridice; cuantumul capitalului social al societăţii; mărimea, componenţa, modul şi termenul de depunere a aporturilor asociaţilor comanditari, mărimea participaţiunilor acestora; răspunderea comanditarilor pentru încălcarea obligaţiilor de depunere a aporturilor; procedura de adoptare a hotărârilor de către asociaţi; procedura de admitere a noilor asociaţi; temeiurile şi procedura de retragere şi excludere a asociatului din societate; filialele şi reprezentanţele societăţii; alte date, stabilite de asociaţi. Este

important a menţiona că, în articolul 137 din C. civ., legiuitorul a admis o greşeală redacţională, folosind la literele b), c) şi d) cuvântul „comanditat" în loc de „comanditar". Or, asociaţii care depun aporturi şi deţin în limitele acestora participaţiuni sunt *comanditari* şi nu *comanditaţi*. Asociaţii comanditaţi sunt persoane care administrează şi reprezintă societatea, aportul lor, de regulă, constă în muncă şi servicii, iar aportul nu suplineşte capitalul social. Din acest motiv, este imperioasă modificarea articolului în sensul menţionat.

1.3.2.2. Asociaţii. În calitate de asociaţi ai societăţii în comandită pot fi persoane fizice şi persoane juridice. După cum s-a menţionat, în societatea în comandită se unesc două categorii de asociaţi: *comanditaţii,* membri care practică în numele societăţii activitate de întreprinzător, administrează şi reprezintă societatea şi care, în subsidiar, sunt răspunzători nelimitat şi solidar pentru obligaţiile societăţii, şi *comanditarii,* membri finanţatori care nu participă la activitatea de întreprinzător şi care suportă riscul activităţii societăţii în limita participaţiunii la capitalul social.

Numărul de asociaţi ai societăţii în comandită nu poate fi mai mic de *doi* şi nu poate depăşi cifra de *douăzeci*. Totodată, este obligator să fie cel puţin o persoană cu statut de comanditat şi una cu statut de comanditar. O persoană poate fi asociat comanditat numai într-o singură societate în comandită. Asociatul societăţii în nume colectiv nu poate fi asociat comanditat.

Statutul juridic al comanditatului este asemănător celui al asociatului societăţii în nume colectiv, care răspunde pentru obligaţiile societăţii nelimitat, iar dacă sunt mai mulţi comanditaţi, răspund solidar. Comanditaţii administrează şi reprezintă societatea în comandită.

Statutul juridic al comanditarului este asemănător celui al asociatului societăţii cu răspundere limitată. Comanditarul nu răspunde pentru obligaţiile societăţii, ci suportă riscul activităţii ei în limita valorii participaţiunii deţinute în capitalul social. Comanditarii nu au dreptul să administreze şi să reprezinte societatea.

Ca şi în societatea în nume colectiv, statul şi organele lui, întreprinderile de stat, întreprinderile municipale şi societăţile pe acţiuni în care statul deţine 50% din acţiuni şi mai mult nu pot fi asociaţi comanditaţi în societatea în comandită.

1.3.2.3. Denumirea de firmă. Denumirea societăţii în comandită trebuie să includă sintagma în limba de stat „societate în comandită" sau abrevierea „S.C.", numele sau denumirea comanditaţilor. De exemplu: S*ocietatea în Comandită „Movileanu şi Popescu"* ori *S.C. „Movileanu şi Popescu"*.

Dacă nu sînt incluse numele sau denumirea tuturor comanditaţilor, în denumirea societăţii trebuie să se includă numele sau denumirea a cel puţin unu dintre comanditaţi şi sintagma în limba de stat „şi compania" sau abrevierea „şi Co". De exemplu: *Societatea în comandită „Movileanu şi compania"* ori *S.C. „Movileanu şi Co"*.

Dacă denumirea societăţii conţine numele sau denumirea comanditarului, acesta răspunde nelimitat ca şi asociaţii comanditaţi şi, împreună cu cei din urmă, răspunde solidar.

1.3.2.4. Capitalul social. Pentru societatea în comandită nu există un minim stabilit al capitalului social, dar el este obligator şi va fi egal cu valoarea totală a participaţiunilor comanditaţilor.

Normele legale stabilesc obligaţia comanditarilor de a vărsa până la înregistrarea societăţii cel puţin 60% din valoarea aportului la care s-au obligat, iar restul, în termenul stabilit de actul de constituire, dar nu mai târziu de 6 luni de la data înregistrării.

1.3.2.5. Înregistrarea societăţii în comandită. Societatea în comandită se înregistrează la Camera Înregistrării de Stat conform Legii nr.1265/2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor şi organizaţiilor. Prin înregistrare, societatea dobândeşte personalitate juridică cu toate consecinţele ce rezultă din această calitate.

1.3.3. Funcţionarea societăţii în comandită. După cum s-a menţionat, funcţionarea societăţii comerciale impune analiza drepturilor şi obligaţiilor asociaţilor, structura ei organizatorică şi regimul juridic al patrimoniului.

1.3.3.1. Drepturile, obligaţiile şi răspunderea asociaţilor. Drepturile asociaţilor societăţii în comandită sunt stipulate în art. 115 şi în unele dispoziţii speciale. S-a relevat deja că societatea în comandită se deosebeşte de alte societăţi comerciale prin existenţa a două categorii de asociaţi: comanditaţi şi comanditari, fiecare categorie având drepturi şi obligaţii specifice.

1.3.3.1.1. Drepturile asociaţilor comanditaţi. Asociaţii comanditaţi au următoarele drepturi.

Dreptul de a conduce societatea şi de a lua parte la activitatea ei (art.115). Ca şi în alte societăţi, asociaţii comanditaţi participă la conducerea şi la activitatea societăţii prin intermediul adunării asociaţilor, având dreptul la un singur vot. Participarea comanditaţilor la activitatea societăţii include şi administrarea şi reprezentarea.

Dreptul de administrare (art.138). Administrarea societăţii în comandită ţine de competenţa exclusivă a asociaţilor comanditaţi. Esenţa societăţii constă în faptul că comanditaţii gestionează banii şi bunurile transmise societăţii de către comanditari, iar beneficiul se repartizează între comanditaţi şi comanditari conform actului de constituire. Chiar definiţia legală dată societăţii în comandită evidenţiază prerogativa de administrare a comanditaţilor, calificându-i ca *membri care practică în numele societăţii activitate de întreprinzător*. Mai mult, art.138 alin.(1) prevede: *Conducerea societăţii în comandită se exercită de către comanditaţi,* iar *modul de conducere şi administrare se efectuează în baza dispoziţiilor stabilite pentru societatea în nume colectiv*. Dacă sunt mai mulţi comanditaţi, aceştia pot să repartizeze între ei funcţiile.

Dreptul de reprezentare (art.138). Activitatea de întreprinzător desfăşurată în numele societăţii presupune încheierea diferitelor acte juridice. În legătură cu aceasta, legiuitorul prevede expres şi dreptul comanditatului de a reprezenta societatea în raport cu terţii, iar art.138 alin.(1) face trimitere la regulile reprezentării pentru societatea în nume colectiv stipulate la art.124 şi 125. Numele comanditaţilor se înscrie în Registrul de stat al întreprinderilor.

Dreptul la informaţie [art.115, 124 alin.(4), 136 alin.(4)]. Comanditaţii, fiind cei care administrează şi reprezintă societatea, sunt însuşi organul executiv al societăţii şi au acces la întreaga informaţie. Fiecare comanditat are dreptul să ia cunoştinţă atât de actele încheiate de ceilalţi, cât şi de documentaţia contabilă a societăţii.

Dreptul la o parte din beneficiu [art.115, art.127 şi art.136 alin.(4)]. Aportul asociatului comanditat constând în muncă şi servicii, care nu se iau în considerare la formarea şi majorarea capitalului social, asociatul trebuie să obţină o plată pentru efortul fizic şi intelectual depus pentru societate. Această plată se face prin atribuirea unei părţi din beneficiul obţinut de societate. Proporţia din beneficiu care revine şi urmează a fi repartizată asociaţilor comanditaţi trebuie prevăzută expres în actul de constituire.

Dreptul la retragere din societate (art.130). Asociatul comanditat se poate retrage din societate în condiţiile art.130, adică notificând ceilalţi asociaţi cu cel puţin 6 luni înainte. În caz de retragere, asociatul comanditat nu poate pretinde la o parte din activele ce suplinesc capitalul social. La activele ce suplinesc capitalul social pot pretinde doar comanditarii. Comanditatul poate pretinde doar la o proporţie din activele ce depăşesc capitalul social.

Dreptul la active în caz de lichidare a societăţii (art.115). Dacă societatea în comandită se dizolvă, comanditaţii pot pretinde la o parte din activele nete ce depăşesc mărimea capitalului social.

1.3.3.1.2. Drepturile asociaţilor comanditari. Comanditarii au următoarele drepturi.

Dreptul de a conduce societatea şi de a lua parte la activitatea ei (art.115). Comanditarii pot să exercite acest drept numai participând la adunările asociaţilor cu drept de vot şi numai în probleme care nu intră în competenţa exclusivă a comanditaţilor. În special, ei vor participa la adunare în caz de modificare a actului de constituire, de excludere sau de acceptare a unor asociaţi, de încheiere a actelor ce depăşesc limitele activităţii obişnuite etc. Comanditarii nu participă la activitatea de întreprinzător a societăţii [art.136 alin.(1)], nu au

dreptul să participe la conducerea şi la administrarea societăţii şi nici să o reprezinte [art.138 alin.(2)].

Dreptul la informaţie şi la control asupra activităţii comanditaţilor (art.115, art.139). Potrivit art.139 alin.(1) lit.c), comanditarul are dreptul să ia cunoştinţă de dările de seamă şi de bilanţurile anuale, să verifice datele din registrele contabile şi din alte documente justificative. De asemenea, el poate cere informaţie despre desfăşurarea activităţii, despre modul de încheiere şi executare a contractelor, despre respectarea disciplinei financiare a societăţii. Comanditarii exercită acest drept fără a se implica în activitatea comanditaţilor.

Dreptul la o parte din beneficiu (art. 115, art.139). Comanditarul are dreptul să primească partea ce i se cuvine din veniturile societăţii proporţional participaţiunii sale la capitalul social, în modul prevăzut de actul de constituire, care trebuie să prevadă mai întâi proporţia de împărţire a beneficiului între asociaţii comanditaţi şi asociaţii comanditari. Cota din beneficiu ce revine comanditarilor se va împărţi între aceştia proporţional participaţiunii la capitalul social.

Dreptul la retragere din societate (art.139). Comanditarul are dreptul să se retragă din societate la sfîrşitul anului financiar şi să primească o parte din activele ei proporţional participaţiunii sale la capitalul social, în modul stabilit de actul de constituire. Partea din active la care poate pretinde comanditarul se compune din două părţi: active care formează capitalul social, altfel spus – dreptul de restituire a aportului, şi active care depăşesc mărimea capitalului social şi care se împart mai întâi între comanditari şi comanditaţi, iar apoi partea ce revine comanditarilor se împarte între ei şi cu această parte asociatul se retrage.

Dreptul la active în caz de dizolvare a societăţii [art.115, art.143 alin.(2)]. În caz de dizolvare a societăţii în comandită, comanditarii au dreptul preferenţial faţă de comanditaţi la recuperarea aporturilor din patrimoniul societăţii rămas după satisfacerea tuturor creanţelor. Astfel, din activele rămase după satisfacerea creanţelor se restituie mai întâi comanditarilor active în sumă egală valorii

aporturilor cu care aceştia au contribuit la formarea şi majorarea capitalului social. Suma care depăşeşte mărimea capitalului social, precum şi rezervele şi beneficiile nerepartizate, se împart între comanditaţi şi comanditari potrivit proporţiei stabilite în actul de constituire. Suma ce revine comanditarilor se împarte apoi între ei proporţional participaţiunii fiecăruia la capitalul social. Suma ce revine comanditaţilor, în lipsa unor prevederi ale actului constitutiv, se va împărţi între ei în mod egal.

Dreptul de cesiune a participaţiunii (art.139, art.142). Comanditarul este în drept să transmită participaţiunea sa la capitalul social sau o parte din ea unui alt comanditar ori, dacă este stipulat în actul de constituire, unui terţ. Între art. 139 alin.(1) lit.d) şi art.142 alin.(1) se prefigurează o contradicţie la care ne vom referi mai târziu.

1.3.3.1.3. *Obligaţiile asociaţilor comanditaţi*. Pornind de la dispoziţiile generale ale art.116, coroborate cu dispoziţiile art.136 şi 138, comanditaţii sunt obligaţi să administreze şi să reprezinte societatea, să informeze ceilalţi asociaţi privitor la activitatea acesteia.

Obligaţia de a transmite aportul (art.116, art. 114). Comanditatul nu este ţinut să facă aporturi în bani sau în bunuri la capitalul social. Din esenţa societăţii în comandită, expusă la art.136 alin.(1), potrivit căreia comanditaţii sunt membrii care practică în numele societăţii activitate de întreprinzător şi răspund nelimitat, rezultă cu certitudine că aportul comanditaţilor constă în muncă şi servicii depuse în perioada de activitate a societăţii, care nu sunt luate în considerare la formarea şi majorarea capitalului social, dar care dau dreptul la beneficii, la o parte din active în cazul lichidării şi îl ţine răspunzător nelimitat şi solidar pentru obligaţiile societăţii. Astfel, comanditatul este obligat să administreze (să conducă) societatea gestionând patrimoniul acesteia şi reprezentând-o în raport cu terţii. De aici rezultă o altă obligaţie a asociatului comanditat, şi anume *de a participa personal la activitatea societăţii*.

Obligaţia de a nu deveni asociat cu răspundere nelimitată al unei alte societăţi comerciale (art.136). Potrivit dispoziţiei art.136 alin.(2), o persoană poate fi comanditat numai într-o singură societate.

Comanditatului i se interzice să devină asociat al unei societăţi în nume colectiv.

Obligaţia de comunica modificarea datelor de identitate (art.116). Orice modificare a datelor de identitate se aduce la cunoştinţa altor asociaţi şi se introduce în Registrul de stat.

Obligaţia de confidenţialitate (art.116). Comanditatului i se interzice să comunice concurenţilor sau unor alte persoane interesate informaţia confidenţială a societăţii pentru a nu o prejudicia.

Obligaţia de neconcurenţă (art.116). Comanditatul este obligat să nu desfăşoare activităţi similare celei pe care o practică societatea, decât cu acordul celorlalţi asociaţi comanditaţi şi comanditari. Se prezumă că există acordul celorlalţi dacă, la momentul primirii asociatului în societate, toţi cunoşteau că acesta desfăşoară deja genul de activitate al societăţii. În cazul în care încalcă această obligaţie, asociatul răspunde pentru prejudiciul cauzat ori poate fi obligat să cesioneze toate drepturile dobândite prin actele pe care le-a executat cu încălcarea pactului de neconcurenţă.

1.3.3.1.4. Obligaţiile comanditarilor

Obligaţia de a transmite aportul (art.116, art. 114). Principala obligaţie a comanditarului este de a transmite în contul societăţii aportul la care s-a obligat prin actul de constituire. Până la înregistrarea de stat a societăţii, va transmite cel puţin 60% din aportul promis, iar restul, în termenul prevăzut de actul de constituire, dar nu mai tîrziu de 6 luni de la data înregistrării.

Obligaţia de comunica modificarea datelor de identitate (art.116). Orice modificare a datelor de identitate ale comanditarului se aduce la cunoştinţă celorlalţi asociaţi şi se introduce în Registrul de stat.

Obligaţia de confidenţialitate (art.116). Comanditarului i se interzice să comunice concurenţilor sau altor persoane interesate informaţia confidenţială a societăţii.

Obligaţia de neconcurenţă [art.116, art.139 alin.(2)]. Potrivit art.139 alin.(2), asupra comanditarului nu se răsfrânge dispoziţia art.116 alin.(2) (obligaţia de neconcurenţă). Această obligaţie poate fi impusă prin clauza actului de constituire a societăţii.

1.3.3.1.5. Răspunderea asociaţilor. Răspunderea asociaţilor este diferită, în dependenţă de statutul de comanditat sau de comanditar.

Răspunderea comanditaţilor. Comanditaţii răspund ca şi asociaţii societăţii în nume colectiv, adică nelimitat şi solidar. Creanţele vor fi satisfăcute iniţial din bunurile societăţii şi numai în cazul neacoperirii lor integrale se va răspunde şi cu bunurile personale ale comanditaţilor.

Comanditaţii, având şi calitatea de administratori ai societăţii, vor putea fi traşi la răspundere administrativă sau penală pentru acţiuni ilegale şi contrare intereselor societăţii.

Răspunderea comanditarilor. Comanditarii nu răspund pentru obligaţiile societăţii în comandită, dar suportă, în limita valorii participaţiunii lor la capitalul social, riscul activităţii ineficiente. Dacă societatea devine insolvabilă până la transmiterea deplină a aportului de către comanditar, acesta va putea fi urmărit pentru cota netransmisă.

Persoana care devine comanditar al unei societăţi în comandită existente suportă riscul pierderilor în limita participaţiunii sale şi pentru obligaţiile născute până la momentul dobândirii calităţii de asociat. Clauza actului de constituire care prevede altfel este inopozabilă terţilor.

3.3.1.6. Răspunderea societăţii. Societatea în comandită răspunde în faţa debitorilor cu tot patrimoniul său, iar în caz de insuficienţă, şi cu bunurile personale ale asociaţilor comanditaţi.

Societatea în comandită nu poate să răspundă pentru obligaţiile personale ale asociaţilor. Creditorii personali, şi cei ai comanditaţilor, şi cei ai comanditarilor, pot urmări participaţiunea asociatului comanditar sau dreptul la active al asociatului comanditat.

1.3.4. Structura organizatorică a societăţii în comandită. Societatea în comandită nu dispune de un organ suprem cum ar fi adunarea asociaţilor. Cu toate acestea, dispoziţiile C. civ. prevăd că anumite hotărâri se adoptă în comun cu asociaţii comanditari, în astfel de probleme ca: modificarea actului de constituire, excluderea sau acceptarea de asociaţi, practicarea unor noi genuri de activitate

economică şi aprobarea unor acte ce depăşesc limitele activităţii obişnuite a societăţii etc. La adoptarea hotărîrilor în comun, fiecare asociat dispune de un vot.

1.3.4.1. Administrarea societăţii. Societatea în comandită este administrată de asociaţii comanditaţi ale căror nume trebuie să fie înscrise în Registrul de stat al întreprinderilor. În actul de constituire se stabilesc funcţiile fiecărui comanditat. Modul de conducere, de administrare şi de reprezentare a societăţii de către comanditaţi este stabilit de aceştia în conformitate cu prevederile C. civ. referitoare la societatea în nume colectiv. Comanditarii nu sunt în drept să conducă societatea, nici să o reprezinte, decât în bază de procură.

1.3.4.2. Controlul asupra activităţii. Controlul asupra activităţii societăţii este exercitat de asociaţii comanditari.

1.3.5. Participaţiunea asociaţilor. Specificul societăţii în comandită constă în faptul că, din aporturile asociaţilor comanditari, se formează capitalul social, iar comanditarii nu mai au participaţiuni. Asociaţii comanditaţi urmează să gestioneze activele care, iniţial, se formează din aporturile comanditarilor. Anume activitatea personală a comanditaţilor de gestionare a societăţii şi reprezintă aportul lor social, numit în lege *aport în muncă şi servicii*. Din scopul general al societăţii comerciale de a desfăşura activitate de întreprinzător şi de a obţine beneficii rezultă că, gestionând eficient activele depuse de comanditari, comanditaţii trebuie să obţină profit. Acesta reprezintă diferenţa dintre valoarea aporturilor iniţiale ale comanditarilor şi valoarea activelor realizate într-o perioadă de timp. Activele nete ale societăţii în comandită pot fi împărţite convenţional în două:

- active care asigură intangibilitatea capitalului social şi din care nu pot fi plătite dividende. Este o sumă investită de comanditari şi, în caz de retragere a lor sau de dizolvare a societăţii, aceştia sunt în drept să obţină partea lor (dacă valoarea activelor nete este mai mare decât cuantumul capitalului social);

- active care depăşesc mărimea capitalului social şi care reprezintă profitul societăţii, deoarece sunt rodul activităţii

economice a societăţii şi reprezintă efectul direct al efortului fizic şi intelectual al asociaţilor comanditari. Aceste active urmează să fie repartizate între asociaţi. O primă repartizare trebuie să se facă, în temeiul clauzei actului de constituire, între comanditaţi şi comanditari: de exemplu, 50% din profit se atribuie comanditaţilor ca plată pentru efortul depus şi 50% se atribuie comanditarilor ca plată pentru suma investită. A doua repartiţie se efectuează numai în interiorul categoriilor de asociaţi. Comanditaţii împart între ei, în modul stabilit de actul de constituire, suma ce le-a revenit, iar comanditarii împart suma lor proporţional cotei de participare la capitalul social dacă actul de constituire nu prevede altfel.

Aşadar, putem afirma cu certitudine: comanditarii deţin o participaţiune reală în capitalul social şi această participaţiune face parte din patrimoniul personal, putând fi cesionată atât prin acte între vii, cât şi pentru cauză de moarte. Participaţiunea ca valoare nominală este o fracţiune din capitalul social. Dacă activele nete depăşesc ca valoare capitalul social, ele au o valoare reală mai mare.

Comanditatul nu are o participaţiune la capitalul social, însă deţine dreptul la o parte din activele nete care depăşesc ca valoare mărimea capitalului social. Deşi este patrimonial, acest drept la active nu poate fi cesionat unor alte persoane. Comanditatul îşi poate exercita dreptul asupra acestei părţi din active prin obţinerea părţii din ele sau prin retragere din societate.

Participaţiunea comanditarului. După cum s-a menţionat, numai comanditarul are o participaţiune la capitalul social, care, fiind un drept de creanţă asupra societăţii, poate fi cesionată. Mărimea participaţiunii este indicată în actul de constituire al societăţii. În lipsa unor dispoziţii exprese, rezultă că participaţiunile pot avea mărimi diferite. Participaţiunea comanditarului poate fi înstrăinată şi poate trece la succesori.

Potrivit art.139 alin.(1) lit.d), comanditarul are dreptul să transmită unui alt comanditar participaţiunea sa la capitalul social sau o parte din ea fără acordul celorlalţi asociaţi. Comanditarul poate transmite participaţiunea sa şi unui terţ. Cu referire la aceasta,

în legislaţie se prefigurează o contradicţie. Astfel, în art.139 alin.(1) lit.d), se prevede dreptul comanditarului *de a transmite participaţiunea sa la capitalul social sau o parte din ea ..., dacă actul de constituire prevede, unui terţ*. Pe când art.142 alin.(1) stabileşte: *Participaţiunea comanditarului poate fi înstrăinată unor terţi ... fără acordul asociaţilor dacă actul de constituire nu prevede altfel.*

Luând în considerare caracterul *intuitu personae* al societăţii în comandită, considerăm că primirea unui terţ în societate, chiar şi în calitate de asociat comanditar, trebuie să se facă cu acordul celorlalţi asociaţi. Această soluţie o considerăm legală, deoarece legiuitorul a inclus şi un drept de preferinţă al celorlalţi comanditari în cazul în care participaţiunea se înstrăinează unui terţ. Dacă nu există acordul celorlalţi asociaţi, comanditarul are alternative: fie să se retragă, fie să cesioneze unui alt comanditar participaţiunea sa.

Prin înstrăinarea integrală a participaţiunii, încetează calitatea de comanditar.

1.3.6. Încetarea societăţii în comandită. Societatea în comandită încetează prin reorganizare sau prin lichidare.

3.6.1. Reorganizarea. Societatea în comandită se poate reorganiza sau poate participa la un proces de reorganizare împreună cu alte societăţi comerciale în una din formele stabilite de legislaţie. Formele şi procedura de reorganizare, pe care trebuie să le respecte societatea în comandită, au fost examinate în vol. I.

Art.144 prevede consecinţele reorganizării pentru asociaţii comanditaţi, stipulând că, în cazul reorganizării societăţii în comandită în societate pe acţiuni, în societate cu răspundere limitată sau în cooperativă, comanditaţii continuă, în termen de 3 ani, să răspundă solidar şi nelimitat pentru obligaţiile născute până la reorganizare. Comanditatul răspunde pînă la expirarea termenului de 3 ani şi în cazul în care înstrăinează participaţiunea sa.

3.6.2. Dizolvarea. Societatea în comandită se dizolvă dacă intervine unul dintre temeiurile stabilite în C. civ. la art.86 şi 87.

Dizolvarea este urmată de procedura de lichidare, examinată anterior.

Suplimentar la cele menţionate, se poate releva că societatea în comandită se dizolvă chiar şi dacă în ea rămâne numai o singură categorie de asociaţi – fie comanditaţi, fie comanditari – şi dacă, în termen de 6 luni, nu s-a suplinit cu cealaltă categorie de asociaţi şi nici nu a fost reorganizată în o altă formă de societate (art.143).

Societatea dizolvată se lichidează conform regulilor generale. Din averea rămasă după stingerea datoriilor, se restituie cotele-părţi ale comanditarilor, iar restul se împarte între asociaţi, aşa cum s-a convenit prin actul de constituire.

Capitolul II
SOCIETATEA CU RĂSPUNDERE LIMITATĂ

2.1. Noţiunea de societate cu răspundere limitată

2.1.1. Dispoziţii generale. Societatea cu răspundere limitată este cea mai răspândită societate comercială. În Registrul de stat al întreprinderilor, la 1 decembrie 2005, erau înregistrate 52 378 de societăţi cu răspundere limitată, care aveau un capital social cumulativ de 10 616 678 833 lei. Spre deosebire de societatea de persoane, care asigură condiţii pentru folosirea capitalurilor mici, şi de societatea pe acţiuni, care asigură condiţii pentru folosirea capitalurilor de proporţii, societatea cu răspundere limitată este adaptată la exigenţele fructificării capitalurilor mijlocii[9].

Reglementarea juridică a societăţii cu răspundere limitată o găsim în C. civ. la art.106-116, având dispoziţii comune privind societăţile comerciale, şi la art.145-155, având dispoziţii speciale privind societăţile cu răspundere limitată. De asemenea, în măsura în care nu contravine dispoziţiilor C. civ., societăţii cu răspundere limitată i se aplică şi Regulamentul societăţilor economice (în continuare - *R.S.E.*).

2.1.2. Definiţie. Potrivit C.civ. art.145, societatea cu răspundere limitată este una comercială, al cărei capital social este divizat în părţi sociale, conform actului de constituire, şi ale cărei obligaţii sunt garantate cu patrimoniul său, în care asociaţii nu răspund pentru obligaţiile societăţii, ci suportă riscul pierderilor în limitele participaţiunii la capitalul social.

Doctrina juridică română defineşte societatea cu răspundere limitată ca o societate constituită pe baza deplinei încrederi, de două sau mai multe persoane, care pun în comun anumite bunuri pentru a desfăşura o activitate comercială în vederea împărţirii beneficiilor şi care răspund pentru obligaţiile sociale în limita aportului lor[10].

---

[9] **Cărpenaru, Stanciu D.** *Op. cit.,* 2001, p. 336.
[10] *Ibidem.*

În baza definiţiei legale şi a celei doctrinare, putem defini societatea cu răspundere limitată ca persoană juridică ce s-a constituit prin voinţa uneia sau mai multor persoane, exprimată în actul de constituire, în care acestea convin să pună în comun anumite bunuri pentru a desfăşura activitate de întreprinzător, a realiza şi a împărţi beneficii şi în care asociaţii nu răspund pentru obligaţiile societăţii, ci suportă riscul activităţii acesteia în limitele valorii părţilor sociale.

Pornind de la definiţia a doua, putem evidenţia următoarele particularităţi ale societăţii cu răspundere limitată:

- asociaţii nu răspund pentru obligaţiile societăţii, ci suportă riscul activităţii ei în limita valorii participaţiunii lor la capitalul social; asociatul care nu a vărsat în termen aportul subscris răspunde subsidiar pentru obligaţiile societăţii, în limita părţii nevărsate;
- societatea are un capital social minim prevăzut de lege, nu poate avea un capital social mai mic de 300 salarii minime iar, în dependenţă de obiectul de activitate, poate avea un alt capital social minim;
- societatea are un număr minim şi un număr maxim de asociaţi: nu poate avea mai puţin de 2 asociaţi şi nici mai mult de 50; ca excepţie, poate fi constituită şi de o singură persoană;
- capitalul social este divizat în participaţiuni, numite părţi sociale, a căror mărime este stabilită de actele constitutive; fiecare asociat are o singură parte socială; partea socială nu este titlu de valoare şi este transmisibilă.

2.2. Constituirea societăţii cu răspundere limitată

2.2.1. Actul de constituire. Societatea cu răspundere limitată se constituie printr-un singur document, numit în C. civ. *act de constituire*. Prin aceasta, legiuitorul a pus capăt practicii de constituire a societăţii cu răspundere limitată prin contract de constituire (declaraţie de constituire) şi statut[11] stabilite prin Legea nr.845/1992

[11] Chiar dacă dispoziţiile C. civ. folosesc cuvântul *statut* (vezi: art.149, alin.(7), art.155), nu înseamnă că societatea cu răspundere limitată are şi statut.

şi R.S.E. Actul de constituire se încheie în formă autentică, sub sancţiunea nulităţii.

Actul de constituire este un act juridic uni-, bi- sau multilateral. Pentru încheierea lui valabilă, trebuie respectate condiţiile de fond şi de formă. Actul de constituire a societăţii cu răspundere limitată trebuie să prevadă dispoziţiile art.108 alin.(1) şi 146 din C. civ., inclusiv: 1) numele, locul şi data naşterii, domiciliul, cetăţenia şi datele din actul de identitate al fondatorului persoană fizică; denumirea, sediul, naţionalitatea, numărul de înregistrare al fondatorului persoană juridică; 2) denumirea societăţii; 3) obiectul de activitate; 4) participaţiunile asociaţilor, modul şi termenul lor de vărsare; 5) valoarea bunurilor constituite ca participaţiune în natură şi modul de evaluare, dacă au fost făcute asemenea aporturi; 6) sediul; 7) structura, atribuţiile, modul de constituire şi de funcţionare a organelor societăţii; 8) modul de reprezentare; 9) filialele şi reprezentanţele societăţii; 10) mărimea capitalului social; 11) mărimea părţii sociale a fiecărui asociat.

În dependenţă de voinţa manifestată de asociaţi, de genul de activitate, de relaţiile dintre asociaţi, de perspectivele propuse, actul de constituire poate avea şi alte clauze. Exemplu poate servi norma art.149 din C.civ., potrivit căreia partea socială se consideră indivizibilă dacă actul de constituire nu prevede altfel. Actul de constituire poate să inverseze norma, adică să prevadă că partea socială este divizibilă. De asemenea, art.150 alin.(2) stabileşte prezumţia potrivit căreia soţul asociatului nu poate cere divizarea părţii sociale şi nici primirea sa în societate. Actul de constituire însă poate prevedea o situaţie inversă, când soţul neasociat ar putea să ceară divizarea părţii sociale comune şi primirea sa în societate.

Actul de constituire a S.R.L. este legea societăţii. Clauzele actului de constituire, dacă sunt adoptate în modul stabilit şi sunt în

---

Prin acest cuvânt, legiuitorul are în vedere actul de constituire, folosirea lui fiind o simplă scăpare de redactare.

concordanţă cu dispoziţiile legale, obligă toate organele societăţii şi toţi asociaţii.

2.2.2. Firma societăţii cu răspundere limitată. Conform dispoziţiilor legale, societatea cu răspundere limitată are o denumire stabilită de actele constitutive şi înscrisă în Registrul de stat. Denumirea trebuie să fie unicală, adică să aibă un conţinut irepetabil, care să asigure inconfundabilitatea cu denumirile altor societăţi şi chiar cu cele ale unor alte persoane juridice. Actele de constituire trebuie să accepte o denumire de firmă care să includă toate elementele stabilite de legislaţie, inclusiv cele care nu au caracter obligatoriu, dar care, luate în ansamblu, permit societăţii să se deosebească în circuitul civil, în circuitul comercial naţional şi cel internaţional de toate celelalte subiecte. Societatea cu răspundere limitată are denumire deplină şi poate avea denumire abreviată. Denumirea deplină şi cea abreviată trebuie să includă sintagma în limba română „societate cu răspundere limitată" sau abrevierea „S.R.L." De pildă: „Societatea cu răspundere limitată «Galanţ»" ori prescurtat: „S.R.L. «Galanţ»".

Societatea cu răspundere limitată care desfăşoară: activitate de bursă trebuie să conţină în denumire şi cuvântul *bursă*, activitate de lombard trebuie să conţină şi cuvântul *lombard*[12]. Dacă unele participaţiuni ale societăţii sunt deţinute de persoane fizice şi persoane juridice străine, iar altele de persoane fizice şi persoane juridice autohtone, societatea poate include în denumirea de firmă sintagma „întreprindere mixtă", iar dacă participaţiunile sunt deţinute numai de persoane fizice şi/sau juridice străine ele pot include în denumire sintagma „întreprindere cu investiţii străine" [13] .

---

[12] Prin Hotărârea Guvernului nr.204/1995 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de organizare, funcţionare şi licenţiere a lombardurilor (pct.10), se stabileşte că denumirea completă a lombardului trebuie să conţină cuvântul *„Lombard"*, altor persoane juridice fiindu-le interzis să includă în denumire acest cuvânt sau derivate ale lui.

[13] *Legea nr.81/2004 cu privire la investiţiile în activitatea de întreprinzător*, art.17.

2.2.3. Fondatorii. Fondatori ai societăţii cu răspundere limitată pot fi persoane fizice, persoane juridice, statul şi unităţile administrativ-teritoriale. Legislaţia stabileşte numărul minim şi numărul maxim de asociaţi. S.R.L. poate fi constituită din una sau din mai multe persoane. Legea nr.845/1992 stabileşte, la art.17, că în această societate nu pot fi mai mult de 50 de persoane. Dacă această limită va fi depăşită, societatea se poate transforma într-o societate pe acţiuni. În caz contrar, va trebui dizolvată. Considerăm că societatea cu răspundere limitată ar putea să existe şi cu un număr mai mare de asociaţi, inclusiv cu un număr nelimitat. Nu este justificată şi nici raţională limitarea numărului de asociaţi la 50 de persoane.

2.2.4. Formarea capitalului social. Capitalul social poate fi definit ca sumă a valorilor bunurilor aduse de asociaţi drept aport în societate pentru formarea patrimoniului social[14]. Mărimea minimă a capitalului social al societăţii cu răspundere limitată este stabilita prin lege. Până la punerea în vigoare a unei legi privind societăţile cu răspundere limitată, se aplică dispoziţiile R.S.E., al cărui pct. 69 stabileşte că societatea cu răspundere limitată trebuie să aibă un capital social de cel puţin 300 salarii minime lunare, ceea ce, în prezent, este egal cu 5400 de lei.

Pentru unele societăţi care desfăşoară activităţi speciale, capitalul social trebuie să fie mai mare. Astfel, societăţile care îşi propun să practice activitate de import al produselor petroliere trebuie să aibă un capital echivalent cu cel puţin 750 000 dolari SUA. Activitatea de lombard necesită un capital echivalent cu cel puţin 25 000 dolari SUA dacă se desfăşoară în municipii şi cu cel puţin 15 000 dolari SUA dacă se desfăşoară în localităţi rurale. Mai departe, enumerăm capitalul minim necesar pentru: organizarea şi întreţinerea – 600 000 de lei; organizarea loteriilor naţionale – 250 000 de lei;

[14] Vezi: **Lefter, Cornelia.** *Societatea cu răspundere limitată.* Editura Economică, 1993, p. 168.

organizarea loteriilor regionale – 150 000 de lei; organizarea pariurilor şi întreţinerea sălilor cu automate de joc – 200 000 de lei; organizarea jocurilor de abilitate – 50 000 de lei; întreţinerea automatelor de joc – 25 000 de lei; organizarea bursei de comerţ cu mărfuri – un milion de lei; organizarea activităţii de schimb valutar – 500 000 de lei.

Legislaţia stabileşte formarea capitalului social din aporturile fondatorilor, exprimate în lei. C.civ. stabileşte la art.106: în calitate de obiect al aportului, pot servi mijloace băneşti (aport în numerar), valori mobiliare, alte bunuri sau drepturi patrimoniale (aport în natură).

Capitalul social subscris se varsă integral în cel mult 6 luni de la data înregistrării societăţii. Legea obligă fondatorii să verse în numerar cel puţin 40 % din aportul subscris dacă legea sau actul de constituire nu prevede o proporţie mai mare. Unicul fondator al societăţii cu răspundere limitată este ţinut să verse integral aportul său până la data înregistrării. După cum s-a menţionat la cap. I, în cazul în care asociatul nu a vărsat în termen aportul, oricare alt asociat are dreptul să-i ceară în scris aceasta, stabilindu-i un termen de cel puţin o lună şi avertizându-l că, în caz contrar, poate fi exclus din societate. Excluderea din societate se face prin hotărâre judecătorească, la cererea unui asociat sau a mai multora. Administratorul poate cere în instanţă excluderea asociatului care nu a vărsat aportul nici în termenul suplimentar numai în cazul în care adunarea asociaţilor a decis, prin majoritate de voturi, excluderea acestuia. Asociatului exclus i se restituie, în termen de 6 luni, aportul vărsat, fără dobândă, numai după repararea prejudiciului cauzat prin întârziere.

Fiecare asociat deţine o singură parte socială (fracţiune din capitalul social), a cărei mărime se stabileşte în funcţie de mărimea aportului vărsat. Dacă societatea este constituită dintr-un singur asociat, acesta deţine o parte socială egală capitalului social.

2.2.5. Înregistrarea de stat. Societatea cu răspundere limitată se înregistrează la Camera Înregistrării de Stat în modul stabilit de

Legea nr.1265/2000. Procedura de înregistrare şi consecinţele înregistrării au fost examinate anterior.

2.3. Organizarea şi funcţionarea societăţii cu răspundere limitată

2.3.1. Dispoziţii generale. Organizarea şi funcţionarea societăţii cu răspundere limitată presupune analiza: structurii ei organizatorice, drepturilor, obligaţiilor şi răspunderii asociaţilor, patrimoniului.

Societatea cu răspundere limitată are o structură internă deosebită de cea a societăţilor în nume colectiv şi a societăţilor în comandită, examinate anterior. Legiuitorul a stipulat expres existenţa unui organ suprem deliberator şi decizional – adunarea asociaţilor sau adunarea generală a asociaţilor – a unui organ executiv – administratorul – şi a unui organ de control.

2.3.2. Organele societăţii cu răspundere limitată. Societatea cu răspundere limitată are adunare generală, comitet de conducere (director) şi comisie de cenzori.

2.3.2.1. Adunarea generală a asociaţilor. Organul suprem al societăţii cu răspundere limitată este adunarea generală a asociaţilor. În competenţa ei intră soluţionarea celor mai importante probleme ce ţin de activitatea societăţii. Adunarea nu poate decide numai în problemele pe care legea le atribuie competenţei organului executiv al societăţii. Numai adunarea generală poate efectua modificări în actul de constituire, poate majora sau reduce capitalul social, alege şi revoca membrii organelor executive şi ai organelor de control, poate stabili remuneraţia acestor membri, poate primi sau exclude asociaţi, poate aproba darea de seamă şi bilanţul societăţii, repartiza beneficii, aproba contractele societăţii cu terţii, a căror valoare depăşeşte o pătrime din capitalul social, contractele societăţii cu asociaţii săi, poate reorganiza sau lichida societatea. Adunarea generală adoptă hotărâri şi în alte probleme neordinare cu care organul executiv nu a fost împuternicit.

Periodicitatea convocării adunării generale se stabileşte în actul de constituire, însă, potrivit art.85 din R.S.E., nu trebuie să fie mai rar decât o dată în an (adunarea generală ordinară). Adunarea generală se poate convoca în şedinţe extraordinare ori de câte ori este necesar, la cererea asociaţilor care deţin de la 10% în sus din capitalul social ori când balanţa societăţii arată că valoarea activelor nete ale societăţii constituie jumătate din mărimea capitalului social.

Adunarea generală ordinară se convoacă, de regulă, la sfârşitul fiecărui an financiar pentru a se aproba darea de seamă şi bilanţul anual, a se repartiza beneficiile obţinute şi a se aproba planul de perspectivă pe următorul an.

Dreptul de a convoca adunarea generală îl au: comitetul de conducere (organul executiv) şi asociaţii care deţin cel puţin 10% din voturile societăţii. R.S.E. nu prevede dreptul organului de control de a convoca adunarea generală. Credem, comisia de cenzori (revizorul) nu poate activa eficient dacă nu convoacă organul suprem căruia îi este subordonată. În lipsa unei prevederi legale, este rezonabil a se stipula în actul de constituire o clauză privind dreptul organului de control de a convoca adunarea generală.

Data convocării adunării generale, locul şi ordinea de zi vor fi comunicate asociaţilor cu cel puţin 15 zile înainte. Fiecare asociat este în drept să propună în ordinea de zi chestiuni pentru a fi examinate la adunarea generală, cu condiţia însă ca ele să fie aduse la cunoştinţă tuturor asociaţilor cu cel puţin 3 zile înainte de adunare. Chestiunile neincluse în ordinea de zi sau neaduse la cunoştinţă asociaţilor nu pot fi examinate.

Adunarea generală a asociaţilor este deliberativă dacă la şedinţă sunt prezenţi asociaţii care deţin cel puţin 3/4 din voturile societăţii. Dacă minimul necesar nu a fost întrunit, comitetul de conducere va convoca o nouă adunare generală cu aceeaşi ordine de zi, în cel mult două săptămâni. Adunarea convocată repetat va fi deliberativă, indiferent de numărul voturilor întrunite.

La adunarea generală, comitetul de conducere organizează înregistrarea asociaţilor prezenţi ori a reprezentanţilor lor cu

indicarea valorii părţii sociale a fiecărui asociat şi a numărului de voturi. Lista celor prezenţi este supusă aprobării şi va fi semnată de preşedintele şi de secretarul adunării generale.

Hotărârile adunării generale se adoptă cu simpla majoritate de voturi, cu excepţia chestiunilor care se decid cu o majoritate calificată de 3/4 din voturi. Regulamentul societăţilor economice nu stabileşte cert dacă, pentru adoptarea hotărârilor, este necesară o majoritate simplă sau calificată de voturi ale asociaţilor prezenţi sau reprezentaţi, ori a tuturor voturilor societăţii. Pentru a exclude echivocul, recomandăm ca adunarea generală convocată pentru prima dată să voteze cu majoritatea simplă sau calificată din numărul total de voturi, iar adunarea generală convocată a doua oară, cu majoritatea simplă sau calificată a voturilor celor prezenţi.

Cu 3/4 din voturi se adoptă hotărârile privind modificarea actului de constituire, majorarea sau reducerea capitalului social, aprobarea dării de seamă, a bilanţului anual, repartizarea beneficiului, excluderea asociaţilor din societate, reorganizarea sau lichidarea societăţii.

În cazurile în care adunarea generală examinează problema excluderii sau tragerii la răspundere a unui asociat, aprobării unui contract încheiat între societate şi un asociat, asociatul ale cărui interese sunt vizate nu are dreptul să participe la votarea hotărârii.

Pentru buna desfăşurare a şedinţei adunării generale, se alege un preşedinte al adunării, un secretar sau câţiva. În timpul şedinţei, secretarul ţine procesul-verbal, în care consemnează mersul lucrărilor (prezentarea raportului, luările de cuvânt etc.), modul în care se votează, faptul dacă a fost sau nu adoptată o hotărâre. Procesul-verbal al adunării generale, care conţine şi hotărârile adoptate, este semnat de preşedintele şedinţei, contrasemnat de secretari şi de cel puţin doi asociaţi care au participat la adunare. Organul executiv al societăţii cu răspundere limitată păstrează procesele-verbale, fiind obligat să permită asociaţilor a le studia şi să elibereze, la cerere, copii de pe ele.

Regulamentul prevede şi posibilitatea adoptării de hotărâri privind competenţa adunării generale, fără convocarea ei, dacă actul de constituire prevede o asemenea procedură. Pentru a adopta o astfel de hotărâre, organul executiv expediază fiecărui asociat proiectul de hotărâre, pe care îl examinează, votând pro sau contra pe un buletin de vot întocmit special. Organul executiv, acumulând în termen rezultatele votării, încheie un proces-verbal de numărare a voturilor, constatând dacă au fost sau nu adoptate hotărâri în problemele propuse în proiect. Rezultatul votării prin corespondenţă sub formă de hotărâre a adunării generale (dacă s-a întrunit numărul necesar de voturi) sau în formă de proces-verbal de numărare a voturilor (în cazul în care nu s-a întrunit numărul necesar de voturi) se comunică asociaţilor în cel mult 8 zile de la data primirii ultimului vot.

Hotărârile adoptate de adunarea generală sînt obligatorii pentru toţi asociaţii, inclusiv pentru cei care au votat contra, precum şi pentru cei care nu au fost prezenţi la adunare, pentru organul executiv şi organul de control. Dacă, ulterior, se descoperă că hotărârea adunării generale contravine normelor legale, organul executiv sau asociaţii convoacă o adunare generală extraordinară pentru a o anula sau modifica. Hotărârea ilegală poate fi atacată în instanţă de judecată.

Exemplu. 1*. P.N., asociat al S.R.L. „U-T", a acţionat S.R.L. „U.-T." şi banca comercială „M.-A." în Judecătoria sect. Căuşeni, cerând declararea nulităţii unui contract de credit şi a unui contract de gaj prin care a fost asigurat creditul. Ca temei al nulităţii, asociatul a invocat faptul că aceste contracte au fost încheiate de director fără acordul său şi fără acordul adunării generale, deşi valoarea creditului este de 4,4 milioane lei şi depăşeşte ¼ din capitalul social al societăţii, în consecinţă venind în contradicţie cu pct.83 din Regulamentul societăţilor economice şi cu statutul societăţii.*

Plenul Curţii Suprme de Justiţie a examinat cererea de revizuire şi a constatat că reclamantul a participat ca asociat la două adunări generale ale asociaţilor: la 12 februarie 1996, când „adunarea fondatorilor S.R.L. „U.-T." a dispus majorarea capitalului statutar al societăţii în scopul primirii de credite

bancare pentru finalizarea unui obiectiv", şi la la 20 februarie 1996, când adunarea fondatorilor a hotărât să pună în gaj obiectivul 6848 (staţia de deservire tehnică) băncii agroindustriale din Căuşeni". Această concluzie rezultă din procesele-verbale pe care le-a semnat şi reclamantul. Din procesele-verbale examinate în instanţă, rezultă că adunarea fondatorilor a încuviinţat primirea creditelor de la banca comercială "M.-A.". În final, acţiunea privind declararea nulităţii a fost respinsă.

Exemplul 2. *Fondul de Investiţii „Exiton-Bon", asociat al S.R.L. „Aureola-Exiton", a acţionat în Judecătoria Economică S.R.L. „Aureola-Exiton", solicitând anularea hotărârii adunării generale a asociaţilor din 21 iunie 1997 privind majorarea capitalului social, modificarea actelor de constituire, efectuată în legătură cu aceasta, şi anularea înregistrării de stat a modificărilor respective.*

Reclamantul, asociat cu o parte socială de 53,3%, a invocat că hotărârea adunării generale a asociaţilor S.R.L. „Aureola-Exiton" din 21 iunie 1997 este nelegitimă, deoarece convocarea şi desfăşurarea adunării „a avut loc cu încălcarea p.8, 85, 87, 88, 89 ale Regulamentului cu privire la societăţile economice, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr.500 din 10 septembrie 1991: nu au participat ¾ din asociaţi, s-a încălcat modul de reconvocare a adunării generale din 14 iunie 1997 pe 21 iunie 1997, Fondul de Investiţii „Aureola-Exiton", neparticipînd la adunare, a fost lipsit de posibilitatea de a depune sumele respective întru mărirea cotei sale în capitalul statutar".

Prin hotărîrea Judecătoriei Economice din 11 noiembrie 1998, acţiunea Fondului de Investiţii „Exiton-Bon" a fost admisă, hotărîrea adunării generale a S.R.L. „Aureola-Exiton" din 21 iunie 1997 a fost anulată, iar înregistrarea de stat a modificărilor efectuate în contractul de constituire şi în statutul S.R.L. „Aureola-Exiton" a fost declarată nulă.

Colegiul de Recurs al Judecătoriei Economice a respins, prin decizia din 18 ianuarie 1999, recursul S.R.L „Aureola-Exiton".

Prin Decizia Colegiului Civil al Curţii Supreme de Justiţie nr.2r/o-60/99 din 28 aprilie 1999, de asemenea a fost respins recursul S.R.L. „Aureola-Exiton". În decizia sa, colegiul invocă faptul că, potrivit regulamentului societăţilor economice, „majorarea capitalului statutar (modificarea lui) poate avea loc în exclusivitate cu aprobarea adunării generale

prin ¾ de voturi, pe când, la adunarea din 21 iunie 1997, au participat doar 46,7% de voturi". De asemenea, instanţa a menţionat că „art.16 al statutului S.R.L. „Aureola-Exiton" prevede proporţionalitatea majorării fondului statutar de către toţi fondatorii societăţii economice, ceea ce putea să aibă loc doar dacă Fondul de Investiţii „Exiton-Bon" ar fi participat la adunare şi ar fi consimţit majorarea fondului statutar, în funcţie de cota-parte pe care o deţine în S.R.L.".

2.3.2.2. Comitetul de conducere este organul executiv colegial al societăţii cu răspundere limitată. Actul de constituire însă poate să prevadă formarea unui organ executiv unipersonal (administrator, director). Membrii organului executiv sunt aleşi, la adunarea generală, din rândurile asociaţilor cu votul majorităţii simple. Societatea poate să desemneze membri ai organului executiv şi dintre persoanele care nu au calitatea de asociat al societăţii.

Comitetul de conducere îşi alege din rândurile membrilor săi preşedintele (directorul general), care va conduce activitatea comitetului şi va reprezenta fără procură societatea în raport cu terţii. Preşedintele (directorul general) este persoana care convoacă şedinţele comitetului de conducere, repartizează funcţiile administrative între membrii acestuia, fixează remuneraţiile şi încheie contracte cu aceştia.

Organul executiv îndeplineşte hotărârile adunării generale, administrează şi reprezintă societatea în scopul realizării şi împărţirii de beneficii.

Regulamentul societăţii economice pune în sarcina organului ei executiv următoarele funcţii: organizarea activităţii, ţinerea evidenţei contabile şi a evidenţei statistice, a lucrărilor de secretariat, angajarea şi conducerea salariaţilor, încheierea şi executarea tranzacţiilor, întocmirea dărilor de seamă anuale, a bilanţului anual.

2.3.2.3. Organul de control este *comisia de cenzori,* iar în societatea cu un număr mic de asociaţi – *revizorul.* Organul de control este ales de adunarea generală şi este subordonat ei.

Membrii comisiei de cenzori (revizorul) se alege pe un termen de cel puţin 5 ani, cu posibilitatea de a fi realeşi. În societatea

cu asociat unic sau în societatea cu un număr mic de asociaţi, care exercită şi funcţii de conducere, existenţa unui organ de control este lipsită de sens. Normele legale stabilesc că nu poate ocupa funcţia de revizor ori de membru al comisiei de cenzori directorul administrator, contabilul, rudele acestora şi nici afinii lor de gradul întâi.

Regulamentul nu stabileşte modul de exercitare a controlului activităţii, lăsând pe seama membrilor organului de control să decidă frecvenţa efectuării lui. Aceştia însă vor controla neapărat darea de seamă şi bilanţul anual, pentru a raporta adunării generale starea economică a societăţii şi încălcările comise.

Membrii organului de control sînt obligaţi să păstreze taina comercială a societăţii şi să nu o consemneze în rapoartele sau dările de seamă pe care le elaborează.

Legislaţia în vigoare nu prevede răspunderea membrilor organului de control pentru exercitarea cu rea-credinţă a funcţiilor, nici chiar pentru situaţiile când, ca urmare a unor controale neobiective, societatea suportă pierderi. Acest neajuns poate fi lichidat prin clauze statutare.

2.3.3. Obligaţiile, drepturile şi răspunderea asociaţilor. Asociaţii societăţii cu răspundere limitată au drepturile, obligaţiile şi poartă răspunderea stabilită de lege.

2.3.3.1. Drepturile asociaţilor sunt cele stabilite în C.civ. art.115.

Dreptului de a conduce şi a lua parte la activitatea societăţii este consacrat art.115 alin.(1) lit.a) din C. civ. Acest drept a fost analizat mai detaliat în vol. I, p. 258, iar specificul lui în societatea cu răspundere limitată este menţionat: în R.S.E. la art.84, unde se relevă că *fiecare asociat este în drept să participe la adunarea generală a asociaţilor societăţii personal sau prin intermediul reprezentatului său,* adică la adunările generale cu drept de vot; la art.88, unde se menţionează că *fiecare asociat are dreptul să propună chestiuni pentru a fi incluse în ordinea de zi a adunării generale*. Din interpretarea şi coroborarea art.151 alin.(3) din C. civ. cu art. 91 din R.S.E. rezultă că asociatul are drept de vot.

Dreptului la informaţie este consacrat art.115 alin.(1) lit.b) din C.civ. Acest drept este analizat mai detaliat în vol. I, p. 258.

Dreptului la dividend este consacrat art.115 alin.(1) lit.c) din C.civ. Acest drept este menţionat în v. I, p.259, iar particularităţile lui sunt specificate în R.S.E. la art.24, potrivit căruia, la finele anului financiar, fiecare membru (asociat) are dreptul ... la o parte din beneficul obţinut în urma activităţii economice a societăţii, proporţională cotei sale de participare. Repartizarea beneficiului ţine de competenţa exclusivă a adunării generale şi se face cu ¾ din voturi (R.S.E. art.83 şi 91).

Dreptului la o parte din activele societăţii în cazul lichidării sunt consacrate: art.115 alin.(1) lit.d) şi art.96 din C.civ. Acest drept este menţionat în vol. I, p.259. Potrivit R.S.E. art.36, *bunurile societăţii care rămân după satisfacerea revendicărilor creditorilor se repartizează între asociaţi proporţional cotei de participare*. Dacă actul constitutiv prevede, la lichidarea societăţii, aceştia sunt în drept să pretindă la bunurile transmise la fondare cu titlu de aport în natură. Potrivit R.S.E. art.34, asociatul societăţii cu răspundere limitată *care nu este de acord cu hotărârea privind reorganizarea societăţii este în drept să iasă din componenţa ei şi să primească partea de bunuri ce i se cuvine*.

2.3.3.2. Obligaţiile asociaţilor. Asociaţii sînt ţinuţi să respecte obligaţiile puse în sarcina lor prin art.116 din C. civ., precum şi cele asumate de sine stătător. Pentru detalii, a se vedea analiza juridică a acestor obligaţii în vol. I, p. 255-257.

Pentru neîndeplinirea obligaţiei de a vărsa aportul, asociatul poate fi exclus din societate, restituindu-i-se partea din aportul vărsat, dar numai după reţinerea prejudiciului cauzat societăţii.

Exemplu. *Judecătoria sect. Buiucani din Chişinău, prin Hotărârea din 2 iulie 2000, a admis acţiunea S.R.L. „N.-T." şi a exclus-o pe M.C. din rândurile fondatorilor acestei societăţi pentru că nu a vărsat în termen aportul, obligând-o la plata unei penalităţi de 2.628 lei. Hotărârea instanţei a fost menţinută de Plenul Curţii Supreme de Justiţie prin Hotărârea nr.4-2r/a-*

54/2001 din 01.10.2001[15]*. Totodată, din hotărârea înaltei instanţe se desprind câteva idei, care s-au dovedit a fi neglijate de instanţele de judecată. Astfel, după cum rezultă din hotărâre, asociatul exclus nu a participat la constituirea S.R.L. „N.-T.", ci a devenit asociat mai târziu, prin urmare după formarea capitalului ei social.*

Instanţele erau obligate să ţină cont de dispoziţia pct. 73 din Regulamentul societăţilor economice, care prevede că, până la momentul înregistrării societăţii, asociaţii trebuie să verse în contul societăţii cel puţin 40% din capitalul social. Celelalte aporturi trebuie transmise societăţii „în mărimea şi termenele stabilite de contractul de constituire, dar nu mai târziu de un an de la înregistrarea societăţii". Potrivit pct.76 din R.E.S., certificatul cotei de participare se eliberează asociatului după depunerea cotei depline de participare şi numai după aceasta el poate să înstrăineze partea sa socială (pct.79). Asociaţii mai datorează aporturi societăţii în cazul în care se decide majorarea capitalului social sau în care activele societăţii au scăzut sub mărimea capitalului social, iar adunarea asociaţilor doresc să suplinească, prin aporturi suplimentare, activele societăţii până la mărimea capitalului social stabilit în actele de constituire.

Pârâtul M.S. a devenit fondator al S.R.L. „N.-T." nu prin participare la fondare, nici la majorarea capitalului social, ci prin redistribuirea capitalului social existent între fondatorii societăţii şi un terţ (M.S.), ceea ce înseamnă, de fapt, primirea lui M. S. în calitate de fondator. Procesul-verbal nr.2 din 7 martie 1997 al adunării generale a fondatorilor, la care plenul face trimitere, a hotărât „a include în componenţa fondatorilor pe M.C. cu cota de participare de 50% din capitalul statutar". Astfel, în urma acestei hotărâri, fondatorilor iniţiali A.N. şi A.S. le-a revenit 30% şi respectiv 20% din capitalul statutar al întreprinderii. Adunarea generală nu l-a obligat pe M.S. să verse anumite cote de participare, ci a redistribuit capitalul social în aşa fel încât noului asociat i s-a oferit 50% din capitalul social, iar ceilalţi au rămas cu cote mai mici. De fapt, s-a realizat că

[15] *Buletinul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova*, 2002, nr.6, p.11.

fondatorii existenţi ai societăţii au cedat noului fondator M.S. din cotele lor, după cum urmează: A.N – 20% şi A.S. 20%. În cazul în care cota-parte nu se înstrăinează prin acte juridice în formă autentică, considerăm că, la adunarea generală, s-a realizat această cesiune şi s-a înregistrat în Registrul de stat al întreprinderilor. În acest caz, noul asociat nu era dator să depună aportul în capitalul social al societăţii, ci trebuia să se achite cu fondatorii care i-au transmis părţi din propria cotă de participare. În cazul în care capitalul social a fost vărsat integral, societatea nu era în drept să înainteze acţiune în judecată, deoarece dreptul de a cere plata pentru cota din capital cedată îl aveau înşişi asociaţii A.N. şi A.S.

2.3.3.3. Răspunderea asociaţilor. După cum s-a menţionat, asociatul societăţii cu răspundere limitată nu răspunde pentru obligaţiile societăţii, ci suportă riscul activităţii ei în limita valorii părţii sociale deţinute.

Asociatul care nu a vărsat în termenul stabilit aportul subscris răspunde subsidiar pentru obligaţiile societăţii în limita părţii nevărsate [art.145 alin.(4)].

În cazul insolvabilităţii debitorului din culpa fondatorilor (membrilor) lui, aceştia poartă răspundere subsidiară faţă de creditori în măsura în care bunurile debitorului sunt insuficiente pentru executarea creanţelor creditorilor (Legea insolvabilităţii art.127).

Întreprinderea cu participaţiune majoritară (întreprinderea mamă) răspunde subsidiar pentru obligaţiile întreprinderii în posesiune majoritară (întreprinderii fiice) dacă ultima a devenit insolvabilă în urma executării dispoziţiilor date de întreprinderea cu participaţiune majoritară [C. civ. art.118 alin.(3)].

2.3.4. Capitalul social, capitalul de rezervă

2.3.4.1. Capitalul social este baza materială a societăţii cu răspundere limitată. Potrivit R.S.E. pct.69, societatea cu răspundere limitată trebuie să aibă un capital social de cel puţin 300 salarii minime. Noţiunea, funcţiile şi modul de formare a capitalului social al societăţilor comerciale a fost analizat în vol. I, p. 293-311.

2.3.4.2. Capitalul de rezervă. Societatea cu răspundere limitată este obligată să-şi formeze un **capital de rezervă** de cel puţin 10% faţă de mărimea capitalului social, care are un rol asiguratoriu. Înseamnă că beneficiul societăţii va fi calculat ca un excedent al valorii totale a activelor faţă de mărimea sumară a capitalul social şi a capitalului de rezervă.

În opinia noastră, importanţa capitalului de rezervă este redusă. În cazul în care consideră că, pentru asigurarea cerinţelor creditorilor, mărimea capitalului social nu este suficientă, legiuitorul ar putea majora mărimea minimă a capitalului social.

Pentru formarea capitalului de rezervă, din beneficiul anual se alocă nu mai puţin de 5 % până se atinge valoarea fixată în actul de constituire.

Capitalul de rezervă al societăţii cu răspundere limitată poate fi folosit doar la acoperirea pierderilor sau la majorarea capitalului ei social, fiind o garanţie suplimentară pentru creditori. Dacă, în urma activităţii ineficiente, capitalul de rezervă scade, alocaţiile anuale reîncep.

În bilanţul anual, capitalul de rezervă, ca şi capitalul social, figurează la pasiv, ca o datorie a societăţii faţă de asociaţii săi.

2.3.5. Partea socială

2.3.5.1. Dispoziţii generale. În societatea cu răspundere limitată, după cum s-a mai relevat, capitalul se divide în participaţiuni, numite părţi sociale. Altfel spus, partea socială este o fracţiune din capitalul social şi ilustrează cota-parte din capital care revine asociatului. Partea socială poate fi stabilită atât în raport procentual faţă de mărimea capitalului social, cât şi în sumă bănească. Valoarea părţii sociale depinde de mărimea aportului vărsat de asociat la constituirea societăţii şi la majorarea acestuia.

Partea socială a asociatului poate fi majorată fără ca asociatul să facă aport suplimentar. În acest caz însă, societatea majorează capitalul social din contul beneficiilor şi al rezervelor societăţii. În o astfel de situaţie, partea socială a fiecărui asociat se majorează proporţional.

Asociatul poate dobândi una sau mai multe părţi sociale de la alţi asociaţi, iar valoarea propriei părţi se va majora proporţional valorilor părţilor dobândite.

Dacă societatea are un singur asociat, acesta deţine o parte socială egală cu mărimea capitalului social. C.civ. stabileşte, la art.149 alin.(2), prezumţia că partea socială a asociatului este indivizibilă. Actul de constituire poate să inverseze prezumţia, stabilind că partea socială este divizibilă. Prezumţia legală se află la originea unor inconveniente. Astfel, asociatul poate să-şi vândă o fracţiune din partea lui socială numai în cazul în care actul de constituire prevede că partea socială este divizibilă. În caz contrar, partea socială nu poate fi împărţită între coproprietari, soţi, moştenitori şi nici între societăţile succesoare în caz de reorganizare prin dezmembrare a asociatului persoană juridică.

Valoarea maximă a părţii sociale poate fi limitată prin lege sau prin act de constituire. Astfel, potrivit Legii nr.1117/1997 privind bursele de mărfuri art.13, *cota-parte a fiecărui membru al bursei în capitalul social nu poate depăşi 10 %*. O dispoziţie similară poate fi inserată în actul de constituire. În lipsa unei dispoziţii exprese, asociaţii pot să cumpere alte părţi sociale, să acumuleze o parte socială egală cu întregul capital. Ei pot înstrăina integral partea socială ce le aparţine, iar dacă aceasta este divizibilă, şi o fracţiune din ea.

Societatea eliberează asociatului care a vărsat aportul integral un certificat de confirmare a executării obligaţiei de aport. În afară de certificat, societatea trebuie să-i elibereze şi un act contabil care confirmă că asociatul i-a transmis bunuri: un bon de plată, dacă a făcut aport în bani, un certificat de depozit, o factură sau un proces-verbal de predare-primire în cazul aportului în bunuri. Certificatul de asociat nu este hârtie de valoare, transmiterea lui către o altă persoană nedovedind înstrăinarea sau gajarea părţii sociale. Certificatul confirmă calitatea de asociat a persoanei. Această calitate poate fi dovedită şi prin act de constituire, act de cumpărare, donare, schimb al unei părţi sociale, certificat de moştenire a părţii sociale, cu condiţia înregistrării acestor acte la Camera Înregistrării de Stat.

Din art.150 alin.(1) reiese că, dacă unul dintre soţi, în timpul căsătoriei, a participat la fondarea unei societăţi comerciale şi a transmis în capitalul ei social, cu titlu de aport, bunuri comune sau a dobândit o parte socială din mijloacele comune, acestor bunuri se aplică regimul juridic al proprietăţii comune în devălmăşie. Relaţiile dintre soţi în calitate de copărtaşi sunt reglementate în C. civ. la art.1355-1370.

Nu este proprietate comună partea socială obţinută de unul dintre soţi prin moştenire, donaţie sau procură, banii moşteniţi sau donaţi, sau bunul obţinut prin moşternire sau donare, transmis în capitalul social.

În caz de partajare a bunurilor între soţi sau între foştii soţi, valoarea părţii sociale se calculează ca un bun comun, însă nu va putea fi divizată între soţi dacă această posibilitate nu este stabilită expres în actul de constituire.

Soţului asociat îi revine partea socială ca valoare, iar celălalt este compensat din contul altor bunuri divizibile. Dacă partea socială este divizibilă şi soţul asociatului poate fi primit în societate, partea socială va fi divizată în două părţi egale sau în alte proporţii, la latitudinea coproprietarilor. Calitatea de asociat o dobândeşte şi soţul care, până la partajare, nu o deţinea.

Potrivit art.151, societatea cu răspundere limitată poate dobândi propriile părţi sociale. Prin dobândirea părţii sociale, societatea se protejează împotriva intrării unor persoane străine, precum şi împotriva tendinţei asociaţilor de a concentra în mâinile lor întregul control asupra societăţii.

La dobândirea de părți-sociale, trebuie să se țină cont de unele restricţii, şi anume:

a) societatea nu poate să procure partea socială de la asociatul unic (pornind de la esenţa persoanei juridice şi a societăţii comerciale în genere, S.R.L. se poate constitui chiar cu un singur fondator. Societatea nici nu poate să existe fără cel puţin un asociat, căci ea nu ar avea organ suprem (adunare a asociaţilor) care şi-ar exercita drepturile exclusive.

b) societatea poate să dobândească părţi sociale numai din activele care exced mărimea capitalului social.

Art.151 alin.(1) stabileşte cazurile în care societatea cu răspundere limitată este în drept să dobândească părţi sociale de la asociaţii săi. Adunarea generală a asociaţilor adoptă hotărârea de a dobândi partea socială de la asociatul său atunci când acesta a formulat-o în modul stabilit la art.152 alin.(4). Hotărârea se adoptă cu 30 de zile până la înaintarea ofertei. Societatea are prioritate faţă de unul sau mai mulţi asociaţi care doresc personal să cumpere. Această prioritate însă nu va opera în cazul în care vânzătorul doreşte să o vândă unui anumit asociat şi în care actul de constituire nu conţine impedimente în dobândirea de către asociat a părţii sociale. Un asemenea impediment poate fi dispoziţia art. 149 alin.(4).

Prin actul de constituire al S.R.L., se poate stabili restricţii la intrarea în societate a unor alte persoane decât cele care au semnat actul de constituire. Această restricţie îi priveşte şi pe succesorii asociatului. Astfel, succesorul asociatului decedat nu va putea dobândi calitatea de asociat în cazul în care actul de constituire interzice trecerea părţii sociale şi a calităţii de asociat prin succesiune. În acest caz, succesorul va putea pretinde la valoarea părţii sociale moştenite. Adunarea asociaţilor trebuie să decidă, în cel mult 6 luni de la data deschiderii moştenirii, asupra dobândirii părţii sociale. La expirarea acestui termen, moştenitorul va putea pretinde la calitatea de asociat. În cazul în care moştenitorului i se plăteşte valoarea părţii sociale, aceasta nu trebuie să fie valoarea nominală, ci o parte din valoarea de piaţă a activelor nete ale societăţii. Dacă asociatul are 25 % din capital, atunci lui i se va plăti 25 % din valoarea activelor nete ale societăţii. Această valoare poate fi mai mare sau mai mică decât valoarea nominală a părţii sociale, prin valoare nominală înţelegându-se proporţia din capitalul social ce revine la partea socială a asociatului concret.

Societatea poate să cumpere partea socială a asociatului în cazul în care creditorii lui personali îşi realizează dreptul de creanţă din partea socială a acestuia. Creditorii îşi pot realiza dreptul cu

respectarea art.153. Societatea poate cumpăra părţi sociale în concurenţă cu alţi cumpărători, inclusiv cu alţi asociaţi, şi îşi va realiza acest drept dacă va oferi cel mai bun preţ.

Partea socială a asociatului exclus din societate se consideră procurată de societate, aceasta urmând să plătească valoarea părţii sociale după ce reţine din ea valoarea reparaţiei prejudiciului cauzat de asociatul exclus. Dacă întinderea prejudiciului este mai mare decât valoarea părţii sociale a celui exclus, societatea poate pretinde la despăgubiri.

Art.151 alin.(2) stabileşte regula potrivit căreia partea socială poate fi cumpărată numai dacă societatea are active ce depăşesc mărimea capitalului social. Legea permite să se procure chiar din activele care formează capitalul de rezervă al societăţii sau din alte fonduri create de societate.

Partea socială cumpărată de societate nu dă drept de vot. Pentru ea nu se repartizează dividende şi nici active în caz de lichidare a societăţii. Deşi această parte socială (fracţiune a capitalului social) există, în realitate drepturile încorporate în ea nu pot fi exercitate de nimeni. Partea din dividende sau partea din active care revine acestei părţi sociale se va repartiza deţinătorilor celorlalte părţi sociale proporţional participaţiei lor la capitalul social.

Societatea care a dobândit printr-un mod dintre cele stabilite la art.151 alin.(1) una sau mai multe părţi sociale trebuie ca, în termen de 6 luni de la înregistrarea actului de dobândire, să le înstrăineze ori să-şi reducă capitalul social. În opinia noastră, cea mai justificată operaţiune de înstrăinare este repartizarea părţii sociale între asociaţii rămaşi, proporţional participaţiei acestora la capitalul social.

Partea socială este, în esenţă, un bun şi se poate constitui obiect al actelor juridice civile şi comerciale. Astfel, partea socială poate fi înstrăinată prin vânzare-cumpărare, schimb, donaţie, poate fi depusă în capitalul social al unei alte societăţi comerciale. Partea socială poate fi grevată cu gaj sau transmisă prin succesiune. Actul juridic prin care se înstrăinează o parte socială sau o fracţiune din ea trebuie să fie autentificat notarial [art.152 alin.(9)]. Partea socială

poate fi înstrăinată prin acte între vii numai după ce a fost vărsat întregul aport la care s-a obligat fondatorul.

Articolul 150 reglementează specificul înstrăinării părţii sociale. Cuvântului *înstrăinare* i se potriveşte mai multe tipuri de acte juridice, inclusiv donaţia, schimbul, aportul la capitalul social. Considerăm totuşi că, în acest articol, majoritatea dispoziţiilor, în special ale alin.(3)-(8), se referă la înstrăinare prin acte de vânzare-cumpărare. Faptul acesta rezultă din dispoziţia expresă a alin.(8), în care se folosesc special cuvintele „în cazul vânzării ... cu încălcarea dreptului de preemţiune", dar şi din esenţa celorlalte alineate. Nu poate fi vorba despre un drept de preferinţă în cazul donării sau în cazul în care se face aport la capitalul social al unei alte societăţi comerciale. Deşi, teoretic, se păstrează posibilitatea realizării dreptului de preferinţă în cazul înstrăinării prin contract de schimb, în realitate însă sunt rare cazurile când mai mulţi asociaţi ar avea obiectul schimbului în care este interesat vânzătorul părţii sociale. Dreptul de preemţiune se realizează în condiţiile art.152, iar în cazul în care acesta nu prevede, în condiţiile art.793-797.

Prin actul de constituire, se poate limita sau chiar interzice trecerea părţii sociale la terţe persoane. Aceasta rezultă din art.150 alin.(1), care dispune că *partea socială poate fi înstrăinată liber ... dacă actul de constituire nu prevede altfel*. Deci, asociatul poate liber dona, vinde, schimba sau depune în capitalul social al unei alte societăţi partea socială care îi aparţine dacă actul de constituire nu interzice acest lucru. Interdicţiile ar putea fi privite ca limitări aduse dreptului asupra părţii sociale, limite asupra cărora, de fapt, convin asociaţii prin clauzele actului de constituire al societăţii.

Art.150 alin. (3) prevede că asociatul are dreptul de preemţiune la cumpărarea părţii sociale numai faţă de alte persoane decât cele indicate în art.150 alin.(1). Actul de constituire însă poate stabili dreptul de preferinţă al asociatului şi faţă de rude sau afini. Asociaţii nu au dreptul de preferinţă unul faţă de celălalt. Vânzătorul poate înstrăină liber partea sa socială oricărui alt asociat dacă va considera

necesar. Impediment al unei asemenea înstrăinări poate servi însă art.149 alin.(4).

Asociatul care doreşte să vândă partea socială unei alte persoane decât dintre cele indicate la art.150 alin.(1) trebuie să respecte dreptul preferenţial al celorlalţi asociaţi şi al societăţii. În cazul în care asociatul vinde fără a respecta regulile stabilite la alin.(4), fiecare asociat poate, în proces judiciar, să ceară a i se atribui drepturile şi obligaţiile de cumpărător. Cererea de atribuire a drepturilor de cumpărător poate fi formulată în termen de 3 luni de la data încheierii contractului de vânzare-cumpărare a părţii sociale.

Fiind un bun al asociatului, partea socială intră în activul patrimoniului cu care acesta răspunde faţă de creditori. La cererea creditorilor asociatului, se poate emite o încheiere de asigurare a acţiunii civile prin interdicţia înstrăinării şi gajării părţii sociale, precum şi o hotărâre judecătorească, un titlu executoriu de încasare a datoriei sau de reparare a prejudiciului din contul valorii părţii sociale deţinute de asociat. Actul prin care se ia măsura de asigurare trebuie adus la cunoştinţă administratorului S.R.L. al cărei asociat deţine partea socială în cauză şi înregistrat la Camera Înregistrării de Stat.

Creditorii personali ai asociatului pot urmări partea lui socială. Realizarea silită a dreptului creditorului asupra părţii sociale poate fi efectuată numai în temeiul unui titlu executoriu şi numai dacă asociatul nu dispune de alte bunuri. Legiuitorul a decis să lase asociatului partea socială pentru a fi înstrăinată doar în ultimul rând, considerând că aceasta nu numai că este producătoare de dividende, dar reprezintă şi o modalitate de exercitare a dreptului la muncă. De regulă, fondatorii sau asociaţii S.R.L. activează anume în calitate de salariaţi ai acestor societăţi.

2.4. Încetarea societăţii cu răspundere limitată

Societatea cu răspundere limitată încetează prin reorganizare şi dizolvare.

2.4.1. Reorganizarea. Societatea se reorganizează prin fuziune, dezmembrare şi transformare, în modul stabilit la art.69-85

din C. civ. Potrivit pct.34 din Regulamentul societăţilor economice, asociatul care *nu este de acord cu hotărârea privind reorganizarea societăţii este în drept să iasă din componenţa societăţii şi să primească partea de bunuri ce i se cuvine*.

2.4.2. Dizolvarea. Societatea se dizolvă pentru motivele indicate la art.86 şi 87 din C. civ. Societatea dizolvată intră în procedură de lichidare, care se desfăşoară cu respectarea dispoziţiilor art.89-96, 98-99 din acelaşi cod.

Capitolul III
SOCIETATEA PE ACŢIUNI

3.1. Noţiunea societăţii pe acţiuni. Apariţia şi importanţa societăţii

3.1.1. Noţiunea de societate pe acţiuni. C. civ. defineşte, la art. 156, societatea pe acţiuni ca societate comercială al cărei capital social este divizat în acţiuni şi ale cărei obligaţii sunt garantate cu patrimoniul său, iar Legea nr.1134-XIII din 2 aprilie 1997 privind societăţile pe acţiuni, la art. 2 alin. (1), ca societate comercială al cărei capital este în întregime împărţit în acţiuni.

În doctrină, societatea pe acţiuni se defineşte ca societate constituită prin asocierea mai multor persoane, care contribuie la formarea capitalului ei social prin anumite cote de participare, reprezentate prin titluri numite acţiuni, pentru desfăşurarea unei activităţi comerciale, împărţirea beneficiilor şi care răspund pentru obligaţiile sociale numai în limita acţiunilor lor[16].

În baza definiţiilor legale şi a celor doctrinare, societatea pe acţiuni poate fi definită ca persoană juridică formată prin voinţa uneia sau mai multor persoane, exprimată în actul de constituire, prin care acestea convin să pună în comun anumite bunuri pentru a desfăşura activitate de întreprinzător, a realiza şi a împărţi beneficii, societate în care acţionarii nu răspund pentru obligaţiile acesteia, ci suportă riscul activităţii ei în limitele valorii acţiunilor deţinute.

Definiţii similare prevăd şi legislaţiile unor alte state. De exemplu, § 1 din Legea Germaniei privind societăţile pe acţiuni (1965) defineşte societatea pe acţiuni ca *societate care dispune de proprie personalitate juridică. Pentru obligaţiile asumate, societatea răspunde numai cu patrimoniul ce-i aparţine. Societatea pe acţiuni are capitalul divizat în acţiuni.* Art. 73 din Legea Franţei privind societăţile comerciale (1966) consideră societatea pe acţiuni *o societate al cărei capital este divizat în*

[16] **Cărpenaru, Stanciu D.** *Op. cit.,* 2001, p.293.

acţiuni şi care se constituie între participanţi, aceştia fiind răspunzători pentru pierderi în limita aporturilor lor.

Din definiţii, se desprind principalele caractere juridice care au determinat răspândirea acestei forme de societate comercială:

1. Societatea pe acţiuni este persoană juridică.
2. Societatea pe acţiuni răspunde cu propriul patrimoniu pentru obligaţiile asumate.
3. Capitalul social al societăţii pe acţiuni este divizat în fracţiuni egale, numite acţiuni, care sînt titluri negociabile şi transmisibile. Ele se mai numesc hârtii de valoare sau valori mobiliare;
4. Societatea pe acţiuni se constituie dintr-un număr minim de asociaţi şi dispune de un capital minim stabilit de lege.

Statutul juridic al societăţii pe acţiuni, în Republica Moldova, este reglementat de C. civ., Legea nr.1134/1997 şi de Legea nr.199/1998 cu privire la piaţa valorilor.

3.1.2. Apariţia societăţii pe acţiuni. Apariţia şi dezvoltarea întreprinderilor sub formă de societate pe acţiuni au fost impuse de cuceririle coloniale, care solicitau capitaluri enorme atât pentru organizarea expediţiilor spre pământurile descoperite, cît şi pentru administrarea lor. Prima societate care avea capitalul divizat în acţiuni, care era condusă de un organ executiv şi care avea ca organ suprem adunarea generală a acţionarilor a fost Compania Olandeză a Indiilor Orientale, înfiinţată în 1602[17]. Majoritatea autorilor sînt de părerea că numita companie olandeză este prima societate pe acţiuni care a deschis calea acestei forme de organizare juridică a activităţii economice[18]. Înfiinţarea Companiei Suedeze Meridionale (1625),

[17] Unii autori consideră că prototipul societăţii pe acţiuni a fost Banca Sfîntului Gheorghe din Genua, înfiinţată în 1419, sau compania engleză „Russia Company", înfiinţată în 1566. Vezi: **Kaşanina, T.V.** *Corporativnoe pravo.* Moscova, Norma, 1999, p.337 şi 340.

[18] Vezi : **Cărpenaru, Stanciu D.** *Drept comercial român.* Bucureşti, 1996, p.127; **Bârsan, Corneliu; Dobrinoiu, Vasile; Ţiclea, Alexandru şi Toma, Mircea.** *Societăţile comerciale. Organizarea, funcţionarea,*

Companiei Olandeze a Indiilor Occidentale, Companiei Insulelor Americii (1926), Companiei Noii Franţe (1628), Companiei India de Est, Companiei Mărilor Sudului, Societăţii Franceze a Indiilor Orientale este legată de expansiunile coloniale ale puterilor maritime europene.

O perioadă îndelungată, constituirea societăţilor pe acţiuni era permisă prin patente regale. Abia pe la mijlocul secolului al XIX-lea s-a admis constituirea lor pe bază contractuală. Reglementarea juridică a societăţilor pe acţiuni era împrumutată de la un stat la altul şi îmbogăţită cu ultimele realizări. Nici aceste împrumuturi de legislaţie însă nu protejau acţionarii de abuzurile comise în multe ţări la emisiunea titlurilor de valoare (acţiunilor). Societăţile pe acţiuni, pe lângă serviciile aduse societăţii omeneşti prin concentrarea de capitaluri[19], au condiţionat şi comiterea unor fraude de către administratorii lor, care i-au ruinat pe acţionarii şi creditorii sociali.

Practica de emisiune a acţiunilor fără acoperire materială, adică prin capital fictiv, cunoscută de câteva sute de ani, are loc şi în prezent, sărăcind, de regulă, cele mai vulnerabile pături ale societăţii[20]. Totuşi, realizările societăţii umane cu ajutorul concentrării de capitaluri prin emisiuni de acţiuni sînt majore, astfel încât nimeni nu poate nega marea importanţă a acestei forme de organizare a activităţii economice cum este societatea pe acţiuni.

3.1.3. Societatea pe acţiuni în Republica Moldova. Nu am efectuat un studiu special privind istoricul apariţiei primelor societăţi pe acţiuni în actualul teritoriu al Republicii Moldova. Despre punerea în aplicare a Codului comercial român în perioada interbelică s-a

---

răspunderea. Bucureşti, 1993, p.6; **Turcu, Ion.** *Dreptul afacerilor*. Iaşi, Fundaţia "Chemarea", 1992, p.76.

[19] Societăţile pe acţiuni, concentrînd economiile modeste a sute, mii şi chiar zeci de mii de persoane, au contribuit la construcţia Canalului Panama, Canalului Suez, căilor ferate, la alte realizări, asigurînd solicitanţii cu credite.

[20] De exemplu, în Republica Moldova, asemenea societăţi au fost: S.A. „ALFA-M", S.R.L. „Procent"; în Rusia S.A. „MMM"; în România „Caritas". Practici asemănătoare au existat în Bulgaria şi Albania.

menţionat deja. Suplimentar, am spune că, începând cu anul 1896, la Chişinău a început să funcţioneze Societatea Anonimă (pe acţiuni) Belgiană, care avea în proprietate tramvaiele şi liniile de tramvai din Chişinău. Capitalul social al Societăţii Anonime Belgiene era de 11 milioane franci, divizat în 11 mii de acţiuni. Principalii deţinători de acţiuni erau două corporaţii belgiene: Compania Generală de Căi Ferate şi Electricitate, care deţinea 5120 acţiuni, şi Compania Căilor Ferate din Belgia, cu 5020 de acţiuni; celelalte 860 acţiuni erau deţinute de şapte persoane fizice[21].

La 3 ianuarie 1992, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr.847/1992 cu privire la societăţile pe acţiuni[22]. Lipsa propriei experienţe şi alte cauze obiective şi subiective nu au permis ca această lege să-şi ocupe locul binemeritat în sistemul juridic al Republicii Moldova. Pe parcursul anilor 1995-1996, a fost elaborată o nouă lege privind societatea pe acţiuni, adoptată de Parlament la 2 aprilie 1997 cu nr. 1134. Prin C. civ., au fost aduse reglementări generale ale societăţilor comerciale (art.106-116), precum şi reglementări speciale privind societăţile pe acţiuni (art.156-170).

Existenţa paralelă a două acte normative care reglementează acelaşi fenomen juridic este lipsită de sens, mai ales că majoritatea dispoziţiilor din C. civ. dublează cele din Legea nr.1134/1997. Ar fi util ca legiuitorul să revină asupra acestei probleme, să excludă din C. civ. dispoziţiile art.156-170 ce privesc societatea pe acţiuni şi să perfecţioneze legea specială.

3.1.4. Tipurile de societăţi pe acţiuni. Potrivit Legii nr.1134/1997 art.2 alin.(2), societatea pe acţiuni poate fi de tip închis sau deschis.

Se consideră de tip închis societatea pe acţiuni în care acţionarii au dreptul de preemţiune asupra acţiunilor unor alţi acţionari, ce se înstrăinează prin vânzare-cumpărare, inclusiv asupra emisiunii

[21] Vezi: *Societatea Belgiană - posesoară a tramvaielor din Chişinău.* În: „Curierul de seară", 1993, 24 august.

[22] *Monitorul Parlamentului*, 1992, nr.1, partea I.

suplimentare. Dreptul de preemţiune se exercită în condiţiile Legii nr.1134/1997 art.27. Societatea pe acţiuni de tip închis nu este în drept să facă emisiune publică de acţiuni. Numărul de acţionari ai acestui tip de societate nu poate depăşi 50 de persoane, iar capitalul lui social nu poate fi mai mic de 10 000 lei. Colegiul civil al Curţii Supreme de Justiţie, la emiterea Deciziei nr.2ra/c-63/2003 din 05.02.2003, a constat: *societatea este închisă dacă acţionarii ei ori societatea însăşi au drept de preemţiune asupra acţiunilor înstrăinate de acţionarii acestei societăţi* şi *societatea pe acţiuni de tip închis este o formă organizatorică a societăţii ce presupune o protecţie mai înaltă a acţiunilor incluse în fondul social, protecţie garantată şi asigurată prin norme juridice adoptate de legislativ şi acceptate de către acţionari*[23]. Aceeaşi instanţă a declarat nule contractele de donaţie a unor acţiuni în care, în calitate de donator, era o persoană fizică, iar în calitate de donatar, o persoană juridică, considerând că donaţia a fost folosită numai ca o metodă de a eluda legea, adică de a crea artificial posibilitatea ca un fond de investiţii să devină acţionar al unei societăţi pe acţiuni.

Se consideră de tip deschis societatea pe acţiuni în care acţiunile pot fi înstrăinate liber oricărei persoane, indiferent de faptul dacă aceasta este sau nu acţionar. Societatea pe acţiuni de tip deschis poate plasa acţiunile emisiunii suplimentare atât prin emisiune închisă, cât şi prin emisiune publică, iar numărul de acţionari este nelimitat. Capitalul social minim al societăţii pe acţiuni de tip deschis nu poate fi mai mic de 20 000 de lei.

În opinia noastră, societatea pe acţiuni de tip închis nu are fundament juridic, fiind, în esenţă, similară societăţii cu răspundere limitată.

Considerăm util aşadar a exclude din legislaţie acest tip de societate.

3.2. Constituirea societăţii pe acţiuni

[23] *Buletinul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova*, 2003, nr.6.

3.2.1. Dispoziţii generale. Doctrinei juridice îi sunt cunoscute trei moduri de constituire a societăţii pe acţiuni:

- constituire simultană, adică fără apel la subscripţia publică a acţiunilor;
- constituire continuată, adică cu apel la subscripţia publică a acţiunilor;
- constituire prin transformare a unor întreprinderi cu o altă formă juridică de organizare.

3.2.1.1. Constituirea simultană. Acest mod de constituire este simplu, implicând un număr redus de formalităţi, fiind similar procedurii de constituire a societăţii cu răspundere limitată. Astfel, fondatorii (fondatorul), luând hotărârea de a constitui o societate pe acţiuni de tip închis, sunt obligaţi:

- să semneze actul de constituire şi să-l autentifice;
- să desemneze membrii organelor societăţii, inclusiv ai consiliului de observatori, comitetului de conducere şi comisiei de cenzori;
- să stabilească mărimea capitalului social şi să-l subscrie integral, repartizând numărul de acţiuni între fondatori;
- să indice persoana care va efectua formalităţile de înregistrare a societăţii; aceste formalităţi fiind puse, de regulă, în sarcina persoanei desemnate în calitate de administrator;
- să primească certificatul de înregistrare.

Constituirea societăţii pe acţiuni este prevăzută simultant atât de Legea nr.1134/1997, cât şi de C. civ. Deşi legea nominalizată a simplificat esenţial procedura de constituire în comparaţie cu legea din 1992, C. civ. a mers mai departe, reducând la minimum formalităţile de constituire.

În practica altor state, acest mod de constituire a societăţii pe acţiuni, doar cu vărsământul integral al valorii nominale a acţiunilor la momentul înregistrării societăţii, este larg răspândit, deoarece oferă imediat avantajul: după subscrierea întregului capital, acţiunile pot fi vândute la un preţ mai mare decât cel nominal.

3.2.1.2. Constituirea continuată presupune o procedură de lansare publică a acţiunilor, la a căror subscripţie pot participa toţi doritorii. Această constituire reprezintă o procedură mai îndelungată şi mai anevoioasă decât cea simultană, deoarece implică un şir de acţiuni suplimentare de strângere a capitalului necesar realizării scopurilor propuse.

Constituirea continuată a societăţii pe acţiuni presupune, în ordine cronologică, următoarele:

- elaborarea şi semnarea de către fondatori a contractului de constituire şi autentificarea lui notarială; dacă iniţiativa înfiinţării aparţine unui singur fondator, acesta întocmeşte o declaraţie, care prevede aceleaşi clauze ca şi contractul de constituire şi care, de asemenea, se autentifică notarial;
- elaborarea proiectului de statut al societăţii pe acţiuni şi a prospectului de emisiune a acţiunilor;
- publicarea prospectului de emisiune a acţiunilor;
- subscrierea acţiunilor de către toţi doritorii şi achitarea totală sau parţială a preţului nominal al acţiunilor subscrise;
- eliberarea unor adeverinţe provizorii ale acţiunilor, a certificatelor de acţiuni sau a extraselor din Registrul acţionarilor subscrişi la acţiuni;
- convocarea adunării constitutive a societăţii pe acţiuni;
- desfăşurarea lucrărilor adunării constitutive, la care se aprobă statutul, se aleg: consiliul de observatori, comitetul de conducere şi comisia de cenzori, se fac alte formalităţi necesare;
- prezentarea actelor constitutive şi altor documente necesare Camerei Înregistrării de Stat ca societatea să fie înmatriculată în Registrul de stat al comerţului;
- eliberarea certificatului de înregistrare.

Acest mod de constituire a societăţilor pe acţiuni, reglementat în R. Moldova prin Legea nr.847/1992, se întâlneşte şi în legislaţia României, Franţei şi a altor state europene.

Avantajul acestui mod de constituire constă în faptul că la crearea societăţii, pot participa un număr mare de persoane şi pot fi adunate sume importante pentru atingerea scopurilor.

Dezavantajul însă constă în faptul că societatea pe acţiuni încă nu există ca persoană juridică, iar subscriitorii varsă anumite sume pe un cont provizoriu al viitoarei societăţi pe acţiuni care vor fi păstrate acolo nu doar până la înregistrarea acesteia, ci până la înregistrarea şi autorizarea acţiunilor plasate de ea în organul de stat. Pe de o parte, banii puşi pe acest cont provizoriu sunt scoşi din circuit pe perioada subscrierii publice şi înregistrării societăţii şi a acţiunilor, care poate fi îndelungată, iar pe de altă parte, în cazul în care planul de afaceri din prospectul de emisiune a acţiunilor nu va fi convingător şi acţiunile emise la constituire nu vor fi subscrise integral, societatea nu se va constitui, banii urmând a fi restituiţi fiecărui subscriitor de către fondatorii societăţii.

3.2.1.3. Constituirea societăţii pe acţiuni prin transformarea întreprinderilor în o altă formă juridică de organizare. O altă modalitate de constituire a societăţii pe acţiuni este transformarea în astfel de societate a societăţii cu răspundere limitată, a societăţii în nume colectiv, a societăţii în comandită, a cooperativei de producţie, a întreprinderilor de stat şi a întreprinderilor de arendă.

Transformarea în societate pe acţiuni a persoanei juridice are loc dacă, în acest sens, a hotărât organul ei suprem. Activele persoanei juridice care urmează să se transforme se împart în fracţiuni egale, numite acţiuni, care se repartizează între asociaţii, membrii sau fondatorii săi proporţional cotelor deţinute în ea. Transformarea în societate pe acţiuni a persoanei juridice se efectuează în modul stabilit de C. civ., urmând să fie întrunite toate condiţiile prevăzute de lege pentru forma juridică de organizare în care se transformă.

O reglementare specială privind reorganizarea în societate pe acţiuni este cuprinsă în legislaţia privatizării care prevede transformarea întreprinderilor de stat şi a întreprinderilor de arendă

în societăţi pe acţiuni. În scopul realizării Legii nr.627/1991 cu privire la privatizare şi a Legii nr.1217/1997 cu privire la Programul de stat de privatizare pentru anii 1997-1998, Guvernul a aprobat, prin Hotărârea nr.1056/1997 din 12.11.1997, Regulamentul cu privire la reorganizarea în societăţi pe acţiuni a întreprinderilor supuse privatizării. Acest regulament special se aplică la reorganizarea întreprinderilor de stat, întreprinderilor de arendă şi întreprinderilor intergospodăreşti în societăţi pe acţiuni, reorganizarea propriu-zisă efectuându-se la decizia Departamentului Privatizării, care ţine cont de propunerile autorităţilor administraţiei publice, ale statului, după caz.

În cadrul procesului de privatizare, fondatori ai numitelor societăţi pe acţiuni sunt: Departamentul Privatizării, în cazul reorganizării unei întreprinderi de stat; Departamentul Privatizării şi asociaţii acestei întreprinderi ale căror cote-părţi patrimoniale sînt autentificate printr-un certificat de proprietate, în cazul reorganizării unei întreprinderi intergospodăreşti; Departamentul Privatizării şi colectivul arendaşilor, în cazul reorganizării unei întreprinderi de arendă, care deţine produsul de arendă. Regulamentul stabileşte modul de pregătire a întreprinderilor menţionate pentru a se transforma în societate pe acţiuni, inclusiv determinarea bunurilor care pot fi incluse în capitalul social al societăţii, divizarea capitalului în fracţiuni egale, numite acţiuni, îndeplinirea altor formalităţi, pregătirea tuturor documentelor pentru înregistrarea reorganizării la Camera Înregistrării de Stat.

După înregistrarea sa în modul stabilit, societatea pe acţiuni devine succesor al tuturor drepturilor şi obligaţiilor întreprinderii reorganizate, iar fondatorii devin acţionari în proporţia cotei lor din patrimoniul întreprinderii.

După înregistrarea societăţii pe acţiuni, statul pierde dreptul de proprietate asupra bunurilor întreprinderii de stat şi, concomitent, dobândeşte dreptul de proprietate asupra acţiunilor societăţii pe acţiuni pe care le poate înstrăina în modul stabilit de lege.

Ulterior înregistrării de stat, societatea pe acţiuni funcţionează în condiţiile Legii cu privire la societăţile pe acţiuni.

3.2.2. Constituirea societăţilor pe acţiuni în Republica Moldova. Legislaţia în vigoare reglementează două proceduri de constituire a societăţii pe acţiuni: una, reglementată de Legea nr.1134/1997, alta, de C. civ. Dacă din legea nominalizată pot fi deduse cel puţin 5 operaţiuni de constituire, inclusiv încheierea contractului de societate (luarea hotărîrii de înfiinţare a societăţii), subscrierea fondatorilor la acţiunile plasate, ţinerea adunării constitutive (art. 30), înregistrarea societăţii (art.37) şi înregistrarea acţiunilor (art.38), din C.civ. deducem doar 3: semnarea actului de constituire [art.108 alin.(4)], înregistrarea societăţii pe acţiuni şi înregistrarea acţiunilor emise la fondare.

Distincţia esenţială dintre aceste proceduri constă în faptul că Legea nr.1134/1997 reglementează detaliat procedura de constituire, în special modul de desfăşurare a adunării constitutive şi de aprobare a unor decizii (art.36), a căror nerespectare ar duce la nulitatea societăţii, iar C. civ. nu impune nici o procedură riguroasă, obligând, în schimb, fondatorii să semneze actul de constituire în formă autentică. Dacă, potrivit art.36 din lege, la adunarea constitutivă aprobarea statutului, aporturilor nebăneşti, alegerea membrilor în organele societăţii se efectuează cu ¾ din voturi, adică contrar voinţei fondatorilor ce deţin până la 25 % din capitalul social, făcând posibilă apariţia unei societăţi comerciale cu conflicte şi contradicţii interne, C. civ. nu impune convocarea fondatorilor în adunare constitutivă a societăţii pe acţiuni, stabilind că, prin semnarea actului de constituire, se exprimă acordul cu toate clauzele lui, care, fiind obligatorii, soluţionează toate problemele ce ţin de competenţa adunării constitutive, stabilite la art.36 alin.(4) din lege.

În situaţia în care două acte legislative reglementează procedura de constituire a societăţii pe acţiuni, devine imperioasă selectarea legii cu o valoare mai mare. Conform Constituţiei art.72 alin.(1), Legii nr.780/2001 privind actele legislative art.7-10, normele cuprinse în Constituţie şi în legile care o modifică (legile

constituţionale) au putere juridică supremă de aplicare directă pe întreg teritoriul ţării. Celelalte legi sunt organice şi ordinare. În interpretarea Curţii Constituţionale, normele legii organice au o valoare mai mare decât normele legii ordinare din motivul că adoptarea legii organice se face cu majoritatea absolută de voturi ale deputaţilor aleşi, pe când legile ordinare se adoptă cu majoritatea voturilor deputaţilor prezenţi în şedinţa Parlamentului. Din dispoziţiile art.72 alin.(2) lit.i) din Constituţie, precum şi din preambulul Legii nr.1125/2002 pentru punerea în aplicare a Codului civil, rezultă cu certitudine: C. civ. este o lege organică, pe când Legea nr.1134/1997 este una ordinară. Acesta este motivul priorităţii dispoziţiilor C. civ. faţă cele ale Legii nr.1134/1997.

Analiza legislaţiei în vigoare permite să conchidem: constituirea unei noi societăţi pe acţiuni este posibilă numai prin repartizarea (subscrierea) acţiunilor între un număr de fondatori strict determinat prin actul de constituire, adică fără apel la subscripţia publică. Această concluzie o impune art.107, coroborat cu art.158 alin.(3) din C. civ. care prevede că acţiunile emise la constituirea societăţii pe acţiuni se plasează integral între fondatori.

3.2.2.1. Fondatorii societăţii pe acţiuni. Societatea pe acţiuni poate fi fondată de una sau mai multe persoane. De un singur fondator, numai în cazul în care acesta nu este o altă societate comercială alcătuită dintr-o singură persoană. În caz de încălcare a acestei prevederi, statul, prin intermediul Ministerului Finanţelor, precum şi orice persoană interesată, este în drept să ceară, pe cale judecătorească, dizolvarea societăţii astfel constituite. În temeiul hotărîrii de dizolvare a societăţii, se va proceda la lichidarea ei în conformitate cu legislaţia.

Societatea pe acţiuni de tip închis poate avea cel mult 50 de fondatori. Aceştia sînt în drept să săvârşească numai acţiuni ce ţin de înfiinţarea societăţii, suportând cheltuielile de înfiinţare şi înregistrare a societăţii, pe care societatea le restituie în temeiul unei dări de seamă a fondatorilor asupra cheltuielilor suportate.

Indiferent de faptul că societatea este închisă sau deschisă, numărul de fondatori, la momentul înregistrării ei, va fi egal cu numărul de acţionari.

Fondatori ai societăţii pe acţiuni pot fi persoanele fizice (cetăţeni ai Republicii Moldova, cetăţeni străini şi apatrizi) cu capacitate deplină de exerciţiu, persoanele juridice (naţionale şi străine) cărora legea sau actul de constituire nu le interzice. Întreprinderile de stat şi întreprinderile municipale pot participa la fondarea unei societăţi pe acţiuni numai dacă organul fondator emite o dispoziţie specială în acest sens, indicând şi bunurile pe care le permite a fi date ca aport la formarea capitalului social.

La fondarea unei societăţi pe acţiuni pot participa statul şi unităţile administrativ-teritoriale. Potrivit art.58 din C. civ. coroborat cu dispoziţiile art.31 alin.(3) din Legea nr.1134/1997, atribuţiile de fondator ale statului şi ale unităţilor administrativ-teritoriale se exercită de organele acestora. Luând în considerare faptul că fondatorul, semnând actul de constituire, se obligă să transmită bunuri cu titlu de aport la capitalul social, este important ca fondatorul să fie proprietar al bunului aportat.

Organul care exercită atribuţiile de proprietar al bunurilor statului este Guvernul. El poate decide, prin hotărâre, să participe la fondarea unei societăţi pe acţiuni, dar poate delega această împuternicire unuia sau mai multor organe guvernamentale, precum şi de a transmite bunuri în capitalul ei social. Indiferent de denumire (minister, departament, agenţie etc.), organul de stat va participa la fondarea societăţii pe acţiuni, va acţiona în numele şi pe contul statului. Acţiunile vor fi ale statului, chiar dacă denumirea organului va fi scris în Registrul de stat. Organul de înregistrare va verifica competenţa organului de stat de a participa la fondarea societăţii pe acţiuni şi de a da bunuri ca aport la capitalul social. În capitalul social al societăţii pe acţiuni pot fi predate orice bunuri ale statului, iar bunurile proprietate publică pot fi transmise numai cu drept de folosinţă.

Dreptul de a decide asupra înfiinţării unei societăţi pe acţiuni sau asupra participării la capitalul ei social în numele unităţii administrativ-teritoriale, precum şi asupra transmiterii unor bunuri concrete în capitalul social îl are consiliul local (Legea nr.123 din 18 martie 2003 privind administraţia publică locală art. 18 alin.(2)şi art. 84)[24]. Ca organ executiv al unităţii administrativ-teritoriale, primarul va executa decizia consiliului, semnând actul de constituire al societăţii pe acţiuni şi transmiţând bunul ca aport la capitalul social.

Nu pot fi fondatori ai societăţii pe acţiuni persoanele declarate incapabile sau persoanele condamnate pentru escrocherie, sustragere de bunuri din avutul proprietarului prin însuşire, delapidare sau abuz de serviciu, înşelăciune sau abuz de încredere, fals, depoziţie mincinoasă, dare sau luare de mită, precum şi pentru alte infracţiuni prevăzute de legislaţie, care nu şi-au ispăşit definitiv pedeapsa.

Fondatorii societăţii nu pot beneficia de drepturi suplimentare dacă aceste drepturi nu sînt date de acţiunile societăţii deţinute de fondatori.

3.2.2.2. Actul de constituire al societăţii. Societatea pe acţiuni, ca şi celelalte societăţi comerciale, se fondează prin act de constituire. Acesta este un act juridic uni-, bi- sau multilateral, iar pentru încheierea lui valabilă trebuie respectate condiţiile de fond şi de formă. Aşadar, societatea pe acţiuni nu va avea contract de constituire şi statut, aşa cum prevede Legea nr.1134/1997, ci numai act de constituire.

Actul de constituire al societăţii pe acţiuni trebuie să respecte dispoziţiile prevăzute la art.108 alin.(1) şi 157 din C. civ., adică în el trebuie să se indice: 1) numele, locul şi data naşterii, domiciliul, cetăţenia şi datele din actul de identitate al fondatorului persoană fizică; denumirea, sediul, naţionalitatea, numărul de înregistrare al fondatorului persoană juridică; 2) denumirea societăţii; 3) obiectul de activitate; 4) aporturile asociaţilor, modul şi termenul lor de vărsare;

[24] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2003, nr. 49, art. 211.

5) valoarea bunurilor constituite ca aport în natură şi modul de evaluare, dacă au fost făcute asemenea aporturi; 6) sediul; 7) structura, atribuţiile, modul de constituire şi de funcţionare a organelor societăţii; 8) modul de reprezentare; 9) filialele şi reprezentanţele societăţii; 10) mărimea capitalului social; 11) numărul, tipul şi valoarea nominală a acţiunilor; clasele de acţiuni şi numărul de acţiuni de fiecare clasă; 12) numărul de acţiuni atribuit fiecărui fondator; 13) numărul, tipul, valoarea nominală, mărimea dobânzii şi termenele de stingere a obligaţiunilor emise de societate; 13) modul de ţinere a registrelor societăţii; 14) ordinea de încheiere a contractelor cu conflict de interese şi a celor de proporţii, ziarul în care va fi publicată informaţia societăţii.

În dependenţă de voinţa manifestată de acţionari, de genul de activitate desfăşurat, de perspectivele propuse, în actul de constituire se pot stipula şi alte clauze.

Actul de constituire al societăţii pe acţiuni este lege a societăţii. Clauzele lui, adoptate în modul stabilit, obligă toate organele societăţii şi toţi asociaţii dacă nu contravin dispoziţiilor legale.

3.2.2.3. Firma societăţii pe acţiuni. Conform dispoziţiilor art. 68, 156 alin.(5) din C. civ. şi ale art.5 din Legea nr.1134/1997, societatea pe acţiuni are o denumire stabilită în actele constitutive şi înscrisă în Registrul de stat. Denumirea trebuie să fie unicală, adică să aibă un conţinut irepetabil, care să asigure inconfundabilitatea cu denumirile altor societăţi, chiar cu cele ale unor alte persoane juridice. Actele de constituire trebuie să accepte o denumire de firmă care să includă toate elementele stabilite de legislaţie, inclusiv cele care nu au caracter obligatoriu, dar care, luate în ansamblu, permit societăţii să se deosebească în circuitul civil şi cel comercial, naţional şi internaţional, de toate celelalte subiecte. Societatea pe acţiuni are denumire deplină şi poate avea denumire abreviată. Denumirea deplină şi cea abreviată trebuie sa includă sintagma în limba română „societate pe acţiuni" sau abrevierea „S.A." De pildă: „Societatea pe Acţiuni «Vultureni»" ori prescurtat „S.A. «Vultureni »".

Societăţile pe acţiuni care desfăşoară: activităţi bancare trebuie să includă in denumire şi cuvântul „Bancă"; activităţi de bursă trebuie să conţină în denumire şi cuvântul „Bursă"; activităţi de lombard trebuie să conţină şi cuvântul „Lombard"[25] etc. Dacă acţiunile societăţii sunt deţinute de persoane fizice şi persoane juridice străine, iar altele de persoane fizice şi persoane juridice autohtone, societatea poate include în denumirea de firmă sintagma „întreprindere mixtă", iar dacă acţiunile sunt deţinute numai de persoane fizice şi/sau juridice străine, societatea poate include în denumire sintagma „întreprindere cu investiţii străine" [26] .

După cum s-a menţionat, acţiunile societăţii care se înfiinţează vor fi plasate integral între fondatori (C. civ. art.158; Legea nr.1134/1997 art.34).

Fondatorii sunt obligaţi să plătească acţiunile subscrise în valoare deplină pînă la înregistrarea societăţii pe acţiuni dacă aportul este în numerar. Aportul în numerar se transferă pe un cont provizoriu, deschis special în acest scop. Fondatorii care datorează aporturi în numerar sunt obligaţi să le transmită societăţii în termen de 30 de zile de la înregistrarea de stat a societăţii. Bunurile care servesc ca obiect al aportului în natură se predau organului executiv al societăţii, semnându-se un act doveditor de predare-primire.

Valoarea nominală a tuturor acţiunilor plasate la înfiinţarea societăţii formează capitalul ei social şi nu poate fi mai mic de 10.000 de lei, dacă se constituie o societate pe acţiuni de tip închis, şi de 20.000 de lei dacă se constituie o societate pe acţiuni de tip deschis. În dependenţă de genul de activitate al societăţii, capitalul social poate fi şi mai mare.

---

[25] Prin *Hotărârea Guvernului nr.204/1995 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de organizare, funcţionare şi licenţiere a lombardurilor* (pct.10), se stabileşte că denumirea completă a lombardului trebuie să conţină cuvântul *„Lombard"*, altor persoane juridice fiindu-le interzis să includă în denumire acest cuvânt sau derivate ale lui.

[26] *Legea nr.81/2004 cu privire la investiţiile în activitatea de întreprinzător*, art.17.

3.2.2.4. Înregistrarea de stat. Societatea pe acţiuni este supusă înregistrării de stat în modul stabilit de Legea nr.1265/2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor şi organizaţiilor, procedură care a fost examinată în vol. I .

La data înmatriculării în Registrul de stat al întreprinderilor şi organizaţiilor, societatea pe acţiuni dobândeşte personalitate juridică şi poate să-şi desfăşoare activitatea, exercitând capacitatea civilă oferită de lege.

3.2.2.5. Înregistrarea acţiunilor plasate la înfiinţarea societăţii. Înregistrarea de stat a acţiunilor se efectuează la Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare, după înregistrarea de stat a societăţii pe acţiuni. Modul de înregistrare a acţiunilor emise la înfiinţarea societăţii este reglementat de Legea nr.1134/1992 la art.38 şi de Instrucţiunea cu privire la modul de emisiune şi înregistrare de stat a hârtiilor mobiliare[27], aprobată prin Hotărârea Comisiei Naţionale a Valorilor Mobiliare nr.76/5 din 29 decembrie 1997.

Acţiunile emise la înfiinţarea societăţii pe acţiuni se plasează exclusiv între fondatori, adică prin emisiune închisă, independent de faptul dacă societatea este de tip deschis sau închis. În cazul societăţii cu un singur fondator, toate acţiunile vor fi subscrise de acesta.

Potrivit Instrucţiunii CNVM nr.76/5 din 29 decembrie 1997, care trebuie adusă în concordanţă cu dispoziţiile C. civ., pentru înregistrarea acţiunilor plasate la înfiinţarea societăţii pe acţiuni, Comisiei Naţionale a Valorilor Mobiliare i se vor prezenta următoarele acte:

- cererea de înregistrare a primei emisiuni, semnată de membrii consiliului sau ai organului executiv al societăţii;

- actul de constituire al societăţii pe acţiuni emitente în original sau în copie, autentificată;

[27] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1999, nr. 70-72, art. 112.

- extras din Registrul de stat al întreprinderilor şi organizaţiilor, prin care se atestă înregistrarea emitentului;

- specimenele acţiunilor emise în formă materializată;

- lista fondatorilor (primilor subscriitori la acţiuni), în care se indică: numele sau denumirea fondatorilor, numărul lor de acţiuni achiziţionate, sumele depuse ca plată a lor, modul de plată;

- copia de pe contractul de ţinere a registrului, încheiat cu registratorul, şi confirmarea că au fost depuse actele necesare formării registrului sau primirii licenţei de ţinere independentă a registrului;

- copia de pe documentul bancar ce atestă primirea mijloacelor băneşti ca plată a acţiunilor subscrise de fondatori, iar în cazul aportului în natură, actul de predare-primire a bunurilor de către organul executiv al societăţii, decizia fondatorilor privind aprobarea valorii aporturilor nebăneşti, iar în cazul în care aporturile nebăneşti constituie mai mult de 10 la sută din capitalul social sau cînd lipseşte valoarea lor de piaţă, şi raportul de evaluare a bunului, întocmit de audit. Dacă dreptul dobândit de societate asupra bunului depus ca aport la capitalul social urmează a fi înscris într-un registru special (registru de imobile, registru al mijloacelor de transport, registru al mărcilor etc.), se prezintă actul înregistrat la organul competent;

- copia de pe dispoziţia de plată a taxei unice pentru înregistrarea de stat a rezultatelor subscrierii fondatorilor.

Actele nominalizate se prezintă Comisiei Naţionale în termen de 15 zile de la înscrierea societăţii în Registrul de stat al întreprinderilor şi organizaţiilor dacă toate acţiunile subscrise au fost plătite cu mijloace băneşti.

În cazul în care acţiunile subscrise se achită cu bunuri, actele de înregistrare vor fi depuse în decursul a 15 zile de la data expirării termenului de predare a bunurilor.

Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare examinează actele în termen de 15 zile de la data primirii lor şi, dacă va considera că sunt în concordanţă cu legea, recunoaşte valabilitatea subscrierii, atribuie

fiecărei clase de acţiuni număr de înregistrare de stat şi înscrie emisiunea acţiunilor în Registrul de stat al valorilor mobiliare.

După înregistrarea acţiunilor, societatea deschide Registrul acţionarilor, unde se înscriu fondatorii societăţii, transformându-se în acţionari şi fiind în drept să dispună de acţiunile pe care le deţin.

Dacă societatea nu înregistrează acţiunile în modul stabilit ori nu prezintă documentele necesare în timpul suplimentar, Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare poate intenta acţiune de dizolvare şi lichidare a societăţii.

3.3. Funcţionarea societăţii pe acţiuni

3.3.1. Dispoziţii generale. Prin funcţionare a societăţii pe acţiuni se înţeleg raporturile juridice din interiorul ei, aferente administrării sale şi a patrimoniului său. Aceste raporturi care apar între acţionari şi societate în legătură cu formarea şi funcţionarea organelor societăţii, precum şi între aceste organe, sunt complexe, generează litigii, pe care legiuitorul le reglementează detaliat.

3.3.2. Acţionarii. Drepturile şi obligaţiile acţionarilor. Persoana fizică sau persoana juridică dobândeşte calitatea de acţionar o dată cu dobândirea unei acţiuni sau a mai multor acţiuni ale unei societăţi şi o dată cu înscrierea sa în Registrul acţionarilor [Legea nr.1134-XII/1997 art.18 alin. (2)]. Această calitate poate fi dobândită şi de persoanele care au cumpărat acţiuni pe piaţa primară sau piaţa secundară, unde are loc plasarea primară a acţiunilor autorizate în acest sens, subscrise şi plătite de primii subscriitori. În acest mod, se subscriu acţiunile la înfiinţarea societăţii şi acţiunile emisiunii suplimentare. Pe piaţa secundară se dobândesc acţiunile plasate, unde acţionarii înstrăinează (prin vânzare-cumpărare, schimb, donaţie, aport la capitalul social) propriile acţiuni. Acţiunile plasate se transmit şi prin succesiune.

Acţionari ai societăţilor pe acţiuni pot fi şi persoane fizice şi persoane juridice străine. Calitatea de acţionar o pot dobândi statul şi unităţile administrativ-teritoriale. Legea prevede că, în ţara noastră, pot avea calitatea de acţionar alte state, precum şi organizaţii internaţionale. Considerăm că, în această situaţie, legea ar trebui să

prevadă expres cazurile cînd aceste subiecte ale dreptului public pot avea dreptul de a fi acţionari.

Persoana care dobândeşte calitatea de acţionar este în raport juridic cu societatea emitentă, faţă de care are anumite drepturi şi obligaţii.

Acţionarul nu este proprietar al bunurilor societăţii comerciale, ci dobândeşte faţă de ea, implicit asupra activelor patrimoniului, un drept de creanţă complex cu un propriu conţinut.

3.3.2.1. Drepturile acţionarilor. În baza dispoziţiilor generale ale art.115, a dispoziţiilor speciale ale art.161 alin.(2), art.166, 167, 168 din C. civ. şi ale art.25 şi 26 din Legea nr.1134/1997, acţionarii au drepturi stabilite în funcţie de categoria şi clasele de acţiuni deţinute. Drepturile acţionarilor pot fi clasificate în două categorii: patrimoniale şi nepatrimoniale.

Drepturile patrimoniale ale acţionarilor. Motivul principal care determină persoana de a participa la fondarea unei societăţi comerciale şi de a procura participaţiuni în capitalul ei social este obţinerea unor avantaje patrimoniale. Aceste avantaje pot fi realizate prin exercitarea anumitor drepturi patrimoniale: dreptul la dividende, dreptul la o cotă din bunurile societăţii în caz de lichidare a acesteia dreptul de a înstrăina acţiunile, dreptul de garanta obligaţii cu acţiuni, precum şi dreptul de a le da în administrare fiduciară. În unele societăţi, există şi dreptul acţionarilor de a beneficia de serviciile şi bunurile societăţii în mod preferenţial sau la un preţ redus faţă de persoanele terţe.

A. Dreptul la dividende. Scopul principal care l-a impus pe acţionar să fondeze societatea pe acţiuni ori să dobîndească acţiuni ulterior constituirii este obţinerea unui profit sub formă de dividende.

Dividendele se calculează şi se plătesc proporţional valorii nominale a acţiunilor deţinute de acţionar, numărului şi claselor acestora.

Mărimea dividendelor se stabileşte la adunarea generală a acţionarilor. Dividendele se plătesc în termen de 3 luni de la data hotărârii respective a adunării generale.

Deţinătorul de acţiuni preferenţiale obţine dividende fixe sau nefixe înaintea deţinătorului de acţiuni ordinare.

B. Dreptul la o cotă-parte din bunurile societăţii în cazul lichidării ei. Dacă societatea se lichidează, bunurile rămase după satisfacerea creanţelor se repartizează între acţionari proporţional numărului şi valorii acţiunilor deţinute. Ca şi la repartizarea dividendelor, deţinătorii de acţiuni preferenţiale obţin cota din bunuri înaintea deţinătorilor de acţiuni ordinare.

C. Dreptul de a înstrăina acţiunile. Persoana care deţine dreptul de proprietate asupra unei acţiuni poate să-şi exercite prerogativele de proprietar, inclusiv să o înstrăineze. De esenţa societăţii pe acţiuni ţine posibilitatea de a înstrăina liber acţiunea, adică oricând şi oricui, drept fixat în C. civ. la art.166 alin.(1). Legislaţia Republicii Moldova reglementează două tipuri de societăţi pe acţiuni, care se deosebesc între ele anume prin posibilitatea diferită a acţionarilor de a înstrăina acţiunile. Acţionarul societăţii pe acţiuni de tip deschis are dreptul să-şi înstrăineze acţiunile prin orice act juridic. Acţiunile societăţilor de tip deschis se înstrăinează prin vânzare-cumpărare la bursa de valori.

Potrivit art.27 din Legea nr.1134/1997, acţionarul societăţii de tip închis este obligat, în cazul în care doreşte să-şi înstrăineze acţiunile prin vânzare-cumpărare, să respecte dreptul preferenţial al celorlalţi acţionari. Astfel, trebuie să aducă la cunoştinţă organului executiv al societăţii emitente intenţia sa de a vinde acţiunile şi, dacă timp de două luni, acţiunile societăţii de tip închis propuse spre vânzare nu au fost cumpărate de alţi acţionari, de societate sau de terţul indicat de societate, titularul poate vinde oricui acţiunile. Singura condiţie impusă de lege este ca preţul de vânzare să nu fie mai mic de preţul propus acţionarilor.

Acţiunile societăţii de tip închis pot fi înstrăinate prin donaţie, schimb sau pot fi date ca aport la capitalul social al unei alte societăţi

comerciale fără respectarea dreptului preferențial. Acțiunile pot trece la alte persoane şi prin succesiune.

D. Alte drepturi patrimoniale ale acționarilor. Pentru protecția acționarilor minoritari, legiuitorul a instituit dreptul de răscumpărare a acțiunilor. Astfel, acționarul este în drept să ceară răscumpărarea acțiunilor sale în cazul în care nu i s-a permis, fără temei legal, să participe la adunarea generală a acționarilor unde s-a luat hotărârea de operare a unor modificări în actul de constituire al societății limitative de drepturi ale acționarilor ori hotărârea de transformare a societății deschise în societate închisă, precum şi în cazul în care s-a hotărât ca societatea să încheie o tranzacție de proporții, dar el a votat împotriva unei astfel de hotărâri şi a cerut ca poziția sa să fie consemnată în procesul-verbal al adunării generale, iar el să fie înscris în lista acționarilor care au dreptul să ceară răscumpărarea acțiunilor ce le aparțin. Unele societăți pe acțiuni proclamă *dreptul prioritar al acționarului de a procura bunurile societății sau de a i se presta servicii*. Legislația nu stabileşte expres un asemenea drept, însă adunarea generală poate stipula, în statutul societății, obligația organului executiv de a propune servicii sau bunuri ale societății într-un mod prioritar acționarilor față de alți beneficiari, prioritate ce poate consta în preț redus sau preferință față de alți beneficiari.

Drepturile nepatrimoniale ale acționarului sunt: dreptul de a participa la adunarea generală, dreptul la vot, dreptul la informare. A fost stabilit prin lege că acționarii care dețin 5%, 10% şi 25% au drepturi suplimentare.

A. Dreptul de a participa la adunarea generală îl au toți acționarii, indiferent ce acțiuni dețin: ordinare sau preferențiale. Deținătorii acțiunilor preferențiale care nu au drept de vot pot participa la discutarea chestiunilor de pe ordinea de zi, pot fi aleşi în organele societății. Acționarii participă la adunarea generală fie personal, fie prin reprezentanți ori prin deținătorii nominali ai acțiunilor. Într-o societate, statul poate avea un singur reprezentant.

B. Dreptul la vot în şedința adunării generale a acționarilor îl au deținătorii de acțiuni ordinare. O astfel de acțiune dă deținătorului

dreptul la un vot, cu excepţia votului cumulativ la alegerea consiliului societăţii. Cu titlu de excepţie, dreptul de vot poate fi atribuit şi deţinătorilor de acţiuni preferenţiale dacă legea sau actul de constituire al societăţii dispune astfel. Potrivit art.15 alin.(6) şi (7) din Legea nr.1134/1997, acţiunea preferenţială dă drept la vot dacă dividendele stabilite nu au fost plătite în termen, iar adunarea generală decide transformarea societăţii deschise în societate închisă, reorganizarea sau lichidarea societăţii, modificarea drepturilor deţinătorilor de acţiuni preferenţiale, emisiunea de acţiuni preferenţiale care dau drepturi suplimentare faţă de acţiunile preferenţiale deja plasate, precum şi în alte cazuri stabilite de lege şi de actul de constituire.

C. Dreptul acționarului de a fi informat [C. civ. art.115, 170, Legea nr.1134/1997 art.25 alin. (1) lit. b) şi c), art.55, 56, 91, 92]. Fiecare acționar este în drept să obţină informaţie veridică despre activitatea societăţii şi să ia cunoştinţă de cărţile contabile şi de altă documentaţie. Astfel, potrivit art.56 din legea nominalizată, fiecare acţionar care are dreptul de a participa la adunarea generală poate lua cunoştinţă, cu cel puţin 10 zile înainte de ţinerea adunării, de conţinutul materialelor pregătite pentru ordinea de zi, puse la dispoziţie de consiliul sau de administratorul societăţii.

În cazul convocării acţionarilor în adunare generală anuală, acţionarului trebuie să i se prezinte:

a) lista acţionarilor care au dreptul de a participa la adunarea generală anuală a acţionarilor;

b) darea de seamă financiară anuală a societăţii, darea de seamă anuală a consiliului ei şi darea de seamă anuală a comisiei sale de cenzori;

c) raportul comisiei de cenzori a societăţii şi/sau actul de control şi raportul organizaţiei de audit, precum şi actele de control şi deciziile organelor de stat care au exercitat controlul asupra activităţii societăţii în anul gestionar;

d) datele despre candidaţii la funcţiile de membru al consiliului şi de membru al comisiei de cenzori a societăţii;

e) propunerile pentru modificarea şi completarea statutului societăţii sau proiectul statutului în versiune nouă, precum şi proiectele unor alte documente ce urmează a fi aprobate de adunarea generală;

f) datele despre proporţiile şi preţurile medii ale tranzacţiilor consemnate în registrul deţinătorilor valorilor mobiliare ale societăţii pe fiecare lună a anului gestionar.

În cazul când adunarea generală, alta decât adunarea generală anuală, se ţine prin corespondenţă sau în formă mixtă, materialele pregătite se expediază fiecărui acţionar. În realizarea dreptului acţionarului la informaţie, societatea este obligată să publice, înainte de adunarea generală a acţionarilor, bilanţul contabil, darea de seamă privind profitul şi pierderile, raportul organizaţiei de audit etc.

Fiecare acţionar este în drept să ia cunoştinţă, iar societatea este obligată să i le pună la dispoziţie, de următoarele documente:

a) actul de constituire cu toate modificările şi completările operate în el;

b) certificatul înregistrării de stat a societăţii;

c) regulamentele societăţii cu toate modificările şi completările operate în ele;

d) contractele încheiate cu registratorul, cu organizaţia gestionară şi cu cea de audit ale societăţii;

e) procesele-verbale ale adunărilor generale ale acţionarilor şi buletinele de vot;

f) procesele-verbale ale şedinţelor consiliului societăţii;

g) lista membrilor consiliului societăţii, a membrilor organului executiv şi a celorlalte persoane cu funcţie de răspundere în societate;

h) lista persoanelor interesate, indicîndu-se datele prevăzute la art.85 alin.(2);

i) prospectele de emisiune a valorilor mobiliare ale societăţii, cu modificările şi completările operate în ele, precum şi dările de seamă cu privire la totalurile emiterii valorilor mobiliare;

j) datele despre volumele lunare şi preţurile medii ale tranzacţiilor înscrise în registrul deţinătorilor valorilor mobiliare ale societăţii;

k) dările de seamă financiare, statistice şi de specialitate;

l) rapoartele comisiei de cenzori, actele de control şi rapoartele organizaţiei de audit, actele de control şi hotărîrile organelor de stat care au exercitat control asupra activităţii societăţii;

m) dările de seamă anuale ale consiliului societăţii şi ale comisiei de cenzori a societăţii;

n) corespondenţa cu acţionarii;

o) alte documente prevăzute de actul de constituire sau de regulamentele societăţii.

Acţionarul poate cere copia de pe documentele indicate, suportând cheltuielile adiţionale.

În societăţile în care statul sau unităţile administrativ-teritoriale deţin mai mult de jumătate din acţiuni cu drept de vot, organul executiv este obligat să prezinte autorităţilor publice respective rapoartele de activitate economico-financiară şi, după caz, rezultatele auditului independent.

După cum s-a menţionat, acţionarilor care deţin acţiuni cu drept de vot în proporţie de 5%, 10%, 25% şi mai mult legea le acordă drepturi suplimentare. Acestea erau prevăzute în Legea nr. 1134/1997, unele fiind ulterior dublate prin cele din C. civ.

D. Drepturile acţionarului care deţine mai mult de 5% din acţiunile cu drept de vot. Acţionarul care deţine 5% şi mai mult din acţiunile cu drept de vot are suplimentar dreptul:

- să propună chestiuni pentru ordinea de zi a adunării generale a acţionarilor şi candidaţi pentru membrii consiliului societăţii şi ai comisiei de cenzori (Legea nr.1134/1997 prevede că acest drept se exercită numai în cazul convocării adunărilor generale anuale, iar C. civ. permite exercitarea lui la convocarea unor alte adunări. Luând în considerare art.52 din lege, care reglementează detaliat modalitatea de întocmire a ordinii de zi anuale şi date concrete de prezentare a propunerilor acţionarilor, continuăm să susţinem că legiuitorul

permite exercitarea acestor drepturi numai la convocarea adunării generale anuale.);

- să ceară convocarea şedinţei extraordinare a consiliului societăţii;

- să ceară instanţei de judecată desemnarea membrilor consiliului societăţii dacă aceştia nu sunt aleşi pe parcursul a două adunări generale ale acţionarilor (Trebuie de menţionat că, în legea nominalizată, s-a păstrat o dispoziţie potrivit căreia acţionarului i se permite să intenteze acţiuni civile privind lichidarea societăţii dacă în cursul a două sau mai multe adunări generale nu a fost ales consiliul ei. Această prevedere însă nu este aplicabilă, deoarece este anihilată de dispoziţia art.167 lit.d) din C. civ.).

E. Dreptul acţionarului care deţine mai mult de 10% din acţiunile cu drept vot. Acţionarul care deţine 10% şi mai mult din acţiunile cu drept de vot ale societăţii, mai are următoarele drepturi:

- să ceară efectuarea unui control extraordinar al activităţii economice a societăţii (Controlul extraordinar va fi efectuat de către comisia de cenzori sau, dacă ea nu există, de auditorul societăţii.);

- să ceară determinarea costului plasării acţiunilor emisiunii suplimentare dacă cererea este bazată pe concluzia unui auditor (C. civ. se referă exclusiv la determinarea preţului acţiunilor emisiunii suplimentare, însă, în temeiul art. 26 alin.(2) lit.a) din lege, acest drept poate fi extins şi în cazul vânzării de către societate şi a acţiunilor de tezaur.);

- să ceară, în numele societăţii, inclusiv prin intentarea de acţiune în justiţie, repararea prejudiciului cauzat de membrii organelor societăţii. (Aşadar, orice persoană membră a consiliului directoriu, a organului executiv sau a comisiei de cenzori poate fi obligată să despăgubească societatea dacă a prejudiciat-o. Spre deosebire de Legea nr.1134/1997, care se limitează la repararea prejudiciului numai în cazul încălcării intenţionate sau grave a dispoziţiilor legale, C. civ. se referă la orice prejudiciu adus societăţii.).

F. Drepturile acţionarului care deţine 25% şi mai mult din acţiunile cu drept de vot. Acţionarul care deţine 25% şi mai mult din acţiunile cu drept de vot ale societăţii, pe lângă drepturile menţionate mai sus, are dreptul de a cere convocarea adunării extraordinare a acţionarilor.

G. Alte drepturi. În doctrina juridică rusă, este analizat şi *dreptul acţionarului la protecţie judiciară*[28]. Posibilitatea protecţiei judiciare a acţionarului reprezintă o concretizare a dreptului la apărare, stipulat în art.26 din Constituţie. Acţionarul poate reacţiona, la încălcarea drepturilor, prin intentarea unor acţiuni în justiţie, direct, adică în nume propriu, sau indirect, în numele societăţii.

Acţiunea civilă înaintată în nume propriu se numeşte acţiune directă. Acţionarul poate ataca în justiţie societatea ori de câte ori i s-a încălcat dreptul său: nu a fost informat despre convocarea adunării generale, nu i s-au prezentat materialele pentru a lua cunoştinţă de ele, nu a fost admis la adunarea generală ori i s-a interzis exercitarea dreptului de vot, propunerile lui nu au fost luate în seamă la elaborarea ordinii de zi etc.

Legislaţia permite acţionarului să intenteze în unele cazuri acţiuni în numele societăţii faţă de alte persoane. De exemplu, să ceară executarea obligaţiilor fondatorului care urma să transmită aporturi în natură şi, în termen de 30 de zile de la înregistrare, nu a executat această obligaţie [C.civ. art.113 alin.(5)]; să ceară celorlalţi membri repararea prejudiciului pe care l-au cauzat [art.115 alin.(3)]; să adreseze instanţei de judecată, în cazul în care deţine cel puţin 10% din acţiunile cu drept vot, cerere de reparare a prejudiciului cauzat de membrii organelor societăţii (C. civ., art. 168), de orice persoană cu funcţie de răspundere (Legea nr.1134/1997, art.26).

Acţionarul care deţine acţiuni cu drept de vot sau obligaţiuni convertibile în acţiuni cu drept de vot are drept de preemţiune asupra acţiunilor cu drept de vot plasate public sau asupra unor alte valori mobiliare ale societăţii care pot fi convertite în acţiuni cu drept

[28] **Meteleva, I.A.** *Pravovoie polojenie acţionera v acţionernom obşcestve.* Izdatelstvo „Statut", Moscova, 1999, p.153.

de vot. Acest drept poate fi exercitat doar dacă este prevăzut expres în actul de constituire al societăţii sau în decizia de emitere a acţiunilor cu plasare publică. Modul de exercitare a acestui drept este stabilit de legislaţia cu privire la valorile mobiliare, de actul de constituire al societăţii şi de decizia de emitere a acţiunilor.

Actul de constituire al societăţii poate prevedea şi alte drepturi ale acţionarilor.

Drepturile acţionarilor date de acţiunile de orice clasă pot fi modificate numai prin hotărâre a adunării generale a acţionarilor. O astfel de hotărâre este valabilă numai în temeiul unei hotărâri aparte a acţionarilor cu acţiuni de clasa respectivă care reprezintă cel puţin trei pătrimi din aceste acţiuni.

3.3.2.2. Obligaţiile acţionarilor. Dispoziţiile C. civ. şi ale Legii nr.1134/1997 pun în sarcina acţionarului anumite obligaţii pe care acesta trebuie să le execute în raport cu societatea emitentă.

Principala obligaţie a acţionarului este de a achita valoarea nominală a acţiunii subscrise. Astfel, potrivit art.158 alin.(4) din C.civ., se prevede că *fondatorii sunt obligaţi să plătească acţiunile subscrise până la înregistrarea societăţii pe acţiuni dacă aportul este în numerar sau în termen de 30 de zile de la înregistrarea de stat dacă aportul este în natură*. Această dispoziţie este dublată în art.34 alin.(4) şi (5) din Legea nr.1134/1997.

Dacă s-a subscris la acţiunile emisiunii suplimentare, acţionarul este dator să-şi onoreze această obligaţie în termenul stabilit în prospectul de emisiune a acţiunilor.

Legea nr.1134/1997 stabileşte, la art.29, şi alte obligaţii ale acţionarului:

- să informeze persoana care ţine registrul acţionarilor despre toate schimbările din datele sale introduse în registru;

- să comunice în scris societăţii, Comisiei Naţionale a Valorilor Mobiliare şi organului de stat care efectuează reglementarea antimonopolistă despre achiziţionarea de acţiuni ale societăţii, deschise în număr ce depăşeşte limita stabilită de prezenta lege, de legislaţia cu privire la valorile mobiliare sau de altă legislaţie;

- să îndeplinească alte obligaţii stabilite de legislaţie.

Acţionarul persoană cu funcţie de răspundere în societate este obligat să comunice în scris societăţii şi Comisiei Naţionale a Valorilor Mobiliare informaţii despre toate tranzacţiile sale cu acţiunile societăţii, în modul prevăzut de legislaţia cu privire la valorile mobiliare. Prejudiciul cauzat societăţii prin neexecutarea obligaţiilor menţionate se repară integral de către acţionar.

3.3.3. Organele societăţii pe acţiuni. Societatea pe acţiuni este una dintre cele mai complexe forme de persoană juridică. Administrarea corporativă se efectuează prin organele interne, între care există o repartiţie strictă a competenţelor. Este stabilit modul de adoptare a hotărârilor în aceste organe, precum şi de a acţiona în numele societăţii. Doctrina juridică veche menţiona că administrarea societăţii pe acţiuni trebuie să fie organizată astfel încât organizaţia să corespundă semnificaţiei de societate pe acţiuni nu numai ca „universitas bonorum", dar şi ca „universitas personarum"[29].

La fondarea societăţii pe acţiuni, precum şi la aducerea actelor de constituire în concordanţă cu dispoziţiile legale, este imperioasă alegerea unei structuri organizatorice optimale şi repartizarea raţională a competenţelor, astfel încât să se asigure o bună funcţionare a persoanei juridice în realizarea scopurilor propuse. Or, includerea în actul de constituire a unui ansamblu de norme juridice privind organele de conducere fără analiza variantelor de alternativă pune în pericol nu numai eficienţa activităţii economice, dar şi influenţa exercitată asupra societăţii chiar şi în cazul deţinerii unui pachet important de acţiuni.

Potrivit Legii nr.1134/1997 art.7 alin. (1), societatea pe acţiuni are o organizare internă complexă, care constă din adunare generală a acţionarilor, consiliu (de supraveghere sau directoriu), organ executiv şi comisie de cenzori (cenzor). Prin această dispoziţie, legiuitorul a stabilit că administrarea corporativă se efectuează printr-

[29] **Tarasov, I.T.** *Ucenie ob acţionernâh companiah.* Moscova, Statut, 2000, p.486.

o structură de trei nivele (adunare generală – consiliu directoriu – organ executiv). Prin alin.(2) al aceluiaşi articol însă, este lăsată la discreţia adunării generale a societăţii cu mai puţin de 50 de acţionari stabilirea, în actul de constituire, a unei structuri din două nivele (adunare generală – organ executiv).

Literatura juridică evidenţiază câteva principii de administrare corporativă. De exemplu, profesorul Caşanin T. V. menţionează principiile: descentralizării administrării (numit şi principiul democraţiei); coordonării activităţii structurilor corporaţiei; utilizării potenţialului uman[30]; transparenţei afacerilor[31].

3.3.3.1. Adunarea generală a acţionarilor

A. Competenţa şi felurile adunării generale. Fiind organul suprem al societăţii, adunarea generală a acţionarilor exprimă, în hotărârile sale, voinţa societăţii[32]. Deşi societatea este de natură contractuală, hotărârile adunării generale se consideră legale dacă pentru ele au votat acţionarii care deţin majoritatea de voturi, astfel devenind obligatorii pentru toţi acţionarii şi organele societăţii.

Competenţa, modul de funcţionare a adunării generale şi procedura de adoptare a hotărârilor sunt reglementate în Legea nr.1134/1997 prin dispoziţiile art.50-64.

Acţionarii sunt convocaţi în adunare generală pentru a decide asupra unor probleme cel puţin o dată în an. Legea o numeşte adunare generală ordinară anuală. Aceasta trebuie să se ţină în termenele stabilite de lege, adică nu mai devreme de o lună şi nu mai târziu de două luni de la data la care organul financiar respectiv a primit darea de seamă anuală a societăţii. Din expresia, folosită de legiuitor, că adunarea se ţine „cel puţin o dată în an" rezultă că actul de constituire poate să conţină dispoziţii potrivit cărora adunarea

---

[30] **Caşanina, T.V.** *Op. cit.,* p.448-449.

[31] *Pravovoie regulirovanie deiatelinosti acţionernâh obşcestv (acţionernoe pravo),* pod redacţiei **E. P. Gubina**. Moscova, 1998, p.170.

[32] **Petrescu, Raul.** *Drept comercial român.* Bucureşti, Editura OSCOR Print, 1996, p.142.

generală ordinară poate fi ţinută la perioade mai mici, de exemplu de două ori pe an sau o dată în trimestru. Dacă actul de constituire prevede astfel, consiliul societăţii sau, dacă acesta lipseşte, organul executiv este obligat să convoace adunarea în termenele stabilite. Pornind de la aceste dispoziţii, considerăm că actul instanţei de judecată prin care s-a luat ca măsură de asigurare interzicerea adunării generale a acţionarilor este lipsit de fundament juridic[33]. Adunarea generală fiind organul suprem al societăţii care asigură funcţionalitatea subiectului de drept, nimeni nu poate interzice convocarea în ea a acţionarilor. Recunoscând societăţii calitatea de persoană juridică şi, implicit, cea de subiect de drept, legea îi permite să „trăiască" şi să funcţioneze în limitele stabilite de lege. Existenţa ei juridică presupune şi adoptarea unor măsuri de ordin juridic şi economic care au ca scop să-i eficientieze activitatea pentru a obţine profit. Convocarea acţionarilor în adunare generală este o obligaţie legală a societăţii, iar hotărârile adoptate de adunare cu respectarea normelor juridice au forţă de lege pentru toţi acţionarii, pentru toate organele societăţii. De aceste hotărâri trebuie să ţină cont şi instanţele de judecată, şi terţii. Dacă însă, în opinia unui reclamant, hotărârea a fost adoptată cu încălcarea dispoziţiilor legale sau ale actului de constituire al societăţii, iar reprezentantul prezintă probe concludente în acest sens, instanţa este în drept să suspende, ca măsură de asigurare, executarea hotărârii până la examinarea cererii în fond şi adoptarea unui act judecătoresc definitiv.

a. Competenţa adunării generale. Ca unui organ suprem de deliberare, legiuitorul a atribuit în competenţa adunării generale a acţionarilor cele mai importate chestiuni ce ţin de existenţa şi activitatea societăţii. Totodată, el a stabilit unele atribuţii exclusive

[33] Excepţie fac numai dispoziţiile legale potrivit cărora, în caz de intentare a unui proces de insolvabilitate, „activitatea organelor de conducere ale debitorului se suspendă".

competenţei adunării generale, altele competenţei generale, acestea fiind pasibile de a fi delegate unor alte organe.

Conform Legii nr.1134/1997 art.50 alin.(3), numai adunarea generală este în drept:

- să modifice şi să completeze actul de constituire (statutul) societăţii, precum şi să-l aprobe în o nouă versiune;

- să modifice capitalul social (Mărimea capitalului social şi numărul de acţiuni în care se divide se indică în actul de constituire, prin urmare majorarea capitalului social este legată de modificarea actului de constituire.);

- să aleagă şi să revoce membrii consiliului societăţii, să aprobe regulamentul consiliului, să stabilească mărimea retribuţiei membrilor consiliului şi să decidă asupra tragerii la răspundere sau absolvirii de răspundere a acestora;

- să aleagă şi să revoce membrii comisiei de cenzori, să aprobe regulamentul comisiei, să stabilească mărimea retribuţiei membrilor şi să decidă asupra tragerii la răspundere sau absolvirii de răspundere a acestora; în locul comisiei de cenzori, adunarea generală poate desemna un auditor sau o companie de audit (Societăţile pe acţiuni de tip deschis sunt obligate să desemneze o companie de audit care nu este afiliată societăţii, persoanelor cu funcţii de răspundere sau afiliată registratorului.);

- să examineze şi să aprobe darea de seamă anuală a societăţii, darea de seamă a consiliului, a comisiei de cenzori;

- să aprobe normativele de repartizare a profitului societăţii şi să decidă asupra modului de repartiţie a profitului anual, precum şi a dividendelor;

- să decidă asupra emisiunii obligaţiunilor, să aprobe clasele şi numărul obligaţiunilor autorizate spre plasare;

- să decidă privitor la tranzacţiile de proporţii, adică la cele a căror valoare este mai mare de 50% din valoarea activelor societăţii, precum la cele asupra cărora consiliul nu a decis;

- să decidă schimbarea tipului de societate pe acţiuni, reorganizarea sau lichidarea societăţii şi să aprobe bilanţul acestor operaţiuni.

Potrivit art.50 alin.(3) lit. m), adunarea generală are dreptul să decidă asupra unor probleme prevăzute în lege ca fiind de competenţa ei exclusivă. Prin urmare, din dispoziţiile lit. a) – l) rezultă că nu sunt menţionate toate atribuţiile, unele dintre care pot fi stabilite şi în alte articole ale legii, precum şi în alte acte normative. Pot fi evidenţiate următoarele atribuţii ale adunării generale a acţionarilor:

- adoptarea de hotărâre privind achiziţionarea acţiunilor plasate, în scopul reducerii capitalului social [art.78 alin.(3) lit.a)];

- adoptarea de hotărâre privind încheierea unei tranzacţii de proporţii dacă societatea nu are consiliu ori consiliul nu a decis în unanimitate, precum şi în cazul în care mai mult de jumătate din membrii consiliului sunt persoane cointeresate în încheierea acestei tranzacţii [art.86 alin.(3)-(4)];

- adoptarea uneia dintre următoarele trei decizii: reducerea capitalului social; majorarea activelor nete prin aporturi suplimentare ale asociaţilor; lichidarea societăţii [art.39 alin.(6)], în cazul în care, la expirarea celui de-al doilea an financiar şi oricărui an financiar ulterior, valoarea activelor nete ale societăţii este mai mică decât capitalul social;

- aprobarea contractului de fuziune (C.civ. art.75);

- aprobarea proiectului dezmembrării (art.81).

Deşi le califică drept atribuţii exclusive ale adunării generale, legea face posibilă delegarea unora dintre ele către consiliul directoriu, ca majorarea capitalului social şi emisiunea de acţiuni în legătură cu această majorare în limita a 50%, implicit, modificarea actului de constituire.

Dacă actul de constituire al societăţii nu prevede că sunt de competenţa consiliului directoriu, atunci adunarea generală, potrivit art.50 alin. (4), va decide şi asupra:

- direcţiilor prioritare ale activităţii societăţii, prin direcţii prioritare înţelegându-se activităţile economice aducătoare de profit pe care majoritatea acţionarilor le consideră a fi cu perspectivă şi eficiente, precum şi relaţiile de afaceri cu anumiţi parteneri care urmează a fi dezvoltate;

- modului de înştiinţare a acţionarilor despre ţinerea adunării generale, precum şi modului de prezentare către acţionari a materialelor de pe ordinea de zi a adunării generale pentru a lua cunoştinţă de ele; o astfel de hotărâre trebuie să fie luată în limitele stabilite în Legea nr.1134/1997 la art.55-56;

- desemnării şi revocării administratorului societăţii (organ executiv unipersonal) sau, după caz, a membrilor organului executiv al societăţii (organ executiv colegial) şi a conducătorului acestuia, stabilirii cuantumului retribuţiei muncii membrilor organului executiv, precum şi tragerii acestora la răspundere sau eliberării de răspundere;

- aprobării dărilor de seamă trimestriale ale organului executiv al societăţii;

- hotărârilor privind deschiderea, transformarea sau lichidarea filialelor şi reprezentanţelor, privind numirea şi eliberarea din funcţie a conducătorilor lor.

În societatea pe acţiuni în care nu s-a format consiliu, împuternicirile stabilite în Legea nr.1134/1997 la art. 65 alin.(2) sunt exercitate de adunarea generală. Aceasta exercită atribuţiile menţionate şi în cazul în care împuternicirile consiliului au încetat în unul din temeiurile stabilite la art.66 alin.(12).

b) Felurile adunărilor generale ale acţionarilor. În dependenţă de regularitatea ţinerii şedinţelor, adunarea generală a acţionarilor poate fi *ordinară* sau *extraordinară,* iar în funcţie de prezenţa sau neprezenţa acţionarilor, adunarea generală se poate desfăşura *cu prezenţa acţionarilor* sau *prin corespondenţă,* sau în *formă mixtă.*

Adunarea generală se poate ţine printr-*o şedinţă unică* sau prin *câteva şedinţe,* numite *regionale.*

Adunarea generală se convoacă în şedinţe ordinare în termenul fixat de lege şi de actul de constituire (*Adunarea generală ordinară*), cel mai rar o dată în an. Şedinţa la care se face totalul exerciţiului anului financiar se numeşte *adunare generală ordinară anuală,* este obligatorie, se convoacă şi se ţine *nu mai devreme de o lună şi nu mai târziu de două luni de la data primirii de către organul financiar corespunzător a dării de seamă anuale a societăţii* [art. 51 alin.(3)]. Actul de constituire al societăţii poate stabili convocarea adunării generale ordinare şi mai des decât o dată în an.

Adunarea generală care se ţine, pentru a hotărî asupra unor probleme urgente, în alte termene decât cele prevăzute de lege şi de actul de constituire este numită în lege *adunare generală extraordinară*. Ea se convoacă oricând este necesar, la iniţiativa consiliului, la cererea comisiei de cenzori, a acţionarilor care deţin peste 25 % din acţiunile cu drept de vot şi în temeiul unei încheieri judecătoreşti.

Adunarea generală în care se convoacă toţi acţionarii şi care se ţine într-un loc anume este o adunare cu prezenţa acţionarilor. Adunarea generală ordinară anuală nu poate fi ţinută prin corespondenţă.

Adunare generală ţinută prin corespondenţă se numeşte acţiunea prin care hotărârile de competenţa adunării generale se adoptă prin chestionarea acţionarilor, aceştia votând cu buletinul de vot expediat prin poştă sau prin alte mijloace de comunicare.

Adunarea generală este ţinută în formă mixtă atunci când pentru hotărârea ei unii acţionari îşi exprimă votul prin corespondenţă, iar alţii participând la şedinţă.

Adunarea generală anuală se desfăşoară cu prezenţa acţionarilor într-o şedinţă unică. Societatea cu un număr de acţionari mai mare de 5000 este obligată să ţină *adunări generale regionale* dacă la două şedinţe anterioare nu a fost întrunit cvorumul prevăzut de lege.

B. Convocarea şi pregătirea adunării generale a acţionarilor

a) Decizia de convocare. Decizia de a convoca acţionarii în adunare generală se ia de către consiliul societăţii. În cazul în care

acesta nu s-a constituit ori dacă, fiind constituit, nu respectă termenul de convocare, ori dacă împuternicirile lui au încetat, acţionarii vor fi convocaţi în adunare generală de către organul executiv.

Consiliul este obligat să decidă convocarea în adunare generală anuală astfel încât ea să se desfăşoare în termenul stabilit la art.51 alin.(3). În cazul în care consiliul nu respectă termenul menţionat, dreptul de convocare îl are organul executiv al societăţii, acţionând din proprie iniţiativă, la cererea comisiei de cenzori (a companiei de audit), a oricărui acţionar sau în temeiul unei încheieri judecătoreşti. Atunci când consiliul şi organul executiv sunt în imposibilitatea de a lua decizii cu privire la convocare şi la desfăşurarea adunării generale a acţionarilor, aceste atribuţii le exercită acţionarii care deţin cel puţin 25% din acţiunile cu drept de vot ale societăţii şi care au convenit asupra convocării.

Decizia de a convoca acţionarii în adunare generală extraordinară o ia consiliul societăţii: din proprie iniţiativă, la cererea comisiei de cenzori, la cererea acţionarilor care deţin 25% din acţiunile cu drept de vot ale societăţii, ori în temeiul unei încheieri judecătoreşti. Dacă nu există consiliu al societăţii sau împuternicirile lui au încetat, decizia de convocare, în temeiul art.69 alin.(3), trebuie să o ia organul executiv al societăţii în modul stabilit pentru consiliu.

În cererea de convocare a acţionarilor în adunare generală extraordinară trebuie să se indice: chestiunile propuse pentru analiză la adunarea generală, motivele care i-au făcut pe solicitanţi să le propună, numele şi semnătura persoanelor care cer convocarea şi, după caz, numărul şi clasele de acţiuni pe care le deţin. Dacă în cerere se solicită şi alegerea membrilor consiliului, ai comisiei de cenzori, ai organului executiv etc., trebuie să se indice şi datele stabilite în Legea nr.1134/1992 la art.52 alin.(5), iar la cerere să se anexeze anumite documente.

Consiliul societăţii sau, după caz, organul executiv va examina cererea şi, în termen de 15 zile de la data depunerii, va decide asupra convocării în adunarea generală.

În cazul în care cererea este satisfăcută, se ia o decizie de convocare, de un model stabilit la art.53 alin.(7), şi se fixează data adunării generale pentru cel târziu 30 de zile de la data primirii cererii de convocare. Consiliul nu este în drept să schimbe forma de ţinere a adunării propusă de solicitanţi.

Convocarea în adunare generală extraordinară poate fi respinsă numai dacă chestiunile propuse în ordinea de zi nu ţin de competenţa adunării, cererea nu a fost depusă de persoanele în drept sau nu a fost semnată.

Dacă cererea de convocare în adunare generală extraordinară nu a fost examinată în termen ori a fost respinsă neîntemeiat, persoanele care au cerut convocarea sunt în drept: fie să convoace de sine stătător, fie să atace în instanţă decizia de respingere sau eschivarea consiliului de a lua decizie privitor la convocarea acţionarilor în adunare generală. Încheierea instanţei de judecată prin care se satisface cererea de convocare în adunare generală extraordinară se execută de către organul executiv al societăţii.

Cheltuielile de pregătire şi ţinere a adunării generale extraordinare a acţionarilor sunt suportate de iniţiatorii convocării (membrii comisiei de cenzori, acţionarii care deţin 25% şi mai mult din acţiunile cu drept vot), iar în cazul în care adunarea generală adoptă hotărâri în problemele incluse în ordinea de zi, aceste cheltuieli sunt compensate de societate.

În decizia de convocare în adunare generală ordinară anuală trebuie să se indice:

- organul sau persoanele care au decis convocarea;
- data, ora şi locul adunării, ora înregistrării participanţilor;
- ordinea de zi a adunării;
- data la care trebuie să fie întocmită lista acţionarilor cu drept de a participa la adunare;
- locul şi timpul în care acţionarii pot lua cunoştinţă de materialele supuse analizei la adunare (balanţa societăţii, darea de seamă anuală, actul de inventariere, raportul comisiei de cenzori etc.);

- modul şi termenul de comunicare către acţionari a rezultatului votării prin corespondenţă sau în formă mixtă;
- modul de informare a acţionarilor despre ţinerea adunării generale;
- textul buletinului de vot, dacă la votarea chestiunilor vor fi întrebuinţate buletine;
- alte date necesare.

b) Întocmirea ordinii de zi a adunării generale. Ordinea de zi a adunării generale a acţionarilor se stabileşte de către organul care decide convocarea, adică de consiliul sau organul executiv. La întocmirea ordinii de zi, se ţine cont de propunerile pe care le pot face acţionarii, comisia de cenzori, alte organe, în condiţiile legii. Ordinea de zi trebuie să fie întocmită în timp util, astfel încât acţionarii să fie informaţi despre ea în termenele stabilite la art.55 alin.(5).

Astfel, la întocmirea ordinii de zi a adunării generale anuale, organul societăţii care decide convocarea este obligat să ţină cont de propunerile acţionarilor care deţin cel puţin 5% din acţiunile cu drept de vot. Fiecare dintre acţionarii menţionaţi este în drept să propună cel mult două chestiuni în ordinea de zi şi candidaţi în componenţa consiliului, a comisiei de cenzori şi, după caz, a organului executiv.

Chestiunile propuse în ordinea de zi trebuie depuse în scris până la 10 ianuarie a anului următor celui gestionar [art.52 alin.(1)]. Consiliul sau, după caz, organul executiv trebuie să examineze propunerile acţionarilor până la data de 25 ianuarie a anului respectiv şi să răspundă fiecărui acţionar care a depus cerere de includere a chestiunilor în ordinea de zi. Decizia de a nu înscrie chestiunea în ordinea de zi a adunării generale anuale a acţionarilor este valabilă numai în cazul în care: chestiunea propusă pentru ordinea de zi nu ţine de competenţa adunării generale; nu se indică clar numele sau denumirea acţionarilor care au depus cererea; acţionarii care au propus chestiunea dispun de mai puţin de 5% din acţiunile

cu drept de vot ale societăţii; propunerea a fost depusă după 10 ianuarie.

Candidaţii la calitatea de membru al consiliului şi al comisiei de cenzori sunt propuşi de acţionarii care deţin cel puţin 5% din acţiunile cu drept de vot, până la 10 ianuarie a anului următor celui gestionar dacă adunarea generală anuală se face în formă mixtă sau nu mai târziu de 20 de zile până la data adunării generale anuale. Numărul de candidaţi propuşi de un acţionar pentru fiecare organ nu trebuie să depăşească componenţa lui numerică, stabilită în actul de constituire.

Chestiunile pentru ordinea de zi a adunării generale extraordinare se propun de organul sau de persoanele care cer convocarea, însă organul care decide convocarea poate suplimenta ordinea de zi şi cu alte chestiuni care trebuie soluţionate.

Ordinea de zi adoptată nu poate fi modificată şi nici completată decât în modul stabilit de lege, rămânând aceeaşi şi la adunarea generală convocată repetat [art. 58 alin. (7)]. Modificarea şi completarea ordinii de zi se poate face nemijlocit în şedinţă dacă sunt prezente toate acţiunile cu drept de vot şi dacă pentru modificare şi completare s-a votat unanim [art.59 alin.(4)]. În cazul în care, la adunare, se propune tragerea la răspundere sau absolvirea de răspundere a unor persoane, ordinea de zi poate fi completată cu această chestiune dacă pentru ea s-a votat cu majoritatea voturilor reprezentate la adunare.

c) Informarea acţionarilor privind ţinerea adunării generale şi aducerea la cunoştinţă. Toţi acţionarii care, la data adoptării deciziei de convocare în adunare generală erau incluşi în Registrul acţionarilor sunt în drept să participe la şedinţa adunării generale, iar societatea trebuie să-i informeze. Registratorul independent sau o altă persoană care ţine registrul acţionarilor prezintă persoanelor care convoacă în adunare lista acţionarilor cu drept de participare la ea.

Fiecare acţionar trebuie informat despre faptul că se convocă în adunare generală, despre ordinea de zi propusă, locul, data şi ora

adunării. Modul de informare depinde de tipul societăţii şi de modul de desfăşurare a adunării: cu sau fără prezenţa acţionarilor.

Dacă societatea este de tip închis şi adunarea se ţine cu prezenţa acţionarilor, aceştia sunt informaţi în modul stabilit în actul de constituire: fie printr-un aviz, expediat pe adresa fiecăruia, fie printr-un aviz dat publicităţii în organul de presă indicat în actul de constituire, fie prin ambele modalităţi: expedierea avizului şi publicarea lui.

Dacă societatea este de tip deschis, iar adunarea se ţine cu prezenţa acţionarilor, aceştia sunt informaţi printr-un aviz, expediat pe adresa indicată în registrul acţionarilor sau publicat în organul de presă consemnat în actul de constituire.

Dacă adunarea generală a acţionarilor se ţine prin corespondenţă sau în formă mixtă, informarea acţionarilor se face neapărat printr-un aviz expediat pe adresa acţionarului, la care se anexează buletinul de vot, avizul publicându-se în organul de presă indicat în actul de constituire al societăţii.

Din avizul publicat sau expediat trebuie să rezulte clar organul sau persoanele care au convocat acţionarii în adunare generală, ordinea ei de zi, data, ora, locul unde se va ţine, forma adunării, data la care trebuie să fie întocmită lista acţionarilor cu drept de participare, termenele, ora şi locul familiarizării acţionarilor cu materiale pentru ordinea de zi, modul şi termenul de comunicare către acţionari a rezultatului votului prin corespondenţă sau în formă mixtă.

Termenul de expediere a avizelor către fiecare acţionar şi de publicare a informaţiei despre ţinerea adunării generale se stabileşte în actul de constituire al societăţii, însă nu mai devreme de 25 de zile de la încheierea anului financiar şi nici mai târziu de 30 de zile înainte de ţinerea adunării generale ordinare , iar la ţinerea adunării extraordinare, nu mai devreme de data deciziei privind convocarea şi nu mai târziu de 15 zile calendaristice înainte de ţinerea adunării.

Informaţia despre convocarea repetată în adunare generală se face în acelaşi mod, nu mai târziu de 10 zile până de ţinerea adunării.

Dacă în registrul acţionarilor este indicat reprezentantul legal al acţionarului sau deţinătorul nominal, informaţia despre convocare se expediază şi acestora.

d) Materialele pentru ordinea de zi. Organul sau persoanele care au convocat acţionarii în adunare generală sunt obligate să pună la dispoziţia acestora toate documentele de pe marginea chestiunilor de pe ordinea de zi pentru a lua cunoştinţă de ele şi a se pregăti de şedinţă. Dacă adunarea generală decide astfel, materialele pregătite pentru adunare vor fi expediate acţionarilor.

Materialele ce urmează a fi prezentate acţionarilor în cadrul pregătirii adunării generale anuale sunt: lista acţionarilor cu drept de a participa la adunarea generală; darea de seamă financiară anuală a societăţii, darea de seamă anuală a consiliului societăţii şi darea de seamă anuală a comisiei de cenzori; raportul comisiei de cenzori a societăţii şi/sau actul de control şi raportul organizaţiei de audit, actele de control şi deciziile organelor de stat care au exercitat controlul asupra activităţii societăţii în anul gestionar; datele despre candidaţii la funcţia de membru al consiliului societăţii şi de membru al comisiei de cenzori; propunerile de modificare şi completare a statutului societăţii sau proiectul de statut în versiune nouă, proiectele altor documente ce urmează a fi aprobate de adunarea generală; datele despre proporţiile şi preţurile medii ale tranzacţiilor înregistrate în registrul deţinătorilor de valori mobiliare ale societăţii pe fiecare lună a anului gestionar.

Acţionarii trebuie să aibă posibilitatea de a lua cunoştinţă de toate materialele pentru ordinea de zi a adunării generale cu cel puţin 10 zile înainte de ţinerea ei.

Potrivit hotărârii adunării generale a acţionarilor, materialele menţionate pot fi, de asemenea, expediate acţionarului sau reprezentantului său legal ori deţinătorului nominal de acţiuni.

C. Desfăşurarea adunării generale. Înregistrarea acţionarilor şi deschiderea adunării generale. Adunarea generală se ţine în ziua, ora şi

locul indicat în informaţia privind convocarea. Participarea la adunarea generală constituie un drept al tuturor acţionarilor. Exerciţiul acestui drept nu poate fi restrâns[34] prin clauze ale actului constitutiv. Dreptul de a participa la adunarea generală o au acţionarii incluşi în registrul acţionarilor până la data adoptării deciziei de convocare a adunării. Obţin dreptul de a participa la adunare şi acţionarii care au fost incluşi în registru după adoptarea deciziei de convocare, dar nu mai târziu de 45 de zile până la desfăşurarea adunării. Lista acţionarilor cărora li se permite să participe la adunare, cu toate drepturile ce rezultă din această participare, poate fi modificată prin hotărâre judecătorească. Dacă acţionarii incluşi în listă şi-au înstrăinat acţiunile, locul lor va fi luat de dobânditori, aceştia având dreptul de a participa la adunare numai dacă au fost înscrişi în registrul acţionarilor.

Pentru ţinerea legală a adunării, consiliul societăţii, organele sau persoanele care au convocat acţionarii în adunare asigură înregistrarea acestora, a reprezentanţilor lor, precum şi a deţinătorilor nominali de acţiuni dacă adunarea se desfăşoară cu prezenţa acţionarilor sau în formă mixtă. În acest scop, se poate forma o comisie de înregistrare a acţionarilor sau acest drept poate fi delegat registratorului.

Comisia de înregistrare este obligată să verifice identitatea fiecărui acţionar sau deţinător nominal participant la adunare, iar în cazul în care sunt prezenţi reprezentanţii acţionarilor, împuternicirile acestora. Împuternicirea reprezentantului trebuie să fie demonstrată cu acte de identitate (adeverinţă de naştere, buletin de identitate, paşaport sau extras din registrul de stat al întreprinderilor), cu procură sau ordin al autorităţii publice prin care se numeşte reprezentant în societatea comercială. Procurile acţionarilor pot fi autentificate de notar sau de administraţia organizaţiei de la locul de

[34] **Cârcei, Elena.** *Societăţile comerciale pe acţiuni.* Bucureşti, ALL BECK, 1999, p.200.

muncă, de studii sau de trai al acţionarului, iar pentru pensionari, de organul de asistenţă socială de la locul de trai.

Adunarea generală va fi deliberativă dacă la ea sunt prezenţi, personal sau prin reprezentanţi, acţionarii care deţin mai mult de jumătate din acţiunile cu drept de vot ale societăţii şi dacă actul de constituire nu prevede o majoritate calificată. Dacă adunarea generală se ține în formă mixtă, la numărarea acţionarilor se ține cont şi de acţionarii care au trimis buletinul de vot cu cel puţin 3 zile înainte de adunare [Legea nr. 1134/1997, art. 58 alin.(2)].

Dacă adunarea generală nu este deliberativă, acționarii se convoacă repetat, data adunării stabilindu-se astfel, încât să nu fie mai devreme de 20 de zile şi mai târziu de 60 de zile de la data primei convocări.

Adunarea generală repetată este deliberativă dacă la ea sunt prezenți acționarii ce deţin cel puţin 1/3 din acțiunile cu drept de vot. Convocarea în adunare generală se poate face de mai multe ori, cu respectarea aceloraşi condiţii.

După cum s-a menţionat, societatea cu un număr de acţionari mai mare de 5000 este obligată să țină adunări generale regionale dacă la două adunări anterioare (la prima şi la cea de-a doua convocare) nu a fost întrunit cvorumul prevăzut de lege. În aceste cazuri, consiliul societăţii, organul executiv sau alte persoane care convoacă în adunare trebuie să adune acţionarii în aşa mod încât la două sau mai multe adunări regionale să adune cvorumul stabilit de lege pentru adunare generală repetată.

Adunarea generală se deschide de către preşedintele consiliului societății, care conduce lucrările, dacă adunarea nu alege o altă persoană. La adunare, trebuie să fie desemnat unul sau mai mulţi secretari, care au obligaţia să încheie procesul-verbal. Adunarea generală care a întrunit un număr mai mare de 50 de persoane cu drept de vot alege o comisie, de cel puţin 3 persoane, pentru numărarea voturilor.

Dacă sunt întrunite toate condiţiile cerute de lege şi de actul constitutiv, se trece la dezbaterea problemelor care fac obiectul ordinii de zi.

Adunarea generală a acţionarilor se desfăşoară, de regulă, doar la data indicată în convocare. Dacă problemele de pe ordinea de zi se transferă, prin hotărâre a adunării, pentru o altă dată, trebuie să se respecte procedura de convocare şi de desfăşurare a adunării generale.

D. Exercitarea dreptului de vot şi adoptarea hotărârilor. În urma dezbaterilor asupra fiecărei chestiuni din ordinea de zi, se adoptă o hotărâre cu majoritatea calificată sau cu majoritatea simplă a voturilor reprezentate la adunare dacă actul de constituire nu prevede altfel.

De regulă, au dreptul de vot numai deţinătorii de acţiuni ordinare. În acest caz, votarea se face după principiul "o acţiune cu drept de vot - un vot" [Legea nr.1134/1997, art.61 alin.(4)], cu excepţia votului cumulativ, când fiecare acţiune cu drept de vot exprimă un număr de voturi egal cu numărul total al membrilor consiliului societăţii care se aleg.

Numai în cazurile expres prevăzute de lege sau de actul de constituire, deţinătorii acţiunilor preferenţiale dobândesc drept de vot în cadrul adunării generale. Acţiunea preferenţială dă drept la vot dacă dividendele stabilite nu au fost achitate în termen. La adunarea generală, se decide transformarea societăţii deschise în societate închisă, reorganizarea sau lichidarea ei, modificarea drepturilor deţinătorilor de acţiuni preferenţiale, emisiunea de acţiuni preferenţiale care acordă drepturi suplimentare faţă de acţiunile preferenţiale deja plasate, precum şi alte acţiuni stabilite de lege şi de actul de constituire.

Chestiunile ce ţin de competenţa exclusivă a adunării generale, stabilite la art.50 alin.(3) a legii nominalizate, se adoptă cu 2/3 din voturile reprezentate la adunare, iar altele, cu o majoritate simplă, adică mai mult de jumătate din voturile reprezentate la adunare. Hotărârea adunării generale regionale este valabilă numai dacă

acţionarii participanţi deţin cumulativ peste 1/3 din acţiunile cu drept de vot, iar pentru se exprimă cel puţin 2/3 din voturi şi, respectiv, mai mult de jumătate. De la aceste reguli există excepţii, potrivit cărora adunarea generală poate decide fie numai unanim, fie printr-o majoritate mai înaltă, fie prin votul deţinătorilor unei clase de acţiuni. Astfel: în cazul în care se decide modificarea sau completarea ordinii de zi, la adunarea generală se cere prezenţa tuturor acţionarilor şi votarea unanimă pentru modificare [art.59 alin.(4)]; în cazul în care la adunarea generală se decide modificarea capitalului social, hotărârea se adoptă cu ¾ din numărul de voturi reprezentat la adunare [art.61 alin.(2)]; în cazul în care se decide modificarea drepturilor acţionarilor date de acţiunile de orice clasă. Această hotărâre este valabilă numai în cazul existenţei unei hotărâri aparte a acţionarilor care deţin acţiuni de clasa dată, luată cu votul acţionarilor care reprezintă cel puţin ¾ din aceste acţiuni [art.25 alin.(11)].

Pentru protejarea voinţei sociale, Legea nr. 1134/1997 instituie anumite restricţii în privinţa exercitării dreptului de vot. Aceste restricţii se referă la acţiunile de tezaur, la tranzacţiile cu conflict de interese, la modul de retribuire a muncii, la tragerea la răspundere a persoanelor cu funcţie de răspundere.

Astfel:

- acţiunile de tezaur nu constituie capitalul propriu al societăţii, nu dau dreptul la vot în adunarea generală a acţionarilor, nici dreptul la primirea dividendelor şi a unei părţi din bunurile societăţii în cazul lichidării acesteia;

- acţionarul care a procurat de sine stătător sau împreună cu persoane afiliate mai mult de 50% de acţiuni cu drept de vot ale societăţii deschise fără a respecta dispoziţiile art.84 alin.(5) din lege are dreptul de vot numai cu acţiunile care reprezintă cel mult 25% din acţiunile cu drept de vot;

- persoanele cu funcţie de răspundere ale societăţii care sunt acţionari sau reprezintă alţi acţionari nu vor putea vota la adunarea generală dacă în şedinţă se discută chestiuni privind stabilirea

cuantumului retribuţiei muncii lor sau a altor remuneraţii şi compensaţii ce le revin, tragerea lor la răspundere sau absolvirea de răspundere, alegerea membrilor comisiei de cenzori a societăţii [art.61 alin. (6)]; prezenţa unor astfel de persoane la adunarea generală se ia în considerare la stabilirea cvorumului, iar la constatarea rezultatului votării, se consideră că ele s-au abţinut;

- persoana interesată în efectuarea tranzacţiei cu conflict de interese va trebui să părăsească pentru un timp oarecare adunarea generală a acţionarilor la care, prin vot deschis, se hotărăşte încheierea tranzacţiei; prezenţa unei astfel de persoane la adunarea generală se ia în considerare la stabilirea cvorumului, iar la constatarea rezultatului votului, se consideră că persoana s-a abţinut [art.86 alin.(6)].

O problemă care apare frecvent în practica judiciară priveşte dreptul instanţei de judecată de a interzice acţionarului să participe la adunarea generală sau la votare. Considerăm că instanţa nu poate interzice acţionarului să participe la adunarea generală şi să discute asupra chestiunilor incluse în ordinea de zi atât timp cât acesta este înscris în registrul acţionarilor. Cu privire la dreptul de vot, dispoziţia art.25 alin.(4) din lege prevede că el nu poate fi limitat, decât în cazurile expres prevăzute de lege. De exemplu, instanţa este în drept să emită o încheiere de asigurare a acţiunii civile şi să interzică unei părţi în proces să voteze la adunarea generală dacă examinează o acţiune cu privire la nulitatea contractului prin care acesta a dobândit proprietatea asupra acţiunilor sau se examinează o acţiune privind nulitatea emisiunei suplimentare de acţiuni şi se solicită interdicţia de a vota la adunări generale cu acţiunile emisiunii. În acest caz, acţionarul poate fi prezent la adunare pentru a cunoaşte ce decizii vor fi luate, însă numărul de acţiuni nu se ia în considerare la constatarea cvorumului, hotărârile urmând să fie luate cu votul celorlalţi acţionari.

La adunarea generală, voturile pot fi exprimate deschis sau în secret. Dacă adunarea se ţine prin corespondenţă sau în formă mixtă, voturile se exprimă deschis. Legea reglementează detaliat conţinutul

buletinului de vot, exprimarea votului deschis sau închis, întocmirea procesului-verbal la numărarea voturilor (art.60-63).

Şedinţa adunării generale va fi protocolată într-un proces-verbal al cărui conţinut trebuie să întrunească condiţiile stabilite la art.64 alin.(2) şi la care se anexează documentele stabilite la alin.(3).

Procesul-verbal va fi semnat de preşedintele şi secretarul adunării şi se autentifică notarial ori va fi semnat de comisia de cenzori dacă astfel a hotărât adunarea generală.

Hotărârile adunării generale sunt obligatorii atât pentru acţionari, inclusiv pentru cei care nu au fost prezenţi la adunare, cît şi pentru persoanele cu funcţie de răspundere ale societăţii.

Hotărârea adunării generale adoptată cu încălcarea prevederilor legii sau ale actului de constituire al societăţii poate fi adusă în concordanţă cu legea sau anulată de o altă adunare generală ori de către instanţa de judecată.

O astfel de hotărâre poate fi atacată în justiţie de orice acţionar dacă:

- nu a fost înştiinţat, în modul stabilit, despre data, ora şi locul adunării generale;
- nu a fost admis la adunarea generală fără temei legal;
- adunarea generală s-a ţinut fără cvorum;
- hotărârea a fost luată asupra unei chestiuni care nu figura în ordinea de zi a adunării generale sau cu încălcarea cotelor de voturi;
- el a votat contra adoptării acestei hotărâri deoarece îi lezează drepturile şi interesele legitime;
- drepturile şi interesele sale legitime au fost grav încălcate în alt mod.

Colegiul Civil al Curţii Supreme de Justiţie, la examinarea cauzei nr.2r/a-420/2001 din 14.11.2001, a declarat nulă hotărârea adunării generale extraordinare a acţionarilor „S.A. «V-G»" din satul Fetiţa din 10.08.1998, prin care se decise punerea în gaj a unei cantităţi mari de vin, constatând că adunarea generală s-a desfăşurat

„fără a informa acţionarii, prin anunţ şi publicaţii în presă, despre convocarea adunării generale extraordinare" şi, drept consecinţă a neinformării, nu au participat la adunare 381 de acţionari care deţin în cumul circa 42% din acţiunile cu drept de vot.

3.3.3.2 Consiliul societăţii, numit şi *consiliul directorilor* sau *consiliul observatorilor*, este organul care reprezintă interesele acţionarilor în perioada dintre adunările generale şi, în limitele împuternicirilor sale, exercită conducerea generală şi controlul asupra activităţii societăţii. Consiliul societăţii se formează de adunarea generală a acţionarilor şi se subordonează acesteia.

În societatea de tip închis, ca şi în cele de tip deschis cu un număr de acţionari mai mic de 50, împuternicirile consiliului societăţii pot fi exercitate de adunarea generală a acţionarilor.

Numărul de membri ai consiliului se fixează în actul de constituire şi poate fi de cel puţin 3. Consiliul societăţii de tip deschis se formează din cel puţin 5 persoane. Actul de constituire poate prevedea alegerea unor supleanţi pentru completarea consiliului în cazul retragerii unuia dintre membri.

A. Alegerea membrilor consiliului societăţii. Membrii consiliului se aleg, de regulă, dintre acţionarii societăţii, dar şi dintre persoane străine societăţii, acţionarii urmând să fie în majoritate, dacă actul de constituire nu prevede altfel.

În calitate de membru al consiliului pot fi alese numai persoane fizice, aşa cum rezultă din Legea nr.1134/1997 art.52 alin.(5), potrivit căreia, în lista candidaturilor membrilor consiliului trebuie să se înscrie „numele şi prenumele candidaţilor".

Nu pot fi membri ai consiliului societăţii: persoanele care nu au capacitate deplină de exerciţiu, incapabilii; „persoanele condamnate pentru escrocherie, sustragere de bunuri din avutul proprietarului prin însuşire, delapidare sau abuz de serviciu, înşelăciune sau abuz de încredere, fals, depoziţie mincinoasă, dare sau luare de mită, precum şi pentru alte infracţiuni prevăzute de legislaţie, dar care nu şi-au ispăşit definitiv pedeapsa. Dacă o asemenea persoană a fost deja aleasă, va fi revocată din funcţie" (art. 31); funcţionarii publici

care exercită controlul asupra activităţii societăţii ; persoanele cărora, prin hotărîre judecătorească, le este interzis să deţină funcţiile respective (art.73); persoana: care este membru a cinci consilii ale altor societăţi înregistrate în Republica Moldova; reprezintă din oficiu o societate care, faţă de societatea dată, este întreprindere afiliată sau societate dependentă; este membru al comisiei de cenzori a societăţii date; a cărei calitate de membru al consiliului societăţii este limitată de legea nominalizată sau de actul de constituire al societăţii.

În calitate de membru al consiliului societăţii, pot fi aleşi şi membrii organului executiv, alţi salariaţi ai societăţii, dar care nu pot constitui majoritatea.

Consiliul se alege prin vot cumulativ dacă societatea are mai mult de 50 de acţionari, dar şi atunci când societatea are un număr mai mic dacă actul de constituire prevede astfel. Legislatorul a prevăzut că, la alegerea consiliului prin vot cumulativ, o acţiune va avea atâtea voturi câţi membri ai consiliului se aleg. Aceste voturi pot fi exprimate astfel: fie că se votează cu toate o dată pentru un candidat, fie că se împart între mai multe persoane.

Se consideră aleşi în consiliul societăţii candidaţii care, la adunarea generală, au întrunit cel mai mare număr de voturi.

Consiliul societăţii este condus de un preşedinte, ales la adunarea generală. Aceasta poate delega consiliului dreptul de a-şi alege preşedintele din rândul membrilor săi. Preşedintele consiliului nu poate fi concomitent şi conducător al organului executiv sau reprezentant al organizaţiei gestionare.

B. Principiile activităţii consiliului societăţii. În doctrina juridică, sunt evidenţiate câteva principii fundamentale ale activităţii consiliului directoriu[35], inclusiv principiul:

- elaborării şi realizării libere a strategiei şi politicii de majorare a eficienţei în activitatea societăţii;

[35] **Caşanina, T.V.** *Op. cit.,* p.470.

- loialității față de societate a membrilor consiliului, adică al procedării sincere, corecte, legale în propriile operațiuni, în special în cele cu interes contrar intereselor societății;

- neparticipării membrilor consiliului în perioada activității lor în această funcție, în societăți concurente şi neconstituirii unor astfel de societăți;

- respectării de către membrii consiliului a hotărârilor şi reglementărilor stabilite de adunarea generală;

- exercitării cu bună-credință şi rezonabilitate a atribuțiilor şi obligațiilor;

- stabilirii remunerației membrilor consiliului de către adunarea generală;

- răspunderii membrilor consiliului societății pentru prejudiciul cauzat societății.

C. Atribuțiile consiliului societății. Potrivit legii, consiliul societății are următoarele atribuții exclusive:

- decide convocarea adunării generale a acționarilor;

- aprobă valoarea de piață a bunurilor care constituie obiectul unei tranzacții de proporții şi acceptă sau respinge încheierea tranzacției de proporții dacă valoarea acesteia reprezintă mai mult de 25%, dar mai puțin 50% din valoarea activelor societății;

- confirmă registratorul societății şi stabileşte cuantumul remunerației lui;

- încheie contracte cu organizația gestionară;

- decide, în cursul anului financiar, asupra modului de utilizare a capitalului de rezervă şi a celui suplimentar, a fondurilor speciale şi a profitului net;

- aprobă fondul de salarizare şi normativele de retribuire a muncii personalului societății;

- acceptă intrarea societății în uniuni de persoane juridice;

- propune adunării generale variante de plată a dividendelor anuale şi decide plata dividendelor intermediare;

- decide majorarea capitalului social în limita a 50% faţă de capitalul social existent, fie prin majorare a valorii nominale a acţiunilor, fie prin emisiune suplimentară de acţiuni;

- aprobă prospectul de emisiune suplimentară de acţiuni şi rezultatele subscripţiei la emisiune suplimentară;

- modifică actul de constituire în cazul în care decide majorarea capitalului social;

- decide asupra tuturor problemelor societăţii date în competenţa consiliului prin lege sau prin actul de constituire.

Împuternicirile consiliului nu pot fi delegate unor alte organe sau persoane decât adunării generale, când aceasta îndeplineşte şi funcţiile de consiliu. În acest caz, pregătirea adunării generale este pusă în funcţia organului executiv.

Actul de constituire al societăţii poate stabili de competenţa consiliului: limitarea deciziilor şi asupra prerogativelor menţionate la art.50 alin.(4), inclusiv: direcţiile prioritare ale activităţii societăţii; modul de înştiinţare a acţionarilor despre ţinerea adunării generale, de prezentare către acţionari a materialelor de pe ordinea de zi a adunării generale pentru a lua cunoştinţă de ele; aprobarea regulamentului organului executiv al societăţii, desemnarea şi revocarea organului executiv al societăţii, stabilirea cuantumului retribuţiei muncii şi al compensaţiilor, tragerea la răspundere şi absolvirea de răspundere a membrilor acestui organ; aprobarea dărilor de seamă trimestriale ale organului executiv al societăţii; deciderea asupra deschiderii, transformării sau lichidării filialelor şi reprezentanţelor, asupra desemnării sau revocării din funcţie a conducătorilor acestor structuri.

D. Şedinţele şi hotărârile consiliului societăţii. Potrivit legii, şedinţele consiliului societăţii sînt, de asemenea, ordinare şi extraordinare. Ele pot fi ţinute cu prezenţa membrilor consiliului, prin corespondenţă sau în formă mixtă.

Modul, termenul de convocare, procedura de ţinere a şedinţelor sînt stabilite în actul de constituire al societăţii sau în regulamentul consiliului, adoptat în condiţiile legii.

Şedinţele ordinare ale consiliului se ţin cel puţin o dată în trimestru şi sunt convocate de preşedinte din proprie iniţiativă sau la cererea unui membru al consiliului.

Şedinţele extraordinare se ţin ori de câte ori este nevoie şi se convoacă de preşedinte din oficiu sau la iniţiativa oricărui membru al consiliului, a acţionarilor care deţin 5% şi mai mult din acţiunile cu drept de vot, a comisiei de cenzori sau a organizaţiei de audit, precum şi la propunerea organului executiv.

Şedinţa consiliului este deliberativă dacă la ea sînt prezenţi cel puţin jumătate din membrii aleşi. Fiecare membru dispune de un vot, care nu poate fi transmis unei alte persoane.

Consiliul adoptă decizii cu o majoritate simplă de voturi ale celor prezenţi la şedinţă, dacă actul de constituire ori regulamentul nu prevede o majoritate calificată. În caz de paritate de voturi, cel al preşedintelui consiliului este decisiv. Hotărârile de majorare a capitalului social se adoptă cu votul unanim al membrilor aleşi.

La şedinţa consiliului se încheie un proces-verbal, în care se vor consemna datele stipulate în Legea nr.1134/1997 la art.68 alin. (9). Procesul-verbal se semnează de preşedintele şi secretarul consiliului, precum şi de un membru al consiliului participant la şedinţă.

E. Încetarea calităţii de membru al consiliului şi a atribuţiilor lui. Calitatea de membru al consiliului încetează la decesul persoanei, la retragerea ei din consiliu, din alte motive incompatibile cu calitatea de membru sau dacă exercitarea funcţiei devine imposibilă. Potrivit art.73 al legii nominalizate, membrii consiliului îşi pot da demisia în orice moment.

În cazul în care componenţa sa numerică s-a redus sub minimul stabilit în actul de constituire, consiliul poate fi completat cu supleanţii aleşi dacă aceştia sunt prevăzuţi de actul de constituire şi au fost aleşi de adunare.

Adunarea generală a acţionarilor poate revoca membrul consiliului societăţii. Dacă membrii consiliului sunt aleşi prin vot cumulativ, adunarea generală nu poate hotărî asupra încetării

înainte de termen a împuternicirilor, ci doar asupra tuturor membrilor consiliului. Desemnarea membrilor săi din rândul supleanţilor o efectuează consiliul.

În cazul în care componenţa numerică a consiliului s-a redus cu mai mult de jumătate şi nu mai există supleanţi, atribuţiile lui încetează, acesta fiind în drept să convoace o adunare generală extraordinară sau ordinară a acţionarilor pentru alegerea noii sale componenţe, nefiind în drept să ia alte hotărâri.

Împuternicirile consiliului încetează la expirarea termenului stabilit dacă adunarea generală anuală nu s-a desfăşurat în termenul prevăzut în Legea nr.113471997 la art.51 alin. (3), la data anunţării hotărârii adunării generale a acţionarilor cu privire la alegerea noii lui componenţe sau la data anunţării hotărârii adunării generale a acţionarilor cu privire la încetarea înainte de termen a împuternicirilor componenţei precedente în cazul în care nu a fost aleasă o nouă componenţă a lui.

F. Răspunderea membrilor consiliului. Membrii consiliului, fiind persoane cu funcţie de răspundere ale societăţii pe acţiuni, sunt obligate să acţioneze în interesul societăţii şi nu au dreptul să participe la capitalul şi/sau la activitatea societăţilor concurente ei. Membrul consiliului este în drept să-şi dea demisia din această funcţie în orice moment dacă a devenit acţionar sau membru cu funcţie de răspundere al unei societăţi concurente.

Membrii consiliului răspund faţă de societate dacă:

- se demonstrează că au condus premeditat societatea la faliment;

- au denaturat sau au ascuns premeditat informaţia despre activitatea economico-financiară a societăţii, o altă informaţie pe care creditorii, acţionarii şi autorităţile publice trebuie să o primească;

- au difuzat informaţie neveridică sau informaţie care induce în eroare, au folosit alte metode care au condus la schimbarea cursului valorilor mobiliare ale societăţii în detrimentul acesteia;

- nu au convocat adunarea generală a acţionarilor în modul stabilit de lege sau de actul de constituire;

- au plătit ori nu dividende sau dobânzi, alte venituri aferente obligaţiunilor, încălcând dispoziţiile legii, actului de constituire sau ale deciziei de emitere a acţiunilor sau obligaţiunilor;

- au achiziţionat din mijloacele societăţii valori mobiliare ale altor emitenţi la preţuri evident mai mari decât valoarea lor de piaţă ori au înstrăinat valori mobiliare ale societăţii la preţuri evident mai mici decît valoarea lor de piaţă în detrimentul societăţii;

- au folosit bunurile societăţii în interes personal ori în interesul terţilor în care aceştia sînt interesaţi material în mod direct sau indirect;

- au încălcat ordinea modificării capitalului social al societăţii;

- au încălcat ordinea încheierii tranzacţiilor de proporţii şi/sau a tranzacţiilor cu conflict de interese;

- au comis încălcare cu premeditare sau încălcare gravă a altor dispoziţii legale.

În cazul în care consiliul societăţii adoptă hotărâri contrare dispoziţiilor legale, păgubitoare pentru societate, membrii lui poartă răspundere solidară faţă de societate în mărimea prejudiciului cauzat. Membrul consiliului va fi absolvit de răspundere solidară dacă a votat contra deciziei prejudiciabile, iar opinia lui separată este anexată ori consemnată în procesul-verbal al şedinţei consiliului.

Membrul consiliului poartă răspundere penală sau administrativă, după caz, dacă acţiunile lui întrunesc componentele infracţiunii sau ale contravenţiei administrative.

3.3.3.3. Organul executiv al societăţii. Ca orice organism artificial, *societatea comercială nu îşi poate traduce manifestările de voinţă în fapte pozitive decât prin instrumentarea unor persoane fizice capabile de acţiuni materiale*[36]. Societatea pe acţiuni îşi manifestă (îşi exteriorizează) voinţa socială prin intermediul organului executiv, numit şi

[36] **Gerota, D.D.** *Curs de societăţi comerciale.* Bucureşti, Fundaţia culturală "Regele Mihai", p.85. În: „Revista de drept comercial" nr.1, 1995, p.87, "Executarea funcţiei de administrator al unei societăţi comerciale de către o persoană juridică" de avocatul Cristiana - Irinel Stoica.

administrator. Acesta exprimă capacitatea civilă în raport cu terţele persoane, cu autorităţile publice, reprezintă societatea în instanţă de judecată. Persoana desemnată în calitate de organ executiv (administrator) sau de conducător al organului executiv unipersonal se manifestă ca un mandatar al societăţii, acţionând în limitele stabilite de lege, de actul de constituire şi de regulament, dacă acesta din urmă este aprobat.

A. Desemnarea organului executiv al societăţii pe acţiuni este prerogativa adunării generale, însă nu una exclusivă, posibilă fiind delegarea ei consiliului societăţii. În cazul delegării către consiliu a atribuţiei de desemnare a organului executiv, acesta prezintă darea de seamă consiliului, care îl poate revoca.

Nu poate fi administrator unipersonal sau membru al organului executiv persoana declarată incapabilă sau condamnată pentru escrocherie, sustragere de bunuri din avutul proprietarului prin însuşire, delapidare sau abuz de serviciu, înşelăciune sau abuz de încredere, fals, depoziţie mincinoasă, dare sau luare de mită, pentru alte infracţiuni prevăzute de legislaţie, care nu şi-a ispăşit definitiv pedeapsa.

B. Tipurile de organe executive. Societatea pe acţiuni poate avea un organ executiv colegial, unipersonal sau, dacă actul de constituire prevede astfel, o îmbinare a acestor două organe. În cazurile stabilite de lege, calitatea de administrator poate fi exercitată şi de o altă persoană juridică.

- *Organul executiv colegial* poate fi numit şi comitet de conducere sau direcţie. Modul de formare a direcţiei şi de desfăşurare a activităţii ei, numirea şefului de direcţie, cuantumul remuneraţiei membrilor acesteia se stabileşte fie prin act de constituire, fie printr-un regulament, aprobat de adunarea generală, care este în drept să delege această împuternicire consiliului societăţii. În executarea funcţiilor, direcţia adoptă hotărâri în şedinţe convocate de conducător (director, director general). Modul de adoptare a hotărârilor se reglementează prin actul de constituire sau prin

regulament. Şedinţele direcţiei sunt protocolate, iar procesele-verbale se păstrează în direcţie în modul stabilit.

- *Organul executiv unipersonal* este directorul general ori directorul. Acesta din urmă, numit de adunarea generală sau de consiliul societăţii, exercită toate activităţile de organ executiv şi administrează societatea, în limitele stabilite, emiţând ordine şi decizii.

- *Organul executiv dublu*, existent în cazul în care societatea are un organ colegial (direcţie) şi un organ unipersonal (director), poate să-şi desfăşoare activitatea numai în baza unui regulament special, care ar stabili atribuţiile puse în sarcina direcţiei şi cele puse în sarcina directorului. Dacă actul de constituire prevede formarea a două organe executive concomitente, directorul (organ unipersonal) va fi şi conducător al direcţiei (al organului colegial).

- *Organizaţia gestionară.* Spre deosebire de C. civ., care stabileşte expres că doar o persoană fizică poate avea calitatea de administrator, Legea nr.1134/1997, fiind un act legislativ special, prevede că adunarea generală a acţionarilor poate delega dreptul de administrare a societăţii unei "organizaţii gestionare", iar Legea nr.1204/1997 cu privire la fondurile de investiţii dispune că, în calitate de manager fiduciar al fondului de investiţii, pot fi numai persoane juridice, participanţi profesionişti la piaţa valorilor mobiliare. Organizaţia gestionară este societatea comercială cu personalitate juridică căreia i s-a încredinţat administrarea societăţii pe acţiuni şi care, în baza contractului de administrare, gestionează societatea în limitele stabilite pentru organul executiv. Deşi în doctrină au fost expuse opinii diferite[37], majoritatea autorilor sunt de

[37] S-a menţionat, de asemenea, că persoana juridică nu poate fi desemnată în calitate de director sau de director general al unui organ executiv colegial, ocuparea acestor funcţii fiind posibilă numai de către persoanele fizice. O asemenea prevedere este stipulată în special de legislaţia franceză (Legea nr.66-537 din 24 iulie 1996 privind societăţile comerciale art.110), preluată din: **Stoica, Cristiana-Irinel.** *Exercitarea funcţiei de administrator al*

părerea că persoana juridică poate fi numită administrator unic ori membru al unui consiliu de administraţie al unei societăţi comerciale, acţionând întotdeauna prin persoane fizice special desemnate de ea[38]. O problemă importantă care se ridică în cazul numirii unei persoane juridice în calitate de organ executiv este *răspunderea persoanei fizice care acţionează în calitate de reprezentant al administratorului persoană juridică*[39]*: aceasta va răspunde întocmai administratorului care acţionează în nume propriu şi, eventual, în solidaritate cu persoana juridică pe care o reprezintă.*

C. Activitatea organului executiv. Organul executiv al societăţii funcţionează în baza legislaţiei şi a actului de constituire, iar în cazul când adunarea generală a acţionarilor stabileşte, şi în baza unui regulament special.

Directorul societăţii, fie că se află în fruntea unui organ colegial, fie că activează unipersonal, este în drept să acţioneze în numele societăţii fără mandat, cu condiţia înscrierii sale în calitate de administrator în Registrul de stat al întreprinderilor şi organizaţiilor.

Legislaţia nu enumeră atribuţiile organului executiv, stabilind doar limita lor, urmând să fie indicate concret de adunarea generală sau consiliul societăţii.

De competenţa organului executiv ţin toate problemele de conducere a activităţii curente a societăţii, cu excepţia celor de competenţa adunării generale a acţionarilor sau a consiliului societăţii. Organul executiv asigură îndeplinirea hotărârilor adunării generale, deciziilor consiliului şi este subordonat acestora.

Dacă nu a fost înfiinţat sau dacă împuternicirile consiliului societăţii au încetat, pregătirea şi ţinerea adunării generale a acţionarilor sunt de competenţa organului executiv. În limita acestei competenţei organul executiv emite ordine, instrucţiuni, dispoziţii, care sînt obligatorii pentru toţi angajaţii societăţii.

---

unei societăţi comerciale de către o persoană juridică. În:" Revista de drept comercial", 1995, nr.1, p.91.

[38] Ibidem.

[39] Ibidem.

D. Încetarea activităţii organului executiv. Administratorul sau membrii organului executiv pot fi revocaţi oricând de organul care i-a desemnat.

Organul executiv va înceta să funcţionează numai în caz de dizolvare a societăţii. Dacă dizolvarea este o consecinţă a reorganizării prin fuziune sau prin dezmembrare prin divizare, ultima operaţiune a administratorului este cea de semnare a actului de transfer al drepturilor şi obligaţiilor. În cazul dizolvării urmate de procedura de lichidare, administratorul fie că se transformă în lichidator, fie că predă gestiunea, prin act, către lichidator sau către administratorul insolvabilităţii.

E. Răspunderea membrilor organului executiv. Administratorul sau membrul organului executiv colegial sunt persoane cu funcţie de răspundere ale societăţii pe acţiuni, fiind obligate, ca şi membrii consiliului, să acţioneze în interesul societăţii, neavând dreptul să participe la capitalul şi/sau la activitatea societăţilor concurente. Administratorul sau membrul organului executiv colegial este în drept să demisioneze în orice moment dacă a devenit acţionar sau membru cu funcţie de răspundere al unei societăţi concurente.

Administratorul sau membrul organului executiv colegial răspunde faţă de societate dacă:

- se demonstrează că a condus premeditat societatea la faliment;
- a denaturat sau a ascuns premeditat informaţia despre activitatea economico-financiară a societăţii, altă informaţie pe care creditorii, acţionarii şi autorităţile publice trebuia să o primească;
- a difuzat informaţie neveridică sau informaţie care induce în eroare, a folosit alte metode care au condus la schimbarea cursului valorilor mobiliare ale societăţii în detrimentul acesteia;
- nu a convocat acţionarii în adunare generală în modul stabilit de lege sau de actul de constituire;
- a plătit ori nu dividende sau dobânzi, alte venituri aferente obligaţiunilor, încălcând dispoziţiile legii, actului de constituire sau ale deciziei de emitere a acţiunilor sau obligaţiunilor;

- a achiziţionat din mijloacele societăţii valori mobiliare ale altor emitenţi la preţuri evident mai mari decît valoarea lor de piaţă sau a înstrăinat valori mobiliare ale societăţii la preţuri evident mai mici decât valoarea lor de piaţă în detrimentul societăţii;

- a folosit bunurile societăţii în interes personal ori în interesul terţilor în care aceştia sînt interesaţi material în mod direct sau indirect;

- a încălcat ordinea modificării capitalului social al societăţii ;

- a încălcat ordinea încheierii tranzacţiilor de proporţii şi/sau a tranzacţiilor cu conflict de interese;

- a comis încălcare cu premeditare sau încălcare gravă a altor dispoziţii legale.

În cazul în care organul executiv colegial adoptă hotărâri contrare dispoziţiilor legale, păgubitoare pentru societate, membrii lui poartă răspundere solidară faţă de societate în mărimea prejudiciului cauzat. Membrul organului executiv colegial va fi absolvit de răspundere solidară dacă a votat contra deciziei prejudiciabile, iar opinia lui separată este anexată ori consemnată în procesul-verbal al şedinţei organului executiv.

Membrul organului executiv poartă răspundere penală sau administrativă, după caz, dacă acţiunile lui întrunesc componentele infracţiunii sau ale contravenţiei administrative.

3.3.3.4. Comisia de cenzori este organul de control al societăţii, în special al organului executiv, este instituită de adunarea generală a acţionarilor şi asigură corectitudinea şi eficienţa gestiunii societăţii. Adunarea generală poate delega atribuţiile comisiei de cenzori unei companii de audit. Societatea de tip deschis este obligată să-şi supună activitatea unui control de audit independent şi, în acest caz, ar putea să nu desemneze comisie de cenzori.

A. Alegerea comisiei de cenzori. Comisia de cenzori se alege la adunarea generală pe un termen de la 2 la 5 ani.

În calitate de membru al comisiei de cenzori poate fi ales atât acţionarul, cît şi neacţionarul care nu este membru al consiliului

acestei societăţi, al organului executiv, nu este contabil în această societate şi nu este reprezentant al organizaţiei gestionare.

Nu poate fi membru al comisiei de cenzori persoana care nu posedă cunoştinţe în domeniul contabilităţii, finanţelor şi economiei, ori este declarată incapabilă sau condamnată pentru escrocherie, sustragere de bunuri din avutul proprietarului prin însuşire, delapidare sau abuz de serviciu, înşelăciune sau abuz de încredere, fals, depoziţie mincinoasă, dare sau luare de mită, pentru alte infracţiuni consemnate în legislaţie, care nu şi-a ispăşit definitiv pedeapsa.

În societatea în care statul sau unitatea administrativ-teritorială deţine mai mult de 20% din acţiunile cu drept de vot, unul din cenzori va fi desemnat de aceştia.

Modul de formare şi funcţionare a comisiei de cenzori, inclusiv numărul ei de membri, termenul de funcţionare, atribuţiile, responsabilitatea, revocarea, demisia şi altele sunt stabilite în actul de constituire al societăţii şi în regulamentul comisiei de cenzori. Numărul de membri ai comisiei de cenzori trebuie să fie impar.

B. Activitatea comisiei de cenzori. În executarea funcţiilor, comisia de cenzori este obligată să efectueze controlul activităţii financiare a societăţii atunci când consideră necesar. Este stabilit prin lege că acest control se efectuează la sfârşitul anului financiar, pentru a raporta adunării generale rezultatul activităţii societăţii, încălcările care au avut loc, pierderile din tranzacţiile nerentabile etc. Comisia va efectua controlul financiar din proprie iniţiativă atunci când va considera necesar.

Comisia de cenzori exercită controlul la decizia adunării generale, a consiliului societăţii sau la cererea acţionarilor care deţin 10% din acţiunile cu drept de vot (Legea nr.1134/1997, art.72).

La efectuarea controlului financiar, membrii organului executiv, alte persoane cu funcţie de răspundere sunt obligate să prezinte documentele necesare, inclusiv cele cu informaţii confidenţiale, şi să dea explicaţiile de rigoare.

Rezultatele controlului, inclusiv concluziile, vor fi reflectate în raportul comisiei de cenzori, care va conţine datele indicate la art.72 lit. (a) din legea nominalizată, se va semna de membrii comisiei şi se va prezenta adunării generale a acţionarilor.

Comisia de cenzori este în drept să ceară convocarea adunării generale extraordinare, să participe la şedinţele consiliului societăţii şi la cele ale organului executiv.

C. Încetarea activităţii comisiei de cenzori. În baza hotărârii adunării generale, comisia de cenzori îşi încheie activitatea dacă adunarea a hotărât transmiterea atribuţiilor acesteia către o organizaţie de audit. Activitatea comisiei de cenzori încetează şi în cazul reorganizării societăţii sau al lichidării, după ce a fost semnat bilanţul de reorganizare ori de lichidare.

D. Răspunderea membrilor comisiei de cenzori. Membrii comisiei de cenzori, fiind persoane cu funcţie de răspundere ale societăţii pe acţiuni, sunt obligate să acţioneze în interesul societăţii şi nu au dreptul să participe la capitalul şi/sau la activitatea societăţilor concurente ei. Membrul comisiei de cenzori este în drept să-şi dea demisia din această funcţie în orice moment dacă a devenit acţionar sau membru cu funcţie de răspundere al unei societăţi concurente.

Membrii comisiei de cenzori răspund faţă de societate dacă:

- au denaturat sau au ascuns premeditat informaţia despre activitatea economico-financiară a societăţii, o altă informaţie pe care creditorii, acţionarii şi autorităţile publice trebuia să o primească;

- au difuzat informaţie neveridică sau informaţie care induce în eroare, au folosit alte metode care au condus la schimbarea cursului valorilor mobiliare ale societăţii în detrimentul acesteia;

- au comis încălcarea cu premeditare sau încălcarea gravă a altor dispoziţii legale.

În cazul în care comisia de cenzori adoptă hotărâri contrare dispoziţiilor legale, păgubitoare pentru societate, membrii ei poartă răspundere solidară faţă de societate în mărimea prejudiciului cauzat. Membrul comisiei de cenzori va fi absolvit de răspundere solidară dacă a votat contra deciziei prejudiciabile, iar opinia lui separată este

anexată ori consemnată în procesul-verbal al şedinţei comisiei de cenzori.

Membrul comisiei de cenzori poartă răspundere penală sau administrativă, după caz, dacă acţiunile lui întrunesc componentele infracţiunii sau ale contravenţiei administrative.

E. Auditul. Societatea pe acţiuni de tip deschis este obligată să-şi supună activitatea economico-financiară unui control de audit la expirarea fiecărui an financiar, precum şi la cererea celor îndreptăţiţi. Persoane îndreptăţite să ceară auditul societăţii pe acţiuni sunt acţionarii care deţin cel puţin 10% din acţiunile cu drept de vot, Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare. Auditul va fi făcut în mod obligator şi în temeiul unei încheieri judecătoreşti.

Organizaţia de audit efectuează controlul documentaţiei de evidenţă şi al dărilor de seamă ale societăţii în conformitate cu legislaţia privind activitatea de audit şi cu contractul de audit şi, în baza rezultatelor acestui control, încheie un act de control şi un raport. În temeiul contractului de audit, organizaţia de audit este în drept să ceară documentele privind activitatea societăţii, care se află la registratorul societăţii şi la organizaţia ei gestionară, necesare efectuării controlului asupra acestei activităţi.

Organizaţia de audit a societăţii nu poate fi persoană afiliată societăţii, registratorului societăţii şi nici organizaţiei gestionare a acesteia şi nu este în drept să încheie cu societatea alte contracte, în afară de cel de audit.

3.4. Patrimoniul societăţii pe acţiuni

3.4.1. Dispoziţii generale. Potrivit dispoziţiilor art.4 din Legea nr.1134/1997, patrimoniul societăţii pe acţiuni se constituie ca rezultat al plasării acţiunilor, al activităţii sale economico-financiare şi în alte temeiuri stabilite de legislaţie. În acest caz, legiuitorul foloseşte sensul economic al noţiunii de patrimoniu, evidenţiind numai latură lui activă.

Activul patrimoniului societăţii, format din aporturile fondatorilor vărsate în urma subscrierii primare a acţiunilor emise la

fondarea societăţii, trebuie să corespundă mărimii capitalului social fixat în actele constitutive.

3.4.2. Capitalul social, reprezentând suma globală a valorii aporturilor aduse de asociaţi la constituirea societăţii[40] ori, ulterior, la majorarea lui, se compune din preţul nominal al acţiunilor plasate. Fracţionarea capitalului social în acţiuni este o particularitate semnificativă a societăţii pe acţiuni prin care ea se deosebeşte de alte societăţi comerciale şi de alte persoane juridice.

Capitalul social are o semnificaţie dublă: contabilă şi juridică[41].

Semnificaţia contabilă a capitalului social se manifestă prin reflectarea valorii capitalului la pasiv, fiind o datorie a societăţii faţă de asociaţi, care poate fi restituită lor după încetarea activităţii sale şi numai după satisfacerea cerinţelor. Valoarea bunurilor depuse de acţionari ca plată pentru acţiuni, precum şi sumele băneşti transmise de aceştia figurează la activ, deoarece aparţin societăţii.

Semnificaţia juridică a capitalului social se manifestă prin faptul că bunurile şi sumele de bani ce constituie capitalul reprezintă o garanţie a creditorilor societăţii şi demonstrează legătura juridică ce se formează între societate şi acţionari.

a) Capitalul social minim. Mărimea capitalului social al societăţilor pe acţiuni se indică în actul de constituire şi nu poate mai mică de 10.000 de lei dacă societatea este de tip închis sau de 20.000 lei dacă societatea este de tip deschis.

Pentru protecţia creditorilor, capitalul social indicat în actul de constituire trebuie să fie real şi să rămână fix pe toată perioada de activitate a societăţii, modificarea lui fiind posibilă numai în condiţiile legii. În acelaşi scop, legea prevede ca valoarea capitalului social să fie indicată în actul de constituire şi să fie înscrisă în Registrul de stat al întreprinderilor şi organizaţiilor, în registrul acţionarilor, în bilanţul

---

[40] **Cârcei, Elena.** *Constituirea societăţilor comerciale pe acţiuni.* Bucureşti, Lumina Lex, 1995, p.69.

[41] **Cărpenaru, Stanciu D.** *Drept comercial român.* Bucureşti, Editura ALL, 1995, p. 141.

societăţii şi pe foaia cu antet a societăţii. Realitatea priveşte două aspecte, oarecum distincte, ale capitalului social: cel subscris (indicat în actul de constituire) trebuie să corespundă în mod real celui vărsat, deci aporturile asociaţilor trebuie să fie efective, corespunzătoare obligaţiilor asumate prin actul constitutiv[42]; activele ce întregesc capitalul social trebuie menţinute prin dispoziţii imperative.

Astfel, în cazul în care activele societăţii s-au redus sub minimul stabilit de lege, iar adunarea generală a acţionarilor nu a hotărât acoperirea pierderilor sau reorganizarea societăţii, aceasta se dizolvă [C.civ. art.158 alin.(5)]. Aceeaşi soartă are societatea în cazul în care activele ei nete scad sub mărimea capitalului social indicat în actele de constituire, fapt care rezultă nu numai din dispoziţia art.112 alin.(1) din C.civ., dar şi din dispoziţia expresă a art.40 alin.(1) şi art.39 alin.(6) din Legea nr.1134/1997. În special, dispoziţia art.39 alin.(6) stabileşte că dacă, la expirarea celui de-al doilea an financiar sau a oricărui an financiar ulterior, valoarea activelor nete ale societăţii, potrivit bilanţului ei anual, va fi mai mică de mărimea capitalului social, adunarea generală anuală a acţionarilor este obligată să ia una din următoarele hotărâri: să reducă capitalul social; să majoreze activele nete prin aporturile suplimentare ale acţionarilor, în modul prevăzut de actul de constituire al societăţii; să dizolve societatea cu lichidarea ei ulterioară.

b) Formarea capitalului social este o condiţie importantă pentru constituirea societăţii pe acţiuni, reprezentând o operaţiune distinctă. Dacă constituirea societăţii implică operaţiuni de semnare a actului de constituire, de plasare primară a acţiunilor între fondatori, de înregistrare a societăţii şi a acţiunilor emise la fondare, la formarea capitalului social este necesară achitarea acţiunilor subscrise, după cum urmează: aporturile în numerar se transmit pe contul provizoriu

[42] **Sabu, Tiberiu Gabriel**. *Societăţile comerciale şi acquis-ul comunitar. Publicitatea operaţiunilor. Valabilitatea operaţiunilor. Capitalul social. Fuziunea şi divizarea.* Bucureşti, 2001, p.103.

până la înregistrarea de stat a societăţii, iar aporturile în natură se dau prin act de predare-primire în termen de o lună de la data înregistrării societăţii.

Potrivit art.158 alin.(2) din C. civ., capitalul social al societăţii pe acţiuni se formează prin plasarea acţiunilor între acţionari, reprezentând valoarea totală a aporturilor în numerar şi în natură proporţional numărului şi valorii acţiunilor subscrise. În consecinţă, mărimea capitalului social reprezintă suma totală a valorii nominale a tuturor acţiunilor plasate de societate.

c) Plasarea acţiunilor între fondatori. Potrivit C. civ. art.158 alin.(3), acţiunile emise la constituirea societăţii pe acţiuni se plasează integral între fondatori, iar conform art.157 din C.civ., actul de constituire al societăţii pe acţiuni trebuie să stipuleze expres numele sau denumirea fondatorilor, numărul de acţiuni subscrise de fiecare fondator, mărimea şi forma aportului ce le revine.

Prin plasare sau plasament al acţiunilor se subînţelege *înstrăinarea valorilor mobiliare (acţiunilor) de către emitent primilor proprietari* (Legea nr.199/1998 cu privire piaţa valorilor mobiliare, art.3).

După înregistrarea de stat a societăţii pe acţiuni şi a acţiunilor emise la constituire, fondatorii se transformă în acţionari şi nu pot avea alte drepturi decât cele pe care le dau acţiunile lor.

d) Aportul la capitalul social. Bunul dat societăţii ca plată pentru acţiunile subscrise este denumit aport. Acesta trebuie să fie real şi substanţial. Valoarea aporturilor în natură trebuie să fie aprobată de către fondatori până la semnarea actului de constituire. În doctrina română, se menţionează că fictivitatea aportului la capitalul social atrage nulitatea societăţii[43]. Se consideră fictiv aportul lipsit de valoare economică sau a cărui valoare este mică şi nesemnificativă pentru existenţa şi determinarea capitalului social.

Potrivit art.41 din Legea nr.1134/1997, pot fi aporturi la capitalul social mijloacele băneşti, valorile mobiliare plasate în întregime şi alte bunuri corporale sau incorporale.

[43] **Cârcei, Elena.** *Constituirea societăţilor comerciale pe acţiuni,* p. 44.

- *Mijloacele băneşti,* fie în monedă naţională, fie în monedă străină, se transmit integral pe un cont provizoriu al societăţii, ce se constituie până la înregistrarea ei de stat [art.34 alin.(4) şi art.36 alin.(1)]. În acest scop, fiecare fondator subscris la acţiuni care a promis achitarea lor cu mijloace băneşti trebuie să transfere suma prin virament ori să o depună în numerar pe un cont bancar. Este important ca, în dispoziţia de transfer sau în actul de depunere în numerar, să se indice că banii se depun cu titlu de aport.

- *Aporturile nebăneşti.* Valorile mobiliare plătite în întregime, bunurile corporale şi drepturile patrimoniale, în accepţia Legii nr.1134/1997, sunt "aporturi nebăneşti", iar în accepţia C. civ., aporturi în natură. Aporturile în natură se predau societăţii în proprietate sau în folosinţă de către fondatori în termen de o lună de la data înregistrării de stat a societăţii [legea nominalizată, art.34 alin.(5)]. Această prevedere vine într-o uşoară contradicţie cu art.37 alin.(3), care stipulează că societatea, în termen de 2 luni de la data înregistrării de stat, este obligată să primească de la fondatori aporturile nebăneşti. Considerăm că, de fapt, nu este o contradicţie, căci fondatorul este obligat să transmită societăţii aportul în natură în timp de o lună şi societatea trebuie să-l primească, iar cea de-a doua lună este rezervată societăţii pentru ca, după primirea bunurilor, să le înregistreze la oficiul cadastral dacă se transmite un bun imobil sau la Agenţia de Stat pentru Proprietatea Intelectuală dacă se transmite un drept patrimonial incorporal, sau în registrul acţionarilor ori al obligaţionarilor dacă se transmit valori mobiliare, sau în Registrul de stat al transporturilor dacă se predă un mijloc de transport. Bunurile date ca aport trebuie să fie utile în activitatea societăţii, adică să contribuie la obţinerea de profit. Nu sunt utile societăţii bijuteriile din metale preţioase, tablourile sau alte lucruri de valoare dacă se păstrează în muzee şi nu aduc societăţii comerciale nici un profit.

La plata acţiunilor subscrise pot fi folosite orice bunuri corporale sau incorporale care servesc ca obiect al aportului în natură.

Bunurile corporale predate în capitalul social pot fi mobile şi imobile. Bunurile mobile care se dau ca aport pot fi diversele utilaje şi instalaţii, mobila de birou, tehnica de calcul, maşinile, navele, mărfurile, materiile prime etc. Bunuri imobile care pot fi obiect al aportului sunt: terenurile, edificiile, alte construcţii care pot fi utilizate în activitatea de întreprinzător a societăţii.

Bunuri incorporale pasibile de a fi transmise societăţii sunt brevetele de invenţii, mărcile de producţie şi servicii, modelele şi desenele industriale, drepturile de autor etc.

O condiţie importantă este ca bunul care face obiectul aportului în natură să se afle în circuit civil.

Nu pot fi obiect al aportului în natură bunurile proprietate publică a statului, activitatea şi munca fondatorului sau a acţionarului în societate, obligaţiile (datoriile) fondatorilor, ale acţionarilor, ale altor persoane, bunurile imobile şi mobile, inclusiv drepturile obiecte ale proprietăţii intelectuale neînregistrate, bunurile întreprinderilor de stat, municipale sau ale societăţilor pe acţiuni, care se află în administrarea lor economică, fără acordul prealabil al proprietarului, şi nici bunurile destinate consumului populaţiei civile a căror circulaţie este interzisă sau limitată prin acte normative.

Valoarea de piaţă a aporturilor nebăneşti se aprobă de fondatori, pornindu-se de la preţurile de pe piaţa organizată, publicate la data transmiterii acestor aporturi. Dacă valoarea de piaţă a aportului în natură al fondatorului depăşeşte 10% din capitalul social al societăţii, iar bunurile ce constituie obiect al aportului nu circulă pe piaţa organizată, valoarea de piaţă a acestor bunuri se va aproba de fondatori în temeiul raportului de expertiză al unei organizaţii de audit sau al unei alte organizaţii specializate neafiliate societăţii. Trebuie de menţionat că, potrivit Legii nr. 989/2002 cu privire la activitatea de evaluare, orice bun transmis ca o contribuţie (aport) la capitalul social al societăţi comerciale, inclusiv al celei pe acţiuni, trebuie să fie evaluat de un expert independent.

Bunurile mobile şi imobile pot fi date în proprietate sau în folosinţă cu consecinţele stabilite de legislaţie. Bunurile proprietate

publică pot fi transmise în capitalul social al societăţii pe acţiuni cu drept de folosinţă.

Bunul dat în capitalul social cu drept de proprietate iese din proprietatea fondatorului şi intră în proprietatea societăţii, iar asociatul primeşte în schimb un anumit număr de acţiuni, care reprezintă contra-echivalentul valorii bunului transmis.

Dacă se dă în folosinţă, bunul rămâne în proprietatea fondatorului, care poartă riscul pierii lui fortuite, iar dreptul de folosinţă, pentru un anumit termen, trece la societatea comercială. Fondatorului i se dă un anumit număr de acţiuni, a căror valoare nominală echivalează cu valoarea dreptului de folosinţă. Valoarea de piaţă a aporturilor în natură transmise societăţii cu drept de folosinţă se determină în funcţie de arenda calculată pentru perioada stabilită în actul de constituire a societăţii. În cazul încetării înainte de termen a dreptului de folosinţă a aporturilor în natură, cesionat societăţii, acţionarul este obligat să restituie societăţii dividendele şi acţiunile primite în plus, în modul prevăzut de actele de constituire sau de hotărârea adunării generale a acţionarilor. Dacă societatea şi acţionarul vor conveni asupra prelungirii dreptului de folosinţă a aporturilor în natură, societatea va fi obligată să elibereze suplimentar acţiuni proprietarului acestor aporturi, majorând respectiv capitalul social.

Fondatorii sunt în drept să transmită, la fondarea societăţii, acţiuni şi obligaţiuni ale societăţilor comerciale înregistrate în Republica Moldova sau în străinătate. În versiunea iniţială a Legii nr.1134/1997, se prevedeau ca aport hârtiile de valoare, ceea ce este un concept mai larg decât valorile mobiliare. În acest caz, se pune întrebarea firească: pot fi utilizate sau nu în calitate de aport la societatea pe acţiuni alte hârtii (titluri) de valoare, cum ar fi obligaţiunile împrumuturilor interne de stat, bonurile de tezaur, certificatele bancare, cambiile, cecurile etc.? Considerăm că asemenea titluri de valoare pot fi utilizate ca mijloc de plată a acţiunilor în bani dacă au termenul de plată exigibil până la înregistrarea de stat a societăţii pe acţiuni. Transmiterea valorilor mobiliare şi a altor titluri

de valoare în capitalul social trebuie să fie acceptată de fondatori. Pentru o asemenea acceptare, vor fi prezentate rezultatele tranzacţiilor bursiere ori extrabursiere cu hârtiile de valoare ce se transmit pentru aprecierea justă a costului lor. Transmiterea dreptului de proprietate asupra acţiunilor şi obligaţiunilor va fi înscrisă în registrul acţionarilor (obligaţionarilor) societăţii emitente. Acţiunile şi obligaţiunile pot fi transmise în capitalul social al fondurilor de investiţii, al concernelor şi ale altor societăţi care se constituie, pentru a concentra pachetele de acţiuni ale altor emitenţi.

e) Intangibilitatea capitalului social. Pentru a asigura intangibilitatea capitalului social, legiuitorul obligă societatea să menţină activele într-o valoare care să nu fie mai mică decât capitalul social, interzice distribuirea dividendelor fictive, dobândirea propriilor acţiuni sau acordarea de împrumuturi sau garanţii pentru cumpărarea propriilor acţiuni.

Potrivit art.39 alin.(5), *valoarea activelor nete ale societăţii nu poate fi mai mică decât mărimea capitalului social*.

Art. 48 alin.(5) din lege interzice societăţii pe acţiuni să ia hotărâre de repartiţie a dividendelor dacă valoarea activelor nete, potrivit ultimului bilanţ, este mai mică decât capitalul ei social sau va deveni mai mică în urma plăţii dividendelor. Pornind de la această dispoziţie, dividendele pot fi distribuite între acţionari numai dacă, la sfârşitul exerciţiului financiar, societatea a realizat beneficii reale şi utile. *Realitatea* beneficiilor este dată de excedentul activului net faţă de capitalul social, iar *utilitatea* lor corespunde sumelor de bani excedentare capitalului social[44]. Plata dividendelor se efectuează în temeiul hotărârii adunării generale sau a consiliului, ţinându-se cont de dispoziţiile art.49.

Legislaţiile altor state, inclusiv normele Directivei a II-a (77/91/CEE) a Uniunii Europene, interzic societăţilor pe acţiuni, direct sau indirect, să deţină acţiuni proprii şi să acorde avansuri,

[44] **Sabu, Tiberiu Gabriel.** *Op. cit.,* p.111.

împrumuturi ori să constituie garanţii în vederea cumpărării propriilor acţiuni.

Deţinerea propriilor acţiuni este numită în doctrina juridică *contract cu sine însuşi,* care, în principiu, este nul, deoarece societatea emitentă cumulează calitatea de creditor şi cea de debitor al obligaţiei de restituire a aporturilor sociale corespunzătoare acţiunilor deţinute. Pe de altă parte, fracţiunea din capitalul social astfel deţinută ia un caracter fictiv, ceea ce este de natură să diminueze garanţiile acordate creditorilor sociali[45]. Teoretic, societatea poate procura propriile acţiuni atât prin subscriere, cât şi prin cumpărarea lor de la persoanele care au calitatea de acţionar. Din dispoziţiile C. civ. şi ale Legii nr.1134/1997 decurge că, la fondarea societăţii pe acţiuni, toate acţiunile trebuie să fie repartizate între fondatori, prin urmare societatea nu poate să fie propriul său fondator şi nici nu poate subscrie propriile acţiuni. La majorarea capitalului social prin emisiune suplimentară de acţiuni, legea permite societăţii să subscrie acţiunile emisiunii suplimentare şi să le plătească cu propriile active, aceste acţiuni însă *se repartizează între acţionarii societăţii fără plată, în corespundere cu clasele şi proporţional numărului de acţiuni care le aparţin*. Deci, teoretic, societatea se poate subcrie la propriile acţiuni, însă nu pentru sine, ci pentru persoanele care au deja calitatea de acţionar. Societatea însă poate dobândi acţiuni plasate şi de la acţionarii săi prin operaţiunea de achiziţionare şi răscumpărare (art.13, 78, 79 din lege) numindu-le *acţiuni de tezaur*, acţiuni care nu dau nici unul din drepturile proclamate la art.12 alin.(1) din aceeaşi lege. În această din urmă situaţie, legiuitorul pune totuşi anumite limite societăţii în ceea ce priveşte valoarea totală a acţiunilor deţinute de societatea emitentă şi stabileşte consecinţele nerespectării lor. Astfel, societatea nu este în drept să deţină acţiuni de tezaur într-o proporţie mai mare de 10% din capitalul său social, iar dacă totuşi dobândeşte mai multe acţiuni, este obligată, timp de un an, să le înstrăineze ori să le anuleze. Trebuie menţionat faptul că deţinerea propriilor acţiuni poate

[45] Idem, p. 114.

prezenta uneori avantaje reale, atât pentru societate, cât şi pentru terţi[46].

Cu regret, legislaţia naţională nu interzice societăţilor pe acţiuni să acorde avansuri, împrumuturi ori să constituie garanţii pentru procurarea propriilor acţiuni. Ca urmare, societăţile pe acţiuni, inclusiv instituţiile financiare, acordă frecvent credite şi garanţii unor anumite persoane, care, la rândul lor, cumpără acţiunile acestei societăţi. Este cazul să amintim litigiul S.A. „Bucuria", care a acordat garanţii unei bănci comerciale, aceasta, la rândul său, creditând o societate comercială pentru a procura acţiuni emise de S.A. „Bucuria". Este lesne de înţeles că de acest mecanism pot profita doar acţionarii majoritari sau persoanele cu funcţie de răspundere în societate pentru a-şi asigura controlul asupra ei.

3.4.3. Modificarea capitalului social. Capitalul social, servind ca bază materială pentru activitatea societăţii, trebuie să aibă o valoare care să-i permită realizarea scopului propus. Capitalul social reprezintă gajul general al creditorilor societăţii, de aceea trebuie să deţină active în valoare egală sau mai mare decât mărimea capitalului social declarat şi indicat în actul de constituire.

Capitalul social este o valoare fixă, care nu poate fi modificată decât cu respectarea condiţiilor impuse de lege. În activitatea de realizare a scopului său, societatea poate prospera ori, dimpotrivă, poate parcurge momente de dificultate care impun mărirea sau reducerea capitalului social, adică modificarea valorii sale iniţiale[47].

3.4.3.1. Majorarea capitalului social. Capitalul social al societăţii pe acţiuni se poate majora fie prin creşterea valorii nominale a acţiunilor emise, fie prin emisiune suplimentară de acţiuni.

Hotărârea de a majora capitalul social o poate lua atât consiliul societăţii, cât şi adunarea generală a acţionarilor.

---

[46] Ibidem.

[47] **Cârcei, Elena.** *Societăţile comerciale pe acţiuni,* p.339.

Consiliul societăţii are dreptul să majoreze capitalul social cu cel mult 50% din valoarea acestuia de la data ultimei adunări generale a acţionarilor. Prin urmare, între două adunări generale, consiliul poate decide majorarea de mai multe ori, însă, cumulativ, aceste majorări nu pot depăşi cu 50% capitalul social existent la data ultimei adunări generale a acţionarilor. Decizia consiliului directoriu privind majorarea capitalului social se consideră adoptată dacă la şedinţă au fost prezenţi toţi membrii aleşi ai consiliului şi dacă ei au votat unanim. În cazul majorării capitalului social prin decizie a consiliului, fiecare acţionar trebuie să fie informat despre majorare, deoarece dispune de dreptul preferenţial de subscriere la acţiuni proporţional cotei de acţiuni pe care le deţine. Dacă majorarea capitalului se face prin emisiune suplimentară de acţiuni, fie închisă, fie publică, termenul de subscriere trebuie să fie de cel puţin 30 de zile calendaristice de la data publicării avizului respectiv.

Adunarea generală poate majora capitalul social în proporţii mai mari decât limita stabilită pentru consiliu. Hotărîrile de modificare a capitalului social se adoptă cu cel puţin trei pătrimi din voturile reprezentate la adunare [art.61 alin.(2)].

Majorarea capitalului social se face prin două modalităţi: prin creştere a valorii nominale a acţiunilor şi prin emisiune suplimentară de acţiuni.

În dependenţă de sursa de finanţare a majorării capitalului, pot fi evidenţiate următoarele mijloace: mijloacele proprii ale societăţii emitente; aporturile suplimentare ale acţionarilor; aporturile suplimentare ale altor persoane.

- *Majorarea capitalului prin creşterea valorii nominale a acţiunilor*. Consiliul sau adunarea generală poate decide majorarea capitalului social prin creşterea valorii acţiunilor plasate fie din contul rezervelor societăţii, fie prin reevaluarea bunurilor societăţii, fie prin aporturile suplimentare ale acţionarilor.

Majorarea capitalului prin creşterea valorii nominale a acţiunilor implică unele operaţiuni distincte: adoptarea deciziei de majorare de către organul competent; înregistrarea majorării

capitalului social la Camera Înregistrării de Stat; retragerea din circuit a acţiunilor plasate şi înlocuirea lor cu alte acţiuni, dar cu o valoare nominală mai mare (numită în lege denominalizare) în cazul în care societatea a plasat acţiuni cu valoare nominală.

Dacă societatea a plasat acţiuni cu valoare fixată, nu este necesară operaţiunea de retragere din circuit a unor acţiuni şi punerea în circuit a altora, deoarece noua mărime a capitalului social se va împărţi la numărul de acţiuni plasate şi, astfel, se va afla valoarea fixată a acţiunilor societăţii.

- *Majorarea capitalului social prin emisiune suplimentară de acţiuni* se face în modul stabilit de Legea nr.1134/1997 la art.44, de Legea nr.199/1998 cu privire la piaţa valorilor mobiliare la art. 9-20 şi de Instrucţiunea privind modul de emisiune şi înregistrare de stat a valorilor mobiliare, aprobată prin Hotărârea Comisiei Naţionale a Valorilor Mobiliare (CNVM) nr.76/5 din 29.12.1997, de actul de constituire al societăţii şi de hotărârea adunării generale sau a consiliului societății.

O emisiune suplimentară de acţiuni se face numai dacă emisiunea plasată la fondarea societăţii a fost înregistrată la CNVM (Legea nr.1134/1997 art.44). Nu pot fi emise acţiuni noi până la când nu sunt plătite cele din emisiunea precedentă (C.civ. art.161).

Emisiunea suplimentară de acţiuni poate fi închisă (individuală) sau deschisă (publică). Societatea pe acţiuni de tip închis poate efectua numai emisiune închisă. Societatea pe acţiuni de tip deschis va efectua emisiuni suplimentare publice, însă poate recurge şi la metoda închisă de plasare a acţiunilor din emisiunea suplimentară.

Emisiunea suplimentară de acţiuni se face în limita acţiunilor autorizate spre plasare. Potrivit art.12 alin.(2) din legea nominalizată, actul de constituire al societăţii trebuie să prevadă acţiunile autorizate spre plasare şi acţiunile plasate. Dacă actul de constituire indică un număr de acţiuni autorizate spre plasare egal cu numărul acţiunilor plasate la fondarea societăţii, societatea este obligată mai întâi să modifice actul de constituire, să majoreze numărul acţiunilor autorizate spre plasare şi să înregistreze autorizarea spre plasare la

CNVM şi pe urmă să procedeze la emisiunea suplimentară de acţiuni.

Emisiunea suplimentară de acţiuni prin metoda închisă se efectuează în următoarele etape:

1. Adoptarea de către emitent a hotărârii privind emisiunea de acţiuni. Hotărârea privind emisiunea suplimentară de acţiuni se adoptă de organul care decide majorarea capitalului social, adică de consiliul directoriu sau de adunarea generală. Pornind de la dispoziţia art. 44 alin.(4) din lege, potrivit căreia emisiunea închisă se face numai între persoanele indicate în lista aprobată prin majoritatea de voturi ale acţionarilor, consiliul societăţii de tip închis nu poate majora capitalul prin emisiune suplimentară de acţiuni. O astfel de emisiune suplimentară de acţiuni se face prin metodă închisă, de regulă atunci când are loc majorarea capitalului prin încorporarea beneficiilor şi rezervelor societăţii în capitalul social ori în cazul în care creanţele unor creditori ai societăţii se transformă în acţiuni.

2. Plasamentul acţiunilor emisiunii suplimentare se face între persoanele cu un astfel de drept. Dacă se plătesc cu capitalul emitentului (din beneficiile nerepartizate), acţiunile emisiunii suplimentare vor fi împărţite între acţionarii societăţii fără plată, proporţional numărului de acţiuni deţinute. Dacă societatea emite acţiuni pentru a converti în acţiuni creanţele creditorilor, dreptul la acţiunile emisiunii suplimentare îl au numai aceşti creditori. Dacă se plătesc cu aporturi suplimentare, acţiunile se subscriu şi se achită de persoanele incluse în listă.

3. Adoptarea de către emitent a dării de seamă asupra rezultatelor emisiunii. Consiliul directoriu sau adunarea generală adoptă o dare de seamă asupra rezultatelor emisiunii, unde se înscriu persoanele care s-au subscris la acţiunile emisiunii suplimentare şi numărul de acţiuni subscrise de fiecare, sumele sau bunurile date ca aport pentru aceste acţiuni.

4. Înregistrarea la CNVM a dării de seamă asupra rezultatelor emisiunii precum şi declararea emisiunii, de către Comisia Naţională, ca fiind efectuată. În termen de 15 zile de la data încheierii

plasamentului, emitentul trebuie să prezinte o dare de seamă privind emisiunea suplimentară. Pentru aceasta, împreună cu darea de seamă, sunt prezentate următoarele acte: cererea de înregistrare; copia de pe actul de constituire, cu toate modificările şi completările; copia de pe extrasul din Registrul de stat al întreprinderilor privitor la emitent; hotărârea privind emisiunea suplimentară de acţiuni; specimenele acţiunilor – pentru emitenţii care emit valori mobiliare materializate; autorizaţia organului abilitat, în cazurile prevăzute de legislaţia antimonopol; autorizaţia Băncii Naţionale a Moldovei, în cazul emitentului instituţie financiară; copia de pe contractul de ţinere a registrului, încheiat cu registratorul independent, în cazul în care registrul este ţinut de un registrator independent. Comisia Naţională examinează actele prezentate şi, dacă le găseşte întocmite legal, decide înregistrarea emisiunii suplimentare închise. Emitentului i se prezintă un certificat special de înregistrare a emisiunii suplimentare.

5. Operarea, în actul de constituire al emitentului, a modificărilor şi completărilor determinate de rezultatele emisiunii. Dacă CNVM a înregistrat o emisiune suplimentară, emitentul prezintă actele necesare la Camera Înregistrării de Stat pentru a face modificări în actul de constituire, dictate de majorarea capitalului social şi emisiunea suplimentară de acţiuni. Înregistrarea modificărilor din actul de constituire aferente majorării capitalului social prin emisiune suplimentare de acţiuni se face conform Legii nr.1265/2000 art.18 alin.(2).

6. Consemnarea în registru a datelor privind noii acţionari care au dobândit acţiunile emisiunii suplimentare şi eliberarea de extrase din registru. Datele despre noii acţionari se scriu în registrul acţionarilor la prezentarea certificatului de înregistrare a acţiunilor la CNVM şi a extrasului din Registrul de stat al întreprinderilor cu privire la înregistrarea majorării capitalului social.

Emisiunea publică a acţiunilor se face de societăţile de tip deschis şi parcurge următoarele etape:

1. Adoptarea de către emitent a hotărârii privind emisiunea acţiuni. După cum s-a menţionat, hotărârea privind emisiunea suplimentară

de acţiuni se adoptă, în numele emitentului, fie de consiliu, fie de adunarea generală, urmând să conţină clauzele stipulate în Legea nr.199/1998 la art.10.

2. Pregătirea şi aprobarea de către emitent a prospectului ofertei publice. Prospectul ofertei publice este un document al emitentului cu informaţii necesare investitorilor la adoptarea deciziei de a procura acţiuni ale emisiunii suplimentare, ce se plasează prin ofertă publică. Potrivit art.13 din lege, prospectul trebuie să conţină informaţii necesare despre emitent, specificarea stării lui financiare, a emisiunii preconizate, declaraţia investiţională. Cerinţele faţă de prospectul ofertei publice se stabileşte în Instrucţiunea privind modul de emisiune şi înregistrare a valorilor mobiliare adoptată prin Hotărârea CNVM nr.76/5 din 29.12.1997 (în continuare Instrucţiunea CNVM nr.76/5).

3. Înregistrarea ofertei publice a acţiunilor la CNVM. Modul şi condiţiile de înregistrare a ofertei publice, actele necesare înregistrării sunt stabilite în Legea nr.199/1998 la art.14-15.

4. Deschiderea de către emitent a unui cont provizoriu în valută naţională pentru acumularea mijloacelor băneşti obţinute în procesul plasamentului acţiunilor emisiunii suplimentare.

5. Imprimarea acţiunilor materializate, pentru emitenţii care emit astfel de acţiuni.

6. *Dezvăluirea informaţiei cuprinse în prospectul emisiunii de acţiuni,* care se face în concordanţă cu art.54 din Legea nr.199/1999 şi cu pct. 52-65 din Instrucţiunea CNVM nr.76/5.

7. *Plasamentul acţiunilor, adică vânzarea acţiunilor subscrise*. Acţiunile se subscriu prin încheiere a unui contract de subscriere în care se stabileşte termenul de vărsarea a aportului şi tipul aportului – în numerar sau în natură.

8. *Aprobarea de către emitent a dării de seamă asupra rezultatelor emisiunii.* Rezultatele emisiunii publice de acţiuni, în formă de dare de seamă, se aprobă prin hotărâre de către consiliul societăţii. Darea de seamă este semnată de preşedintele consiliului şi de contabilul societăţii. În cazul în care împuternicirile consiliului au încetat,

pentru aprobarea dării de seamă poate fi convocată adunarea generală. De veridicitatea rezultatelor subscrierii sunt responsabile persoanele care au semnat darea de seamă.

9. *Înregistrarea la Comisia Națională a dării de seamă asupra rezultatelor emisiunii și declararea emisiunii ca fiind efectuată sau neefectuată.* Comisia Națională, în termen de 30 de zile de la depunere, examinează darea de seamă privind rezultatele emisiunii publice şi, dacă nu constată nici o încălcare a legislaţiei, o înregistrează.

10. *Operarea, în actul de constituire al emitentului, a modificărilor și completărilor dictate de rezultatele emisiunii.* Emitentul prezintă Camerei Înregistrării de Stat modificările la actul de constituire, precum şi toate actele necesare efectuării acestor modificări.

11. *Închiderea contului provizoriu și transferarea mijloacelor lui pe un cont curent al emitentului* în cazul în care Comisia Națională a declarat emisiunea publică a valorilor mobiliare ca fiind efectuată;

12. Introducerea în registrul acționarilor a datelor noilor acționari (ale persoanelor care au procurat acţiunile emisiunii suplimentare) şi eliberarea certificatelor de acţionar sau a extraselor din registru.

Societatea pe acţiuni nu poate efectua nici o emisiune suplimentară de acţiuni în cazul în care activele sale sunt mai mici decât capitalul său social. Condiţiile emiterii suplimentare de acţiuni, inclusiv costul plasării lor, vor fi aceleaşi pentru toţi achizitorii de acţiuni.

Acţiunile emisiunii suplimentare nu pot fi emise pentru o sumă mai mică decât valoarea lor nominală. Societatea pe acţiuni însă poate plasa astfel de acţiuni la un preţ mai mare decât valoarea lor nominală dacă valoarea acţiunilor pe care le-a plasat deja este mai mare decât valoarea lor nominală şi, pentru înlăturarea unor eventuale inegalităţi între vechii şi noii acţionari care participă la majorarea capitalului social cu aporturi în numerar sau în natură, se stabileşte o primă (un supliment), care va fi unică pentru toate acţiunile emisiunii suplimentare. Cuantumul primei trebuie să fie justificat prin existenţa de rezerve, adunarea generală sau, după caz, consiliul nefiind în drept să-i stabilească în mod arbitrar un nivel

excesiv[48]. Potrivit C.civ. art.168 şi Legii nr.1134/1997 art.26 alin.(2), acţionarii care deţin cel puţin 10% din acţiunile cu drept de vot pot să ceară determinarea costului plasării acţiunilor din emisiunea suplimentară dacă cererea se întemeiază pe concluzia unui audit sau a unei alte organizaţii specializate neafiliate societăţii.

Acţionarii societăţii pe acţiuni au *dreptul preferenţial la subscrierea acţiunilor emisiunii suplimentare* dacă decizia de majorare a capitalului social a fost luată de consiliul directoriu. Ei vor exercita acest drept proporţional numărului şi valorii acţiunilor deţinute. Termenul de subscriere la acţiuni este de cel puţin 30 de zile calendaristice de la data publicării avizului de majorare a capitalului social. De fapt, nu este clar: termenul de 30 de zile este stabilit pentru exercitarea dreptului de preferinţă sau este un termen general pentru întreaga subcriere. În opinia noastră, legiuitorul a rezervat acest termen pentru realizarea dreptului de preferinţă, ulterior însă ar putea să se subscrie şi alte persoane.

Legislaţia României stabileşte că acţiunile emise pentru majorarea capitalului social se oferă spre subscriere în primul rând celorlalţi acţionari, proporţional numărului de acţiuni pe care le posedă, aceştia fiind obligaţi să exercite dreptul lor de preferinţă în termenul stabilit de adunarea generală (Legea societăţilor comerciale nr.31/1990 art.211). În legătură cu această dispoziţie şi cu altele asemenea, doctrina românească afirmă că este firesc ca noile acţiuni să fie oferite, în primul rând, vechilor acţionari care au riscat la constituirea societăţii şi, în al doilea rând, altor acţionari. Prin modalitatea aceasta, s-ar evita prejudicierea vechilor acţionari şi s-ar înlătura posibilitatea ca administratorii să-şi rezerveze majoritatea acţiunilor noi ori să le ofere spre subscriere unor persoane agreate de ei[49].

[48] **Cârcei, Elena.** *Societăţile comerciale pe acţiuni,* p.345.
[49] Idem, p.346.

În acest sens, am saluta acordarea dreptului de preferinţă la procurarea acţiunilor emisiunii suplimentare vechilor acţionari şi în cazul emisiunii suplimentare la decizia adunării generale.

Surse ale majorării capitalului social pot fi rezervele societăţii, reevaluarea activelor, inclusiv a celor amortizate, şi aporturile suplimentare. De asemenea, societatea pe acţiuni poate converti în acţiuni datoria sa faţă de creditori, transformând astfel creditorul în acţionar.

- *Majorarea capitalului social prin încorporarea rezervelor*. Societatea pe acţiuni poate majora capitalul social din contul activelor care depăşesc mărimea acestuia fie prin ridicarea valorii nominale a acţiunilor plasate, fie prin emisiune suplimentară de acţiuni.

O astfel de operaţiune se efectuează în cazul în care societatea dispune de capital de rezervă sau/şi de beneficii nerepartizate între acţionari cu titlu de dividende. Existenţa excedentului de active se demonstrează prin actul controlului de audit şi bilanţul societăţii.

Dacă societatea emitentă de acţiuni cu valoare nominală decide majorarea capitalului social prin ridicarea valorii nominale a acţiunilor plasate, acestea vor fi retrase din circuit, iar fiecărui acţionar i se vor elibera alte acţiuni, cu o valoare nominală mai mare[50]. Dacă majorarea se face prin emisiune suplimentară de acţiuni, acţiunile vor fi repartizate între vechii acţionari proporţional numărului de acţiuni deţinute.

- *Majorarea capitalului social prin încorporarea diferenţelor rezultate din reevaluare*. Societatea pe acţiuni poate majora capitalul social prin

[50] Prin Hotărîrea CNVM nr.21/1 din 17.08.2001, a fost aprobată majorarea capitalului social şi s-a decis înregistrarea, în Registrul de stat al valorilor mobiliare, a S.A. "Pomuşoara" (nr.13300300 din 10.03.1993; Edineţ, Şoseaua Bucovinei 24) prin denominalizarea valorii nominale a acţiunilor ordinare nominative de la 100 lei la 4500 lei şi prin majorarea capitalului social cu 378302 lei. Capitalul social al S. A. « Pomuşoara » va constitui 387000 lei, divizat în 86 de acţiuni ordinare nominative cu valoarea nominală de 4500 lei. În: „Monitorul Oficial al Republicii Moldova”, 2001, nr. 104-105, art. 259.

încorporarea unor active rezultate din reevaluarea bunurilor societăţii. Reevaluarea se poate face în cazul creşterii preţurilor pe piaţă la bunurile care fac activul societăţii (de exemplu, bunurile imobile). De asemenea, pot fi luate la evidenţă bunurile imobile amortizate deja, însă care au valoare şi servesc societăţii în realizarea scopului. Majorarea capitalului din aceste surse se poate face atât prin ridicarea valorii nominale a acţiunilor plasate, cât şi prin emisiune suplimentară de acţiuni, din aceasta beneficiind numai acţionarii societăţii.

- Majorarea capitalului social prin aporturi suplimentare în numerar sau în natură. Subscrierea poate fi începută după cel mult 15 zile de la asigurarea accesului tuturor investitorilor potenţiali la informaţia din prospectul ofertei publice. Subscrierea la acţiuni se efectuează prin încheierea unui contract de subscriere (vînzare-cumpărare) la acţiuni în perioada plasării lor primare. Dacă subscriitorul se obligă să plătească în bani acţiunile subscrise, sunt obligaţi să le transfere sau să le depună pe contul provizoriu deschis special pentru subscrierea suplimentară. În cazul în care aportul se face în monedă străină, evaluarea lui în monedă naţională se face după cursul Băncii Naţionale a Moldovei.

Dacă pentru acţiunile subscrise se transmit bunuri, acestea urmează să fie evaluate de un expert independent, iar valoarea lor să fie aprobată de consiliul societăţii sau de adunarea ei generală. Bunurile se predau către administratorul societăţii emitente prin act de predare-primire. Plata în bani sau în bunuri pentru acţiunile emisiunii suplimentare trebuie să se facă în termenul stabilit de adunarea generală, dar nu mai târziu de 60 de zile de la data hotărârii de majorare a capitalului social [C.civ. art.114 alin.(5)]. De fapt, această din urmă dispoziţie este în contradicţie cu dispoziţia art.44 alin.(8), potrivit căreia *plasarea publică a acţiunilor emisiunii suplimentare se va încheia cel târziu peste 6 luni de la data înregistrării prospectului de emisiune*.

- Majorarea capitalului social prin conversiunea datoriilor în acţiuni[51]. Potrivit art.41 alin.(2) lit. d), aporturi la capitalul social pot fi *obligaţiile (datoriile) societăţii faţă de creditori achitate cu active*. Deşi formula legii este cam stângace, se evidenţiază ideea legiuitorului de a se permite majorarea capitalului social din contul unor active formate din împrumuturi. În cazul în care datoria ajunge la scadenţă, societatea poate stinge obligaţia faţă de creditor cu acţiuni din emisiunea suplimentară, realizând astfel o compensare, în urma căreia creditorul se transformă în acţionar al societăţii. Pentru a se proceda la realizarea unei astfel de operaţiuni, sunt necesare acordul creditorului şi hotărârea adunării generale[52].

3.4.3.2. Reducerea capitalului social. După cum rezultă din dispoziţia art.112 al C.civ., coroborată cu dispoziţia art.39 din Legea nr.1134/1997, societatea pe acţiuni este obligată să menţină activele la acelaşi nivel sau la un nivel mai înalt decât cel al capitalului social.

Potrivit art.112 din cod, capitalul social determină valoarea minimă a activelor pe care trebuie să le deţină societatea comercială sau, altfel spus, printr-o normă specială se poate stipula ca valoarea activelor nete ale societăţii pe acţiuni să nu fie mai mică decât valoarea capitalului ei social [art.39 alin.(5) din lege]. Dacă, la expirarea celui de-al doilea an financiar sau a oricărui an financiar ulterior, valoarea activelor nete ale societăţii, potrivit bilanţului ei anual, va fi mai mică decât valoarea capitalului social, adunarea generală anuală a acţionarilor este obligată să ia o hotărâre de reducere a capitalului social; şi/sau de majorare a valorii activelor nete prin efectuarea unor aporturi suplimentare, în modul prevăzut de statutul societăţii; sau de lichidare a societăţii [art.39 alin.(6)].

---

[51] **Cârcei, Elena.** *Societăţile comerciale pe acţiuni,* p.360.

[52] Prin Hotărârea CNVM nr.39/2 din 10.10.2002, s-a luat act de acordul B.C. "Moldova Agroindbank" S.A. şi "Sudzucker AG Mannheim/Ochsenfurt" privind convertirea datoriilor formate în urma anulării acţiunilor în valori mobiliare, ce vor fi plasate de societate în viitor. În: „Monitorul Oficial al Republicii Moldova", 2002, nr. 144-145, art. 327.

Neexecutarea cerinţelor menţionate constituie temei pentru lichidarea societăţii prin hotărâre judecătorească. Reducerea capitalului social devine obligatorie, prin urmare, din anumite raţiuni practice impuse de activitatea ineficientă a societăţii.

Un alt caz întâlnit de reducere a capitalului social este situaţia în care adunarea generală, considerând că obiectul de activitate necesită mijloace mai reduse decât cele pe care le are, decide fie împărţirea unor active între acţionari, fie direcţionarea unor active în alte activităţi economice prin dezmembrarea societăţii.

a) Procedeele de reducere a capitalului social. Legea nr.113471997 prevede, la art.45 alin.(1), posibilitatea micşorării capitalului social al societăţii pe acţiuni prin diminuarea valorii nominale a acţiunilor plasate şi a numărului de acţiuni plasate prin anularea acţiunilor de tezaur;

- *Diminuarea valorii nominale a acţiunilor plasate* se face, de regulă, atunci când societatea activează ineficient şi suferă pierderi. Pentru a aduce în concordanţă mărimea capitalului social cu valoarea activelor nete, se recurge la reducerea valorii nominale a acţiunilor şi, în acest caz, consecinţele negative ale activităţii nefaste se răsfrâng asupra tuturor acţionarilor. Diminuarea valorii acţiunilor însă poate avea loc şi prin repartizarea unor active între acţionari, dacă acestea nu sunt necesare în activitatea societăţii. Exemplu de reducere a capitalului social prin diminuarea valorii nominale a acţiunilor poate servi Hotărârea CNVM nr.31/7 din 13.09.2005[53], prin care s-a înregistrat reducerea capitalului social al Î.M. „Moldcell" – S.A. (nr.1002600046027 din 19.10.1999; Chişinău, str.Belgrad 3) prin denominalizarea valorii nominale a acţiunilor ordinare nominative de la 10 lei la 3 lei. Ca rezultat, capitalul social al Î.M. „Moldcell" S.A. va fi de 36003000 lei, divizat în 12.001.000 de acţiuni ordinare nominative cu valoarea nominală de 3 lei. Valoarea nominală a acţiunilor plasate nu poate fi diminuată sub valoarea minimală

[53] În: "Monitorul Oficial al Republicii Moldova", 2005, nr. 126-128, art. 410.

stabilită de lege, adică nu poate fi mai mică de un leu. Această concluzie rezultă din Legea nr.1134/1997 art.12 alin.(5) potrivit căreia acţiunile societăţii trebuie să aibă valoare nominală care se împarte la un leu.

- *Reducerea capitalului social prin anularea acţiunilor de tezaur* poate fi efectuată în ambele cazuri şi pentru a se aduce valoarea capitalul social în concordanţă cu valoarea activelor societăţii, care s-a diminuat din cauza activităţii ineficiente, dar şi pentru a se împărţi o parte din active între acţionari. Exemplu de reducere a capitalului social prin anularea acţiunilor de tezaur poate servi Hotărârea CNVM nr.32/1-1 din 07.10.2004[54], prin care a fost permisă restructurarea emisiunii valorilor mobiliare, plasate anterior, ale S.A. „Carmez" (nr.10404659 din 06.01.1995; Chişinău, şos.Munceşti 121) prin anularea a 2 000 000 de acţiuni de tezaur şi reducerea capitalului social cu 20 000 000 lei. Astfel, capitalul social al S.A. „Carmez" va constitui 21 609 050 de lei, divizat în 2 160 905 acţiuni ordinare nominative cu o valoare nominală de 10 lei.

b) Procedura de reducere a capitalului social. Reducerea capitalului social este o operaţiune de micşorare a activelor deţinute de societatea pe acţiuni, prin care pot fi atinse, în primul rând, interesele creditorilor şi, în al doilea rând, interesele acţionarilor societăţii. Pentru a proteja interesele acestora, legislaţia stabileşte că hotărârea de reducere a capitalului social poate fi adoptată exclusiv de adunarea generală cu cel puţin ¾ din voturile reprezentate la adunare, hotărâre care se publică, în termen de 15 zile de la data adoptării, în „Monitorul Oficial al Republicii Moldova" şi în ziarul indicat în actul de constituire al societăţii. Publicarea are ca scop încunoştinţarea tuturor creditorilor societăţii, chiar a acţionarilor care nu au fost prezenţi la adunare, despre decizia societăţii de a-şi reduce capitalul. Considerăm utilă instituirea obligaţiei societăţii de a informa fiecare creditor despre decizia de reducere a capitalului său social.

[54] Ibidem, 2004, nr. 186-188, art. 378.

Legea prevede dreptul creditorilor de a cere societăţii, în termen de o lună de la publicarea informaţiei privind reducerea capitalului social, garanţii suplimentare de executare a obligaţiilor ori executarea obligaţiilor înainte de termen. Societatea este obligată să garanteze executarea creanţelor ori să le onoreze chiar dacă nu au ajuns la scadenţă.

Hotărârea de reducere a capitalului social intră în vigoare la expirarea a 2 luni de la data publicării dacă creditorii nu au înaintat cerinţe sau după satisfacerea acestora.

Reducerea capitalului social sub minimul stabilit de lege nu se admite. [Legea nr.1134/1997 art.40 alin. (2) şi art.45 alin. (2)].

3.4.3.3. Capitalul de rezervă. Societatea pe acţiuni este obligată să formeze un capital de rezervă de cel puţin 10% din mărimea capitalului social. Acest capital trebuie să fie plasat în active cu lichiditate înaltă, care să asigure folosirea sa în orice moment.

Capitalul de rezervă poate fi folosit doar la acoperirea pierderilor societăţii pe acţiuni sau la majorarea capitalului ei social şi/sau la plata dobînzii ori a altor venituri aferente obligaţiunilor plasate de ea.

Capitalul de rezervă se formează prin vărsăminte anuale din beneficiul societăţii pe acţiuni în proporţie de cel puţin 5% din beneficiul net, până la atingerea mărimii stabilite de actul de constituire. Dacă valoarea activelor nete ale societăţii pe acţiuni se reduce sub nivelul capitalului social şi cel al capitalului de rezervă, vărsămintele în capitalul de rezervă reîncep.

3.5. Valorile mobiliare ale societăţii pe acţiuni

3.5.1. Dispoziţii generale. Legea nr.1134/1997 prevede, la art.11, că societatea pe acţiuni este în drept să emită valori mobiliare sub formă de acţiuni şi obligaţiuni. Potrivit definiţiei legale, valoarea mobiliară este un titlu financiar ce confirmă drepturile patrimoniale sau nepatrimoniale ale persoanei în raport cu o altă persoană, drepturi ce nu pot fi exercitate sau transmise fără prezentarea acestui titlu financiar şi fără înscriere în registrul deţinătorilor de valori

mobiliare nominative ori în documentele de evidenţă ale deţinătorului nominal al acestor valori mobiliare (Legea nr.199/1998 art.3).

Este necesar de reiterat faptul că noţiunea de *valoare mobiliară* are un sens mai îngust decât noţiunea de *titlu de valoare (hârtie de valoare)*. După conţinut, titlurile de valoare se clasifică în trei categorii: efecte de comerţ (cambia, biletul la ordin, cecul), valori mobiliare (acţiunea şi obligaţiunea), titlurile reprezentative ale mărfurilor (conosamentul, ricipisa de depozit, warantul)[55].

3.5.2. Acţiunea reprezintă o fracţiune din capitalul social al societăţii pe acţiuni deţinută de persoana care a depus aportul la capitalul social (fondatorul) sau de persoana care a cumpărat acţiune pe piaţa secundară sau la o emisiune suplimentară (acţionarul). De la data înregistrării de stat a societăţii pe acţiuni şi a acţiunilor emise de ea, fondatorul devine acţionar. Acţionarii, indiferent de modul şi data dobândirii acţiunilor, sunt egali în drepturi, cu excepţia cazurilor când acţiunile sunt de tipuri sau clase diferite.

Persoana care a participat la fondarea societăţii şi a dat anumite valori patrimoniale ca aport la capitalul social primeşte în schimb una sau mai multe acţiuni, reprezentând în esenţă un drept de creanţă complex în raport cu societatea fondată. Acest drept de creanţă (acţiune) încorporează drepturile: de a participa la conducerea societăţii pe acţiuni; de a primi dividende; şi o parte din bunurile societăţii în cazul lichidării ei. Aceste drepturi se exercită atâta timp cât există societatea care a emis acţiunea. Fondatorul poate înstrăina acţiunea deţinută, iar, concomitent cu executarea actului de înstrăinare, la dobânditor trec toate drepturile încorporate în acţiune.

În doctrina juridică, acţiunea a fost definită şi titlu reprezentativ al contribuţiei asociatului, constituind o fracţiune din capitalul social care conferă posesorului ei calitatea de acţionar[56]. Prin definiţia Legii nr.1134/1997, au fost evidenţiate următoarele

[55] **Cărpenaru, Stanciu.** *Op. cit.,* 2001, p.476.
[56] **Cărpenaru, Stanciu D.** *Op. cit.,* 1995, p.286.

caractere ale acţiunilor: sunt fracţiuni ale capitalului social [art.12 alin.(5)]; au valoare egală [art.12 alin.(6)], acest caracter referindu-se numai la acţiunile ordinare; sunt indivizibile [(art.24 alin.(2)]; sunt titluri negociabile şi transmisibile [art.25 alin. (1) lit.e)].

Acţiunile se emit cu o valoare totală care nu trebuie să fie mai mică decât mărimea capitalului social.

3.5.2.1. Clasificarea acţiunilor. Conform legislaţiei Republicii Moldova, acţiunile pot fi clasificate în funcţie de:

- volumul drepturilor încorporate în ele;
- metoda de legitimare a deţinătorului;
- forma lor de emisiune;
- autorizarea lor spre plasare sau de plasare a lor;
- aflarea lor în circulaţie sau acţiuni de tezaur;
- valoarea lor nominală sau valoarea lor fixată.

a) Clasificarea acţiunilor în funcţie de volumul drepturilor încorporate în ele. Potrivit art.14 din Legea nr.1134/1997, societatea pe acţiuni este în drept să emită acţiuni ordinare şi acţiuni preferenţiale.

- *Acţiunea ordinară*[57] este acţiunea care conferă deţinătorului dreptul la un vot în cadrul adunării generale, dreptul la dividende şi dreptul la o parte din bunurile societăţii în cazul lichidării ei. Acţiunile ordinare emise de societate au valoare nominală egală chiar dacă sunt emise la date diferite. Drepturile patrimoniale ale deţinătorului de acţiuni ordinare se realizează numai după satisfacerea drepturilor deţinătorului de acţiuni preferenţiale. De exemplu, CNVM, prin Hotărârea nr.34/1, a înscris în Registrul de stat al valorilor mobiliare acţiunile plasate la înfiinţarea S.A. „Elat-Invest" (nr.1005600008899 din 17.06.2005; Chişinău, bd.Decebal 99) în număr de 1000 de acţiuni ordinare nominative de clasa I cu valoarea nominală de 10 lei şi cu număr de înregistrare de stat MD14ELIN1003. Capitalul social al S.A. „Elat-Invest" constituie

[57] În Legea cu privire la societăţile pe acţiuni din 3.01.1992, acţiunile ordinare purtau denumirea de acţiuni simple.

10000 de lei, divizat în 1000 acţiuni ordinare nominative cu valoarea nominală de 10 lei[58].

- *Acţiunea preferenţială* este acţiunea care, de regulă, nu acordă deţinătorului dreptul la vot în cadrul adunării generale, ci drepturi (privilegii) suplimentare faţă de deţinătorul acţiunii ordinare referitor la ordinea primirii dividendelor şi la cuantumul lor, precum şi la ordinea primirii unei părţi din bunurile societăţii în cazul lichidării ei.

Deţinătorul de acţiuni preferenţiale, deşi nu are drept de vot, poate să participe la adunarea generală a acţionarilor şi să-şi expună viziunea asupra chestiunilor incluse în ordinea de zi [art.25 alin.(2)]. În cazurile prevăzute de lege [Legea nr.1134/1997 art.15 alin.(6) şi (7)], deţinătorul acţiunii preferenţiale dobândeşte drept de vot la adunarea generală dacă adunarea adoptă o hotărâre privind modificarea drepturilor deţinătorilor de acţiuni preferenţiale. Astfel, societatea îşi schimbă forma de societate pe acţiuni de tip deschis în societate de tip închis. Dacă se decide reorganizarea sau lichidarea societăţii, se decide şi emiterea de acţiuni preferenţiale de o altă clasă cu drepturi suplimentare faţă de cele emise anterior, precum şi în alte cazuri stabilite de lege. Actul de constituire al societăţii ar putea prevedea şi alte drepturi când deţinătorii de acţiuni preferenţiale obţin drept de vot la adunarea generală [art.25 alin.(3)]. De exemplu, Î.M. Moldo-Spaniolă "Glass Container Company" S.A. are capitalul social în valoare 328 896 876 lei, divizat în 503 196 de acţiuni ordinare nominative cu valoarea nominală de 484 de lei şi în 176 343 de acţiuni preferenţiale nominative cu valoarea nominală de 484 de lei[59].

Valoarea totală a acţiunilor preferenţiale emise de societate nu poate depăşi 25% din capitalul social[60].

---

[58] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2005, nr. 107-109, art. 370.

[59] Vezi: Hotărîrea CNVM nr.31/1 din 28.09.2004 cu privire la înregistrări în Registrul de stat al valorilor mobiliare. În: „Monitorul Oficial al Republicii Moldova", 2004, nr. 182-185, art. 360.

[60] În Legea cu privire la societăţile pe acţiuni din 1992, acţiunile privilegiate puteau fi emise în limita a 10% din valoarea capitalului social.

Acţiunile preferenţiale pot fi divizate în două categorii: acţiuni preferenţiale cu dividende fixate şi acţiuni preferenţiale cu dividende nefixate.

Acţiunile preferenţiale cu dividende fixate[61] se stabilesc într-o sumă fixată pe o acţiune sau în procent fixat faţă de valoarea nominală a acţiunii.

Acţiunile preferenţiale cu dividende fixate pot fi:

- *necumulative,* permiţând deţinătorului să primească dividend la perioada indicată în prospectul de emisiune, în hotărârea de emisiune a acţiunilor sau în actul de constituire, fără a putea să cumuleze dividendul pentru mai multe perioade;

- *cumulative,* acordând deţinătorului dreptul de a primi, printr-un singur vărsământ, toate dividendele acumulate într-o anumită perioadă sau dreptul de a primi dividende în următoarea perioadă dacă societatea nu le-a plătit în perioada precedentă;

- *parţial cumulative,* acordând deţinătorului dreptul de a primi o parte din dividendele fixate anual, cealaltă parte din dividende urmând să se acumuleze într-o perioadă mai mare. Acţiunea preferenţială cu dividende fixate acordă proprietarului ei dreptul la vot în adunarea generală a acţionarilor dacă societatea nu a plătit dividendele fixate pe acţiunile cumulative sau parţial cumulative în decursul termenului stabilit de actul de constituire. Dreptul la vot încetează după plata în întregime a dividendelor acumulate;

Acţiunile preferenţiale cu dividende nefixate[62] sunt acţiunile în care nu este fixat dividendul, cea ce însemnă că dividendul poate fi legat de

---

[61] CNVM a aprobat darea de seamă privind rezultatele emisiunii suplimentare de acţiuni ale S.A. "Avicola din Băneşti" în valoare de 540 000 lei prin plasarea a 108 000 de acţiuni preferenţiale nominative cu valoarea nominală de 5 lei, cumulative cu dividend fixat - 12% anual şi a calificat emisiunea ca fiind efectuată. Hotărârea CNVM nr.7/1 din 26.02.2004. În: "Monitorul Oficial al Republicii Moldova", 2004, nr. 45, art. 108.

[62] Prin Hotărârea CNVM nr.21/2 din 30.05.2002, au fost înregistrate în Registrul de stat acţiunile plasate la înfiinţarea S.A. "Bernet-Grup" (nr.137029157 din 16.04.2002; UTA Găgăuzia, Comrat, str. Ferapontievscaia

dobânda plătită de societate deţinătorilor de acţiuni ordinare, de dobânda plătită de societate pe obligaţiuni sau de dobânda plătită de băncile comerciale. De exemplu, societatea se obligă să plătească cu 5% mai mult decât dividendul pe acţiunile ordinare care va fi achitat la sfârşitul fiecărui an financiar.

b) Clasificarea acţiunilor în funcţie de metoda de legitimare a deţinătorului. Din C.civ. art.161, rezultă că pot fi acţiuni la purtător şi acţiuni nominative.

- *Acţiunea la purtător* este o acţiune care acordă posesorului drepturi încorporate. Transmiterea (înstrăinarea) ei se face fără vreo formalitate de înregistrare ori publicitate. Nu se ţine registru al deţinătorilor de valori mobiliare la purtător, iar realizarea şi transmiterea drepturilor conferite de ele nu necesită identificarea proprietarului acestor valori. Are drept de vot în cadrul adunării generale, drept la dividende sau la partea din avere, în caz de lichidare, persoana care prezintă acţiunea la purtător administratorului societăţii pe acţiuni. Dreptul de proprietate asupra acţiunii la purtător trece la cumpărător în momentul predării către cumpărător a documentului (titlului, certificatului) respectiv sau în momentul efectuării înscrierii pe contul personal al cumpărătorului, în documentele de evidenţă ale deţinătorului nominal, în cazul în care acţiunile la purtător se păstrează la deţinătorul nominal (Legea nr.199/1998 art.25). Drepturile pe care le conferă valorile mobiliare la purtător se realizează de deţinătorul valorilor mobiliare respective la prezentarea acestora. Dacă valorile mobiliare la purtător se păstrează la depozitar, drepturile pe care le conferă aceste valori

---

1) în mărime de 1000 de acţiuni ordinare nominative de clasa I, cu drept de vot, cu numărul înregistrării de stat MD14BERU1005 şi 40 acţiuni preferenţiale cu dividente nefixate, clasa II, fără drept de vot, cu numărul înregistrării de stat MD24BERU2001. Capitalul social al S.A. "Bernet-Grup" este de 10400 de lei, divizat în 1000 acţiuni ordinare nominative de clasa I, cu drept de vot, cu valoarea nominală de 10 lei şi 40 acţiuni preferenţiale cu dividende nefixate, de clasa II, fără drept de vot, cu valoarea nominală de 10 lei. În: „Monitorul Oficial al Republicii Moldova", 2002, nr. 79-81, art 201.

mobiliare se realizează de către deţinătorul lor la prezentarea de către depozitar a listei deţinătorilor de valori mobiliare. Totodată, emitentul poate cere depozitarului să prezinte certificatele valorilor mobiliare care se păstrează la el [art.27 alin.(3) şi (4)].

- *Acţiunea nominativă* are înscris numele (denumirea) acţionarului (dacă este materializată). Numele (denumirea) acţionarului va fi scris şi în registrul acţionarilor societăţii emitente. Acţiunea nominativă se transmite prin înscrierea datelor dobânditorului în registrul acţionarilor şi pe titlul acţiunii materializate. Dacă acţiunea este nematerializată, numele (denumirea) acţionarului se înscrie numai în registrul acţionarilor, la data înscrierii persoana devenind acţionar şi titular al drepturilor încorporate în acţiune.

Conform Legii nr.1134/1997 art.11 alin. (4), societăţile pe acţiuni înregistrate în Republica Moldova au dreptul să emită şi să pună în circulaţie numai acţiuni nominative. În ţară pot circula valori mobiliare la purtător emise de societăţi comerciale străine.

c) Clasificarea acţiunilor în funcţie de forma lor de emisiune. Potrivit legislaţiei (Legea nr.1134/1997 art.11, Legea nr.199/1998 art. 3-6), societatea pe acţiuni poate emite:

- *acţiune materializată*, care este un titlu financiar în formă de certificat, confecţionat prin metodă tipografică, adică un document de hârtie, de plastic sau de alt material, în care se înscriu anumite date indicate în Legea nr.199/1998 la art.5 alin.(2). Dacă acţiunea materializată este nominativă, în acţiune se înscrie şi numele proprietarului. Proprietarul acţiunii materializate se identifică din înscrierea făcută în acţiune şi în registrul acţionarilor (acţiune materializată nominativă) sau de către deţinătorul acesteia (acţiune materializată la purtător), iar în cazul în care certificatul este transmis deţinătorului nominal, din înscrierea făcută în documentele de evidenţă ale acestuia. Acţiunile materializate trebuie să conţină cel puţin 10 semne de protecţie contra falsificării, autentificate de Laboratorul Central de Cercetări Ştiinţifice în Domeniul Expertizei Judiciare de pe lângă Ministerul Justiţiei. Acţiunile materializate pot fi

înstrăinate prin acte juridice între vii, precum şi pentru cauză de moarte, ca şi orice alt bun material;

- *acţiune nematerializată,* care este un titlu financiar în formă de înscriere făcută în contul personal, inclusiv pe suport electronic. Pentru acţiunea nominativă nematerializată, drept document de confirmare a drepturilor conferite de acţiune serveşte hotărârea privind emisiunea valorilor mobiliare şi extrasul din registru. Proprietarul valorii mobiliare nominative nematerializate se identifică din înscrierea făcută în registrul deţinătorilor unor astfel de valori sau, în cazul transmiterii lor către deţinătorul nominal, din înscrierea făcută în documentele de evidenţă ale acestuia. Acţiunea nematerializată se aseamănă cu bunul incorporal şi poate fi înstrăinată după modelul cesiunii drepturilor.

Societăţile pe acţiuni din Republica Moldova, de regulă, nu emit acţiuni în formă de document, ci în formă de înregistrare pe suport electronic. Astfel, se evită cheltuielile tipografice şi există siguranţă în efectuarea tranzacţiilor. De asemenea, trebuie menţionat faptul că acţiunile de o singură clasă se emit într-o singură formă.

d) Clasificarea acţiunilor în funcţie de autorizarea lor spre plasare sau de plasarea lor. Conform Legii nr.1134/1997 art.12, actul de constituire al societăţii trebuie să prevadă acţiunile autorizate spre plasare şi acţiunile plasate. Acţiunile nu pot fi plasate dacă nu au fost autorizate în acest sens.

- *Acţiunile autorizate spre plasare* sunt acţiuni al căror număr se indică expres în actul de constituire, înregistrate de CNVM în Registrul de stat al valorilor mobiliare, în limita claselor şi numărului cărora societatea este în drept să facă emisiuni suplimentare.

- *Acţiunile plasate* sunt cele plătite în întregime de primii lor achizitori (subscriitori), înregistrate de CNVM şi trecute în Registrul de stat al valorilor mobiliare, iar subscriitorii, înscrişi în registrul acţionarilor. Acţiunile autorizate spre plasare pot fi plasate printr-o singură emisiune sau prin câteva emisiuni. Plasarea acţiunilor primilor subscriitori se numeşte şi *plasare primară de acţiuni*. Acţiunile

plătite de primii subscriitori, deţinute de aceştia sau de alte persoane cărora primii le-au transmis, se consideră acţiuni aflate în circulaţie.

Dacă acţiunile autorizate spre plasare au fost plasate integral, societatea nu este în drept să emită noi acţiuni până când nu-şi modifică propriul act de constituire.

e) Clasificarea acţiunilor în acţiuni aflate în circulaţie şi acţiuni de tezaur (Legea nr.1134/1997 art.13).

- *Acţiunile aflate în circulaţie* sunt acţiuni care aparţin unei persoane fizice sau juridice în calitate de acţionar.

- *Acţiunile de tezaur* sunt acţiuni care au fost în circulaţie, dar care, ulterior, au fost răscumpărate sau achiziţionate de societatea emitentă.

Acţiunile de tezaur nu dau societăţii nici unul din drepturile acţionarului. Ele se procură de societate, de regulă, în scopul anulării lor, fie pentru a reduce capitalul social, fie pentru a reduce numărul total de acţiuni majorînd valoarea lor nominală. Dacă acţiunile de tezaur sunt procurate în alt scop decît anularea lor, valoarea lor totală nu poate depăşi 10% din capitalul social.

Societatea care a dobândit acţiuni de tezaur în proporţie mai mare de 10% din capitalul social în alte scopuri decât reducerea capitalului său social este obligată ca, în decursul unui an, să le înstrăineze ori să le anuleze.

Dacă acţiunile de tezaur se înstrăinează, preţul de vânzare nu trebuie să fie mai mic decât cel de achiziţionare sau răscumpărare. În cazul în care acţiunile de tezaur se anulează, societatea va avea de ales între două posibilităţi: reducerea capitalul său social ori majorarea proporţională a valorii acţiunilor aflate în circulaţie, cu excepţia cazului în care actul de constituire prevede extinderea majorării valorii numai asupra acţiunilor dintr-o anumită clasă.

f) Clasificarea acţiunilor în acţiuni cu valoare nominală şi acţiuni cu valoare fixată [art.12 alin.(8)-(10)]. Valoarea nominală, precum şi valoarea fixată a unei acţiuni reflectă partea din capitalul social ce revine unei acţiuni plasate. Valoarea tuturor acţiunilor emise cu valoare nominală sau cu valoare fixată trebuie să fie egală valorii

capitalului social. Acţiunile trebuie să aibă o valoare care să se împartă la un leu.

- *Acţiunile cu valoare nominală* sunt acţiuni a căror valoare nominală se indică în actele de constituire ale societăţii, în hotărârea şi prospectul de emisiune şi se înscrie în Registrul de stat al valorilor mobiliare. De exemplu, potrivit Hotărârii CNVM nr.34/1 din 27.07.2005 cu privire la înregistrări în Registrul de stat al valorilor mobiliare, capitalul social al S.A. „Elat-Invest" este de 10 000 lei, divizat în 1000 de acţiuni ordinare nominative cu valoarea nominală de 10 lei[63]. În cazul în care doreşte să modifice capitalul social prin denominalizare, societatea emitentă de acţiuni cu valoare nominală va fi obligată să retragă din circuit acţiunile emise şi să pună în circuit acţiuni cu o nouă valoare nominală.

- *Acţiunile cu valoare fixată* sunt acţiuni care nu au valoare nominală, valoarea lor determinându-se prin împărţirea mărimii capitalului social la numărul total de acţiuni. CNVM, prin Hotărârea nr.33/1 din 26.10.2004 cu privire la înregistrări în Registrul de stat al valorilor mobiliare, a stabilit că, în S.A. „Nerudnic", capitalul social este de 20 000 lei, divizat în 7881 acţiuni ordinare nominative de clasa II fără valoare nominală[64]. Potrivit Hotărârii CNVM nr.4/1 din 29.01.2004 cu privire la înregistrări în Registrul de stat al valorilor mobiliare, capitalul social al S.A. „Bursa de Valori a Moldovei" este de 500000 lei, divizat în 39 de acţiuni ordinare nominative fără valoare nominală[65]. În cazul în care doreşte să-şi modifice capitalul social fie prin majorare din contul propriilor active, fie prin reducere în legătură cu reducerea activelor, societatea emitentă de acţiuni cu valoare fixată nu va fi nevoită să retragă ori să pună în circuit alte acţiuni, deoarece valoarea lor fixată se va determina prin simpla împărţire a noii mărimi a capitalului social la numărul total de acţiuni emise.

---

[63] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2005, nr. 107-109, art. 370.
[64] Idem. 2004, nr. 193-198, art. 403.
[65] Idem, nr. 30-34, art. 76.

3.5.2.2. Certificatul de acţiuni este un document, eliberat de societatea pe acţiuni acţionarului, care confirmă dreptul lui de proprietate asupra unui anumit număr de acţiuni emise de societate .

Certificatul de acţiuni este nominativ şi are un conţinut strict determinat de lege (Legea nr.1134/1997 art. 21).

Eliberarea certificatului de acţiuni se face din contul societăţii numai la emisiunea acţiunilor. Eliberarea repetată a certificatului de acţiuni pentru aceleaşi acţiuni aceluiaşi acţionar nu se permite. În caz de deteriorare sau de pierdere a certificatului de acţiuni, societatea eliberează un duplicat.

Dacă acţiunile au fost înstrăinate, certificatul fostului acţionar se anulează, iar noului acţionar i se eliberează unul nou, dacă legislaţia în vigoare sau statutul societăţii nu stabileşte altfel.

Este important să se facă distincţie între certificatul de acţiuni emis de societatea pe acţiuni în temeiul Legii nr.1134/1997 art.21 şi acţiunea materializată, confecţionată cu 10 semne de protecţie, în modul prevăzut de Legea nr.199/1998 art.5. Astfel, certificatul de acţiuni poate demonstra că persoana indicată deţine mai multe acţiuni de o anumită clasă, pe când o singură acţiune materializată apare ca un document unic. Iată de ce considerăm că certificatul de acţiuni nu este o valoare mobiliară şi nici titlu de valoare şi că transmiterea lui către o altă persoană nu însemnă înstrăinare sau grevare a acţiunilor.

3.5.2.3. Registrul acţionarilor. Societatea pe acţiuni este obligată să ţină un registru al acţionarilor, cu excepţia societăţilor care emit acţiuni la purtător. După cum s-a menţionat, societăţile pe acţiuni înregistrate în Republica Moldova sunt obligate să emită acţiuni nominative şi să ţină registre ale acţionarilor.

Registrul acţionarilor reprezintă un sistem unic de evidenţă a deţinătorilor de acţiuni şi a operaţiunilor cu acţiunile societăţii pe acţiuni. Legea nr.199/1998 prevede că registrul acţionarilor este o listă de persoane ce permite identificarea persoanelor care au calitatea de acţionar, a persoanelor care au alte drepturi asupra unor acţiuni (titularii dreptului de uzufruct, de gaj). Registrul acţionarilor

este, pentru societatea emitentă, pentru acţionari şi pentru CNVM, o adevărată sursă de informaţie asupra executării dispoziţiilor de transmitere a acţiunilor, de colectare şi păstrare a informaţiei privind acţiunile şi documentele care implică operarea de modificări în registru.

Societate pe acţiuni poate să ţină registrul acţionarilor de sine stătător ori să îl încredinţeze unui registrator. Astfel, societatea cu peste 50 de acţionari trebuie să încredinţeze, prin contract, unui registrator independent ţinerea registrului.

Registratorul independent este o societate cu personalitate juridică, participant profesionist la piaţa valorilor mobiliare, care dispune de licenţă eliberată de CNVM, pentru activitatea de ţinere a registrului acţionarilor.

Modul de ţinere a registrului este reglementat în Legea nr.199/1998 art.7-8, Legea nr.1134/1997 art.17-20 şi în Regulamentul cu privire la registrul acţionarilor şi deţinătorilor de obligaţiuni ai societăţii pe acţiuni din 28.11.1994, aprobat prin hotărâre a CNVM[66].

Actele juridice săvârşite cu acţiuni trebuie consemnate în registrul acţionarilor. Persoana care dobândeşte acţiuni prin acte juridice translative de proprietate devine proprietarul lor de la data înregistrării sale ori a deţinătorului nominal în registrul acţionarilor [Legea nr.113471997 art.18 alin.(2) şi Legea nr.199/1999 art.26].

Înscrierea în registrul deţinătorilor valorilor mobiliare ale societăţii se efectuează la cererea societăţii, achizitorului, proprietarului, reprezentantului acestuia sau deţinătorului nominal al valorilor mobiliare, în termen de 3 zile de la data depunerii tuturor documentelor necesare. Fiecărei persoane înregistrate (acţionar sau deţinător nominal) i se eliberează un extras din registru cu privire la numărul şi tipul de acţiuni înregistrate pe numele ei. Extrasul demonstrează că, la data eliberării, persoana indicată în el deţine un număr de acţiuni. Extrasul trebuie să conţină informaţia prevăzută în

[66] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1996, nr.5-6.

Legea nr.1134/1997 la art.19 alin.(4), eliberându-se potrivit art.20 din aceeaşi lege.

În cazul în care înregistrarea se respinge, registratorul este obligat să informeze solicitantul înregistrării despre motivele respingerii.

3.5.2.4. Tranzacţiile încheiate cu acţiunile societăţii. Conform legislaţiei, acţiunile sînt titluri de valoare sub formă de valori mobiliare care circulă pe piaţa secundară. Acţiunile sunt transmisibile şi pot fi obiect al actelor juridice. Astfel, ele pot fi înstrăinate prin vânzare-cumpărare, prin donaţie, schimb, pot fi obiectul unui aport la capitalul social, pot fi obiect al contractului de gaj, pot fi transmise cu drept de uzufruct. Acţiunile se transmit prin succesiune.

Actele juridice care au ca obiect acţiuni se încheie după reguli stabilite de legislaţia civilă, cu particularităţile stabilite de Legea nr.199/1998 .

Vânzarea-cumpărarea şi schimbul de acţiuni se pot efectua atât pe piaţa extrabursieră, cît şi la bursa de valori. Acţiunile emise de societăţile pe acţiuni de tip închis se vând şi se cumpără de către acţionari pe piaţa extrabursieră. În caz de înstrăinare a acţiunilor prin vânzare-cumpărare către persoane care nu au calitatea de acţionar al societăţii pe acţiuni de tip închis, trebuie să se respecte prevederile Legii nr.1134/1997 art.27. Schimbul, donaţia, moştenirea, trecerea prin succesiune sau predarea ca aport la capitalul social al societăţii pe acţiuni de tip închis se fac fără acordul celorlalţi acţionari şi al societăţii.

Acţiunile emise de societăţile pe acţiuni de tip deschis pot fi vândute la bursele de valori cu respectarea dispoziţiilor legale.

3.5.3. Obligaţunle societăţii pe acţiuni. Societatea pe acţiuni este în drept să emită valori mobiliare sub formă de obligaţiuni. Acestea se emit când societatea are nevoie de capital împrumutat, deoarece propriul capital nu este suficient pentru atingerea anumitor scopuri. Această soluţie de atragere a capitalului, în opinia unor

autori[67], este preferabilă acceptării de credite bancare ori emisiunii suplimentare de acţiuni.

3.5.3.1. Definiţia obligaţiunii. Potrivit art.16 din Legea nr. 1134/1997, obligaţiunea este un document care atestă dreptul proprietarului de a primi suma vărsată în contul achitării obligaţiunii şi dobînda sau un alt profit aferent în mărimea şi în termenul stabilite prin decizia de emitere a obligaţiunilor.

În literatura juridică română,[68] obligaţiunea este definită ca titlu de credit emis de societate în schimbul unei sume de bani împrumutate, care încorporează îndatorirea societăţii de a rambursa această sumă şi de a plăti dobânzile aferente.

Obligaţiunile dau deţinătorilor calitatea de creditor al societăţii, aceştia având dreptul de a obţine dobânda promisă, indiferent de faptul dacă societatea are sau nu beneficiu. În cazul în care societatea se lichidează, obligatarilor li se vor restitui, până la împărţirea averii între acţionari, sumele pe care le-au plătit pentru obligaţiuni.

3.5.3.2. Emisiunea obligaţiunilor. Societatea pe acţiuni este în drept să emită acţiuni numai dacă în acest sens s-a decis la adunarea generală a acţionarilor. Modul de emisiune a obligaţiunilor este reglementat prin dispoziţiile Legii nr.1134/1997, ale Legii nr.199/1998 şi ale Instrucţiunii CNVM nr.72/1 din 27 noiembrie 1997 privind emsiunea şi înregistrarea de stat a obligaţiunilor corportative.

Obligaţiunile pot fi emise pentru o sumă totală care să nu depăşească valoarea capitalului social, pentru a asigura obligatarii cu bunurile societăţii. Mai mult decât atât, art.16 din Legea nr.1134/1997 prevede că societatea este în drept să plaseze obligaţiuni asigurate prin gajarea bunurilor proprii sau prin garanţiile acordate de terţi.

Potrivit legii, obligaţiunile pot fi subscrise numai contra mijloace băneşti, interzicîndu-se achitarea cu bunuri sau cu alte

[67] **Cărpenaru, Stanciu D.** *Op. cit.,* 2001, p.302.
[68] Ibidem.

valori. Reiese că plasarea obligaţiunilor are ca scop obţinerea de către societate a mijloacelor circulante.

Valoarea minimă a obligaţiunii nu poate fi mai mică de o sută de lei, iar în caz de stabilire a unei valori nominale mai mari, aceasta trebuie să se împartă la o sută.

Obligaţiunile se emit pentru cel puţin un an de zile.

Fiecare emisiune de obligaţiuni va fi înregistrată la CNVM.

3.5.3.3. Tipurile de obligaţiuni. Legislaţia clasifică obligaţiunile în funcţie de forma emisiunii (materială sau nematerială), de modul legitimării deţinătorului (nominative sau la purtător) şi de forma de răscumpărare (convertibile şi neconvertibile).

Explicaţiile făcute anterior pentru acţiunile emise în formă materială şi nematerială precum şi pentru cele nominative sau la purtător sunt valabile şi obligaţiunilor respective.

Obligaţiunile convertibile sunt obligaţiuni care pot fi schimbate cu acţiunile societăţii, fie din emisiune suplimentară, fie din acţiunile de tezaur ale societăţii. De exemplu, CNVM, prin Hotărîrea nr.49/1-3 din 26. decembrie 2002[69], a înregistrat o emisiune de obligaţiuni a S.A. „Pielart" în număr de 20.000 de obligaţiuni nominative, nematerializate, de clasa I, ***convertibile***, cu valoarea nominală de 100 de lei, cu dobîndă fixată cumulativă de la valoarea nominală în proporţie de 13% anual, cu termenul de circulaţie de 3 ani (1 ianuarie 2003 – 1 ianuarie 2006), cu efectuarea plăţilor la sfârşitul perioadei de circulaţie, cu număr de înregistrare de stat MD32PIEL1009, asigurate prin gajul mijloacelor proprii ale emitentului.

Obligaţiunile neconvertibile sunt obligaţiuni pe care societatea le stinge exclusiv cu mijloace băneşti. De exemplu, CNVM, prin hotărârea nr.35/1 din 28.05.2005[70], a înregistrat o emisiune de obligaţiuni a Î.M. „ELAT" S.A. (Chişinău, bd.Decebal 99;

[69] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr. 206-208, art. 427.
[70] *Idem,* 2005, nr. 117-118, art. 393.

nr.1003600020455 din 18 mai 2001) în număr de 240, nominative de clasa II, neconvertibile, nematerializate, cu valoarea nominală de 50 000 de lei, cu venit flotant în limitele de minimum 10% şi maximum 20%, în funcţie de dobânda medie ponderată la hârtiile de valoare de stat, cu termenul de circulaţie de 364 de zile, achitat prin cupoane periodice de 2 ori pe an, asigurate prin garanţie bancară emisă de B.C."Moldindconbank" S.A.

3.5.3.4. Certificatul de obligaţiuni. Ca şi în cazul acţiunilor, societatea poate elibera deţinătorilor de obligaţiuni certificate de o formă şi un conţinut stabilite în Legea nr. 1134/1997 art.22.

3.5.3.5. Registrul deţinătorilor de obligaţiuni. Cerinţele stabilite pentru registrul acţionarilor sînt strict necesare şi registrului de obligaţiuni. Dacă societatea pe acţiuni are mai mult de 50 de obligatari, ţinerea registrului va fi încredinţată unui registrator independent.

Tranzacţiile cu obligaţiuni se efectuează în acelaşi mod ca şi tranzacţiile cu acţiuni ale societăţii. Dreptul de proprietate asupra obligaţiunilor apare în momentul efectuării înscrierii respective în registrul obligatarilor. Dovadă a înscrierii în registru serveşte extrasul din registrul deţinătorilor de obligaţiuni (Legea nr. 1134/1997 art. 20).

3.6. Tranzacţiile societăţii cu propriile valori mobiliare

3.6.1. Dispoziţii generale. Potrivit prevederilor art. 77 din Legea nr.134/1997, societatea pe acţiuni este în drept să efectueze operaţiuni cu propriile valori mobiliare, în cazurile prevăzute de legislaţie şi de actul de constituire al societăţii, prin achiziţionare, răscumpărare, convertire, consolidare, fracţionare sau denominalizare a acestora. Aceste operaţiuni pot fi grupate în două categorii: dobândirea de către societate a proprietăţii asupra valorilor mobiliare emise de sine stătător (achiziţionarea, răscumpărarea) şi modificarea de către societate a stării valorilor mobiliare emise prin schimbarea tipului (convertire), numărului (fracţionare, consolidare) sau a valorii acestora (denominalizare).

3.6.2. Achiziţionarea este o operaţiune de cumpărare de către societate a propriilor acţiuni din proprie iniţiativă, în cazul reducerii capitalului social sau al prevenirii scăderii cursului acţiunilor ori al convertirii acestora.

Hotărârea de achiziţionare a acţiunilor plasate de societate se ia de adunarea generală a acţionarilor sau de consiliul societăţii. Adunarea generală decide achiziţionarea acţiunilor plasate în scopul reducerii capitalului social. Consiliul societăţii poate decide achiziţionarea acţiunilor plasate în scopul prevenirii căderii cursului lor, vânzării acţiunilor către angajaţii societăţii, convertirii în aceste acţiuni a altor valori mobiliare ale societăţii, plăţii dividendelor şi în alte scopuri nelegate de reducerea capitalului social, prevăzute de actul de constituire al societăţii.

În hotărârea de achiziţionare a acţiunilor proprii se vor consemna clasele şi numărul de acţiuni, preţul lor de achiziţie, forma de plată şi termenul de achiziţionare. Acţiunile se achiziţionează la valoarea de piaţă, iar termenul de achiziţie nu va fi mai mic de o lună. Societatea este obligată să aducă la cunoştinţă fiecărui acţionar sau reprezentant legal al acestuia, sau deţinător nominal de acţiuni propunerea de achiziţionare a acţiunilor aflate în circulaţie ale societăţii şi/sau să publice propunerea sa. Acţionarul este în drept să vândă acţiunile care îi aparţin, iar societatea este obligată să le achiziţioneze în condiţiile anunţate.

De exemplu: CNVM, prin Hotărârea nr.21/3 din 21.04.2005[71], a înregistrat oferta tender anunţată de B.C. „Mobiasbancă" S.A., al cărei obiect îl constituie achiziţionarea acţiunilor sale plasate în număr de 400 000 de acţiuni ordinare nominative de clasa I, la preţul de 17,00 lei per acţiune.

Societatea pe acţiuni este obligată să achiziţioneze obligaţiunile emise pentru a le stinge la termenul stabilit în prospectul de emisiune.

[71] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2005, nr. 67-68, art. 240.

3.6.3. Răscumpărarea este o operaţiune de cumpărare de către societate a propriilor acţiuni, la cererea acţionarilor.

Societatea este obligată să răscumpere propriile acţiuni dacă:

- a sosit termenul de răscumpărare stabilit în prospectul de emisiune a acestora (Potrivit art.3 din Legea nr.1204/1997 cu privire la fondurile de investiţii, fondurile de investiţii mutuale au obligaţia de a răscumpăra acţiunile proprii la cerea acţionarului, iar fondul de investiţii pe intervale are obligaţia de a răscumpăra propriile acţiuni la cererea acţionarului, dar în perioadele indicate în actul său de constituire şi în prospectul de emisiune a acţiunilor, însă nu mai rar de două ori pe an.);

- societatea s-a transformat într-o societate pe acţiuni de tip închis ori au fost adoptate modificări în statut care limitează drepturile acţionarilor;

- societatea a efectuat o tranzacţie de proporţii;

- societatea s-a reorganizat.

Acţionarul este în drept să ceară răscumpărarea acţiunilor care îi aparţin dacă a votat împotriva hotărârii cu privire la schimbarea tipului societăţii din societate deschisă în societate închisă, la efectuarea unei tranzacţii de proporţii sau la reorganizarea acesteia ori nu i s-a permis, fără temei legal, să participe la adunarea generală a acţionarilor la care s-a luat o astfel de hotărâre.

3.6.4. Convertirea valorilor mobiliare este o operaţiune juridică de schimbare a unei categorii de valori mobiliare pe altele (de exemplu, obligaţiunile plasate se schimbă pe acţiuni) ori a unei clase de valori mobiliare pe o altă clasă (de exemplu, acţiunile preferenţiale se schimbă pe acţiuni ordinare).

CNVM, prin Hotărârea nr.37/1 din 15.09.2005[72], a decis înregistrarea operaţiunii de convertire a 492500 acţiuni preferenţiale de clasa II cu valoare nominală de 1 leu fiecare şi codul ISIN MD24BSOC2000 ale B.C. „Banca Socială" S.A. (nr.1002600035719 din 07.06.2001; Chişinău, str.Mitropolit Bănulescu-Bodoni 61) în

[72] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2005, nr. 126-128, art. 410.

4925 acţiuni ordinare nominative de clasa I cu valoarea nominală de 100 de lei fiecare şi codul ISIN MD14BSOC1004. Capitalul social al B.C. „Banca Socială" S.A. se va constitui din 57641100 lei divizat în 571486 de acţiuni ordinare nominative de clasa I cu valoarea nominală de 100 de lei fiecare şi 492500 acţiuni preferenţiale de clasa II cu valoarea nominală de 1 leu.

De asemenea, are loc convertirea acţiunilor în cazul în care societăţile pe acţiuni fuzionează. Acţiunile societăţilor pe acţiuni, în cazul în care se dizolvă, prin fuziune (absorbţie, contopire) se convertesc în acţiuni ale societăţii absorbante, iar în cazul fuziunii prin contopire, se convertesc în acţiuni ale noii societăţi, constituite prin contopire. Dacă societatea pe acţiuni se dezmembrează, cu constituirea uneia sau a mai multor societăţi pe acţiuni, acţiunile societăţii care se divizează în noi societăţi sau din care se separă noi societăţi vor fi convertite în acţiuni ale noilor societăţi.

3.6.5. Consolidarea acţiunilor societăţii este o operaţiune de schimbare a tuturor acţiunilor societăţii pe un număr mai mic de acţiuni, dar care au o valoare nominală mai mare. Consolidarea nu duce la modificarea capitalului social.

De exemplu: CNVM, prin Hotărârea nr.36/1 din 27.12.2001[73], a înregistrat operaţiunea de consolidare a acţiunilor ordinare nominative cu valoarea nominală de 1 leu în acţiuni ordinare nominative cu valoarea nominală de 10 lei S.A. „Nord-Farm" (nr.121036673 din 19.02.1996; Bălţi, str. Griboedov 1). În urma consolidării, capitalul social al S.A. „Nord-Farm" va constitui 489090 lei, divizat în 48909 acţiuni ordinare nominative cu valoarea nominală de 10 lei;

De asemenea, CNVM, prin Hotărârea nr.3/2 din 22.07.1999[74], a înregistrat restructurarea primei emisiuni de acţiuni ale S.A. „Depozitarul Naţional de Valori Mobiliare al Moldovei" (nr.103096957 din 14.04.98; Chişinău, str. M.Costin 7, bir. 402)

[73] *Idem,* 2002, nr. 9-10, art. 14.
[74] *Idem,* 1999, nr. 93, art. 148.

în urma consolidării acţiunilor prin majorarea valorii nominale de la 1000 lei la 2000 lei.

3.6.6. Împărţirea (fracţionarea) acţiunilor societăţii, operaţiune inversă consolidării, este o operaţiune de schimbare a tuturor acţiunilor societăţii pe un număr de acţiuni mai mare, dar cu o valoare nominală mai mică. De exemplu, CNVM, prin Hotărîrea nr.14/1-2 din 31.05.2001[75], a înregistrat restructurarea emisiunii anterioare de acţiuni ale Întreprinderii Comerciale de Producţie „Spicuşor-BL" S.A. prin împărţirea acţiunilor ordinare nominative cu valoarea nominală de 100 lei în acţiuni ordinare nominative cu valoarea nominală de 50 de lei. Capitalul social al societăţii va fi de 203 400 de lei, împărţit în 4068 de acţiuni ordinare nominative cu valoarea nominală de 50 de lei.

3.6.7. Denominalizarea acţiunilor este o operaţiunea de modificare a valorii lor nominale prin reducerea sau majorarea valorii nominale a acţiunilor societăţii fără modificarea numărului lor total. Denominalizarea acţiunilor are ca efect modificarea capitalului social fie prin majorare, fie prin reducere. Modificarea valorii fixate a acţiunilor nu constituie denominalizare.

De exemplu, CNVM, prin Hotărîrea nr.24/1 din 19.05.2005[76], a înregistrat reducerea capitalului social al Î.C.S. „Reţelele Electrice de Distribuţie Centru" S.A. (nr.1003600109172 din 27.04.2002; Chişinău, or.Vatra, str. Luceafărul 13) cu 158907201 lei prin denominalizarea valorii nominale a acţiunilor ordinare nominative de la 100 la 60 de lei. În urma denominalizării, capitalul social al Î.C.S. „Reţelele Electrice de Distribuţie Centru" S.A. va fi de 238 360 740 de lei, divizat în 3 972 679 de acţiuni ordinare nominative cu valoarea nominală de 60 de lei.

De asemenea, CNVM, prin Hotărîrea nr.21/1 din 17.08.2001[77], a înregistrat modificarea capitalului social a S.A. „Pomuşoara"

[75] *Idem,* 2001, nr. 63, art. 187.
[76] *Idem,* 2005, nr. 74-76, art. 268.
[77] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2001, nr. 104-105, art. 259.

(nr.13300300 din 10.03.1993; Edineţ, str. Şoseaua Bucovinei 24) prin denominalizarea valorii nominale a acţiunilor ordinare nominative de la 100 la 4500 lei şi majorarea capitalului ei social cu 378302 lei. În urma acestei denominalizări, capitalul social al S.A. „Pomuşoara" va constitui 387 000 de lei, divizat în 86 de acţiuni ordinare nominative cu valoarea nominală de 4500 de lei.

3.7. Tranzacţiile de proporţii

3.7.1. Dispoziţii generale. Societatea pe acţiuni, ca persoană juridică şi subiect independent al raporturilor juridice, este în drept să încheie orice act juridic admis de legislaţie. Dreptul de a semna contracte în numele societăţii îl are administratorul sau persoanele cărora li s-a delegat această împuternicire. Statutul poate stabili şi unor alte persoane dreptul de a semna contracte în numele societăţii.

Pentru a proteja interesele societăţii, implicit al acţionarilor, de rea-credinţa sau incompetenţa administratorului ei, legiuitorul a stabilit în Legea nr.1134/1997 la art.83-84 anumite restricţii de încheiere a contractelor de proporţii. Această atenţie a legiuitorului faţă de aşa-numitele „tranzacţii de proporţii" se explică prin faptul că de încheierea şi executarea lor corectă depinde în mare măsură eficienţa societăţii. Executarea nereuşită a unui contract de proporţii sau încheierea unui contract cu valori patrimoniale esenţiale pot submina bunăstarea financiară a societăţii, creând situaţii de insolvabilitate.

Legiuitorul evidenţiază trei categorii de acte de proporţii: acte privind procurarea sau înstrăinarea bunurilor; acte privind plasarea acţiunilor societăţii; acte privind achiziţionarea acţiunilor societăţii.

3.7.2. Acte privind procurarea şi înstrăinarea bunurilor societăţii. Pornind de la dispoziţiile legii, administratorul societăţii pe acţiuni poate încheia liber orice act juridic cu valoare de până la 25% din valoarea activelor societăţii. Dacă, în procesul activităţii societăţii, este necesară încheierea de contracte a căror valoare

depăşeşte 25% din valoarea activelor societăţii, iar aceste contracte nu privesc genul de activitate obişnuit al societăţii, administratorul trebuie să ceară acordul consiliului ei sau al adunării generale a acţionarilor. Este important a menţiona că valoarea bunurilor pe care societatea le vinde sau urmează a le cumpăra şi care fac obiectul contractelor de proporţii trebuie să fie determinată după regulile stabilite la art.75-76 din legea nominalizată.

Astfel, potrivit art.82 alin.(1) lit.a), orice tranzacţie a cărei valoare este între 25% şi 50% din valoarea activelor societăţii şi are ca obiect: achiziţionarea sau înstrăinarea de bunuri (imobile, utilaje, echipamente destinate folosirii îndelungate); depunerea în gaj a bunurilor societăţii sau luarea în gaj a unor bunuri; darea în arendă sau luarea în arendă, cu drept de răscumpărare, a unor bunuri se încheie cu acordul prealabil al consiliului dacă membrii lui au votat în unanimitate. În cazul în care, la aprobarea tranzacţiei de proporţii, membrii consiliului nu au întrunit unanimitatea, această chestiune va fi pusă pe ordinea de zi a adunării generale a acţionarilor. Ea va decide asupra tranzacţiilor de proporţii în privinţa cărora nu a decis consiliul societăţii, asupra celor care depăşesc 50% din valoarea activelor societăţii şi asupra tuturor tranzacţiilor de proporţii în cazul în care consiliul nu este format ori atribuţiile lui au încetat.

În legătură cu valoarea menţionată, trebuie relevat faptul că în această categorie nu intră contractele încheiate în activitatea obişnuită de întreprinzător a societăţii [art.82 alin.(2)]. De exemplu, în această categorie nu intră contractele societăţii care are în proprietate o fabrică de conserve şi care cumpără, în legătură cu activitatea sa, materii prime necesare fabricării conservelor sau comercializării lor. De asemenea, este imperios a reţine că legea prevede în categoria tranzacţiilor de proporţii şi tranzacţiile cu valoare mai mică de 25% sau, după caz, de 50%, dacă astfel de tranzacţii sunt mai multe la număr şi sunt „legate reciproc", iar valoarea lor totală depăşeşte proporţiile menţionate.

Exemplu. P.M. a acţionat în judecată S.A. "V.-G.", solicitând anularea hotărârii adunării generale a acţionarilor ei din 10.08.1998

de punere în gaj a unei cantităţi mari de vin pentru datoriile unei alte persoane juridice. Reclamantul, acţionar al societăţii S.A. „V.-G.", şi-a întemeiat acţiunea pe dispoziţiile art. 53, 54 (1), 55 (1) şi 56 (1) din Legea nr.1134/1997, menţionând că adunarea s-a convocat fără stabilirea datei când s-a încheiat registrul acţionarilor, fără a solicita registratorului independent al S.R.L. „I." lista acţionarilor care au dreptul de a participa la adunarea generală, fără a informa acţionarii, prin anunţ şi publicaţii în presă, despre convocarea în adunare generală extraordinară. Judecătorul sect.Cimişlia, prin hotărârea din 01.02.2001, a satisfăcut acţiunea reclamantului şi a declarat nulă hotărârea adunării generale. Tribunalul Cahul, prin decizia din 05.04.2001, a menţinut hotărîrea instanţei de fond. Colegiul civil al Curţii de Apel, examinând recursul declarat de BCA „U.", a casat, prin decizia sa din 21.06.2001, hotărârile instanţelor de fond şi de apel şi a emis o nouă hotărâre, prin care a respins acţiunea iniţială.

Prim-adjunctul Procurorului General a declarat recurs în anulare şi a solicitat casarea deciziei Curţii de Apel considerând că, prin hotărârea adoptată, sînt lezate drepturile acţionarului reclamant.

Colegiul civil al Curţii Supreme de Justiţie, prin Decizia nr.2r/a-420/2001 din 14.11.2001, a anulat decizia Curţii de Apel şi a menţinut hotărârea instanţei de fond şi a instanţei de apel. În decizie, s-a constatat: gajul asupra producţiei vinicole ale S.A. „V.-G.", în valoare de 2.400.000 lei, pentru asigurarea creditului luat de S.R.L. „P." de la BCA "U." constituie şi o tranzacţie de proporţii (valoarea gajului este mai mare de 25% din valoarea activelor) şi cu conflict de interese (S.R.L. „P" este acţionar al S.A. "V.-G."). S-a constatat că organul executiv a convocat acţionarii în adunare generală extraordinară cu grave încălcări ale legislaţiei în vigoare. Mulţi acţionari nu au fost informaţi despre adunarea generală şi nu s-au prezentat la ea. Drept consecinţă a neinformării, la adunarea generală au participat numai 9 acţionari din cei 390 înscrişi în registrul acţionarilor. Chiar dacă cei 9 acţionari deţineau 51,7 % acţiuni cu drept de vot şi, din punct de vedere formal, „acordul pentru efectuarea de către societate a tranzacţiei de proporţii mari

corespundea prevederilor legislaţiei cu privire la societăţile pe acţiuni privind norma reprezentării la determinarea deliberalităţii adunării generale şi cvorumului votării, necesar pentru adoptarea hotărârii în problema de competenţă exclusivă a adunării generale a acţionarilor", Colegiul civil al Curţii Supreme de Justiţie consideră că „asemenea hotărâre, la a cărei adoptare, din cauza încălcării directe sau indirecte a procedurii de convocare, nu şi-au expus punctul de vedere circa 42% din numărul de acţionari mari şi mici, nu poate substitui prin esenţă şi formă hotărârea adevăratei adunări generale a acţionarilor, organizate cu respectarea procedurii de convocare stabilite. Adunarea care a avut loc în asemenea mod ... a încălcat drepturile acţionarilor garantate de lege, inclusiv ale reclamantului, care nu au avut posibilitatea să participe, nu din vina lor, la lucrul adunării generale".

Colegiul civil consideră că afirmaţia BCA „U.", potrivit căreia declararea nulităţii hotărârii adunării generale din 10.08.1998 poate duce la nulitatea contractului de gaj nu poate fi luat în considerare, deoarece BCA "U.", ca parte a contractului de gaj, trebuia, la încheierea lui, „să verifice atribuţiile adecvate ale celeilalte părţi, precum şi documentele referitoare la modul şi procedura de ţinere a adunării generale a acţionarilor S.A. „V.-G." şi să suporte riscul consecinţelor nerespectării lor".

Procurorul General a declarat recurs în anulare la Plenul Curţii Supreme de Justiţie şi a solicitat casarea deciziei Colegiului civil al Curţii Supreme de Justiţie din 14.11.2001, a deciziei Tribunalului Cahul din 05.04.2001 şi a hotărârii Judecătoriei sect. Cimişlia din 01.02.2001, cu menţinerea în vigoare a deciziei Colegiului civil al Curţii de Apel din 21.06.2001.

Plenul Curţii Supreme de Justiţie, prin Hotărârea nr.4-2r/a-31/2002 din 22.04.2002, a admis recursul în anulare, constatând că „instanţa de fond, prin hotărârea din l februarie 2001, Colegiul civil al Tribunalului Cahul, prin decizia din 05.04.2001, precum şi Colegiul civil al Curţii Supreme de Justiţie, prin decizia din 14 noiembrie 2001*, au aplicat greşit Legea privind societăţile pe acţiuni din 2*

aprilie 1997 şi nu au ţinut cont de interesele bunei administrări a justiţiei, apărării orânduirii statale şi constituţionale a R.M. de orice atentat, ca una din sarcinile de bază ale procedurii civile din ţară". De asemenea, în partea motivantă a deciziei înaltei instanţe se menţionează că „procesul-verbal din 10.08.1998 şi alte acte confirmă că, la bilanţul S.A. „V.-G.", erau înregistrate 120.536 de acţiuni. Au asistat la adunare acţionari cu un număr de 62.355 de acţiuni, ceea ce constituie aproximativ 52% din numărul total de acţiuni, deşi la adunare au participat 62,21% din acţionari. Creditul bancar urma să fie primit pentru S.R.L. „P", al cărei reprezentant cu numărul de 15.308 acţiuni nu a participat la votare, însă voturile sale au fost luate în considerare numai la aprecierea cvorumului (art.86 din legea menţionată). Astfel, din 62,21% se exclude 12,70% (15.308 acţiuni), ceea ce constituie 52% din numărul total de acţiuni. Prin urmare, adunarea a fost deliberativă, cu mai mult de 50% din 120.536 de acţiuni". Plenul consideră că reclamantul „P.M. dispunea de un număr neînsemnat de acţiuni (0.007%) şi prezenţa lui la adunarea generală a acţionarilor „V.-G." nu putea influenţa în nici un mod asupra deciziei. Plenul constată că neanunţarea reclamantului despre convocarea adunării generale şi neparticiparea lui la dezbaterile verbale ale şedinţei din 10.08.1998 nu schimbă situaţia problemei în discuţie". Plenul a ţinut cont şi de faptul „că băncii comerciale „U.", din 1998 pînă în prezent, nu i s-a rambursat creditul bancar, că ea nu poartă nici o vină faţă de reclamantul P.M., iar contractul legal este lege (n.n. contractul de gaj dintre B.C.A. „U" şi S.A. „V.-G.".) şi că raporturile contractuale urmează a fi respectate şi apărate de orice atentat".

Atât Colegiul civil, cât şi Plenul Curţii Supreme de Justiţie au considerat, pe nedrept, contractul de gaj încheiat de S.A. „V.-G." cu B.C.A. „U" ca un argument forte la adoptarea deciziei privind nulitatea hotărârii adunării generale. Hotărârea adunării generale este un act anterior contractului de gaj, un act prin care o parte contractantă îşi manifestă voinţa de a încheia sau nu un contract de proporţii sau unul cu conflict de interese.

În opinia noastră, toţi participanţii la circuitul civil trebuie să pornească de la faptul că persoanele cu care intră în raporturi juridice sunt de bună-credinţă. Dacă administratorul (directorul) unei societăţi pe acţiuni prezintă un proces-verbal sau un extras din procesul-verbal al consiliului societăţii sau al adunării generale, terţii trebuie să pornească de la prezumţia că acesta este veridic şi corespunde tuturor exigenţelor înaintate faţă de un asemenea document. Administratorul este alesul acţionarilor şi, reprezentând societatea, este, implicit, şi reprezentantul lor. Fiind ales de acţionari, administratorul se înregistrează în registrul de stat al întreprinderilor şi poate face totul în numele şi în folosul societăţii. Totul ce face el se prezumă a corespunde realităţii şi a se face cu acordul şi încuviinţarea acţionarilor. Din aceste motive, nu considerăm că terţii, în speţă banca, cărora administratorul le prezintă hotărârea consiliului sau a adunării generale, trebuie să verifice legalitatea acestora, făcând o proprie cercetare asupra convocării adunării, informării, caracterului deliberativ al adunării etc. De aceea, considerăm că, chiar dacă ar fi declarată nulă, adunarea generală a acţionarilor nu ar afecta contractul de gaj semnat de societatea S.A. „V.-G." cu B.C.A. „U" decât în cazul în care s-ar demonstra că creditorul gajist a cunoscut nerespectarea legii la adunarea generală, adică faptul că nerespectarea era cu rea-credinţă.

3.7.3. Acte privind plasarea acţiunilor societăţii. Conform Legii nr.1134/1997 art.82, este o tranzacţie de proporţii şi operaţiunea societăţii pe acţiuni de plasare a acţiunilor ordinare cu drept de vot sau a altor valori mobiliare convertibile în astfel de acţiuni (acţiuni preferenţiale sau obligaţiuni) în proporţie de peste 25% din acţiunile cu drept de vot ale societăţii.

De regulă, societatea poate să plaseze acţiuni cu drept de vot prin emisiune suplimentară de acţiuni, adoptată de consiliu sau de adunarea generală. Ca excepţie, apare situaţia înstrăinării acţiunilor de tezaur când societatea le-a procurat în scopul prevenirii scăderii cursului acestora.

Plasarea acţiunilor din emisiunea suplimentară trebuie să fie aprobată de consiliu sau de adunarea generală. Deşi legea prevede dreptul consiliului societăţii de a adopta hotărâre cu privire la majorarea capitalului social de până la 50% din capitalul existent, el poate proceda astfel numai dacă la şedinţa consiliului sunt prezenţi toţi membrii lui aleşi, care votează unanim pentru majorare şi plasare a acţiunilor [Legea nr.1134/1997 art.68 alin.(7) şi art.83 alin.(1) şi alin.(3)]. În cazul în care consiliul nu a întrunit unanimitatea, decizia se transmite spre examinare adunării generale a acţionarilor. Adunarea este competentă să examineze şi plasarea acţiunilor emisiunii suplimentare în proporţii mai mari decât cele stabilite pentru consiliu.

Exemplu. Fondul de Investiţii „N.I.", în calitate de acţionar, a acţionat în instanţă S.A. „C.A." şi a solicitat anularea hotărârii consiliului din 21.01.2000 prin care s-a decis majorarea capitalului social în limitele a 50% prin emisiune suplimentară închisă şi s-a aprobat lista subscriitorilor, precum şi a hotărârii adunării generale extraordinare din 03.02.2000, prin care a fost aprobată lista persoanelor subscrise la emisiune suplimentară. Reclamantul afirmă că, la adoptarea hotărârilor menţionate, i s-a încălcat drepturile de acţionar, deoarece nu a fost informat despre şedinţele organelor societăţii pe acţiuni.

Judecătoria Economică a R.M., prin Hotărârea din 13.04.2000, a admis acţiunea.

Colegiul de recurs al Judecătoriei Economice a R.M. a anulat, la 24.05.2000, hotărîrea menţionată şi a emis o nouă hotărâre, prin care a respins acţiunea, ca fiind neîntemeiată.

Colegiul civil al Curţii Supreme de Justiţie, prin Decizia din 06.09.2000, a anulat decizia Colegiului de recurs al Judecătoriei Economice şi a menţinut în vigoare hotărârea primei instanţe.

Procurorul General interimar a declarat recurs în anulare solicitând anularea hotărârii Colegiului civil al Curţii Supreme de Justiţie şi menţinerea deciziei Colegiului de recurs al Judecătoriei Economice a R.M.

Plenul Curţii Supreme de Justiţie relevă că, adoptând decizia de majorare a capitalului social, consiliul S.A. „C.A." nu a respectat dispoziţiile art.82 din Legea nr.1134/1997. Astfel, „plasarea de către societate a acţiunilor cu drept de vot a căror valoare reprezintă peste 25% din valoarea tuturor acţiunilor cu drept de vot ale societăţii este considerată tranzacţie de proporţii".

Plenul a respins argumentele recursului în anulare potrivit cărora „instanţele judiciare au interpretat şi au aplicat incorect normele care se referă la tranzacţii de proporţii şi au interpretat greşit cuvântul „unanim". Procurorul consideră că, la şedinţa consiliului, urmează să se voteze cu unanimitatea de voturi ale membrilor lui prezenţi la şedinţă.

Plenul, motivându-şi decizia, a demonstrat că instanţa de fond a aplicat corect dispoziţia art.83 alin.(1) şi (3), care arată că aprobarea unei tranzacţii de proporţii trebuie să se facă cu votul unanim al tuturor membrilor consiliului. Fiind o chestiune „de interes major pentru societate, trebuie să fie luată în considerare părerea tuturor acţionarilor, ai căror reprezentanţi sînt membri ai consiliului". Deoarece din procesul-verbal rezultă că, la şedinţa consiliului, nu au participat 3 membri, printre care şi reclamantul, prin urmare, într-o astfel de componenţă, consiliul nu era împuternicit să adopte o hotărâre privind aprobarea unei tranzacţii de proporţii.

Plenul a arătat că instanţa de fond a concluzionat corect că „reclamantul nu a fost anunţat în modul stabilit despre convocarea în şedinţă a consiliului şi despre adunarea generală extraordinară a S.A." De asemenea, se arată că „instanţele judecătoreşti au concluzionat corect că, în conformitate cu art.76 din Legea privind societăţile pe acţiuni, până la adoptarea hotărârii despre încheierea tranzacţiilor, urma să se determine valoarea de piaţă a bunurilor, însă consiliul societăţii nu a respectat această prevedere a legii, în urma cărui fapt societăţii îi pot fi cauzate pagube".

În consecinţă, Plenul Curţii Supreme de Justiţie consideră că în „hotărârea instanţei de fond din 13.04.2000 şi în decizia Colegiului civil al Curţii Supreme de Justiţie din 06.09.2000, au fost date

răspunsuri la toate întrebările litigioase şi aceste acte judiciare corespund integral cerinţelor legii" şi că „recursul în anulare este neîntemeiat şi urmează a fi respins".

3.7.4. Achiziţionarea unui important pachet de acţiuni (art.84). Se consideră că acţionarul are un pachet important de acţiuni dacă deţine peste 25% din acţiunile cu drept de vot ale societăţii. Legea arată că aceeaşi situaţie este recunoscută persoanei care deţine alte valori mobiliare (acţiuni preferenţiale sau obligaţiuni) convertibile în acţiuni.

Dacă atinge limita stabilită de legislaţia antimonopolistă, pachetul important de acţiuni este considerat pachet de control. Potrivit art.9 din Legea nr.906/1992 privind limitarea activităţii monopoliste şi dezvoltarea concurenţei, *prin set de acţiuni, aporturi, cote de control în capitalul social, în cazul dat, se subînţelege o asemenea cantitate a acestora care asigură peste 50% din numărul voturilor la adoptarea hotărârilor adunării generale a fondatorilor, acţionarilor, asociaţilor.* O reglementare similară conţine şi art.118 din C. civ., potrivit căreia, *dacă majoritatea participaţiunilor în capitalul social al unei întreprinderi independente din punct de vedere juridic sau majoritatea voturilor în ea aparţin unei alte întreprinderi, prima este o întreprindere în posesiune majoritară, iar cea de-a doua este o întreprindere cu participaţiune majoritară*.

În cazul societăţii pe acţiuni, acţionarul care deţine un pachet important va deţine controlul asupra societăţii dacă are mai mult de 50 din acţiunile ordinare plasate de societate, fără a se lua în considerare acţiunile de tezaur.

Persoana care a dobândit direct sau indirect, individual sau împreună cu persoanele sale afiliate un important pachet de acţiuni ale societăţii deschise este obligată să publice, în termen de 10 zile calendaristice de la data achiziţionării lui, o informaţie despre aceasta în organul de presă indicat în statutul societăţii.

Persoana care a achiziţionat individual sau împreună cu persoanele sale afiliate mai mult de 50% din acţiunile ordinare ale societăţii pe acţiuni de tip deschis (în continuare – *pachet de control*) este obligată să propună celorlalţi acţionari să-i vândă acţiunile cu

drept de vot pe care le deţin. Propunerea de cumpărare, numită şi „ofertă tender", se face în termen de 3 luni de la data înscrierii în registru a datelor despre procurarea pachetului de control, avizul respectiv se expediază tuturor deţinătorilor de acţiuni ordinare şi se publică în organul de presă al societăţii. Regulile privind oferta tender sunt stabilite în Legea nr.199/1998 la art.21-23. Oferta tender va fi valabilă cel puţin o lună de la data publicării, iar preţul acţiunilor nu va fi mai mic decât „nivelul preţului mediu ponderat de achiziţie a lor în ultimele 6 luni înainte de data anunţării ofertei tender respective".

Până la îndeplinirea cerinţelor privind oferta tender, proprietarul a mai mult de 50% din volumul total de acţiuni cu drept de vot ale societăţii deschise, împreună cu persoanele sale afiliate, are dreptul de vot în adunarea generală a acţionarilor în limita a 25% din acțiunile cu drept de vot ale societății.

3.8. Tranzacţiile cu conflict de interese

Este tranzacţie cu conflict de interese contractul încheiat sau care urmează să fie încheiat de societatea pe acţiuni cu o altă persoană în care una sau mai multe persoane cu funcţii de răspundere ale societăţii sau acţionarii care deţin un important pachet de acţiuni (persoane interesate) au un interes material ce nu corespunde intereselor societăţii.

Se consideră persoane interesate în actul juridic cu conflict de interese acţionarii care deţin un pachet important de acţiuni, membrii consiliului sau ai organului executiv al societăţii dacă ei personal, soţul, rudele de gradul întâi sau afinii lor:

- sunt parte contractantă sau reprezentant (agent, comisionar sau mandatar) al părţii contractante;
- deţin 10% şi mai mult din capitalul social al părţii contractante ori sunt asociaţi ai ei cu răspundere nelimitată;
- sunt intermediari în tranzacţia cu conflict de interese;
- sunt parteneri ai societăţii pe acţiuni (în caz de pluralitate de subiecte) în contractul cu conflict de interese.

Persoana interesată în o tranzacţie cu societatea este obligată ca, până la încheierea ei, să comunice în scris despre aceasta organului societăţii de a cărui competenţă ţine încheierea unei astfel de tranzacţii.

La încheierea unei tranzacţii cu conflict de interese, legea cere ca valoarea bunurilor pe care societatea le înstrăinează sau le procură să fie determinată pornindu-se de la valoarea lor de piaţă [art.86 alin.(2)].

Tranzacţiile cu conflict de interese pot fi încheiate de societate numai dacă au fost aprobate prin decizie a consiliului societăţii sau prin hotărâre a adunării generale.

Consiliul societăţii poate aproba tranzacţia cu conflict de interese dacă pentru ea au votat unanim toţi membrii, cu excepţia celor interesaţi în această tranzacţie, care nu pot participa la vot. Dacă în tranzacţia cu conflict de interese sunt interesaţi mai mult de jumătate din membrii consiliului, aprobarea ei trece în competenţa adunării generale a acţionarilor.

Hotărârea adunării generale a acţionarilor privind încheierea tranzacţiei cu conflict de interese se ia cu votul majorităţii acţionarilor care nu sînt persoane interesate în această tranzacţie. Acţionarul interesat în tranzacţie este obligat „să părăsească pentru un timp adunarea generală la care, prin vot deschis, se hotărăşte asupra încheierii tranzacţiei. Prezenţa acestei persoane la adunarea generală se ia în considerare la stabilirea cvorumului, iar la constatarea rezultatului votului, se consideră că această persoană s-a abţinut.

Dacă, la momentul adoptării hotărârii privind aprobarea contractului cu conflict de interese, membrilor consiliului sau, după caz, acţionarilor participanţi la adunarea generală nu le erau cunoscute toate circumstanţele privind tranzacţia cu conflict de interese, ea fiind încheiată cu încălcarea dispoziţiilor legale, consiliul sau adunarea generală este în drept să ceară organului executiv să renunţe la încheierea contractului ori să-l rezilieze dacă este încheiat, precum şi să ceară repararea prejudiciului cauzat.

În cazul în care a fost încheiat şi nu există temeiuri pentru a-l declara nul în temeiul unor alte dispoziţii legale, contractul cu conflict de interese trebuie să fie executat, însă cu despăgubirea societăţii de către persoanele care nu au respectat obligaţia de a o informa.

În cazul în care contractul cu conflict de interese este încheiat de o societate dependentă (afiliată) în executarea dispoziţiilor date de societatea mamă, în temeiul clauzelor actului de constituire, acordul consiliului sau al adunării stipulat în normele art.86 din Legea nr.1134/1997 nu este obligatoriu.

3.9. Dezvăluirea informaţiei

Activitatea societăţii de acţiuni de tip deschis trebuie să fie transparentă, prin urmare societatea trebuie să publice şi să pună la dispoziţia celor interesaţi documentele cu informaţii despre activitatea sa. Potrivit art.92 din Legea nr.1134/1997, societatea este obligată să prezinte creditorilor şi acţionarilor pentru iniţiere: actul său de constituire şi toate modificările şi completările operate în el; certificatul înregistrării sale de stat; regulamentele sale, toate modificările şi completările operate în ele; contractele sale cu registratorul, cu organizaţia gestionară şi cu organizaţia de audit; procesele-verbale ale adunărilor generale ale acţionarilor şi buletinele de vot; procesele-verbale ale şedinţelor consiliului său; lista membrilor acestui consiliu, a membrilor organului executiv şi a celorlalte persoane cu funcţie de răspundere; lista persoanelor interesate; prospectele de emisiune a valorilor sale mobiliare, toate modificările şi completările operate în ele, dările de seamă cu privire la totalurile emiterii valorilor mobiliare; datele despre volumele lunare şi preţurile medii ale tranzacţiilor înregistrate în registrul deţinătorilor valorilor sale mobiliare; dările de seamă financiare, statistice şi de specialitate; rapoartele comisiei de cenzori, actele de control şi rapoartele organizaţiei de audit, actele de control şi hotărîrile organelor de stat care au exercitat controlul asupra activităţii sale; dările de seamă anuale ale consiliului şi ale comisiei

sale de cenzori; corespondența cu acționarii; alte documente prevăzute de statut sau regulamente.

Emitentul societate pe acțiuni de tip deschis este obligat, în temeiul Legii nr.199/1998 art.54, să dezvăluie informația despre valorile sale mobiliare şi despre activitatea sa financiar-economică, publicând şi prezentând Comisiei Naționale dare de seamă anuală asupra valorilor mobiliare; informație despre evenimentele şi acțiunile ce afectează activitatea sa financiar-economică; prospectul ofertei publice; darea de seamă asupra rezultatelor emisiunii publice a valorilor mobiliare. Pentru aceasta, societatea deschisă va publica, cel târziu la 10 aprilie a anului următor celui gestionar, în organul de presă indicat în actul său de constituire, bilanțul contabil anual, darea de seamă privind profitul şi pierderile, alte dări de seamă prevăzute de legislația cu privire la valorile mobiliare; precum şi denumirea întreagă a organizației de audit şi principalele teze ale raportului privind rezultatele controlului de audit. Societatea va asigura păstrarea, în decurs de 3 ani, a actelor respective şi accesul creditorilor şi al acționarilor săi la aceste documente, fiind obligată să elibereze, contra cost, copii de pe ele. Dezvăluirea informației se face în conformitate cu Legea nr.199/1998 art.54-58 şi cu Legea nr.113471997 art.91-92.

3.10. Încetarea activității societății pe acțiuni

Societatea pe acțiuni îşi încheie activitatea prin reorganizare şi lichidare în modul stabilit de C. civ. şi Legea nr.1134/1997 art.93-98.

3.10.1. Reorganizarea. Reorganizarea societății pe acțiuni pe cale voluntară se produce numai dacă, în acest sens, adunarea generală a acționarilor a decis cu majoritatea cuvenită.

Reorganizarea societății prin fuziune (contopire, absorbție) se face cu respectarea dispozițiilor generale prevăzute de C.civ. la art.69-78 şi de Legea nr.1134/1997 la art.93-94.

Reorganizarea societăților prin dezmembrare (divizare, separare) se face cu respectarea dispozițiilor art. 69-72, 79-84 din C.civ. şi art.93 şi 95 din Legea nr.1134/1997.

Societatea pe acţiuni se poate transforma într-o altă formă de societate (cu răspundere limitată, în nume colectiv, în comandită) sau în cooperativă de producţie, cu respectarea dispoziţiilor art.85 din C.civ. şi art.96 din legea nominalizată.

Reorganizarea îşi produce efectul juridic numai după înregistrarea modificărilor sau după înregistrarea societăţilor, apărute sau dizolvate, în registrul de stat al întreprinderilor.

3.10.2. Dizolvarea şi lichidarea societăţii pe acţiuni se efectuează în concordanţă cu dispoziţiile art.86-101 din C.civ. şi art. 97-98 din Legea nr.1134/1997.

Capitolul IV
SOCIETĂŢILE COOPERATISTE

4.1. Dispoziţii generale

4.1.1. Societatea cooperatistă. Noţiune şi esenţă. Societatea cooperatistă (cooperativa) este o persoană juridică formată de persoane fizice sau persoane juridice, care depun într-un fond comun anumite valori patrimoniale, al cărei scop constă în favorizarea şi garantarea intereselor economice ale membrilor săi.

În Germania, de pildă, încă pe la mijlocul sec. XIX, meşteşugarii şi gospodăriile ţărăneşti se asociau în cooperative pentru a obţine priorităţi de întreprinderi mari[78]. Exemplu pot servi cooperativele ţărăneşti de aprovizionare, de comercializare a producţiei, de comerţ cu amănuntul, de consum, de creditare, de construcţie a locuinţelor[79]. Deşi scopurile constituirii erau dintre cele mai diverse, tendinţa de autoajutorare şi autogestiune poate fi identificată ca un caracter specific tuturor cooperativelor, date fiind conlucrarea şi colaborarea responsabilă a membrilor acestora.

Legislaţia germană prevede că toţi membrii cooperativei se bucură în mod egal de contribuţia cooperativei (de sprijinul şi ajutorul ei economic – *n.n.*). Excluderea unor membri ai cooperativei din rândul beneficiarilor de această contribuţie nu se admite şi nici nu poate fi prevăzută în statut. Dacă însă există motive întemeiate, unii membri pot fi excluşi din lista persoanelor cărora cooperativa le acordă sprijin. Determinarea în lege a principalului scop al cooperativei ca sprijin al membrilor săi este o garanţie a faptului că

[78] În literatura germană, se menţionează că, pentru prima dată, statutul de drept privat al cooperativelor a fost reglementat prin Legea din 27 martie 1867 şi apoi prin Legea din 1889 cu privire la cooperative, care, modificată şi completată de nenumărate ori, este în vigoare şi în prezent. Vezi: **Braun, Martin.** *Zareghistrirovannâi cooperativ.* În: „Osnovî nemeţcogo torgovogo i hozeaistvenogo prava". Izdatelstvo BEK, Moscova, 1995, p.54.

[79] Ibidem.

ea nu va urmări propriul scop, ci va acţiona numai în interesul acestora.

Activitatea cooperativelor germane se bazează pe principiul autoajutorării, autogestiunii şi autoresponsabilităţii.

Prin *autoajutorare* se înţelege asocierea persoanelor private cu interese economice similare şi unirea eforturilor lor individuale pentru realizarea unei forţe economice comune capabile de îndeplinirea unor sarcini de proporţii inaccesibile fiecăreia în parte, în mod individual. Cu ajutorul cooperativei, indivizii cu capacităţi economice reduse susţin propria activitate şi îşi păstrează libertatea în activitatea de întreprinzător.

Autogestiunea şi autoresponsabilitatea sugerează că fiecare cooperativă este o unitate autonomă. Conducerea cooperativei este exercitată de înşişi membrii ei. Legea germană prevede că membrii direcţiei şi ai consiliului de observatori trebuie să fie neapărat membri ai cooperativei. Controlul activităţii cooperativei se face prin autocontrol, adică şi de către membrii săi[80].

Spre deosebire de societatea pe acţiuni şi de societatea cu răspundere limitată, care posedă un capital social fix, cooperativa are un capital social variabil, format, de regulă, după fondarea sa, prin vărsarea contribuţiilor fiecărui membru şi prin alocarea unor sume din beneficii. În cazul retragerii membrului din cooperativă, partea lui din capital i se restituie.

La o analiză a legislaţiei germane, se poate releva esenţa cooperativei, ca instituţie juridică, ce constă în faptul că activitatea sa contribuie la obţinerea de profit sau la realizarea de economii de către membrii săi. Criteriul determinant pentru cooperativă este *contribuţia sa la eficientizarea activităţii economice a tuturor membrilor.*

Dacă principalul scop al societăţii comerciale, ca persoană juridică, este obţinerea de profit şi împărţirea lui, cu titlu de dividend, între asociaţi, scopul cooperativei nu este profitul, ci obţinerea unor avantaje economice pentru ca membrii săi: de exemplu, să vândă

[80] Idem, p.55-56.

propria producţie sau serviciile la un preţ mai înalt, să procure materii prime, piese de rezerve, diverse servicii la un preţ mai mic, să efectueze unele lucrări (de exemplu în agricultură – aratul, semănatul, stropitul etc.) la un preţ avantajos.

Le numim „societăţi cooperatiste" deoarece cooperativele sunt adevărate societăţi, constituindu-se şi existând cu cel puţin 5 membri.

Potrivit legislaţiei Republicii Moldova, se pot constitui cooperative de producţie, cooperative de întreprinzător şi cooperative de consum. Vom analiza numai cooperativele de producţie şi cele de întreprinzător, care, în esenţă, sunt persoane juridice lucrative. Cooperativa de consum însă, după cum este definită în Legea nr.1252/2000 cu privire la cooperaţia de consum, corespunde în mare parte caracteristicilor unei persoane juridice fără scop lucrativ, prin urmare, este organizaţie necomercială.

4.1.2. Definiţia şi tipurile societăţilor cooperatiste. Conform art.171 din C.civ., cooperativa este o asociaţie benevolă de persoane fizice şi juridice, organizată pe principii corporative în scopul favorizării şi garantării, prin acţiunile comune ale membrilor săi, intereselor lor economice şi altor interese legale.

Cooperativele sunt reglementate de C.civ., la art.55-105, 171-178, de Legea nr.73/2001 privind cooperativele de întreprinzător[81] şi de Legea nr.1007/2002 privind cooperativele de producţie[82].

Dispoziţiile art.171-178 din C.civ. sunt considerate dispoziţii speciale privind cooperativele, în raport cu dispoziţiile generale privind persoana juridică, însă se aplică în măsura în care legile speciale nu reglementează altfel. Exemplu poate servi dispoziţia art.171, potrivit căreia membru al cooperativei pot fi atât persoanele fizice, cât şi persoanele juridice. Legile speciale însă prevăd formarea cooperativei de producţie numai de către persoane fizice, iar cooperativa de întreprinzător numai de către persoane fizice şi juridice care practică activitate de întreprinzător.

[81] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2001, nr.49-50.
[82] *Idem,* 2002, nr.71-73.

În sensul legislaţiei în vigoare, adevăratele cooperative sunt cele de întreprinzător, deoarece îşi propun ca scop realizarea de economii, obţinerea de profit şi, în genere, eficientizarea activităţii membrilor săi. Cooperativa de producţie, în schimb, conform Legii nr.1007/2002, este similară unei societăţi comerciale, deoarece îşi propune ca scop obţinerea profitului şi împărţirea acestuia între membrii săi.

4.2. Cooperativa de întreprinzător

4.2.1. Definiţie. Cooperativa de întreprinzător este o persoană juridică lucrativă, fondată de cel puţin 5 persoane fizice şi/sau juridice, care au calitatea de întreprinzător, în scopul de a activa în comun pentru eficientizarea propriei activităţi, obţinerea de profit sau realizarea de economii.

Constituirea şi funcţionarea cooperativei de întreprinzător este reglementată de C.civ şi Legea nr.73/2001.

Cooperativa de întreprinzător are următoarele caractere:

- este persoană juridică având scop lucrativ;
- se constituie şi activează cu cel puţin 5 membri, care au calitatea de întreprinzător;
- răspunde, pentru obligaţiile asumate, cu tot patrimoniul său (membrii cooperativei nu răspund pentru obligaţiile ei);
- capitalul ei social este variabil, se divide în cote ordinare şi preferenţiale;
- membrii ei sunt de două categorii: membri care trebuie să deţină o cotă ordinară şi pot deţine o cotă preferenţială; membri asociaţi care deţin numai o cotă preferenţială.

Cooperativele de întreprinzători se pot fonda şi activa în toate ramurile economiei naţionale. Ele pot să practice orice gen de activitate, cu excepţia celor interzise sau celor care sunt monopol de stat. Dacă, pentru desfăşurarea unui gen de activitate, este necesară licenţă, cooperativa o va obţine până la începutul activităţii.

Art.7 din Legea nr.73/2001 prevede în special: cooperativele pot fi de prelucrare, de prestări servicii, inclusiv de consultanţă, de economii şi de împrumut, de asigurare etc. Art. 87 reglementează particularităţile cooperativelor agricole de prestări servicii.

4.2.2. Constituirea cooperativei de întreprinzător. Cooperativa de întreprinzător se constituie prin contract de constituire şi statut.

4.2.2.1. Fondatorii. Persoanele care intenţionează să formeze o cooperativă de întreprinzător (în continuare – *fondatori*) vor elabora şi semna un contract de constituire, prin care se angajează să îndeplinească anumite formalităţi în vederea fondării şi înregistrării unei cooperative de întreprinzător.

Pot avea calitatea de fondator al unei cooperative de întreprinzător numai întreprinzătorii. Calitatea de întreprinzător o au persoanele fizice care pot desfăşura o astfel de activitate şi persoanele juridice cu scop lucrativ. Persoanele fizice care au dreptul să desfăşoare activitate de întreprinzător sunt titularii patentei de întreprinzător, fondatorii întreprinderilor individuale, fondatorii şi membrii gospodăriilor ţărăneşti. Persoanele juridice care se constituie pentru a desfăşura activitate de întreprinzător şi a obţine profit pentru participanţii la ele (fondatori, asociaţi, membri, acţionari) sunt considerate persoane juridice cu scop lucrativ având calitatea de întreprinzător.

4.2.2.2. Denumirea cooperativei. Denumirea deplină a cooperativei va conţine sintagma „cooperativă de întreprinzător", iar cea prescurtată - iniţialele „C.Î." Nici o altă persoană juridică nu este în drept să folosească în denumirea sa sintagma „cooperativă de întreprinzător".

4.2.2.3. Actele de constituire. În contractul de constituire al cooperativei, se stabilesc drepturile, obligaţiile şi răspunderea fondatorilor. El trebuie să stipuleze: denumirea deplină şi prescurtată a cooperativei; sediul; scopul; genurile principale de activitate; termenul de activitate; datele de identificare ale fondatorilor, obiectul

lor de activitate, calitatea de membru sau de membru asociat; mărimea capitalului social; numărul şi mărimea cotelor în care este divizat; mărimea, forma şi termenul de vărsare a aportului subscris de fiecare fondator; modul şi termenele de restituire a cheltuielilor de constituire şi de înregistrare a cooperativei; data convocării în adunare constitutivă, alte clauze necesare constituirii şi înregistrării cooperativei.

Contractul de constituire se semnează de toţi fondatorii. Prevederile lui încetează de a fi valabile după înregistrarea de stat a cooperativei şi îndeplinirea celorlalte obligaţii.

Adunarea de constituire are loc în termenul stabilit de contractul de constituire şi este deliberativă dacă la ea sunt prezenţi ori sunt reprezentaţi toţi fondatorii. În adunare, fiecare fondator are dreptul la un singur vot. La adunarea de constituire se examinează şi se aprobă, cu cel puţin 2/3 din numărul total de voturi, statutul cooperativei, valoarea aporturilor nebăneşti care urmează a fi vărsate de fondatori, se aleg membrii organelor de conducere şi de control (consiliului, organului executiv şi comisiei de revizie), se rezolvă executarea tuturor obligaţiilor prevăzute de contractul de constituire. Celelalte chestiuni privind constituirea, înregistrarea şi începutul activităţii cooperativei se aprobă cu o majoritate simplă de voturi.

În statut, aprobat de adunare, se indică: denumirea deplină şi prescurtată a cooperativei; sediul, care poate fi şi sediul unui fondator; scopul (realizarea de economii sau obţinerea de beneficii); termenul de activitate; mărimea minimă a capitalului propriu al cooperativei; drepturile, obligaţiile şi răspunderea cooperativei, ale membrilor şi ale membrilor ei asociaţi; condiţiile, modul de obţinere şi de retragere a calităţii de membru şi de membru asociat; mărimea minimă, modul şi termenul de efectuare a aporturilor în contul cotelor iniţiale şi suplimentare, precum şi al cotei preferenţiale; modul de evaluare a aporturilor nebăneşti; modul de înstrăinare a cotelor; organele cooperativei, competenţa, modul de formare şi durata mandatului lor; modul de votare la adunarea generală, numărul de voturi necesar pentru adoptarea hotărârilor; modul de

formare şi de utilizare a rezervelor (fondurilor) cooperativei; normele de prudenţă financiară; întreprinderile afiliate, filialele şi reprezentanţele cooperativei; modul de acordare a informaţiei membrilor şi membrilor ei asociaţi, răspunderea pentru neacordarea ei; modul de contestare a deciziilor organelor şi de soluţionare a litigiilor dintre membrii cooperativei, dintre membri şi cooperativă, modul tragerii la răspundere a persoanelor cu funcţie de răspundere ale cooperativei; temeiurile şi modul reorganizării şi lichidării cooperativei.

Statutul cooperativei poate include şi alte prevederi ce nu contravin legii.

Dispoziţiile statutului devin obligatorii pentru membrii, membrii asociaţi şi persoanele cu funcţie de răspundere ale cooperativei de la data înregistrării de stat a cooperativei.

Schimbarea numărului de membri sau de membri asociaţi ai cooperativei, precum şi a mărimii capitalului ei social nu constituie temei pentru modificarea statutului. Modificările şi completările făcute în statutul cooperativei dobândesc valoare juridică şi devin opozabile de la data consemnării lor în Registrul de stat al întreprinderilor.

4.2.2.4. Formarea capitalului social. Legislaţia nu prevede un minim al capitalului social şi nici obligaţia fondatorilor de a depune, până la înregistrare, anumite aporturi. În statutul cooperativei, se stipulează: mărimea aportului fiecărui membru şi, implicit, a cotei, precum şi modul, termenul de transmitere a aporturilor în capitalul ei social. Aporturile în numerar trebuie vărsate până la înregistrarea de stat a cooperativei, celelalte se transmit în cel mult un an.

4.2.2.5. Înregistrarea de stat. Înregistrarea de stat a cooperativei de întreprinzător se face în conformitate cu Legea nr.73/2001 art.19 şi cu Legea nr.1265/2000, la Camera Înregistrării de Stat. Pentru înregistrare, preşedintele cooperativei, în termen de o lună de la data adunării de constituire, prezintă Camerei Înregistrării de Stat cererea, actele de constituire (contractul şi

statutul), procesul-verbal al adunării de constituire, documentul ce confirmă sediul, extrasul din contul bancar provizoriu prin care se adevereşte depunerea aportului în numerar al fondatorilor în contul cotelor iniţiale, bonul de plată a taxei pentru înregistrarea de stat a cooperativei.

După înregistrarea de stat şi dobândirea personalităţii juridice, cooperativa este în drept să funcţioneze.

4.2.3. Organizarea şi funcţionarea cooperativei de întreprinzător presupune analiza drepturilor şi obligaţiilor membrilor, structurii organelor şi patrimoniului ei.

4.2.3.1. Membrii cooperativei. De la data înregistrării cooperativei, fondatorii dobândesc calitatea de membru sau de membru asociat. După înregistrare, pot fi primiţi şi alţi întreprinzători în calitate de membru sau de membru asociat, cu condiţia depunerii aporturilor în modul stabilit de statutul cooperativei. Legea nr.73/2001 prevede drepturi şi obligaţii distincte pentru fiecare categorie de membri.

Membru al cooperativei de întreprinzător este întreprinzătorul care deţine o cotă ordinară şi care poate deţine şi o cotă preferenţială. Calitatea de membru poate fi atribuită întreprinzătorilor persoane fizice înregistraţi în Republica Moldova şi persoanelor juridice cu sediu în Republica Moldova sau în străinătate.

Persoana care doreşte să devină membru depune la consiliul cooperativei o cerere, în care menţionează că acceptă scopul, statutul şi regulamentele cooperativei, precum şi obligaţia de a efectua integral aporturile în contul cotelor sale – cota iniţială şi cotele suplimentare – iar, dacă statutul prevede, şi plata unei taxe de intrare.

Examinarea cererii de primire în cooperativă ţine de competenţa consiliului. Dacă solicitantul îndeplineşte toate condiţiile stabilite de lege şi de statutul cooperativei, consiliul va decide primirea lui în cooperativă.

Cererea de obţinere a calităţii de membru al cooperativei poate fi respinsă dacă solicitantul nu întruneşte condiţiile stabilite de lege şi statut, dacă, anterior, a fost exclus din cooperativă sau dacă aceasta nu dispune de capacităţile necesare pentru a livra producţie, a presta servicii sau a cumpăra producţia unui număr mai mare de membri.

Decizia consiliului cooperativei privind respingerea cererii se aduce la cunoştinţă solicitantului în 15 zile de la data adoptării şi poate fi contestată de adunarea generală, a cărei hotărîre este definitivă.

În cazul în care consiliul a luat decizia de a-l primi în cooperativă, solicitantul dobândeşte această calitate nu de la data deciziei, ci de la data efectuării primului aport în contul cotei ordinare. Dacă statutul cooperativei prevede, solicitantul trebuie să plătească şi o taxă de intrare, a cărei mărime nu poate depăşi cheltuielile de executare a formalităţilor de intrare în cooperativă.

4.2.3.1.1. Drepturile membrului cooperativei.

Membrul cooperativei are dreptul:

- să participe la adunarea generală cu drept de vot (membrul cooperativei are dreptul la un singur vot dacă statutul nu prevede altfel; potrivit art.47 din Legea nr.73/2001, statutul cooperativei poate recunoaşte unor membri dreptul la două sau trei voturi dacă *volumul efectiv de participare al acestor membri la relaţiile economice cu cooperativa depăşeşte considerabil volumul mediu de participare al altor membri ai cooperativei;*
- să aibă acces la informaţiile privind activitatea cooperativei;
- să beneficieze de rabaturi (adaosuri) cooperatiste, precum şi, după caz, de cote bonus şi de dobândă la împrumutul pe care îl acordă cooperativei;
- de preferinţă asupra cotelor ordinare sau asupra unor fracţiuni din ele, în cazul în care se cesionează, dacă acest privilegiu este prevăzut de statut;
- la obţinerea dividendelor (Membrul cooperativei are dreptul la dividend numai dacă deţine şi o cotă preferenţială. Mărimea

dividendelor se calculează şi se plăteşte proporţional cotei preferenţiale în modul stabilit la art.69-71 din Legea nr.73/2001.);

- să aleagă şi să fie ales în organele cooperativei;
- să dispună de cota sa ordinară sau de o fracţiune din ea, precum şi să transforme, cu acordul consiliului cooperativei, în cotă preferenţială ori în împrumut acordat cooperativei;
- să se retragă din cooperativă la expirarea anului financiar;
- să i se restituie valoarea cotei sale ordinare şi să i se plătească rabaturile (adaosurile) cooperatiste şi dividendele;
- să întreprindă alte acţiuni neinterzise de lege.

Membrii care deţin în comun cel puţin 10 % din numărul total de voturi au dreptul să propună includerea unor chestiuni în ordinea de zi a adunării generale.

Membrii care deţin în comun cel puţin 20 % din numărul total de voturi au dreptul să ceară convocarea în şedinţe extraordinare a adunării generale şi a consiliului cooperativei, precum şi efectuarea controlului economic-financiar de către comisia de revizie sau de către audit.

Membrul cooperativei care deţine şi o cotă preferenţială beneficiază de drepturi patrimoniale de membru asociat.

4.2.3.1.2 Obligaţiile membrului cooperativei.

Membrul cooperativei este obligat:

- să efectueze integral aporturile în contul cotei sale iniţiale şi al cotelor suplimentare în modul stabilit de lege şi statut;
- să participe la relaţiile economice cu cooperativa în modul stabilit de lege, statut şi de contractul încheiat cu cooperativa;
- să informeze cooperativa despre orice modificare a datelor sale de identitate;
- să execute hotărârile adunării generale şi să respecte dispoziţiile statutului şi ale regulamentelor cooperativei;

4.2.3.1.3. Răspunderea membrului cooperativei. Membrul cooperativei nu răspunde pentru obligaţiile acesteia. El suportă riscul activităţii ineficiente a cooperativei în limita valorii cotei sale ordinare

şi preferenţiale, inclusiv cu partea nevărsată. Membrul cooperativei răspunde pentru prejudiciul cauzat cooperativei dacă nu respectă obligaţiile asumate faţă de ea. Legea stabileşte: *Daunele cauzate cooperativei din vina unui membru al ei pot fi reparate prin reducerea cotei ordinare şi/sau preferenţiale a acestui membru*.

4.2.3.1.4. Încetarea calităţii de membru al cooperativei. Calitatea de membru al cooperativei încetează dacă membrul şi-a înstrăinat cota, s-a retras ori a fost exclus din cooperativă. De asemenea, calitatea de membru încetează dacă membrul persoană juridică s-a reorganizat ori s-a lichidat, iar membrul persoană fizică a decedat.

Membrul cooperativei *se poate retrage* din cooperativă, cu respectarea Legii nr.73/2001 art.29, depunând o cerere. Consiliul cooperativei sau, dacă nu există consiliu, adunarea generală a membrilor va adopta, în termen de o lună de la data depunerii cererii, o decizie sau hotărâre în acest sens, indicând obligaţiile patrimoniale reciproce ale membrului cooperativei şi ale cooperativei legate de restituirea valorii cotei, precum şi termenele executării lor. Dacă cererea de retragere din cooperativă este depusă cu cel puţin 3 luni până la expirarea anului financiar curent, membrul cooperativei pierde calitatea de membru în prima zi a anului financiar următor. În alte cazuri, dreptul indicat poate înceta în prima zi a anului financiar care urmează celui curent.

Membrul *poate fi exclus* din cooperativă prin decizie a consiliului sau, dacă nu există consiliu, prin hotărâre a adunării generale. Membrii cooperativei care sunt şi membri ai consiliului, ai comisiei de revizie, ai comisiei de arbitraj sau preşedinte al cooperativei pot fi excluşi din cooperativă numai prin hotărâre a adunării generale. Excluderea se poate face dacă persoana nu mai întruneşte condiţiile stabilite de lege sau de statut, dacă i s-a suspendat dreptul de vot, iar timp de 12 luni de la această dată, nu a reluat operaţiunile cu cooperativa [art.48 alin.(6)], dacă execută necorespunzător obligaţiile de membru sau nu le execută de loc, continuând aceste încălcări şi după notificarea sa de către consiliu, sau dacă este concomitent şi membru al unei alte cooperative de profil similar, iar faptul acesta,

conform statutului cooperativei, contravine intereselor ei, precum şi în alte temeiuri prevăzute de statut.

Decizia consiliului sau hotărârea adunării generale privind excluderea din cooperativă se aduce la cunoştinţă membrului în termen de 5 zile de la data adoptării. Persoana exclusă pierde calitatea de membru la data deciziei sau hotărârii organului abilitat al cooperativei. Decizia consiliului cooperativei privind excluderea poate fi contestată la următoarea adunare generală. Hotărârea adunării generale prin care s-a respins contestaţia, precum şi hotărârea adunării generale de excludere din cooperativă pot fi atacate în justiţie.

4.2.3.1.5. Membrii asociaţi. Membru asociat al cooperativei de întreprinzător este întreprinzătorul care deţine numai o cotă preferenţială. Întreprinzătorii pot deveni membri asociaţi dacă au semnat un contract în acest sens cu cooperativa şi au vărsat aporturile prevăzute de statut.

Conform Legii nr.73/2001 art. 34, membrul asociat al cooperativei este în drept:

- să participe la adunarea generală şi să ia cuvânt în chestiunile de pe ordinea de zi, dar fără drept de vot; acesta va fi dobândit numai dacă, la adunarea generală, se examinează probleme privind modificarea drepturilor membrilor asociaţi, reorganizarea ori lichidarea cooperativei, precum şi în cazul în care cooperativa nu a anunţat dividendele ori le-a anunţat, dar nu le-a achitat;
- să aibă acces la procesele-verbale ale adunărilor generale, la rapoartele financiare şi la cele specializate ale cooperativei;
- să primească dividende;
- să cumpere, în mod prioritar, cota preferenţială sau o fracţiune din ea în cazul în care un membru a decis s-o înstrăineze;
- să dispună de cota sa ori de o fracţiune din ea;
- să se retragă din cooperativă la expirarea anului financiar;
- să transforme, cu acordul consiliului, cota sa preferenţială în cotă ordinară ori în împrumut acordat cooperativei;

- să transforme, cu acordul consiliului, împrumutul pe care l-a acordat cooperativei în o parte a cotei sale preferenţiale;

- să-şi satisfacă alte interese în modul stabilit de lege şi statut.

Obligaţiile şi răspunderea membrului asociat. Membrul asociat este obligat să informeze cooperativa despre modificarea datelor de identitate, ca ea să-l poată informa despre acţiunile sale. O deosebire importantă dintre membru şi membrul asociat constă în faptul că membrul asociat nu este obligat să participe la relaţiile economice cu cooperativa şi nici la acoperirea pierderilor ei.

Membrul asociat nu răspunde pentru obligaţiile cooperativei, suportând riscul pentru aceste obligaţii doar în limitele cotei sale preferenţiale.

Încetarea calităţii de membru asociat. Calitatea de membru asociat încetează dacă membrul persoană juridică se reorganizează ori se lichidează, iar membrul persoană fizică decedează.

În caz de încetare a contractului dintre cooperativă şi membrul său asociat, acesta are dreptul să i se restituie valoarea cotei sale preferenţiale şi să i se plătească dividendele declarate şi neachitate.

4.2.3.2. Organele cooperativei. Structura organizatorică a cooperativei este următoarea: adunare generală a membrilor ei, consiliu, dacă se instituie preşedinte al cooperativei, comisie de revizie sau revizor, comisie de arbitraj şi alte organe prevăzute de statutul cooperativei.

4.2.3.2.1. Adunarea generală a membrilor cooperativei este organul ei suprem. Adunarea generală poate fi ordinară şi extraordinară. Adunarea generală ordinară se desfăşoară cel puţin o dată în an, iar adunarea generală extraordinară ori de câte ori se consideră necesar. Adunarea generală poate avea o şedinţă unică (numită adunare în formă unitară) şi şedinţe regionale, care se desfăşoară în modul stabilit de lege.

Prima adunare generală a membrilor este extraordinară, se întruneşte în cel mult 3 luni după înregistrarea de stat a cooperativei şi se desfăşoară în formă unitară.

De competenţa exclusivă a adunării generale a membrilor cooperativei sunt:

- modificarea şi completarea statutului, adoptarea noii lui versiuni;
- stabilirea formelor de ţinere a adunării generale, a modului de convocare în ea a membrilor, aprobarea modului de familiarizare a membrilor cooperativei cu materialele de pe ordinea de zi;
- aprobarea direcţiilor prioritare şi/sau a programului de activitate, a bugetului cooperativei;
- aprobarea regulamentelor: al adunării generale, al consiliului, al comisiei de revizie, al comisiei de arbitraj, al preşedintelui cooperativei, precum şi a regulamentului privind relaţiile economice cu cooperativa, a altor regulamente ale cooperativei;
- alegerea (desemnarea) şi revocarea (eliberarea din funcţie) a membrilor consiliului, ai comisiei de revizie şi ai comisiei de arbitraj, desemnarea cooperativei de consultanţă şi/sau a organizaţiei de audit;
- aprobarea modului de acordare a împrumuturilor către membrii cooperativei şi de rambursare;
- aprobarea hotărârii privind plasarea obligaţiunilor sau altor titluri de creanţă;
- stabilirea surselor, mărimii şi destinaţiei defalcărilor în rezervele cooperativei;
- aprobarea normativelor de repartizare a profitului net al cooperativei, precum şi a sumelor cuvenite membrilor şi membrilor ei asociaţi;
- înfiinţarea şi lichidarea întreprinderilor afiliate ori vînzarea cotei de participare a cooperativei la întreprinderile sale afiliate;
- constituirea şi lichidarea filialelor şi reprezentanţelor, aprobarea regulamentelor şi desemnarea conducătorilor acestora;
- aderarea cooperativei la uniuni şi retragerea din ele;

- examinarea rapoartelor financiare ale cooperativei, a raportului consiliului, al comisiei de revizie, al preşedintelui cooperativei;

- examinarea contestărilor membrilor cooperativei împotriva acţiunilor preşedintelui şi/sau ale consiliului cooperativei, examinarea observaţiilor asupra proceselor-verbale ale adunărilor generale precedente;

- reorganizarea şi dizolvarea cooperativei;

- alte chestiuni prevăzute de lege.

Atribuţiile care ţin de competenţa exclusivă a adunării generale nu pot fi date în competenţa altor organe ale cooperativei. Adunarea generală este în drept să examineze şi chestiuni care nu ţin de competenţa ei, dar care îi sunt date spre soluţionare de către consiliul sau preşedintele cooperativei.

a) *Convocarea și desfășurarea adunării generale*. Convocarea adunării generale se face prin decizie a consiliului sau a preşedintelui cooperativei în termen de cel mult 50 de zile de la expirarea anului financiar ale cărui rezultate urmează să fie examinate.

Adunarea generală extraordinară se convoacă la decizia consiliului sau a preşedintelui dacă valoarea activelor cooperativei este mai mică decât mărimea minimă indicată în statutul ei, în alte cazuri de urgenţă. Dreptul de a iniţia convocarea adunării îl are consiliul, comisia de revizie şi membrii cooperativei dacă au întrunit cel puţin 20% din numărul total de voturi.

Ordinea de zi a adunării se întocmeşte de către consiliul cooperativei, care va ţine cont de dorinţele membrilor ei. Consiliul nu este în drept să modifice formulările chestiunilor propuse de membrii cooperativei pentru ordinea de zi ori să refuze a le include în ea, cu excepţia cazurilor în care chestiunile propuse nu ţin de competenţa adunării generale sau membrii cooperativei care au înaintat propunerea întrunesc mai puţin de 10% din numărul total de voturi. În cazul în care convocarea în adunare se face la cererea

comisiei de revizie, aceasta va indica ce chestiuni trebuie să fie discutate.

Despre convocarea în adunare generală, despre ordinea ei de zi, data, ora şi locul adunării, preşedintele cooperativei informează fiecare membru. Informaţia se face cu cel puţin 15 zile înainte de şedinţă, în scris şi/sau printr-un aviz publicat în ziarul stabilit de statutul cooperativei.

b) Desfăşurarea adunării generale. Adunarea generală a membrilor cooperativei se desfăşoară în locul, la data şi ora indicată în informaţie. În lipsa unor stipulaţii în statut, modul de desfăşurare a adunării generale se reglementează prin art.46 din Legea nr.73/2001.

Adunarea generală este deliberativă dacă la ea s-au înregistrat şi sunt prezenţi sau reprezentaţi membrii cooperativei ce deţin cel puţin jumătate din numărul total de voturi. Membrul cooperativei poate participa la adunare personal sau prin mandatar. Împuternicirile mandatarului trebuie să fie stipulate în procură, întocmită în formă autentică. Membrul cooperativei poate să reprezinte interesele numai ale unui alt membru, cu excepţia cazului când statutul prevede adunarea generală a reprezentanţilor. Un terţ poate reprezenta cel mult doi membri ai cooperativei.

Dacă nu este deliberativă, adunarea generală se convoacă repetat, însă nu mai devreme de 3 zile şi nu mai târziu de 30 de zile de la data convocării iniţiale. Adunarea generală repetată este deliberativă dacă la ea sunt prezenţi sau reprezentaţi membrii care deţin cel puţin 1/3 din numărul total de voturi.

Fiecare membru al cooperativei este în drept să participe la adunarea generală, să ia cuvântul la examinarea oricărei chestiuni de pe ordinea de zi.

La adoptarea de hotărâri, fiecare membru al cooperativei deţine un singur vot dacă statutul nu prevede altfel. Acesta poate prevedea *dreptul unor membri, în baza hotărârii adunării generale, la 2 sau 3 voturi în cazul în care volumul efectiv de participare a acestor membri la relaţiile economice cu cooperativa depăşeşte considerabil volumul mediu de participare a altor membri ai cooperativei.*

Membrul cooperativei nu poate vota la adunarea generală dacă adunarea hotărăşte revocarea lui din componenţa organelor de conducere şi de control, tragerea lui la răspundere faţă de cooperativă, reducerea numărului de voturi deţinute de acesta, încheierea unui contract cu conflict de interese în care este persoană interesată, precum şi în cazul excluderii lui din cooperativă. Membrul cooperativei care concomitent, este membru al consiliului, al comisiei de revizie sau a fost ales preşedinte al cooperativei nu poate participa la votare dacă adunarea hotărăşte asupra organului respectiv.

Legea prevede, de asemenea, posibilitatea adunării generale de a suspenda dreptul de vot al membrului care, mai mult de 12 luni consecutive, nu participă la relaţiile economice ale cooperativei, până când acesta va reluarea exercitarea relaţiilor economice cu cooperativa. Dacă, după suspendarea dreptului de vot, nu reia, în decursul a 12 luni consecutive, aceste relaţii economice, membrul cooperativei poate fi exclus din cooperativă.

Legea prevede că prezenţa unor astfel de membri la adunare nu le dă dreptul de a vota. Ei însă sunt luaţi în calcul la determinarea caracterului deliberativ al adunării şi se numesc că s-au abţinut de la votare.

Adunarea generală adoptă hotărâri prin vot deschis sau secret. Hotărârile se adoptă fie cu 2/3 din voturi, fie cu majoritatea voturilor membrilor prezenţi sau reprezentaţi la adunare.

Sunt necesare 2/3 din voturi pentru adoptarea de hotărâri în următoarele probleme:

- modificarea sau completarea ordinii de zi anunţate a adunării generale ţinute în formă unitară;

- modificarea condiţiilor şi a modului de obţinere şi de retragere a calităţii de membru şi de membru asociat;

- modificarea numărului de voturi de care dispune un membru;

- stabilirea obligaţiilor suplimentare pentru membrii cooperativei;

- modificarea mărimii minime a aportului în contul cotei iniţiale şi a celor suplimentare, precum şi în contul cotei preferenţiale;

- efectuarea de vărsăminte pentru acoperirea pierderilor de bilanţ ale cooperativei;

- reorganizarea sau lichidarea cooperativei, a întreprinderilor afiliate sau vânzarea cotei de participare a cooperativei în întreprinderile ei afiliate;

- alte cazuri prevăzute de lege.

În alte probleme ce ţin de competenţa adunării generale, se cere majoritatea de voturi ale membrilor prezenţi sau reprezentaţi. Adunarea generală poate examina în special cererile de anulare a deciziei consiliului şi ale preşedintelui de cooperativă.

Pe marginea adunării generale se încheie proces-verbal, în care se reflectă datele stabilite de lege şi la care se anexează actele necesare, inclusiv decizia consiliului privind convocarea adunării, lista membrilor care au dreptul să participe şi care au participat la adunare, lista materialelor pentru ordinea de zi, declaraţiile, propunerile şi opiniile separate ale membrilor cooperativei, la cererea acestora etc. Modificările şi completările făcute în procesul-verbal sînt valabile dacă sunt semnate de preşedintele şi secretarul adunării. Membrilor şi membrilor asociaţi li se eliberează, la cerere, copii şi extrase din procesul-verbal.

c) Adunarea reprezentanţilor. După cum s-a menţionat, în cooperativele cu peste 300 de membri se poate organiza adunare a reprezentanţilor membrilor cooperativei dacă o astfel de adunare este reglementată detaliat în statutul cooperativei şi este stabilit numărul de reprezentanţi ai membrilor ei. Reprezentanţii membrilor sunt aleşi la una din adunările generale, conform normei de reprezentare aprobate de adunarea generală la propunerea consiliului cooperativei, cu condiţia că un singur reprezentant poate avea cel

mult 5 voturi (inclusiv propriul vot) în cazul în care numărul membrilor cooperativei este mai mic de 1000 şi cel mult 10 voturi (inclusiv propriul vot) în alte cazuri.

Numărul de voturi delegate fiecărui reprezentant se consemnează în procesul-verbal al adunării generale şi se prezintă comisiei de numărare a voturilor în adunarea generală a reprezentanţilor. Reprezentantului i se eliberează un mandat, semnat de preşedintele şi de secretarul adunării respective. Reprezentantul participă la adunarea generală cu numărul de voturi care i-au fost delegate. El poate avea un supleant, ales în modul stabilit la alin.(2), pentru subrogarea la adunarea generală a reprezentantului absent sau retras.

Adunarea reprezentanţilor este deliberativă dacă cei prezenţi la şedinţă reprezintă mai mult de jumătate din membrii cooperativei. Convocarea şi informarea membrilor, desfăşurarea adunării reprezentanţilor, adoptarea hotărârilor şi întocmirea procesului-verbal se efectuează potrivit regulilor adunării generale.

Asupra adunării generale a reprezentanţilor se extind şi celelalte prevederi ale legii nominalizate privind adunarea generală a membrilor cooperativei.

d) Adunările regionale. Statutul cooperativei care are mai mult de 300 de membri cu sedii sau domicilii în diferite localităţi poate prevedea ţinerea adunărilor generale în formă de adunări regionale. Acestea, deşi se desfăşoară în diferite locuri şi la diferite date, având procese-verbale separate, se consideră *o singură adunare generală,* la care *se examinează una şi aceeaşi ordine de zi.*

Adunarea generală sub formă de adunări regionale se consideră deliberativă dacă numărul total al participanţilor la fiecare adunare întruneşte mai mult de jumătate din numărul total de voturi, iar hotărârea se consideră adoptată dacă numărul total de voturi exprimate pentru ea la fiecare adunare regională este de cel puţin 2/3 şi, respectiv, simpla majoritatea a participanţilor. Totalurile se reflectă în procesul-verbal centralizat al adunării generale. Celelalte

dispoziţii ce privesc desfăşurarea adunării generale se aplică în modul corespunzător.

Hotărârea adunării generale poate fi atacată în instanţă de către membrii cooperativei sau de alte persoane interesate.

4.2.3.2.2. Consiliul cooperativei reprezintă interesele membrilor în perioada dintre adunările generale. El gestionează activitatea cooperativei în limitele competenţei sale şi este subordonat numai adunării generale.

Cooperativele care au peste 30 de membri sunt obligate să-şi formeze un consiliu din cel puţin 3 persoane. Membrii consiliului trebuie să fie membri ai cooperativei dacă statutul nu prevede altfel. Statutul poate prevedea că cel mult 1/5 din membrii consiliului pot fi persoane care nu au calitatea de membru al cooperativei, cu condiţia ca acestea să nu desfăşoare activitate concurentă ei. Statutul poate stabili şi alegerea unor supleanţi ai membrilor consiliului.

Activitatea consiliului este condusă de un preşedinte, ales la adunarea generală a membrilor, dacă statutul cooperativei nu prevede alegerea lui de către membrii consiliului. Preşedintele consiliului încheie, în numele cooperativei, contracte cu preşedintele cooperativei, cu cooperativa de consultanţă şi/sau cu organizaţia de audit.

Membrii consiliului se aleg pe doi ani dacă statutul nu prevede altfel.

De competenţa exclusivă a consiliului ţin următoarele atribuţii:

- adoptarea deciziilor privind atribuirea calităţii de membru şi de membru asociat;
- excluderea din cooperativă;
- stabilirea mărimii cotelor anuale suplimentare;
- aprobarea valorii de piaţă a aporturilor în natură care trebuie vărsate în contul cotelor ordinare, precum şi a cuantumului rabaturilor cooperatiste;
- prezentarea de propuneri adunării generale de a plăti dividende şi calcularea lor;

- prezentarea de propuneri adunării generale de a adera la uniuni de întreprinderi şi de retragere din ele;

- prezentarea de avize adunării generale la raportul financiar anual al cooperativei şi la raportul preşedintelui cooperativei;

- prezentarea de raport anual adunării generale privind activitatea sa şi a cooperativei;

- altele prevăzute de lege.

Consiliul ţine şedinţă cel puţin o dată în trimestru. La şedinţă, fiecare membru are câte un singur vot netransmisibil. Pe marginea şedinţei consiliului se încheie proces-verbal, care se păstrează în modul stabilit .

În cazul în care cooperativa nu are consiliu ori mandatul acestuia a încetat, atribuţiile lui sunt exercitate de adunarea generală, cu excepţia celor ce ţin de convocarea adunării şi de prezentarea rapoartelor şi a propunerilor, care sînt exercitate de preşedintele cooperativei.

4.2.3.2.3. Preşedintele cooperativei este un organ executiv unipersonal, care gestionează şi reprezintă cooperativa, soluţionează toate problemele aferente acestor atribuţii, cu excepţia celor ce ţin de competenţa adunării generale sau a consiliului cooperativei.

Preşedintele cooperativei este ales de adunarea generală pe un termen de cel puţin 2 ani. Statutul poate prevedea delegarea competenţei de alegere a preşedintelui cooperativei către consiliu. În calitate de preşedinte, se alege unul dintre membrii cooperativei persoane fizice sau unul dintre reprezentanţii membrilor persoane juridice sau o persoană care nu are calitatea de membru. Statutul poate prevedea ca persoana desemnată în calitate de preşedinte să depună o cauţiune, care ar servi garanţie a gestiunii cu bună-credinţă a cooperativei şi acoperirii unor eventuale prejudicii cauze de preşedintele cooperativei.

Preşedintele cooperativei poate fi revocat oricând de către organul care l-a desemnat.

Preşedintele cooperativei:

- asigură executarea hotărârilor adunării generale şi a deciziilor consiliului;

- asigură ţinerea registrului membrilor cooperativei şi a evidenţei contabile a cooperativei;

- reprezintă cooperativa în raport cu terţii şi cu autorităţile publice;

- angajează şi eliberează salariaţii;

- execută orice alte atribuţii ce ţin de buna gestionare a cooperativei;

Alte atribuţii ale preşedintelui cooperativei se stabilesc în contractul încheiat între el şi cooperativă conform actelor legislative, precum şi statutului şi regulamentului cooperativei.

Potrivit art.14 din Legea nr.73/2001, preşedintele cooperativei este persoana care reprezintă cooperativa în raport cu terţii fără procură. De la această regulă, articolul prevede unele excepţii, potrivit cărora cooperativa care *se află în litigiu de judecată cu preşedintele ... este reprezentată în instanţă de preşedintele consiliului*, iar în cazul unui litigiu între cooperativă şi *membrul consiliului cooperativei, aceasta este reprezentată în instanţă de către persoana împuternicită de adunarea generală*. În opinia noastră, dispoziţia menţionată nu rezistă criticii, deoarece cooperativa, ca persoană juridică, nu poate să fie în litigiu cu preşedintele său, adică cu o parte componentă a sa. Preşedintele nu poate să acţioneze în judecată cooperativa al cărei administrator este, deoarece este persoana împuternicită să execute toate obligaţiile pe care şi le asumă cooperativa, inclusiv obligaţia de plată a propriului salariu. Cooperativa poate să fie în litigiu cu persoana care a avut calitatea de preşedinte, fie de încasare de la aceasta a daunelor-interese, fie de plată către aceasta a unor sume de bani. În astfel de cazuri, cooperativa este reprezentată de preşedintele în exerciţiu sau de o persoană împuternicită de acesta. Şi atunci când membrul cooperativei este în litigiu cu cooperativa, aceasta va fi reprezentată de preşedintele ei în exerciţiu. Este justificată numai împuternicirea dată de adunarea generală unei persoane pentru a semna contractul

cu preşedintele cooperativei. După înregistrarea preşedintelui la Camera Înregistrării de Stat, toate actele vor fi semnate de acesta.

Preşedintele şi contabilul-şef al cooperativei răspund solidar cu predecesorii lor faţă de cooperativă dacă, având informaţii despre încălcările săvârşite de aceştia, nu le-au adus la cunoştinţă comisiei de revizie.

4.2.3.2.4. Comisia de revizie efectuează controlul interior asupra activităţii cooperativei şi se subordonează adunării generale. Cooperativa cu un număr mai mic de 30 de membri poate desemna un singur revizor, iar cooperativa cu peste 30 de membri va institui o comisie de revizie din cel puţin 3 persoane. Membrii comisiei de revizie se desemnează de către adunarea generală pe un termen de 2-5 ani. Calitatea de membru al comisiei de revizie nu depinde de calitatea de membru al cooperativei. Adunarea generală va alege şi supleanţii membrilor comisiei de revizie dacă statutul prevede astfel.

Nu pot fi desemnaţi membri ai comisiei de revizie, nici supleanţi membrii consiliului cooperativei, ai comisiei de arbitraj, preşedintele cooperativei, persoanele care ţin evidenţa ei contabilă, persoanele care nu au calificare în contabilitate, finanţe, economie sau drept, funcţionarii publici care exercită control asupra activităţii cooperativelor, persoanele cărora le este interzis, prin hotărâre judecătorească, să deţină funcţiile respective, persoanele cu *antecedente penale nestinse pentru infracţiuni din interes material*, incapabilii, persoanele limitate în capacitate de exerciţiu.

Comisia de revizie este obligată să controleze activitatea cooperativei în cazurile stabilite de lege, precum şi la cererea anumitor persoane. Legea stabileşte comisiei efectuarea controlului anual al rezultatelor economico-financiare ale cooperativei, inclusiv controlul respectării legislaţiei, statutului, regulamentelor interioare, a hotărârilor adunării generale şi a deciziilor consiliului cooperativei. Comisia de revizie poate efectua din oficiu controlul activităţii cooperativei sau al unor operaţiuni aparte.

Dreptul de a cere comisiei de revizie exercitarea controlului asupra unor operaţiuni ori asupra activităţii cooperativei pentru o

anumită perioadă îl are, pe lângă adunarea generală, consiliul, precum şi membrii cooperativei care întrunesc cel puţin 20 % din numărul total de voturi.

Preşedintele cooperativei este obligat să asigure prezentarea actelor necesare controlului, precum şi explicaţiile de rigoare.

Concluziile comisiei de revizie se consemnează într-un act de control, semnat de toţi membrii ei. Opinia separată a membrului comisiei de revizie asupra avizului se anexează la actul de control. Legea prevede că adunarea generală nu are dreptul să examineze raportul financiar anual al cooperativei dacă nu este avizat de comisia de revizie.

4.2.3.2.5. Comisia de arbitraj. Conform Legii nr.73/2001 art.60, cooperativa de întreprinzător poate forma comisie de arbitraj din cel puţin 3 persoane care să examineze contestările deciziilor (hotărîrilor) organelor sale. Membrii comisiei de arbitraj trebuie să fie specialişti în drept, economie, finanţe, contabilitate şi, cel puţin, unul să fie jurist. Nu pot fi desemnaţi membri ai acestei comisii: membrul consiliului, preşedintele şi contabilul-şef, locţiitorii acestora.

Comisia de arbitraj este în drept să soluţioneze litigiile dintre membri, membrii asociaţi, dintre aceştia şi cooperativă dacă părţile în litigiu au încheiat un acord de arbitraj. Contestarea în comisia de arbitraj nu este un impediment în contestarea, în organele ierarhic superioare ale cooperativei şi/sau în instanţa judecată, a actelor efectuate de organele cooperativei.

Atribuţiile, componenţa, modul de creare a comisiei de arbitraj şi de desfăşurare a activităţii acesteia se stabilesc în statutul şi regulamentul ei.

4.2.4. Patrimoniul, capitalul social, cotele membrilorşi ale membrilor asociaţi ai cooperativei.

4.2.4.1. Patrimoniul şi capitalul social al cooperativei. Noţiuni generale. Fiind o persoană juridică de drept privat, cooperativa de întreprinzător dobândeşte personalitate juridică şi, implicit, propriul patrimoniu de la data înregistrării sale de stat.

Partea activă a patrimoniului cooperativei se formează, iniţial, din bunurile date de fondatori la constituire ca aporturi la capitalul social. Această parte se completează cu aporturile noilor membri şi cu bunurile rezultate din activitatea eficientă a cooperativei şi, respectiv, se reduce la retragerea sau la excluderea de membri, precum şi în urma activităţii ei ineficiente. Deşi principalul scop nu este obţinerea de profit, ci contribuirea la obţinerea de profit sau la realizarea de economii de către membrii săi, cooperativa de întreprinzător poate totuşi şi chiar trebuie să realizeze anumite venituri proprii care să-i acopere propriile cheltuieli şi care să-i permită a-şi extinde propria activitate şi a o eficientiza.

Legea nr.73/2001 nu prevede un capital social minim pentru cooperativa de întreprinzător şi nici o cotă minimă pentru membrii sau membrii ei asociaţi, lăsând aceasta pe seama statutului cooperativei.

Capitalul social al cooperativei de întreprinzător este definit ca *parte principală a capitalului ei propriu compusă integral din cote ordinare şi preferenţiale*. La fondarea cooperativei, capitalul social se formează din aporturi, care constituie expresia lui valorică. Mai mult decât atât, legea prevede că, pe parcursul activităţii cooperativei, mărimea capitalului ei social trebuie să fie, la fiecare dată de raportare, egală cu valoarea cotelor, inclusiv a părţilor lor nevărsate, ale tuturor membrilor şi membrilor asociaţi înregistraţi la aceeaşi dată în registrul membrilor cooperativei.

4.2.4.2. Formarea capitalului social. Poate fi aport la capitalul social, atât la fondarea cooperativei, cât şi la primirea de noi membri sau la majorarea capitalului prin mărirea cotelor ordinare ale membrilor existenţi, orice bun, aflat în circuitul civil, util pentru activitatea cooperativei. Aportul făcut în contul unei cote ordinare poate fi în numerar sau în natură, iar aportul făcut în contul cotelor preferenţiale poate fi numai în numerar (Legea nr.73/2001 art.38).

Aportul nebănesc în contul cotei ordinare poate fi transmis cooperativei cu titlu de proprietate sau cu titlu de folosinţă. Valoarea aportului în natură transmis cooperativei cu titlu de folosinţă în

contul cotei ordinare se determină în funcţie de mărimea de piaţă a arendei şi de termenul de folosinţă a bunului transmis, care se stabilesc în contractul încheiat între membrul cooperativei şi cooperativă.

Fondatorii şi membrii pot depune aporturi în contul cotei iniţiale sau al celor suplimentare prin vărsământ unic sau în rate. Dacă statutul prevede vărsământul în rate, fiecare rată nu poate fi mai mică de 25% din mărimea cotei subscrise, iar termenul de vărsare nu poate depăşi un an. Dacă încalcă acest termen, membrul poate fi ţinut, conform statutului, la plata unei dobânzi şi chiar poate fi exclus din cooperativă.

La formarea şi majorarea capitalului social, nu pot fi considerate aporturi în natură: activitatea fondatorilor, evaluată în bani, de constituire a cooperativei, bunurile imobile şi mobile neînregistrate, produsele activităţii intelectuale pasibile de înregistrare de stat în conformitate cu legislaţia, bunurile a căror participare în circuitul civil este interzisă sau limitată de lege, dacă nu există autorizaţia autorităţii publice abilitate, împrumuturile primite de la cooperativă şi nici alte bunuri care nu sunt utile cooperativei în organizarea şi desfăşurarea activităţii sale.

Dacă membrul cooperativei doreşte să aibă şi o cotă preferenţială, aporturile în contul acestei cote pot fi vărsate numai după vărsarea integrală a aportului în contul cotei sale ordinare. Aportul în contul cotei preferenţiale nu poate fi efectuat în rate.

4.2.4.3. Cota de participare a membrilor cooperativei la capitalul social. Membrul cooperativei deţine o cotă ordinară din capitalul social a cărui valoare este direct proporţională valorii aportului său. Membrul cooperativei poate deţine şi o cotă preferenţială, care, de asemenea, suplineşte capitalul social şi este proporţională aportului vărsat în contul ei.

Membrul asociat al cooperativei deţine numai o cotă preferenţială. Numărul total de cote ordinare ale cooperativei este egal cu numărul ei de membri, iar numărul total de cote preferenţiale

nu poate depăşi suma numărului de membri şi numărului de membri asociaţi.

Este ordinară cota care acordă membrului, în relaţiile lui cu cooperativa, drepturi patrimoniale şi drepturi nepatrimoniale personale aferente celor patrimoniale, inclusiv dreptul de vot. Cota ordinară se compune din cota iniţială, cotele suplimentare şi din cotele bonus.

Este preferenţială cota care, fără a acorda deţinătorului drept de vot, îi dă dreptul exclusiv la dividende şi la dreptul preferenţial la patrimoniul liber de datorii în cazul lichidării cooperativei.

Mărimea cotei ordinare şi a celei preferenţiale se exprimă în lei, urmând să fie divizibilă la 10, iar mărimea totală a acestor cote deţinute de un membru nu poate depăşi 20% din capitalul social al cooperativei. Dacă mărimea cotelor unui membru depăşeşte plafonul de 20%, consiliul cooperativei este obligat să asigure, în termen de 6 luni, reducerea cotelor, înlăturând încălcarea normei stabilite de lege.

Cota de participare la capitalul social al cooperativei (atât cea ordinară, cât şi cea preferenţială) este o valoare patrimonială incorporală, asigurând membrului anumite drepturi în raport cu cooperativa. Luând în considerare faptul că este un bun, cota de participare este parte componentă a patrimoniului membrului cooperativei şi poate fi transmisă prin succesiune. Cu ea se poate săvârşi anumite acte juridice. Astfel, membrul cooperativei poate să cesioneze cota sa prin acte cu titlu gratuit (donaţie), cu titlu oneros (vânzare, schimb) ori să o depună în gaj în modul stabilit de Legea nr.73/2001 şi de actele cooperativei.

Cesiunea cotei ordinare, precum şi a celei preferenţiale, către un alt membru sau membru asociat se efectuează fără acordul consiliului. Cota ordinară poate fi cesionată şi unui terţ, dar numai dacă ceilalţi membri au fost informaţi, dacă ei nu doresc să-şi exercite dreptul preferenţial, iar consiliul cooperativei acceptă cesiunea. În cazul în care consiliul nu cade de acord cu cesiunea cotei

către terţ, cooperativa este obligată să restituie solicitantului valoarea cotei sale.

Cota poate fi gajată numai dacă statutul cooperativei permite, iar consiliul sau adunarea generală consimte în acest sens. Consiliul cooperativei trebuie să-şi dea consimţământul în cazul gajării cotei ca garanţie a obligaţiilor faţă de un alt membru sau membru asociat, consimţământul adunării generale fiind necesar în cazul garantării, prin gajarea cotei, a obligaţiilor faţă de un terţ.

Membrul cooperativei răspunde pentru obligaţiile proprii cu cota pe care o deţine în capitalul social al cooperativei. În legătură cu aceasta, legea prevede că urmărirea cotei pentru obligaţiile membrului sau ale membrului asociat faţă de un terţ (creditor) se permite, în temeiul unei hotărâri a instanţei judecătoreşti sau de arbitraj, dacă celălalt patrimoniu al membrului sau al membrului asociat este insuficient pentru executarea obligaţiilor lui. În acest caz, cooperativa este în drept să plătească creditorului valoarea cotei sau a unei fracţiuni din ea şi să excludă din cooperativă membrul ori membrul asociat debitor, reducând capitalul cu cota acestuia.

Cota membrului cooperativei *se transmite prin succesiune*.

În cazul în care persoana juridică membră a cooperativei se reorganizează în una din formele stabilite de C. civ., succesorul de drepturi poate deveni membru al cooperativei dacă întruneşte condiţiile stabilite prin Legea nr.73/2001 art.23 alin.(1) şi statutul cooperativei şi dacă, în termen de 3 luni de la înregistrarea sa de stat, a depus cerere de intrare în cooperativă şi probele documentare privind succesiunea în drepturi, inclusiv bilanţul consolidat sau de divizare care reflectă cota ordinară sau o fracţiune din ea în capitalul social al cooperativei. Dacă nu a depus cerere în termen sau cererea sa nu a fost satisfăcută de consiliu sau de adunarea generală, succesorului de drepturi i se va restitui valoarea cotei sau a unei fracţiuni din ea. În cazul transformării membrului de cooperativă în o altă formă juridică de organizare fără schimbarea principalelor genuri de activitate, acest fapt se consemnează, la cerere, în registrul

membrilor cooperativei, în temeiul probelor documentare prezentate.

Moştenitorul membrului decedat are dreptul de a obţine calitatea de membru al cooperativei dacă corespunde cerinţelor legale şi statutare şi dacă, în termen de 3 luni de la data primirii certificatului de moştenire, a depus cerere de intrare în cooperativă. Dacă cererea sa a fost satisfăcută, moştenitorul cotei devine membru al cooperativei de la data decesului celui care a lăsat moştenirea. Moştenitorului care nu a depus cerere în termen sau a cărui cerere nu a fost satisfăcută i se plăteşte valoarea cotei moştenite.

Membrului cooperativei retras sau exclus, precum şi succesorilor neacceptaţi, li se plăteşte valoarea cotei ordinare în modul stabilit de Legea nr.73/2001 la art.33.

Plata valorii cotei ordinare se efectuează după ce adunarea generală examinează raportul financiar anual al cooperativei şi după ce este anunţată efectuarea plăţilor cuvenite membrilor cooperativei. La restituirea valorii cotei ordinare, deţinătorului ei i se plătesc toate rabaturile cooperatiste şi, după caz, dividendele anunţate, dar neachitate. Plata valorii cotei ordinare se efectuează în numerar. Cooperativa şi membrul (succesorul) cooperativei pot conveni ca plata valorii cotei să se facă prin bunuri ale cooperativei. Plata cotei în numerar sau prin bunuri se efectuează în termen de 6 luni de la data încetării calităţii de membru. Statutul cooperativei poate prevedea prelungirea acestui termen până la 5 ani.

4.2.4.4. Prudenţa financiară. Prin prudenţă financiară în activitatea cooperativei de întreprinzători legiuitorul înţelege măsurile, stabilite de lege, de statut şi de regulamentele cooperativei, pe care aceasta trebuie să le întreprindă în activitatea sa operaţională, investiţională şi financiară pentru a preveni pierderi financiare evidente.

Astfel, pentru a evita riscuri financiare, cooperativa nu este în drept să fie participant cu răspundere nelimitată în societăţi comerciale, să efectueze tranzacţii imobiliare, cu excepţia celor efectuate pentru necesităţi proprii sau legate de stingerea prin

compensare a datoriilor sale debitoare sau creditoare. Cooperativa este obligată, în acelaşi scop, să încheie tranzacţii de proporţii şi tranzacţii cu conflict de interese cu respectarea dispoziţiilor legale.

Potrivit art.65 din Legea nr.73/2001, prin tranzacţie de proporţii se înţelege una sau câteva tranzacţii, legate reciproc, a căror valoare de bilanţ depăşeşte 25% din valoarea totală a activelor cooperativei, conform ultimului ei bilanţ, şi care nu sunt încheiate în legătură cu realizarea scopului care face obiectul de activitate al societăţii. Cooperativa poate încheia tranzacţie de proporţii numai în temeiul deciziei consiliului ei sau al hotărârii adunării generale. Decizia privind încheierea unei tranzacţii de proporţii se ia de consiliu cu votul a două treimi din numărul scriptic al membrilor săi dacă valoarea de bilanţ a tranzacţiei nu depăşeşte 50% din valoarea totală a activelor cooperativei, conform ultimului ei bilanţ. Dacă valoarea de bilanţ a tranzacţiei depăşeşte această proporţie, competentă în a decide asupra încheierii tranzacţiei este adunarea generală.

Potrivit art.67 din Legea nr.73/2001, se consideră cu conflict de interese una sau câteva tranzacţii, legate reciproc, ale cooperativei încheiate cu: un membru al consiliului cooperativei ori cu rudele lui de gradul întâi, ori cu soţul acestuia, ori cu persoana juridică în care acest membru deţine peste 10% din capital; cu preşedintele cooperativei ori cu rudele de gradul întâi şi soţul acestuia, ori cu persoana juridică în care preşedintele deţine peste 10 % din capitalul social. Membrul consiliului sau preşedintele cooperativei, în cazul în care este interesat în efectuarea unei tranzacţii cu cooperativa, trebuie ca, până la încheierea ei, să comunice în scris interesul său organului cooperativei de a cărui competenţă ţine adoptarea hotărîrii (deciziei) privind încheierea tranzacţiei cu conflict de interese. Competent în a accepta tranzacţia cu conflict de interese este consiliul cooperativei dacă *pentru* au votat toţi membrii lui dezinteresaţi în tranzacţie. În cazul în care consiliul nu a întrunit unanimitatea de voturi ori mai mult de jumătate din membrii lui sunt persoane interesate, dreptul de a hotărî asupra tranzacţiei se

transmite adunării generale, care adoptă o astfel de hotărâre cu votul majorităţii membrilor cooperativei care nu sînt persoane interesate în efectuarea tranzacţiei. Dacă nu au cunoscut toate circumstanţele încheierii tranzacţiei cu conflict de interese şi/sau dacă această tranzacţie a fost încheiată prin încălcarea unor alte prevederi ale legii, consiliul sau adunarea generală sunt în drept să ceară preşedintelui cooperativei să renunţe la încheierea unei astfel de tranzacţii, să o rezilieze ori, dacă a fost executată, să repare, din contul celui vinovat, prejudiciul cauzat astfel.

4.2.5. Încetarea activităţii cooperativei. Cooperativa de întreprinzători încetează de a funcţiona prin reorganizare şi lichidare.

4.2.5.1. Reorganizarea cooperativei. Cooperativa se poate reorganiza prin fuziune, dezmembrare şi/sau transformare. Reorganizarea se efectuează cu respectarea dispoziţiilor art.83-85 din C. civ. şi art.83 din Legea nr.73/2001.

Cooperativa poate fuziona numai cu cooperative. În caz de dezmembrare, cooperativa se poate diviza ori din ea se pot separa alte forme de persoane juridice cu scop lucrativ care vor desfăşura aceeaşi activitate ca şi ea.

Membrul cooperativei sau membrul ei asociat, dacă a votat împotriva hotărârii de reorganizare, este în drept să se retragă din cooperativă până la înregistrarea reorganizării.

Procedura şi formele de reorganizare, expuse în volumul I, *Dreptul afacerilor*, sunt valabile şi pentru cooperativa de întreprinzători.

4.2.5.2. Dizolvarea şi lichidarea cooperativei de producţie. Dizolvarea şi lichidarea cooperativei de producţie se efectuează în temeiul art.86-101 din C.civ. şi art.84-86 din Legea nr.73/2001.

Pe lângă temeiurile de dizolvare prevăzute la art.86 din C.civ., legea specială prevede dizolvarea cooperativei de întreprinzător şi în cazul în care:

- activitatea efectivă a cooperativei nu corespunde scopului stabilit de lege, adică nu contribuie la obţinerea de profit;

- activitatea cooperativei se desfăşoară cu încălcarea restricţiilor prevăzute la art.6 alin.(2) din Legea nr.73/2001, altfel spus, cooperativa livrează mai mult de 50% din volumul total al producţiei către alte persoane decât membrii săi şi procură mai puţin de 50% din volumul producţiei lor;

- cooperativa are mai puţin de 5 membri şi, în decursul a 3 luni, nu şi-a completat componenţa cu numărul respectiv şi nici nu s-a reorganizat;

- nu şi-a convocat membrii în adunare generală pe parcursul a doi ani succesivi.

În cazul în care cooperativa nu se lichidează benevol, dreptul de a cere dizolvarea ei forţată îl are orice membru al său, inspectoratul fiscal teritorial, autoritatea administraţiei publice locale.

Formalităţile de lichidare a cooperativei se îndeplinesc de către comisia de lichidare, desemnată de adunarea generală sau de instanţă. Atribuţiile de gestiune şi reprezentare trec de la preşedintele cooperativei la cel al comisiei de lichidare la data desemnării acestuia din urmă de către adunare. Actele şi operaţiunile comisiei se efectuează în exclusivitate pentru lichidarea cooperativei.

Din bunurile cooperativei care au rămas după satisfacerea cerinţelor creditorilor, se restituie, în primul rând, valoarea cotelor celor care au depus cerere de retragere a calităţii de membru asociat sau de membru al cooperativei cu cel puţin 6 luni înainte de data adoptării hotărîrii privind lichidarea cooperativei, valoarea cotelor preferenţiale, precum şi a dividendelor anunţate, dar neplătite, şi, după aceea, se distribuie restul între membrii cooperativei proporţional valorii cotelor lor ordinare.

Temeiurile de dizolvare şi procedura de lichidare a societăţilor comerciale expuse în volumul I al dreptului afacerilor sunt valabile şi pentru cooperativa de producţie.

4.3. Cooperativa de producţie

4.3.1. Definiţie. Cooperativa de producţie este o întreprindere de drept privat cu statut de persoană juridică lucrativă,

înfiinţată de 5 sau mai multe persoane fizice pentru a desfăşura în comun activitate de producţie şi altă activitate economică, bazată preponderent pe munca personală a membrilor ei şi pe cooperarea cotelor de participare la capitalul său (în continuare – *cote de participare*).

După cum rezultă din reglementările legale, cooperativa de producţie nu este o adevărată cooperativă în sensul analizat mai sus, ci o societate comercială specifică, constituită numai din persoane fizice care îşi unesc aportul material şi aportul personal în muncă şi servicii depuse în favoarea cooperativei, care activează pentru a obţine profit şi a-l împărţi între membrii săi.

Cooperativa de producţie are următoarele caractere :

- este persoană juridică cu scop lucrativ;
- are cel puţin 5 membri persoane fizice;
- răspunde cu întreg patrimoniul său pentru obligaţiile asumate (membrii nu răspund pentru obligaţiile cooperativei dacă statutul nu prevede altfel);
- are un capital social variabil, divizat în cote de participare (fiecare membru are o singură cotă de participare).

4.3.2. Constituirea cooperativei de producţie.

4.3.2.1. Fondatorii cooperativei de producţie pot fi numai persoane fizice. Potrivit dispoziţiilor art.1 din Legea nr.1007/2002, cooperativa se constituie dacă cel puţin 5 persoane fizice au semnat actul de constituire. Numărul maxim al fondatorilor nu este limitat.

Fondatorii trebuie să elaboreze statutul cooperativei şi să convoace potenţialii fondatori într-o şedinţă comună, numită în lege *adunare de constituire a cooperativei*. La această adunare, pot participa numai fondatorii care au semnat statutul, fiecare având un singur vot. Hotărârea adunării de constituire se consideră aprobată şi dobândeşte valoare juridică dacă pentru ea au votat cel puţin 2/3 din numărul total al fondatorilor.

Adunarea constitutivă se va pronunţa în mod obligatoriu asupra problemelor ce privesc dobândirea personalităţii juridice a

cooperativei şi asigurarea bunei sale funcţionări. Astfel, adunarea desemnează persoana care va îndeplini formalităţile înregistrării de stat a cooperativei, alege membrii organelor ei de conducere şi de control, soluţionează alte chestiuni legate de constituirea şi demararea activităţii cooperativei. Lucrările adunării constitutive se consemnează în proces-verbal, care serveşte ca probă la înregistrarea de stat a cooperativei.

4.3.2.2 Denumirea cooperativei. Conform dispoziţiilor legale, cooperativa de producţie are o denumire stabilită în actele constitutive şi înscrisă în Registrul de stat. Denumirea trebuie să fie unicală, adică să aibă un conţinut irepetabil, prin care să fie inconfundabilă cu denumirile unor alte persoane juridice.

Pe lângă o denumire deplină, cooperativa de producţie poate avea şi o denumire abreviată. Denumirea deplină va include sintagma „cooperativă de producţie", iar cea abreviată – iniţialele sintagmei menţionate „C.P." De exemplu: „Cooperativa de Producţie Agricolă «Struguri aurii»", sau „C.P. « Struguri aurii»".

4.3.2.3. Actul de constituire al cooperativei de producţie este statutul.

Statutul cooperativei trebuie să prevadă în mod obligatoriu:

- denumirea cooperativei;
- sediul ei (locul unde se află organul executiv ori domiciliul unui membru al cooperativei);
- scopul (este unul lucrativ, adică desfăşurarea unei activităţi economice aducătoare de profit şi repartizarea beneficiului între membrii cooperativei);
- obiectul de activitate, (orice gen de activitate neinterzis de lege şi posibil de a fi exercitat de membrii cooperativei; exemplu poate servi activitatea agricolă, activitatea meşteşugărească etc.);
- condiţiile, modul de primire şi de excludere din cooperativă, temeiurile şi procedura de excludere;
- modul de participare a membrilor prin muncă personală la activitatea cooperativă;
- modul de retribuire a muncii membrilor;

- mărimea cotei de participare;

- aporturile la capitalul social, condiţiile şi termenele lor de vărsare, răspunderea pentru încălcarea obligaţiei de vărsare a aportului, modul de evaluare a aporturilor în natură;

- modul de reprezentare a cooperativei;

- modul de cesiune (înstrăinare) a cotei de participare;

- competenţa adunării generale şi modul ei de convocare, cvorumul şi alte condiţii de validitate a hotărîrilor adunării;

- competenţa, componenţa, modul de alegere a membrilor consiliului, modul de funcţionare a consiliului, comisiei de revizie, preşedintelui cooperativei;

- modul de formare a capitalului social şi a rezervelor (fondurilor);

- modul de distribuire a profitului net între membri;

- modul de acoperire a pierderilor de bilanţ;

- lista întreprinderilor afiliate, filialelor şi a reprezentanţelor cooperativei;

- modul de acordare a informaţiei către membri;

- modul de reorganizare şi lichidare a cooperativei;

- alte clauze pe care fondatorii le consideră importante, care să nu contravină dispoziţiilor legale.

La fondare, statutul trebuie să fie semnat de către toţi fondatorii. După înregistrarea cooperativei, dispoziţiile statutului ei devin obligatorii pentru membrii, persoanele cu funcţie de răspundere şi organele cooperativei. Modificările şi completările aduse statutului obţin valoare juridică şi devin opozabile terţilor la data înregistrării lor la Camera Înregistrării de Stat.

4.3.2.4. Formarea capitalului social. Legislaţia nu prevede un minim al capitalului social al cooperativei de producţie şi nici obligaţia fondatorilor de a depune până la înregistrare anumite aporturi. Mărimea aportului fiecărui membru de cooperativă şi, implicit, mărimea cotei-părţi a acestuia trebuie să fie stipulate în statul cooperativei. De asemenea, trebuie să fie stipulate modul şi

termenul de transmitere a aporturilor în capitalul social al cooperativei.

4.3.2.5. Înregistrarea de stat. Cooperativa de producţie se consideră constituită, adică dobândeşte personalitate juridică şi, implicit, calitatea de subiect de drept, la data înregistrării ei la Camera Înregistrării de Stat. Înregistrarea cooperativei se efectuează în baza dispoziţiilor Legii nr.1265/2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor şi organizaţiilor. De la data înregistrării, cooperativa de producţie este în drept să desfăşoare activitate de întreprinzător.

4.3.3. Organizarea şi funcţionarea cooperativei de producţie. Organizarea şi funcţionarea cooperativei de producţie presupune analiza următoarelor probleme: drepturile şi obligaţiile membrilor, structura organelor şi patrimoniul acesteia.

4.3.3.1. Membrii cooperativei

3.3.1.1. Dobândirea calităţii de membru al cooperativei. Poate fi membru al cooperativei persoana fizică, de la vârsta de 16 ani, care întruneşte cerinţele statutului şi a depus aport la capitalul social.

Persoana dobândeşte calitatea de membru al cooperativei dacă:

- a participat la fondarea ei;
- a dobândit o cotă-parte în capitalul ei prin acte între vii sau prin moştenire, cu respectarea dispoziţiilor legale;
- a depus cerere de intrare, iar adunarea generală a adoptat hotărârea de a o primi în cooperativă, şi a depus ulterior primul aport în contul cotei de participare.

Preşedintele cooperativei este obligat să ţină registrul membrilor cooperativei şi să consemneze în el datele de identitate ale membrilor, domiciliul lor, mărimea cotei de participare, precum şi efectuarea modificărilor şi completărilor în caz de cesiune a cotelor de participare, de fracţionare sau consolidare a lor. Modelul de registru al membrilor trebuie să fie aprobat la adunarea membrilor cooperativei şi să se stabilească o răspundere pentru neonorarea obligaţiei de ţinere corectă a lui.

4.3.3.1.2. Drepturile membrului de cooperativă. Toţi membrii de cooperativă au drepturi egale, deoarece stabilirea unor privilegii pentru unii se interzice prin lege.

Persoana care a dobândit calitatea de membru al cooperativei are dreptul:

- să participe la adunările generale, să ia cuvântul în problemele de pe ordinea de zi şi să voteze asupra hotărârilor aşa cum consideră necesar, să aleagă şi să fie ales în organele de conducere ale cooperativei, să facă propuneri pentru ordinea de zi a adunării generale şi a şedinţei consiliului, pentru îmbunătăţirea activităţii cooperativei, a organelor ei şi a persoanelor cu funcţie de răspundere, precum şi pentru retragerea atribuţiilor acestor persoane;

- să participe prin muncă la activitatea cooperativei în condiţiile prevăzute de legislaţie şi statut (Potrivit art.43 din Legea nr.1107/2002, fiecare membru va fi angajat în cooperativă şi va putea pretinde, pentru munca depusă, o remuneraţie sub formă de salariu. Durata minimă a zilei de muncă, modul de acordare a zilelor de odihnă, concediilor, inclusiv a celor suplimentare, se stabilesc în statutul cooperativei. Timpul lucrat se include în vechimea în muncă pe baza înscrierilor din carnetul de muncă. Cooperativa plăteşte, în condiţiile legii, contribuţiile de asigurări sociale de stat obligatorii pentru membrii şi salariaţii săi.);

- la o parte din profitul net al cooperativei (Partea din profit care trebuie să fie repartizată între membrii cooperativei se determină, potrivit art.47 alin.(2) din Legea nr.1107/2002, proporţional *aportului de muncă al fiecăruia din ei şi/sau în conformitate cu mărimea cotelor lor de participare*. Partea din profit ce revine fiecărui membru trebuie transmisă acestuia în numerar sau în natură, în cel mult 6 luni de la data adoptării hotărârii respective la adunarea generală a asociaţilor. Aceasta nu va hotărî repartizarea profitului dacă cooperativa are pierderi, iar valoarea activelor nete, la sfârşitul exerciţiului financiar, este mai mică decât mărimea capitalului social, nu este în stare de insolvabilitate şi nici nu va deveni insolvabilă în cazul efectuării plăţilor respective şi dacă nu s-a restituit valoarea

cotelor de participare ale membrilor retraşi şi excluşi din cooperativă.);

- la o parte din activele rămase după satisfacerea revendicărilor tuturor creditorilor, în caz de lichidare a cooperativei (La lichidarea cooperativei, bunurile rămase după satisfacerea revendicărilor tuturor creditorilor şi restituirea cotelor de participare se distribuie între membrii cooperativei în modul stabilit de statutul cooperativei pentru repartizarea profitului net, adică proporţional aportului de muncă al fiecăruia şi/sau în conformitate cu mărimea cotelor lui de participare.);

- să înstrăineze, să gajeze, să lase prin testament cota sa de participare, în modul stabilit de prezenta lege şi de statutul cooperativei [Potrivit art.18 din lege membrul cooperativei este în drept să-şi înstrăineze cota de participare prin vânzare-cumpărare, donaţie, schimb. De asemenea, are dreptul să o depună în gaj (art.20) ori să o lase prin moştenire (art.22)];

- să se retragă din cooperativă (Retragerea din cooperativă se efectuează cu respectarea dispoziţiilor art.17.);

- să solicite efectuarea unui control suplimentar al activităţii economico-financiare a cooperativei [Acest drept poate fi exercitat de cel puţin 10% din membrii cooperativei (Legea nr.1007/2002 art.39 şi 50).];

- să solicite convocarea adunării generale extraordinare sau a şedinţei consiliului cooperativei (Conform Legii nr.1107/2002 art.27 şi art.36, adunarea generală extraordinară poate fi convocată la cererea semnată de cel puţin 25% din membri cooperativei, iar şedinţa extraordinară a consiliului, la cerea semnată de cel puţin 10% din membri.);

- să beneficieze de facilităţile şi avantajele prevăzute pentru membrii cooperativei (Aceştia ar putea beneficia de produsele şi serviciile cooperativei la un preţ mai mic decât cel propus terţilor.);

- să primească valoarea cotei de participare, precum şi alte sume prevăzute de statut, la retragerea sau excluderea din cooperativă;

- să aibă acces la orice informaţie privind activitatea cooperativei, cu excepţia informaţiei ce constituie secret comercial;

- la protecţie judiciară (Fiecare membru al cooperativei este în drept să se adreseze în instanţă pentru apărarea propriilor drepturi şi interese).

4.3.3.1.3. Obligaţiile membrului cooperativei.

Membrul cooperativei este obligat:

- să depună taxa de intrare (Taxa de intrare în cooperativă este o sumă plătită în numerar ulterior constituirii cooperativei. Mărimea taxei şi termenul de plată se stabilesc în statutul cooperativei.);

- să verse aportul la capitalul social la care s-a obligat (Potrivit art.23, aportul la capitalul social se varsă integral în termenul stabilit de statut, dar nu mai târziu de un an de la data constituirii cooperativei sau de la data primirii noului membru în cooperativă.);

- să informeze cooperativa despre orice modificare a datelor personale, introduse în statutul cooperativei;

- să respecte dispoziţiile statutului şi regulamentelor cooperativei, să execute hotărârile organelor ei.

4.3.3.1.4. Răspunderea membrului cooperativei. Membrul cooperativei nu răspunde pentru obligaţiile cooperativei, suportând riscul pentru ele în limita cotei sale de participare, inclusiv a părţii ei nedepuse. Statutul cooperativei poate prevedea o răspundere suplimentară a membrului cooperativei pentru obligaţiile acesteia în mărime ce nu va depăşi venitul pe care l-a realizat în cooperativă în anul financiar precedent.

4.3.3.1.5. Încetarea calităţii de membru al cooperativei. Calitatea de membru al cooperativei încetează în caz de: retragere din cooperativă; înstrăinare a cotei de participare; excludere din cooperativă; deces; reorganizare sau lichidare a cooperativei.

Retragerea din cooperativă. Membrul cooperativei este în drept să se retragă din cooperativă oricând, informând organul competent, care nu este în drept să-i respingă cererea de retragere.

Persoana care doreşte să-şi retragă calitatea de membru al cooperativei va adresa consiliului o cerere în acest sens. În cazul în

care cooperativa nu are consiliu, cererea va fi adresată preşedintelui ei dacă, prin statut, competenţa de a se pronunţa asupra retragerii nu este dată adunării generale. Cererea va fi examinată în termen de o lună de la data depunerii, cu excepţia cazului în care urmează a fi examinată de adunare.

În decizia de acceptare a retragerii din cooperativă se indică modul de stingere a obligaţiilor dintre cooperativă şi cel care se retrage, în special modul şi termenul de onorare a obligaţiilor patrimoniale reciproce ale acestora: restituirea valorii cotei de participare, efectuarea unor alte plăţi etc.

De la data depunerii cererii de retragere din cooperativă, solicitantul pierde dreptul de a fi membru al consiliului sau al comisiei de revizie a cooperativei. Calitatea de membru al cooperativei încetează la data emiterii deciziei de către organul abilitat al cooperativei.

Excluderea din cooperativă. Membrul cooperativei poate fi exclus din cooperativă prin hotărâre a adunării generale dacă: nu a vărsat integral aportul în capitalul social, nu era în drept să devină membru al cooperativei sau a pierdut acest drept, este concomitent membru al unei alte cooperative cu gen de activitate similar, iar statutul interzice un astfel de cumul. Calitatea de membru al cooperativei încetează la data adoptării hotărârii de excludere, care, în termen de 5 zile, se aduce la cunoştinţă membrului exclus. Hotărârea de excludere din cooperativă poate fi atacată în instanţă în decursul a 3 luni de la data adoptării.

Încetarea aferentă reorganizării sau lichidării. În caz de reorganizare a cooperativei prin dizolvare şi transmitere a drepturilor către succesor ori prin transformare în o altă formă de persoană juridică, drepturile membrului de cooperativă se convertesc în drepturi asupra persoanei juridice succesoare, potrivit valorii participaţiunii la capitalul social.

În caz de lichidare, personalitatea juridică a cooperativei încetează, iar membrilor ei li se repartizează o parte din activele rămase după satisfacerea creanţelor.

4.3.3.2. Organele cooperativei de producţie. Conform Legii nr.100//2002 art.10, cooperativa de producţie are următoarele organe: adunare generală, consiliu de observatori, comitet de conducere şi/sau preşedinte al cooperativei, comisie de revizie.

4.3.3.2.1. Adunarea generală a membrilor cooperativei de producţie. Organul suprem al cooperativei de producţie este adunarea generală a membrilor ei. Aceasta poate fi ordinară şi extraordinară. Adunarea generală ordinară se desfăşoară cel mai rar o dată pe an, iar cea extraordinară ori de câte ori se consideră necesar.

Cooperativele care au peste 300 de membri pot stipula în statut că adunarea generală se desfăşoară în formă de adunare generală a reprezentanţilor împuterniciţi ai membrilor cooperativei. Această formă de adunare este posibilă dacă întruneşte cel puţin 100 de reprezentanţi.

a) Competenţele adunării. De competenţa exclusivă a adunării ţine soluţionarea celor mai importante probleme din activitatea cooperativei, inclusiv:

- modificarea şi completarea statutului, aprobarea noii lui versiuni;
- stabilirea obiectului şi programului de activitate, a bugetului cooperativei;
- aprobarea regulamentelor adunării generale a consiliului de observatori, a comisiei de revizie, altor regulamente ale cooperativei, modificarea şi completarea lor;
- desemnarea şi revocarea membrilor consiliului de observatori şi ai comisiei de revizie, desemnarea organizaţiei de audit;
- desemnarea preşedintelui consiliului de observatori;
- stabilirea taxei de intrare şi cotei de participare, a modului de plată a taxei şi de vărsare a aportului;
- adoptarea sistemelor şi modului de comercializare şi de distribuire a producţiei, precum şi de retribuire a muncii;
- primirea şi excluderea din cooperativă;
- modul de creare a rezervelor, determinarea destinaţiei lor;
- aprobarea normativelor de repartizare a profitului net;

- adoptarea hotărârilor privind încheierea de tranzacţii cu bunuri imobile;

- constituirea şi dizolvarea întreprinderilor afiliate ori vânzarea cotei de participare a cooperativei în întreprinderile sale afiliate;

- constituirea şi închiderea filialelor şi reprezentanţelor, aprobarea regulamentelor, desemnarea şi revocarea conducătorilor acestora;

- aderarea cooperativei la uniunea de cooperativă şi retragerea din ea;

- aprobarea rapoartelor financiare ale cooperativei, a rapoartelor consiliului de observatori şi ale comisiei de revizie;

- examinarea reclamaţiilor membrilor cooperativei împotriva deciziilor consiliului sau ale preşedintelui cooperativei;

- reorganizarea şi dizolvarea cooperativei;

- determinarea normei de reprezentare şi a modului de desemnare a reprezentanţilor la adunarea lor generală conform art.31 alin.(2);

- desemnarea companiei de audit, după caz (art.39);

- introducerea de contribuţii suplimentare la asigurările sociale pentru membrii săi [art.44 alin.(3)];

- repartizarea profitului net al cooperativei [art.47 alin.(1)];

- desemnarea comisiei de lichidare şi aprobarea bilanţului de lichidare (art.54);

- desemnarea şi revocarea preşedintelui cooperativei (art.38);

- alte atribuţii stabilite de lege.

Atribuţiile care ţin de competenţa exclusivă a adunării generale nu pot fi delegate unor alte organe ale cooperativei.

b) Convocarea adunării generale. Desfăşurarea ei. Decizia cu privire la convocarea adunării generale se adoptă de consiliul cooperativei. Acesta este obligat să decidă convocarea în adunare generală ordinară a membrilor cooperativei astfel încât ea să se desfăşoare cel târziu la 2 luni după expirarea exerciţiului financiar.

Decizia privind convocarea adunării generale extraordinare poate fi adoptată de adunarea generală în care se indică problemele

care urmează să fi examinate, preşedintele fiind obligat să execute hotărârea adunării generale. Convocarea se face la decizia consiliului de observatori sau la cererea comisiei de revizie ori a cel puţin 25% din membrii cooperativei. În cazul în care convocarea este solicitată de comisia de revizie sau de membrii cooperativei, iar consiliul nu decide astfel, comisia şi, respectiv, membrii care au cerut aceasta pot prelua iniţiativa, convocând adunarea generală şi desfăşurând-o în modul stabilit de Legea nr.1007/2002 la art.28.

Toate formalităţile de convocare, informare şi desfăşurare le execută preşedintele cooperativei. În cazul în care acesta, în decursul a 20 de zile de la adoptarea deciziei, nu le îndeplineşte, formalităţile vor fi executate de consiliul cooperativei.

Consiliul cooperativei întocmeşte ordinea de zi a adunării, ţinând cont de doleanţele membrilor cooperativei. În cazul în care convocarea se face la cererea comisiei de revizie sau a membrilor cooperativei, ei vor indica problemele care urmează a fi discutate.

Preşedintele cooperativei este obligat să facă totul ca membrii să fie informaţi cu cel puţin 15 zile înainte despre data, ora, locul şi ordinea de zi a adunării generale, notificând fiecărui asociat şi plasând avizul în sediul cooperativei, în alte locuri indicate în statut, inclusiv în ziar. Preşedintele trebuie să pună la dispoziţia membrilor materialele pregătite spre a fi examinate la adunare, indicând în informaţie locul în care doritorii pot lua cunoştinţă de ele.

c) Desfăşurarea adunării generale. Adunarea generală a membrilor cooperativei se desfăşoară în locul, la data şi ora indicată în aviz. În lipsa unor stipulaţii în statut, modul de desfăşurare a adunării generale este reglementat de Legea nr.1007/2002 la art.29.

Adunarea generală este deliberativă dacă s-au înregistrat şi sunt prezenţi peste 50% din numărul total al membrilor cooperativei. Membrul poate participa la adunare personal sau prin mandatar. Împuternicirile mandatarului trebuie să fie stipulate în procură, întocmită în formă autentică. Membrul cooperativei poate reprezenta la adunarea generală interesele unui singur membru.

Dacă adunarea generală nu este deliberativă, membrii vor fi convocaţi în mod repetat, însă nu mai devreme de 10 zile şi nu mai tîrziu de 30 de zile de la data adunării în care au fost convocaţi iniţial. Adunarea generală repetată este deliberativă dacă la ea sînt prezenţi sau reprezentaţi cel puţin 1/3 din numărul total al membrilor cooperativei.

Fiecare membru este în drept să participe la adunarea generală, să ia cuvîntul la examinarea oricărei chestiuni de pe ordinea de zi. Adunarea generală poate examina orice chestiune, în afara ordinii de zi, care priveşte interesele cooperativei, dacă astfel o cer cel puţin 5% din numărul de membri, dar pe marginea lor nu se adoptă hotărâri. Ele pot fi incluse pe ordinea de zi şi discutate la adunarea generală extraordinară.

La adoptarea de hotărâre, membrul cooperativei are un singur vot, indiferent de mărimea cotei lui de participare. Hotărârea se adoptă cu majoritatea voturilor membrilor prezenţi dacă legea sau statutul nu prevede o normă mai mare de voturi. Această regulă se referă atât la adunarea generală convocată pentru prima dată, cât şi la adunarea generală convocată repetat.

Legea stipulează expres că, în unele cazuri, hotărârile adunării generale se adoptă cu o majoritate calificată. Astfel, prin votul a 2/3 din numărul total de membri ai cooperativei, se adoptă hotărîrile privind modificarea condiţiilor şi modului de primire în cooperativă, de retragere şi excludere din cooperativă, privind modificarea mărimii taxei de intrare şi a cotei de participare, precum şi a modului şi termenelor depunerii lor; privind reorganizarea şi lichidarea cooperativei. Hotărârile adunării generale se adoptă prin vot deschis. Dacă există propuneri ca unele hotărâri să se adopte prin vot secret, adunarea generală trebuie să se pronunţe cu majoritatea voturilor celor prezenţi.

Lucrările adunării generale se consemnează în proces-verbal, care se încheie în cel puţin două exemplare, în termen de 10 zile de la închiderea adunării. La procesul-verbal al adunării generale se anexează decizia consiliului cooperativei privind convocarea ei, lista

membrilor cooperativei prezenţi (reprezentaţi) la adunare, lista materialelor pentru ordinea de zi a adunării, declaraţiile, solicitările şi opiniile separate ale membrilor cooperativei, la cererea acestora, precum şi alte documente necesare. Fiecare exemplar al procesului-verbal este semnat de preşedintele şi secretarul adunării generale. Modificările şi completările lui sunt valabile dacă sunt semnate de preşedintele şi secretarul adunării. La cererea membrului cooperativei, secretarul adunării generale îi eliberează copie sau extras din procesul-verbal al adunării generale.

d) Adunarea reprezentanţilor. După cum s-a menţionat, în cooperativa cu peste 300 de membri se poate organiza adunare a reprezentanţilor, dacă o astfel de adunare este reglementată detaliat în statutul cooperativei şi dacă este stabilit că minimul de reprezentanţi ai membrilor ei trebuie să fie o sută.

Astfel, statutul poate prevedea că adunarea generală a membrilor cooperativei se desfăşoară o dată la 4 ani, iar adunarea reprezentanţilor o dată în an. Statutul cooperativei trebuie să prevadă şi modul de desemnare a reprezentanţilor, norma de reprezentare. De exemplu, o persoană poate reprezenta la adunarea generală trei, cinci sau mai mulţi membri.

Adunarea reprezentanţilor este deliberativă dacă cei prezenţi la şedinţă reprezintă cumular mai mult de jumătate din membrii cooperativei. Convocarea, informarea membrilor, desfăşurarea adunării reprezentanţilor, adoptarea de hotărâri şi întocmirea procesului-verbal se desfăşoară după regulile adunării generale.

4.3.3.2.2. Consiliul cooperativei de producţie. Cooperativa de producţie cu peste 50 de membri va institui în mod obligatoriu un consiliu, care exercită, în limitele competenţei, controlul general asupra activităţii cooperativei, reprezintă interesele membrilor ei în perioada dintre adunările generale şi este subordonat adunării generale.

Membrii consiliului sunt aleşi dintre membrii cooperativei şi sunt desemnaţi prin hotărâre a adunării generale pentru un termen de pînă la 3 ani. Consiliul cooperativei nu poate avea mai puţin de 3

membri. Nu pot fi membri ai consiliului persoanele incapabile, persoanele limitate în capacitate de exerciţiu, funcţionarii publici, persoanele cărora, prin hotărâre judecătorească, le este interzis să deţină funcţii de răspundere, persoanele cu antecedente penale nestinse *pentru infracţiuni din interes material*, cele ce deţin o cotă de participare în capitalul organizaţiilor comerciale (persoanelor juridice cu scop lucrativ) concurente cooperativei, alte persoane cărora legea le interzice. Membrul consiliului nu poate cumula această calitate cu cea de membru al comisiei de revizie a aceleiaşi cooperative.

Membrul consiliului poate fi revocat de adunarea generală, poate să-şi dea demisia oricând, prezentând un preaviz preşedintelui consiliul cooperativei cu cel puţin 15 zile înainte.

În competenţa consiliului cooperativei se află următoarele atribuţii:

- adoptarea deciziilor privind convocarea adunării generale;

- adoptarea deciziilor privind intrarea din cooperativă, prezentarea la adunarea generală a propunerilor de primire în cooperativă şi de excludere din ea (În versiunea actuală, legiuitorul, deşi foarte fin, ca să nu spunem ambiguu, face distincţie între „intrare" şi „primire" în cooperativă. Astfel, adoptarea hotărârii de primire a unui terţ în cooperativă ţine de competenţa adunării generale [art.26 alin.(1) lit.g)], iar a deciziei de a intra în cooperativă este de competenţa consiliului cooperativei [art. 34 alin.(1) lit.b)], ceea ce ar însemna, credem noi, că cererea de intrare în cooperativă este depusă la consiliu, care o propune adunării generale spre a hotărî asupra primirii solicitantului în cooperativă.);

- retragerea membrului din cooperativă (Consiliul cooperativei nu este în drept să refuze retragerea din cooperativă a membrului ei.);

- aprobarea valorii de piaţă a aporturilor în natură în contul cotelor de participare;

- prezentarea de propunerii adunării generale privind procedeele de comercializare a producţiei, variantele de distribuire a

profitului net între membrii cooperativei, precum şi aderarea la uniunile de cooperative sau retragerea din ele;

- aprobarea normativelor de retribuire a muncii în cooperativă;

- prezentarea către adunarea generală, spre aprobare, a raportului financiar anual al cooperativei;

- alte acţiuni stabilite de legislaţie.

În cooperativele în care nu se constituie consiliu sau în care consiliul nu poate funcţiona, atribuţiile de adoptare a deciziilor privind intrarea şi retragerea din cooperativă, de prezentare a propunerilor privind primirea în cooperativă şi excluderea din ea, de aprobare a valorii de piaţă a aporturilor în natură în contul cotelor de participare se exercită de adunarea generală, iar celelalte de preşedintele cooperativei (comitetul de conducere).

Modul de convocare şi desfăşurare a şedinţelor consiliului cooperativei este stabilit în Legea nr.1007/2002 la art.36, în statutul cooperativei şi în regulamentul consiliului, aprobat de adunarea generală. Consiliul se adună în şedinţe ordinare şi extraordinare. Cele ordinare au loc cel puţin o dată în trimestru, iar cele extraordinare – la iniţiativa preşedintelui, la cererea majorităţii membrilor consiliului, a comisiei de revizie sau a cel puţin 10% din membrii cooperativei.

Şedinţa consiliului cooperativei este deliberativă dacă la ea sunt prezenţi cel puţin jumătate din membrii lui. Membrul consiliului are un singur vot, netransmisibil. Hotărârile consiliului se adoptă cu votul majorităţii membrilor săi. Lucrările şedinţei consiliului se consemnează în proces-verbal, care se întocmeşte în termen de 7 zile de la şedinţă.

Membrii consiliului răspund pentru prejudiciul cauzat cooperativei, dacă acesta se datorează:

- executării deciziilor consiliului; sau

- executării contractelor, în cazul în care cooperativa a încheiat tranzacţii cu conflict de interese cu membrul consiliului, cu rudele lui (tatăl, mama, fiul, fiica, fratele, sora) sau cu soţul, cu întreprinderea în care membrul, rudele sau soţul lui deţin în totalitate o cotă mai mare

de 10% în capitalul ei social, folosirii bunurilor cooperativei în interes personal;

- neconvocării în termen a adunării generale a membrilor cooperativei;

- exercitării unei influenţe ilegale asupra votării în organele de conducere ale cooperativei şi/sau falsificării rezultatelor votării;

- prezentării de date falsificate pentru Registrul de stat al întreprinderilor, precum şi neprezentării documentelor necesare înscrierii în registru a reorganizării sau lichidării cooperativei.

Membrul consiliului este absolvit de răspundere solidară dacă a votat împotriva deciziei prejudiciabile, a avut opinie separată şi a cerut consemnarea acestei opinii în procesul-verbal al şedinţei consiliului sau dacă nu a fost prezent la şedinţă.

4.3.3.2.3. Administratorul cooperativei. Cooperativa este condusă de un administrator, numit în lege *preşedinte al cooperativei*. În cazurile stabilite de statut, cooperativa va avea un organ executiv colegial, numit *comitet de conducere,* condus de preşedintele cooperativei. Modul de funcţionare a comitetului de conducere, competenţa, modul de adoptare a hotărârilor colegiale etc. se prevăd în statut.

Preşedintele cooperativei este desemnat de adunarea generală dintre membrii cooperativei pe un termen maxim de 4 ani, inclusiv în cazul când aceasta are comitet de conducere. Membrii comitetului de conducere vor fi aleşi de asemenea de către adunarea generală.

Aceeaşi persoană nu poate deţine concomitent funcţia de preşedinte şi de membru al consiliului sau al comisiei de revizie.

În calitate de preşedinte sau de membru al comitetului de conducere nu poate fi desemnată persoana care deţine o participaţiune în societăţile comerciale sau la alte persoane juridice cu scop lucrativ concurente cooperativei, funcţionarii publici, şi nici persoanele cărora le este interzis, prin hotărâre judecătorească, să deţină funcţiile respective, persoanele cu antecedente penale nestinse *pentru infracţiuni din interes material*, persoanele incapabile sau limitate în capacitate de exerciţiu.

Preşedintele activează în conformitate cu legislaţia şi cu statutul cooperativei. Dacă statutul prevede astfel, adunarea generală aprobă un regulament de activitate al administratorului.

Conform dispoziţiilor legale, preşedintele cooperativei are atribuţii de gestiune şi de reprezentare.

Legea nr.1007/2002 prevede, la art.37, că preşedintele cooperativei:

- asigură îndeplinirea hotărîrilor adunării generale şi a deciziilor consiliului;
- asigură evidenţa contabilă;
- încheie şi reziliază, în numele cooperativei, contractele individuale de muncă cu membrii şi salariaţii ei;
- încheie şi reziliază, în numele cooperativei, contractele civile şi comerciale;
- reprezintă, fără procură, cooperativa în relaţiile cu terţii, inclusiv cu autorităţile publice;
- îndeplineşte alte atribuţii ce privesc buna gestionare a cooperativei, cu excepţia chestiunilor date în competenţa adunării generale şi a consiliului cooperativei.

Preşedintele cooperativei prezintă consiliului raport trimestrial privind activitatea sa şi activitatea cooperativei.

Administratorul şi membrii comitetului de conducere care au prejudiciat cooperativa răspund faţă de ea în mărimea prejudiciului cauzat. Legea prevede în special că, pentru prejudiciul cauzat cooperativei în urma executării tranzacţiilor cu conflict de interese, ei răspund similar membrilor consiliului cooperativei. Ei poartă răspundere şi pentru prezentarea Registrului de stat al întreprinderilor a unor date care nu corespund realităţii în cazul efectuării unor modificări şi completări în el sau consemnării unor documente privind reorganizarea sau lichidarea cooperativei, pentru falsificarea sau tăinuirea premeditată a informaţiei privind activitatea economico-financiară a cooperativei, care trebuie prezentată creditorilor, membrilor cooperativei, autorităţilor publice, pentru neconvocarea adunării generale sau încălcarea termenelor de ţinere a

ei, prevăzute de prezenta lege şi de statutul cooperativei, pentru exercitarea unei influenţe ilegale asupra mersului votării în organele de conducere ale cooperativei şi/sau falsificarea rezultatelor votării în aceste organe, pentru neefectuarea plăţilor din profitul net anunţate de adunarea generală şi nici a plăţii dobânzilor la împrumuturile acordate cooperativei, pentru folosirea bunurilor cooperativei în interes personal sau în interesul unor terţi, pentru alte acţiuni prevăzute de legislaţie.

În cazul în care hotărârea prejudiciabilă a fost adoptată la şedinţa comitetului de conducere, membrul lui, inclusiv preşedintele, se absolvă de răspundere dacă nu a fost prezent la şedinţa care a adoptat hotărârea prejudiciabilă sau dacă a votat contra ei, iar opinia lui separată se consemnează în procesul-verbal.

4.3.3.2.4. Comisia de revizie (revizorul). Comisia de revizie (revizorul) este organul de control care verifică activitatea economico-financiară a cooperativei şi se subordonează adunării generale.

În cazul în care cooperativa:

a) are până la 50 de membri, poate fi desemnat un revizor;

b) are peste 50 de membri, se formează o comisie de revizie din cel puţin 3 persoane.

Dacă adunarea generală hotărăşte astfel, funcţiile de revizie se transmit uniunii de cooperative sau organizaţiei de audit. În cazul în care are peste 300 de membri, cooperativa este obligată să comande un auditor independent pentru a controla activitatea economico-financiare anuală.

Revizorul sau membrii comisiei de revizie sunt desemnaţi, de regulă, din rândul membrilor cooperativei sau al terţilor pentru cel mult 3 ani.

Soţii şi rudele (tatăl, mama, fiul, fiica, fratele, sora) nu pot fi membri ai comisiei de revizie în aceeaşi cooperativă.

De asemenea, nu pot fi desemnaţi membri ai comisiei de revizie:

- membrul consiliului cooperativei, soţul, tatăl, mama, fiul, fiica, fratele, sora lui;

- preşedintele cooperativei, membrii comitetului de conducere, persoanele care ţin evidenţa contabilă a cooperativei, soţii şi rudele acestora (tatăl, mama, fiul, fiica, fratele, sora);

- persoanele care nu posedă calificare în contabilitate, finanţe, economie sau drept;

- persoanele care sunt asociaţi în societăţi comerciale concurente cooperativei;

- funcţionarii publici;

- persoanele cărora le este interzis, prin hotărâre judecătorească, să deţină această funcţie;

- persoanele cu antecedente penale nestinse pentru infracţiuni din interes material;

- persoanele incapabile sau limitate în capacitate de exerciţiu;

- alte persoane limitate în acest drept prin lege sau statut.

Comisia de revizie efectuează control ordinar (anual) şi extraordinar asupra activităţii cooperativei, inclusiv economico-financiară, precum şi controlul respectării legislaţiei, statutului şi regulamentelor cooperativei. Controlul ordinar se efectuează la finele exerciţiului financiar, când comisia de revizie verifică raportul financiar anual pentru a-l prezenta adunării generale a membrilor cooperativei.

Controlul extraordinar al activităţii cooperativei este exercitat de comisia de revizie din oficiu sau în executarea hotărârii adunării generale, a consiliului sau la cererea a cel puţin 10% din numărul total de membri.

Preşedintele cooperativei este obligat să prezinte, la cererea comisiei de revizie, actele contabile şi alte materiale ce privesc activitatea economico-financiară a cooperativei, precum şi explicaţii scrise. Pe marginea controlului, comisia de revizie întocmeşte un act în care dă referinţe privitor la identitatea membrilor comisiei care au participat la control, la temeiul, scopul şi termenul controlului, la autenticitatea datelor din registrele contabile şi rapoartele financiare

ale cooperativei, la corespunderea acestora cerinţelor stabilite de legislaţie; relevă încălcările legislaţiei, statutului şi regulamentelor cooperativei, prejudiciile cauzate cooperativei de anumite persoane; atenţionează asupra faptelor ce periclitează interesele patrimoniale ale cooperativei; informează despre circumstanţele care au împiedicat controlului; dă recomandări; elaborează alte materiale, după caz, sub formă de anexe.

Actul de control este semnat de toţi membrii comisiei de revizie care au participat la control. Fiecare dintre aceştia are dreptul să formuleze opinie separată, care se anexează la act.

Actul de control ordinar se prezintă, în mod obligatoriu, adunării generale, iar actul de control extraordinar – consiliului cooperativei sau membrilor cooperativei care au solicitat un astfel de control.

Membrii comisiei de revizie sunt declaraţi de lege persoane cu funcţie de răspundere ale cooperativei. Ei răspund pentru prejudiciul cauzat cooperativei, membrilor cooperativei şi creditorilor prin reflectarea, în actele de control, a unor date ce nu corespund realităţii, prin falsificarea sau tăinuirea premeditată a informaţiei privind activitatea economico-financiară a cooperativei care trebuia prezentată creditorilor, membrilor cooperativei, autorităţilor administraţiei publice, prin folosirea bunurilor cooperativei în interes personal ori prin divulgarea informaţiei confidenţiale cunoscute în procesul controlului.

4.3.5. Patrimoniul cooperativei

Potrivit Legii nr.1007/2002 art.4, cooperativa are patrimoniu propriu, separat de patrimoniul membrilor săi. Acesta se formează din aporturile la capitalul social ale fondatorilor, persoanelor primite în cooperativă ulterior constituirii ei, din aporturile suplimentare ale membrilor cooperativei, în cazul majorării capitalului. Patrimoniul se suplimentează cu taxele de intrare, cu veniturile cooperativei, cu donaţii şi cu alte mijloace atrase.

4.3.5.1. Capitalul social al cooperativei reprezintă expresia bănească a tuturor aporturilor vărsate de membrii ei. Capitalul social se divizează în cote de participare ale membrilor.

Capitalul social se formează din aporturile depuse de fondatorii cooperativei la fondare. Mărimea şi tipul aporturilor, modul lor de transmitere se stabilesc în statutul cooperativei. Aporturile pot fi efectuate în numerar sau în natură. Aportul în natură constă din orice bunuri aflate în circuitul civil, care pot fi date cooperativei cu titlu de proprietate sau cu titlu de folosinţă.

Potrivit art. 24 alin.(3), nu poate fi obiect al aportului la capitalul social al cooperativei activitatea evaluată în bani a fondatorului desfăşurată la constituirea cooperativei, nici terenurile agricole cu drept de proprietate, bunurile corporale şi incorporale (imobile, acţiuni, automobile, mărci de producţie etc.) pasibile de înregistrare de stat, dar neînregistrate, casa, dacă este unică, bunurile al căror circuit civil este interzis sau limitat de lege, dacă lipseşte autorizaţia de rigoare a autorităţii publice abilitate, alte bunuri inutile cooperativei.

Bunurile date cooperativei cu drept de proprietate sînt evaluate la preţul lor de piaţă din momentul şi din locul transmiterii lui. Evaluarea se poate face similar evaluării bunurilor transmise în capitalul social al societăţilor comerciale. Dacă bunul este dat cu titlu de folosinţă, valoarea lui de piaţă se determină în funcţie de *mărimea de piaţă a plăţii de arendă şi termenul de folosinţă*. Toate acestea se consemnează în statutul cooperativei dacă bunul este dat imediat după fondare sau în contractul dintre membru şi cooperativă dacă bunul se transmite mai târziu.

Legea nu stabileşte termene de efectuare a aporturilor, lăsând aceasta pe seama statutului cooperativei. Astfel, aportul poate vărsat printr-o singură operaţiune sau în rate. Dacă aportul se face în rate, fiecare rată va fi de cel puţin 25%. Aportul în rate va fi depus astfel încât, la expirarea unui an de la data constituirii, să fie vărsat integral. Persoana primită ulterior constituirii varsă aportul în decursul unui an de la data devenirii ei ca membru de cooperativă.

Capitalul social este variabil şi se modifică prin majorare sau reducere, în funcţie de primirea, retragerea şi excluderea de membri.

4.3.5.2. Cota de participare. Capitalul social se divide în cote de participare. Fiecare membru de cooperativă poate să deţină o singură cotă de participare, divizibilă la 10. Cotele de participare au, de regulă, valoare egală. Legislaţia însă permite şi cote cu valori diferite. Indiferent de valoarea lor nominală, cotele de participare dau, în cadrul adunării generale, dreptul la un singur vot. Mărimea cotei de participare se stabileşte în funcţie de mărimea aportului vărsat şi nu poate depăşi 20% din capitalul social al cooperativei. Dacă mărimea cotei de participare a unui membru depăşeşte 20%, membrul şi consiliul cooperativei au obligaţia să o reducă la 20% în termen de 6 luni de la data depăşirii. Reducerea poate avea loc, de regulă, fie prin cesiune cu titlu oneros sau gratuit, către un alt membru, a fracţiunii cu care cota depăşeşte limita stabilită, fie prin reducere a capitalului social cu această fracţiune.

Cota de participare reprezintă un drept patrimonial al membrului de cooperativă şi, implicit, un bun aflat în circuitul civil. Cota de participare este transmisibilă, poate fi cesionată prin act cu titlu gratuit sau prin act cu titlu oneros, poate trece la moştenitori în caz de deces al membrului de cooperativă. Legea nr.1007/2002 prevede o modalitate riguroasă de trecere a cotei-părţi la terţi. În acest sens, se prevede că cesionarea cotei de participare cu titlu oneros către un alt membru nu necesită acordul cooperativei. Cesionarea cu titlu gratuit este un act strict personal şi membrul cooperativei poate gratifica pe oricine. Dobândirea de către terţ, cu titlu gratuit, a unei cote de participare nu înseamnă primirea lui automată în calitate de membru. În acest sens, trebuie să se pronunţe adunarea generală. Dacă terţului nu i se acordă calitatea de membru, cooperativa este obligată să-i plătească valoarea cotei.

Membrul care intenţionează să cesioneze unui terţ cota trebuie să respecte dreptul de preemţiune al celorlalţi membri. Astfel, este obligat să le propună cota-parte şi să numească preţul, iar dacă aceştia, timp de o lună, nu-şi exercită dreptul de preemţiune, cota

poate fi cesionată unui terţ cu acordul adunării generale. Dacă adunarea generală nu şi-a dat acordul, cooperativa este obligată să plătească membrului valoarea cotei pe care doreşte să o cesioneze. În principiu, are loc, de fapt, retragerea din cooperativă.

Cu cota de participare se poate garanta obligaţii civile şi comerciale. În cazul depunerii cotei în gaj, creditorul gajist trebuie să se asigure că ea nu va fi înstrăinată. Pentru aceasta, contractul de gaj trebuie depus la preşedintele cooperativei, consemnat în registrul membrilor cooperativei şi în Registrul de stat al gajului. Legea nr.1007/2002 prevede, la art. 20, că nu se permite gajarea cotei de participare pentru garantarea obligaţiilor faţă de cooperativă.

O dată ce este un bun, cota de participare în cooperativă poate să constituie o comunitate devălmaşă a soţilor. În acest caz, ea poate fi obiect de partaj.

Moştenitorul cotei de participare a membrului decedat poate deveni membru dacă astfel hotărăşte adunarea generală şi dacă el depune cerere de intrare în cooperativă în decursul a 3 luni de la data primirii certificatului de succesiune. În cazul în care moştenitorul nu a prezentat cererea în acest termen sau cererea a fost respinsă de adunarea generală, lui i se plăteşte valoarea cotei de participare moştenite.

Conform art.21 din legea nominalizată, membrului retras sau exclus din cooperativă i se restituie, în mijloace băneşti, valoarea cotei lui de participare. Dacă persoana retrasă ori exclusă consimte, valoarea cotei de participare poate fi restituită şi în bunuri.

Restituirea valorii cotei de participare se efectuează în termen de 6 luni de la încheierea exerciţiului financiar a anului în care a încetat calitatea de membru, după examinarea dării de seamă financiare anuale la adunarea generală şi calcularea tuturor drepturilor de plată ale membrilor cooperativei.

Dacă persoana retrasă sau exclusă a adus prejudicii cooperativei sau este datoare, nu se permite ca, din valoarea cotei de participare care se restituie, să i se facă reţineri decât cu acordul ei scris sau în temeiul unei hotărâri judecătoreşti.

Dacă din cooperativă s-au retras ori au fost excluşi mai mulţi membri, restituirea valorii cotelor de participare se efectuează în ordinea retragerii sau excluderii.

4.3.6. Încetarea activităţii cooperativei de producţie

Cooperativa de producţie încetează să activeze prin reorganizare şi lichidare.

4.3.6.1. Reorganizarea cooperativei. Cooperativa se poate reorganiza prin fuziune, dezmembrare şi/sau transformare. Reorganizarea se efectuează cu respectarea dispoziţiilor art.73-85 din Codul civil şi art.52 din Legea nr.1007/2002.

Cooperativa poate fuziona numai cu cooperative. În caz de dezmembrare, cooperativa se poate diviza ori din ea se pot desprinde părţi, constituindu-se persoane juridice cu scop lucrativ care pot desfăşura activitatea care constituie obiectul principal al cooperativei din care s-au separat.

Procedura şi formele de reorganizare expuse în *Dreptul afacerilor* volumul I sunt valabile şi pentru cooperative.

4.3.6.2. Dizolvarea şi lichidarea cooperativei de producţie se efectuează în temeiul art.86-101 din C. civ., precum şi al art.53-54 din Legea nr.1007/2002.

Formalităţile de lichidare le îndeplineşte o comisia specială, desemnată de adunarea generală a cooperativei. Atribuţiile de gestiune şi de reprezentare trec de la preşedintele cooperativei la preşedintele comisiei de lichidare la data desemnării acestuia de către adunare.

Actele şi operaţiunile comisiei de lichidare se efectuează în exclusivitate pentru lichidarea cooperativei.

Din bunurile cooperativei rămase după satisfacerea creanţelor, se restituie cotele de participare ale membrilor, iar excedentul se distribuie între aceştia în modul stabilit de statut pentru repartizarea profitului net.

Temeiurile de dizolvare şi procedura de lichidare a societăţilor comerciale expuse în *Dreptul afacerilor* volumul I sunt valabile şi pentru cooperativele de producţie.

Capitolul V
PERSOANELE JURIDICE CU SCOP LUCRATIV AVÂND CAPITAL PUBLIC

5.1. Dispoziţii generale

Pornind de la structura C.civ., în categoria persoanelor juridice de drept privat cu scop lucrativ includem întreprinderile de stat şi întreprinderile municipale care au capitalul format din bunurile transmise de fondatori la constituire sau în timpul funcţionării. Considerăm capitalul acestor categorii de persoane juridice ca fiind public, deoarece mijloacele fixe transmise lor aparţine cu drept de proprietate statului şi unităţilor administrativ-teritoriale, continuând să rămână ale acestora pe toată perioada activităţii lor.

Atât statul, cât şi unitatea administrativ-teritorială, ca persoană juridică de drept public, poate fonda de sine stătător o persoană juridică pe care o dotează cu bunuri şi care, prin înregistrare la organul competent, dobândeşte dreptul de a desfăşura independent activitate de întreprinzător pentru a obţine venit. Aceasta este o modalitate de a afecta bunurile statului şi ale unităţii administrativ-teritoriale, inclusiv cele proprietate publică, unei activităţi economice reproductive de eficientizare a lor.

Specificul şi principala deosebire a acestor întreprinderi de alte persoane juridice constă în faptul că, la crearea lor, bunurile nu se transmit în proprietate, ci în „gestiune operativă" – întreprinderii de stat sau în „gestiune economică" – întreprinderii municipale. Altfel spus, bunurile se consideră transmise acestor întreprinderi cu un drept de folosinţă special, limitându-se toate componentele dreptului de proprietate. Mai multe dispoziţii legale vin să confirme că aceste tipuri de întreprinderi nu sunt adevăraţii participanţi la circuitul civil şi că ele provoacă o incertitudine serioasă pentru potenţialii contractanţi. Astfel, deşi există declaraţia legală potrivit căreia întreprinderea de stat şi întreprinderea municipală *răspund pentru obligaţii cu tot patrimoniul lor,* sunt şi alte dispoziţii care, deşi învechite, pot fi aplicate de instanţe în anumite situaţii juridice, cum ar fi: *Dreptul de administrare economică presupune posedarea, folosirea şi*

administrarea bunurilor şi a veniturilor în modul stabilit de proprietar sau de organele împuternicite de el (Legea cu privire la proprietate art.34); *Întreprinderea de stat este întreprinderea al cărei capital aparţine în întregime statului*; Întreprinderea de stat este persoana juridică care desfăşoară activitate de întreprinzător pe *baza proprietăţii de stat transmise ei în gestiune* (Legea nr.146/1994 cu privire la întreprinderea de stat art. 1); *Întreprinderea de stat nu poate, fără autorizaţia fondatorului, să dea în arendă ori în gaj proprietatea transmisă ei în gestiune operativă, să participe cu bunurile sale la activitatea structurilor nestatale şi să investească mijloace în alte state* (Legea nr.146/1994 art.3); *Întreprinderea municipală îşi poate înstrăina fondurile fixe numai în baza deciziei fondatorului* (Regulamentul model al întreprinderii municipale pct.13).

Dispoziţiile citate creează o situaţie de dezechilibru între diferiţii participanţi la circuitul civil, deoarece aceste întreprinderi, pe de o parte, parcă ar răspunde cu tot patrimoniul pentru obligaţiile asumate, iar, pe de altă parte, orice înstrăinare poate fi făcută numai cu voinţa celui care i-a transmis bunurile. Proprietarul creează iluzia unui patrimoniu mare, numeşte persoana care să-l gestioneze, o povăţuieşte cum trebuie să gestioneze, însă, concomitent, oricând poate să retragă anumite bunuri din posesiunea persoanei juridice, făcând dificilă urmărirea respectivului patrimoniu.

5.2. Întreprinderea de stat

Statutul juridic al întreprinderilor de stat, modul de constituire şi de funcţionare sunt reglementate de C. civ. art.179, de Legea nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi art.20, de Legea nr.451/1994 cu privire la întreprinderea de stat şi de Hotărârea Guvernului nr. 770 din 20 octombrie 1994 prin care a fost aprobat statutul-model al întreprinderii de stat, de Regulamentul consiliului de administrare al întreprinderii de stat şi contractul-tip cu managerul întreprinderii de stat.

La 1 decembrie 2005, în Registrul de stat al întreprinderilor erau înscrise 1465 de întreprinderi de stat care aveau un capital social cumulativ de 7 451 877 966 de lei.

5.2.1. Definiţia şi caracterele întreprinderii de stat. Întreprinderea de stat este un agent economic independent cu personalitate juridică care, pe baza proprietăţii de stat date lui în gestiune, desfăşoară activitate de întreprinzător şi care poartă răspundere cu patrimoniul său pentru obligaţiile asumate.

Întreprinderea de stat are următoarele caractere:

- este persoană juridică constituită de Guvern sau de autorităţile publice care i-au delegat această împuternicire prin acte unilaterale;

- patrimoniul ei se formează din bunuri proprietate de stat, inclusiv proprietate publică; capitalul ei social este unitar şi aparţine integral statului;

- are un drept de *gestiune operativă* asupra bunurilor calificate ca fonduri fixe primite de la fondator, adică le posedă şi le foloseşte la destinaţie, fără dreptul de a dispune de ele; numai cu autorizaţia expresă a fondatorului, poate să dea în arendă, să le gajeze, să le transmită ca aport la capitalul social al altor persoane juridice, să facă investiţii în alte state;

- se constituie pentru a desfăşura, de regulă, activităţi de întreprinzător considerate monopol de stat; poate însă desfăşura şi alte activităţi neinterzise de lege.

Conform dispoziţiilor legale, întreprinderea de stat este persoană juridică constituită pentru a desfăşura activitate de întreprinzător. În unele cazuri însă, statul creează întreprinderi de stat în domenii de activitate care ţin de îndeplinirea atribuţiilor autorităţilor publice ca, de exemplu, activitatea de înregistrare a proprietăţii intelectuale[83] sau oficiile cadastrale. Considerăm că unele activităţi din competenţa autorităţilor publice care nu cer cheltuieli bugetare ar putea fi desfăşurate de instituţii publice, constituite în modul stabilit în C. civ. la art.184, după exemplul Camerei Înregistrării de Stat a Întreprinderilor.

[83] Efectuată de Întreprinderea de Stat „Agenţia de Stat pentru Proprietatea Intelectuală".

5.2.2. Constituirea întreprinderii de stat. Potrivit art.1 din Legea nr.451/1994, *întreprinderea de stat este o persoană juridică al cărei capital social aparţine în întregime statului*. Statul apare ca proprietar al bunurilor transmise întreprinderii de stat şi, desigur, deţine calitatea de fondator al acesteia.

Guvernul este organul executiv al statului, gestionează patrimoniul statului şi reprezintă interesele lui în raport cu alţi participanţi la raporturile juridice. Guvernul exercită atribuţiile statului de sine stătător, emiţând acte guvernamentale (hotărâri şi dispoziţii), sau prin intermediul autorităţilor publice centrale pe care le formează şi cărora le deleagă o parte din propriile atribuţii. Aşadar, în numele statului poate acţiona Guvernul sau autorităţile publice centrale care pot fonda întreprinderi de stat.

Întreprinderea de stat se instituie prin *decizie de constituire* şi *statut*.

Decizia de constituire a întreprinderii de stat poate fi adoptată de Guvern[84] sau de autoritatea publică centrală căreia i s-a delegat acest

[84] De exemplu, prin Hotărârea Guvernului nr. 1467 din 30.12.2004**,** *s-a dispus constituirea Întreprinderii de Stat „EnergoCom"(Monitorul Oficial al R.Moldova, 2005, nr.1-4, art.12):*

„În scopul asigurării funcţionării eficiente şi transparente a pieţei energiei electrice interne, promovării exporturilor de energie electrică, sporirii atractivităţii investiţionale a obiectivelor sectorului electroenergetic şi în conformitate cu art.4 al Legii nr.137-XIV din 17 septembrie 1998 cu privire la energia electrică, Guvernul hotărăşte:

1. Se acceptă propunerea Ministerului Energeticii de a crea, în calitate de fondator, Întreprinderea de Stat "EnergoCom", cu sediul în mun. Chişinău.

2. Întreprinderea nominalizată va fi condusă de director general, numit în şi eliberat din funcţie de Ministerul Energeticii, conform legislaţiei în vigoare.

3. Întreprinderea "EnergoCom" va avea ca obiect principal de activitate: importul şi exportul de energie electrică; efectuarea schimburilor de energie electrică cu partenerii externi de interconexiune pentru piaţa internă

drept. Indiferent de organul emitent al deciziei de constituire, calitatea de fondator o are statul[85], deoarece organele menţionate sunt părţi componente ale statului şi acţionează în numele şi din contul lui.

Statutul întreprinderii de stat se elaborează de către Guvern sau autoritatea publică centrală competentă, respectându-se dispoziţiile art.2 alin.(3) din Legea nr.451/1994, precum şi statutul model al întreprinderii de stat, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.770/1994.

În statutul întreprinderii de stat se va indica în mod obligatoriu:

- denumirea ei de firmă, inclusiv forma juridică de organizare şi o denumire, o îmbinare de cuvinte sau de litere care să o individualizeze în circuitul economic, de exemplu: *Întreprinderea de Stat "EnergoCom"*;

- sediul ei;

---

de balansare a energiei electrice, în scopul evitării dezechilibrelor de producţie-consum.

4. Ministerul Energeticii, în termen de o lună: va aproba statutul şi documentele de constituire ale Întreprinderii "EnergoCom", cu înregistrarea ei conform legislaţiei în vigoare; va stabili structura şi statele de funcţii ale Întreprinderii "EnergoCom"; va elabora şi aproba devizul de cheltuieli al întreprinderii sus-menţionate pentru anul 2005.

5. Se alocă, din fondul de rezervă al Guvernului, Ministerului Energeticii 100 mii lei pentru introducerea în capitalul social al întreprinderii nou-create, cu restituirea lor ulterioară din profitul numitei întreprinderi, semestrial, într-o perioadă de 2 ani.

6. Controlul asupra executării prezentei hotărîri se pune în sarcina dlui Vasile Iovv, prim-viceprim-ministru".

[85] Considerăm vicioasă practica Guvernului prin care se recunoaşte calitatea de fondator ministerelor şi departamentelor. Astfel, Guvernul, prin Hotărârea nr.1232 din 10.11.2004, publicată în *Monitorul Oficial al R.Moldova, 2004, nr.208-211, art. 1431,* precede că se acceptă propunerea Ministerului Culturii privind înfiinţarea
Întreprinderii de Stat "Gaudeamus-Cinema" şi stabileşte că fondator al acestei întreprinderi va fi Ministerul Culturii.

- organul de stat care a aprobat actele de constituire, sediul lui şi numărul curent al deciziei de constituire;

- genurile de activitate pentru care a fost fondată (Prin acte juridice guvernamentale, statul a rezervat numai întreprinderilor de stat posibilitatea de a desfăşura anumite activităţi de întreprinzător. Prin Legea nr.845/1992 art. 10 şi Hotărîrea Guvernului nr. 582 din 17 august 1995, au fost determinate activităţile pe care le desfăşoară exclusiv întreprinderile de stat.);

- durata activităţii;

- mărimea capitalului social şi bunurile date în gestiune;

- planul şi dimensiunile terenului transmis;

- responsabilitatea pentru obligaţiile sale;

- organele sale de gestiune şi control, competenţa lor;

- modul de repartizare şi utilizare a beneficiului şi, după caz, de acoperire a pierderilor;

- modul său de reorganizare şi lichidare.

Statutul poate prevedea şi alte condiţii, care să nu contravină legislaţiei.

Organul de stat care a emis decizia de constituire şi a aprobat statutul este obligat să desemneze managerul întreprinderii de stat, încheind cu acesta un contract de gestiune, precum şi membrii consiliului de administraţie, şi să aprobe regulamentul acestuia.

Înregistrarea întreprinderii de stat se efectuează în modul stabilit de Legea nr.1265/2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor. De la data înregistrării, întreprinderea devine persoană juridică şi poate începe activitatea sa economică.

5.2.3. Funcţionarea întreprinderii de stat. Conform legii, structura internă a întreprinderii de stat se constituie de fondator, manager şi, dacă statutul prevede, din consiliu de administraţie. Prin dispoziţii exprese se stabilesc atribuţiile minime ale fondatorului, ale consiliului de administraţie şi ale managerului.

Fondatorul. După cum s-a menţionat, calitatea de fondator al întreprinderii de stat o are statul, reprezentat de Guvern sau de o altă autoritate publică centrală. Fondatorul, fiind proprietar al bunurilor

transmise întreprinderii de stat, îşi realizează prerogativele, în limitele stabilite de lege, prin organul care îl reprezintă. Deşi bunurile transmise în capitalul social al întreprinderii de stat sunt preluate de aceasta în posesiune şi folosinţă şi sunt incluse în bilanţul ei contabil, ele continuă să rămână în proprietatea statului. Legiuitorul prevede că fondatorul transmite bunurile sale în gestiune, adică în *drept de administrare economică*, care se deosebeşte de dreptul de proprietate prin limitare a dreptului de dispoziţie. Managerul întreprinderii de stat nu poate decide soarta bunurilor corporale şi incorporale ale întreprinderii, bunuri calificate de lege ca mijloace fixe, decât cu acordul scris al fondatorului. Altfel spus, dreptul de administrare economică are un conţinut identic dreptului de uzufruct, care, de asemenea, are prerogative identice dreptului de proprietate, cu excepţia dreptului de înstrăinare. Nu cad sub incidenţa acestei dispoziţii banii şi alte bunuri calificate drept mijloace circulante, de care întreprinderea de stat poate dispune ca şi proprietarul.

Statul îşi exercită dreptul prin autoritatea publică centrală competentă, care aprobă statutul, modificările şi completările lui, stabileşte indicatorii economici, desemnează membrii consiliului de administraţie şi managerul, revocă din funcţie, transmite bunurile întreprinderii în gestiune, iar managerului, dreptul de administrare a acestora, supraveghează activitatea şi controlează modul de folosinţă a bunurilor. Legea însă stabileşte că fondatorul nu are dreptul să se implice în activitatea curentă a întreprinderii de stat şi permite managerului să administreze cu maximă eficienţă întreprinderea încredinţată. Intervenţia statului este admisă în limitele stabilite de contract şi de lege.

Consiliul de administraţie este un organ colegial de administrare al întreprinderii de stat, care reprezintă interesele fondatorului. Consiliul nu este un organ obligatoriu, constituindu-se numai în cazul prevăzut de statutul întreprinderii.

El are în componenţă de la 3 la 9 membri, desemnaţi pe o durată de 3-5 ani. Managerul întreprinderii de stat este din oficiu membru al consiliului de administraţie. Legea prevede că membrii

consiliului trebuie să fie în mod obligatoriu reprezentanţi ai colectivului de muncă al întreprinderii şi reprezentanţi ai fondatorului. În calitate de reprezentanţi ai fondatorului pot fi numiţi lucrători ai ministerelor, departamentelor, altor organizaţii, specialişti în domeniul de activitate al întreprinderii, în economie şi drept.

Consiliul de administraţie are următoarele atribuţii:

- aprobă planul de dezvoltare a întreprinderii;
- ia măsuri de asigurare a integrităţii patrimoniului întreprinderii şi de utilizare eficientă a lui;
- soluţionează, de comun acord cu fondatorul, chestiunile referitoare la intrarea şi ieşirea întreprinderii din asociaţii şi uniuni;
- aprobă darea de seamă şi bilanţul anual al întreprinderii;
- adoptă decizii cu privire la obţinerea şi utilizarea creditelor, deschiderea de filiale şi de reprezentanţe;
- prezintă fondatorului propuneri privind modificarea şi completarea statutului întreprinderii, reorganizarea sau lichidarea ei.

Consiliul nu este în drept să intervină în activitatea executivă a managerului. El se convoacă în şedinţe, la sediul întreprinderii, ori de câte ori este nevoie, dar nu mai rar de o dată în trimestru. Şedinţele consiliului sînt deliberative dacă la ele participă cel puţin jumătate din membrii lui. Hotărârea se adoptă cu votul majorităţii simple. Şedinţele consiliului se consemnează în procese-verbale. Legea nr.451/1994 şi Regulamentul consiliului de administraţie al întreprinderii de stat prevede că membrii consiliului de administraţie poartă răspundere materială solidară pentru prejudiciul cauzat întreprinderii dacă acest prejudiciu a apărut ca rezultat al executării hotărârii consiliului de administraţie şi dacă această hotărâre a fost adoptată contrar normelor legale. Membrul consiliului de administraţie care a votat împotriva hotărârii prejudiciabile este scutit de repararea prejudiciului dacă opinia lui şi votul expus contra au fost fixate în procesul-verbal. Este absolvit de răspundere şi membrul consiliului de administraţie care nu a participat la şedinţă dacă, în decursul a 7 zile după ce a aflat sau trebuia să afle despre o asemenea hotărâre, a înmânat preşedintelui consiliului de

administraţie un protest scris. Membrul consiliului de administraţie poate fi absolvit de răspundere în timpul îndeplinirii obligaţiilor sale dacă a acţionat conform documentelor întreprinderii sau unei alte norme, a cărei autenticitate nu a putut fi pusă la îndoială, sau a acţionat în limitele unui risc normal de producţie sau de gestiune.

Membrii consiliului de administraţie se degrevează de obligaţiile lor la expirarea termenului pentru care au fost desemnaţi. Până la expirarea acestui termen, membrii se eliberează la cerere, precum şi în cazul în care au comis încălcări de legislaţie, s-a hotărât lichidarea întreprinderii, în alte cazuri prevăzute de legislaţie.

Managerul întreprinderii de stat. Administrator sau organ executiv al întreprinderii de stat este managerul, care gestionează persoana juridică în mod unipersonal. Dispoziţia art.2 alin.(1) din Legea nr.845/1992, care stipulează că *atribuţiile de antreprenor la întreprinderile de stat (municipale) le execută managerul – şef de întreprindere pe baza contractului încheiat cu acesta*, este vicioasă, deoarece calitatea de antreprenor (întreprinzător) o are însăşi întreprinderea de stat ca persoană juridică şi nu managerul (directorul) ei. Tot ceea ce face managerul desemnat de fondator este în numele şi pe seama întreprinderii de stat şi nu în nume propriu, aşa cum sugerează norma citată.

Două condiţii importante se impun managerului întreprinderii de stat: să-şi desfăşoare activitatea în limitele admise de contract şi să asigure întreprinderii beneficii.

Potrivit Legii nr.451/1994 cu privire la întreprinderea de stat şi contractului-tip dintre fondator şi managerul întreprinderii de stat, ultimul este abilitat:

- să conducă întreprinderea şi să asigure funcţionarea ei eficientă;
- să acţioneze fără procură în numele întreprinderii;
- să reprezinte interesele întreprinderii în relaţiile cu persoanele fizice şi juridice, precum şi cu organele justiţiei, acordând astfel de împuterniciri şi altor lucrători ai întreprinderii;

- să asigure executarea deciziilor fondatorului şi ale Consiliului de administraţie;

- să încheie contracte, să elibereze procuri, să deschidă conturi în bănci;

- să prezinte fondatorului (consiliului de administraţie) propuneri privind schimbarea componenţei, reconstrucţia, lărgirea, reutilarea tehnică a bunurilor transmise în gestiunea operativă a întreprinderii;

- să asigure folosirea eficientă şi reproducerea bunurilor primite în gestiune operativă;

- să poarte răspundere materială pentru neexecutarea sau executarea necorespunzătoare a obligaţiilor stabilite prin contract.

Prin contract, managerului i se pot atribui şi alte împuterniciri. O clauză importantă pentru contractul cu managerul este retribuirea muncii lui şi crearea de condiţii pentru activitate eficientă.

Patrimoniul întreprinderii de stat. Normele legale nu stabilesc o limită minimă sau maximă a mărimii capitalului social. De aceea, valoarea concretă a capitalului social se stabileşte prin statut. Modul de transmitere a bunurilor, cantitatea şi calitatea lor, precum şi de depunere a sumelor băneşti sînt prevăzute tot în statut ori într-un act separat, semnat de manager şi de fondator. Managerul întreprinderii este obligat să asigure activelor întreprinderii o valoare care să nu fie mai mică decât capitalul social.

Întreprinderea de stat nu este în drept să intre în componenţa uniunilor de întreprinderi, să participe cu bunurile sale la fondarea de întreprinderi private, să dea bunurile în arendă şi să investească beneficiul în alte state fără acordul fondatorului.

Patrimoniul întreprinderii de stat se formează din:

- depunerile materiale ale fondatorului (terenuri, alte fonduri fixe, fonduri circulante şi din alte valori corporale sau incorporale);

- beneficiul obţinut din activitatea de întreprinzător;

- cotele de amortizare;

- investiţiile capitale şi dotaţiile de la buget;

- credite şi alte surse legale.

Pierderile întreprinderii se recuperează din contul beneficiului rămas la dispoziţia întreprinderii, din contul capitalului de rezervă sau din dotaţii şi subvenţii.

Fondatorul este în drept să treacă bunurile de la o întreprindere de stat la o alta dacă acolo vor fi utilizate cu o mai mare eficienţă.

Răspunderea întreprinderii de stat. Întreprinderea de stat răspunde în faţa creditorilor săi cu toată averea pe care o are în gestiune. Fondatorul răspunde pentru obligaţiile întreprinderii numai în limita patrimoniului transmis până la data la care este declarată falită.

Întreprinderea nu răspunde pentru obligaţiile fondatorului.

5.2.4. Reorganizarea şi lichidarea întreprinderii de stat. Întreprinderea de stat poate fi reorganizată în o altă formă de întreprindere. În perioada anilor 1993-1996, un şir de întreprinderi de stat au fost transformate în întreprinderi de arendă şi în societăţi pe acţiuni.

Transformarea întreprinderilor de stat în societăţi pe acţiuni a fost utilizată pe larg la privatizarea patrimoniului de stat.

Întreprinderea de stat se dizolvă şi se lichidează după reguli generale, stipulate în C.civ. Dacă este dizolvată pentru cauză de insolvabilitate, întreprinderii i se aplică dispoziţiile Legii insolvabilităţii nr.632/2001.

5.3. Întreprinderea municipală

Întreprinderea municipală este o formă juridică de organizare a persoanelor juridice cu scop lucrativ fondate de unităţile administrativ-teritoriale.

La 1 decembrie 2005, în Registrul de stat al întreprinderilor erau înscrise 394 întreprinderi de stat, care aveau un capital social cumulativ de 1 491 934 496 lei.

Modul de constituire şi funcţionare a întreprinderii municipale este reglementat de dispoziţiile C.civ., ale legilor: cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi; privind administraţia publică locală, precum şi de dispoziţiile Regulamentului model al întreprinderii

municipale, aprobat prin Hotărîrea Guvernului nr. 387 din 6 iunie 1994.

5.3.1. Definiţie. Potrivit Regulamentului model al întreprinderii municipale, întreprinderea municipală este agent economic cu personalitate juridică, constituit în exclusivitate pe baza proprietăţii municipale, care, prin utilizarea ei efectivă, produce anumite tipuri de mărfuri (producţie), execută lucrări şi prestează servicii pentru satisfacerea cerinţelor fondatorului (unităţii administrativ-teritoriale) şi pentru realizarea intereselor sociale şi economice ale colectivului de muncă.

Întreprinderea municipală are următoarele caractere:

- este persoană juridică constituită de unitatea administrativ-teritorială;

- are patrimoniu care se formează din bunuri proprietate a unităţii administrativ-teritoriale, inclusiv din proprietatea ei publică (capitalul social al întreprinderii municipale este unitar şi aparţine integral unităţii administrativ-teritoriale);

- are drept de gestiune economică asupra bunurilor calificate ca fonduri fixe, primite de la fondator, adică le posedă şi le foloseşte la destinaţie, fără dreptul de a dispune de ele; poate să dea în arendă, să gajeze sau să dispună în alt mod de bunurile sale numai în temeiul hotărârii fondatorului;

- se constituie pentru a desfăşura, de regulă, activităţi de întreprinzător de interes public pentru unitatea administrativ-teritorială, ca persoană juridică însă, poate desfăşura şi alte activităţi neinterzise de lege;

- poartă răspundere cu întreg patrimoniul său pentru obligaţiile asumate; unitatea administrativ-teritorială, ca fondator al întreprinderii municipale, nu poartă răspundere pentru obligaţiile acesteia; excepţie face situaţia în care întreprinderea municipală a devenit insolvabilă din culpa fondatorului său şi, în acest caz, unitatea administrativ-teritorială *poartă răspundere subsidiară faţă de creditorii săi în măsura în care bunurile debitorului sunt insuficiente pentru executarea creanţelor.*

5.3.2. Constituirea întreprinderii municipale. Actele constitutive ale întreprinderii municipale sînt: hotărârea autorităţii publice locale competente şi statutul întreprinderii municipale.

Potrivit art.179 din C.civ., întreprinderea municipală se fondează şi se dotează de către autoritatea administraţiei publice locale. Potrivit dispoziţiilor Legii nr.123/2003 privind administraţia publică locală, dreptul de a constitui întreprinderi municipale îl au atât unităţile administrativ-teritoriale de nivelul întâi – sate (comune) şi oraşe (municipii) – cât şi cele de nivelul doi – raioane.

Hotărârea *privind fondarea întreprinderii municipale* se adoptă de către consiliul respectiv.

Conform Legii nr.123/2003 art.18 alin.(2) lit.r), consiliul local al unităţii administrativ-teritoriale de nivelul întâi decide, din oficiu sau la propunerea consiliului raional, asupra înfiinţării întreprinderii municipale de interes local, precum şi asupra bunurilor pe care le va da în gestiune economică întreprinderii municipale [Legea nr.123/2003 art.84 alin.(2)].

Conform aceleiaşi legi, art.11 alin.(1) lit.m), în competenţa unităţii administrativ-teritoriale de nivelul al doilea intră întreprinderile municipale de interes raional. Dreptul de a decide asupra înfiinţării întreprinderilor municipale de interes raional aparţine consiliului raional [art.49, alin.(1) lit. l) şi art.87]. Tot el decide asupra bunurilor pe care le va transmite în gestiune economică întreprinderii municipale [art.84 alin.(2)].

Potrivit Regulamentului model al întreprinderii municipale, statutul întreprinderii municipale, ca un al doilea act de constituire, se aprobă de către fondator. După cum am menţionat, fondator al întreprinderii municipale este unitatea administrativ-teritorială. Nici un act normativ nu prevede expres care dintre organele unităţii administrativ-teritoriale este competent să aprobe statutul: consiliul sau primarul (preşedintele raionului). Considerăm că hotărârea consiliului privind înfiinţarea întreprinderii municipale este una de principiu, adică se decide însuşi faptul constituirii, bunurile care urmează a fi transmise şi se desemnează conducătorul ei. Executarea

hotărârilor consiliului şi reprezentarea unităţii administrativ-teritoriale se asigură de către primar (art.34) şi, respectiv, de către preşedintele raionului (art.60) şi, în acest caz, dacă nu a fost aprobat de consiliu, statutul ar putea fi aprobat de primar sau de preşedintele raionului.

Statutul întreprinderii municipale va cuprinde aceleaşi clauze ca şi statutul întreprinderii de stat, cu precizările corespunzătoare. Astfel, potrivit pct.10 din Regulamentul model al întreprinderii municipale, în statutul întreprinderii municipale trebuie să se indice: denumirea hotărârii fondatorului privind aprobarea statutului întreprinderii, numărul şi data adoptării ei; denumirea, numărul şi data hotărârii autorităţii administraţiei publice locale privind aprobarea statutului întreprinderii (se scriu în colţul drept de sus al foii de titlu a statutului şi se confirmă prin semnătura olografă a şefului autorităţii administraţiei publice locale şi aplicarea ştampilei acestei autorităţi); denumirea (firma) întreprinderii şi sediul ei [în firmă se foloseşte cuvântul „municipal(ă)]"; scopurile şi genurile de activitate ale întreprinderii; mărimea şi componenţa patrimoniului, trecut din proprietatea municipiului respectiv la balanţa întreprinderii (capitalul social); modul de posesiune, folosinţă şi dispunere de bunurile transmise în capitalul social, schimbarea lui, sursele de formare a patrimoniului întreprinderii, modul de repartizare a venitului (beneficiului net) şi de acoperire a pierderilor; principiile de instituire şi activitate a organelor administrative şi de control ale întreprinderii, competenţele lor; modul de reorganizare şi lichidare a întreprinderii.

În statut pot fi incluse şi alte prevederi care nu contravin legislaţiei.

După cum s-a menţionat, în denumirea de firmă a întreprinderii vor figura în mod obligatoriu cuvintele „Întreprindere Municipală" şi o denumire ori o îmbinare de cuvinte care o vor face să se deosebească de alte persoane juridice. La statut, se va anexa lista bunurilor care se dau întreprinderii în gestiune.

Înregistrarea de stat a întreprinderii municipale se încredinţează, de regulă, persoanei desemnate în calitate de administrator (manager) al ei. Înregistrarea de stat se face în temeiul Legii nr.1265/2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor şi organizaţiilor. De la data înregistrării de stat, întreprinderea municipală obţine statut de persoană juridică şi îşi începe activitatea de întreprinzător.

5.3.3. Funcţionarea întreprinderii municipale. Întreprinderea municipală are aceeaşi structură organizatorică ca şi întreprinderea de stat, adică are fondator şi conducător. Dacă este necesar, fondatorul poate numi şi un consiliu director, care este un organ de conducere colegial.

Fondatorul întreprinderii municipale este unitatea administrativ-teritorială. Prin organele sale, fondatorul adoptă actele de constituire (hotărârea de fondare a întreprinderii municipale şi statutul) şi le modifică. Consiliul, la recomandarea primarului şi, respectiv, a preşedintelui de raion, desemnează conducătorul întreprinderii municipale şi încheie cu el contract.

Dreptul întreprinderii municipale şi, implicit, al managerului ei de a hotărî soarta juridică a bunurilor primite în gestiune economică este limitat de statut şi de contractul încheiat cu managerul.

Fondatorul exercită control asupra activităţii întreprinderii şi a conducătorului ei.

Conducătorul (managerul) întreprinderii municipale este numit şi revocat de către fondator. Între fondator şi conducător se încheie un contract, ca şi în cazul întreprinderii de stat.

Contractul-tip dintre fondatorul şi managerul întreprinderii de stat poate fi folosit şi în cazul întreprinderii municipale. Întrucât Regulamentul-model al întreprinderii municipale nu stabileşte drepturi, obligaţii, răspunderi pentru fondator şi conducător, ele trebuie fixate în contract.

Consiliul director. Regulamentul-model al întreprinderii municipale stabileşte şi posibilitatea desemnării unui consiliu al ei directoriu. Consiliul va fi desemnat numai în cazul în care statutul

stipulează funcţiile, competenţa, condiţiile de desemnare şi modul de funcţionare. În acest caz, fondatorul va trebui să aprobe şi un regulament special al consiliului întreprinderii municipale.

Patrimoniul întreprinderii. Fondatorul dă întreprinderii municipale în gestiune bunuri corporale şi incorporale, conform actului de transmitere, care se reflectă în balanţa autonomă a întreprinderii.

Majorarea capitalului social poate avea loc din cotele suplimentare ale fondatorului sau din beneficiul întreprinderii.

Înstrăinarea bunurilor întreprinderii municipale (imobile, utilaje, mijloace de transport, alte valori materiale) poate avea loc numai prin decizie a fondatorului.

5.3.4. Reorganizarea şi lichidarea întreprinderii municipale are loc în modul stabilit de C. civ.

Capitolul VI
STRUCTURILE ENDOGENE[86] ALE PERSOANEI JURIDICE

6.1. Dispoziţii generale

Anterior, a fost analizat modul de constituire, funcţionare şi încetare a persoanei juridice cu scop lucrativ în forma ei de organizare simplă, adică având un sediu unic. Sediul unic al persoanei juridice reduce substanţial capacitatea de exercitare a activităţii de întreprinzător propuse, limitând-o, de regulă, la locul în care este amplasată. În forma simplă de organizare, persoana juridică poate să-şi extindă afacerile prin deschiderea unor noi puncte de activitate atât în unitatea administrativ-teritorială în care îşi are sediul, cât şi în altele. Ea poate, fără respectarea formalităţilor de înregistrare, să deschidă magazine, secţii, ateliere, laboratoare etc. prin care să-şi desfăşoare activitatea de întreprinzător.

[86] Endogen - care ia naştere, care se datoreşte unor cauze din interiorul organismului.

Practica desfăşurării activităţii de întreprinzător a condus şi la elaborarea unor alte modalităţi de extindere a activităţii persoanei juridice în alte locuri din ţară şi în străinătate prin înfiinţarea de filiale, reprezentanţe sau persoane juridice dependente.

În cazul în care consideră utilă, din punct de vedere economic, înfiinţarea propriilor subdiviziuni[87] sau întreprinderi dependente, persoana juridică are dreptul să procedeze altfel, respectând anumite dispoziţii legale. Aceste subdiviziuni sau întreprinderi diferă după statutul lor juridic atribuit de legislaţie.

6.2. Filiala

Noţiune şi particularităţi. Filiala este definită ca *structură societară instituţionalizată, lipsită de patrimoniu şi personalitate juridică, care funcţionează independent, autonom şi durabil într-un sediu propriu şi căreia i se încredinţează, ca prelungire a capacităţii societăţii fondatoare, printr-un mandat specializat, îndeplinirea uneia sau mai multor categorii de operaţiuni ce fac parte din obiectul de activitate al societăţii*[88].

Filiala se constituie pentru extinderea activităţii de întreprinzător a persoanei juridice în alte spaţii geografice (unităţi administrativ-teritoriale) decât cel în care se află sediul. Ea poate să desfăşoare numai unele dintre genurile de activitate ale persoanei juridice fondatoare sau toate aceste genuri. Spre deosebire de un punct de activitate (magazin, depozit, atelier, laborator etc.), filiala dispune de o autonomie mai largă şi este instituţionalizată, adică înregistrată. Prin formare de filiale, persoana juridică îşi descentralizează activitatea, majorând randamentul angajaţilor şi

[87] Potrivit Codului fiscal, prin ***subdiviziune*** se înţelege unitatea structurală (filială, reprezentanţă, sucursală, secţie, magazin, depozit etc.) a întreprinderii, instituţiei, organizaţiei situată în afara locului acestora de reşedinţă principală, care exercită unele dintre atribuţiile lor de producere, păstrare, achiziţie, comercializare a mărfurilor şi/sau prestare a serviciilor, efectuare a lucrărilor.

[88] **Bîrsan, Corneliu; Dobrinoiu, Vasile** ş.a. *Op.cit.,* p. 170.

rentabilitatea patrimoniului dat în gestiune. S-a afirmat că filiala reprezintă şi o grupare a activităţii societăţii pe centre de profit[89].

Persoana juridică naţională nu poate fi obligată să deschidă filiale. Înfiinţarea de filiale este un drept, iar lipsa lor nu denotă că persoanei juridice i se interzice să activeze în alte unităţi administrativ-teritoriale.

Dreptul persoanei juridice de a constitui filiale în ţară şi peste hotarele ei este stipulat în C.civ. la art.102, în Legea nr.845/1997 la art.21, în unele legi speciale cum ar fi Legea nr.1134/1997 pentru societăţile pe acţiuni, Legea nr.1007/2002 pentru cooperativele de producţie, Legea nr.73/2001 pentru cooperativele de întreprinzători etc. Actul de constituire al persoanei juridice poate interzice sau condiţiona înfiinţarea de filiale.

Filiala se caracterizează prin următoarele:

- nu este persoană juridică [C.civ. art.102 alin.(2). Integrată organic în societatea fondatoare, filiala este o structură internă, o subdiviziune, un dezmembrământ al persoanei juridice, deosebindu-se totodată de alte forme de organizare internă (birouri, secţii, servicii etc.)[90], este o prelungire în teritoriu a societăţii-mamă având menirea de a produce şi comercializa mărfuri, de a presta servicii şi executa lucrări pentru clientelă în limitele obiectului de activitate al acesteia din urmă; este dependentă total, juridic şi patrimonial, de persoana juridică fondatoare. Dependenţa juridică se explică prin faptul că filiala se formează prin act de constituire aprobat de organul competent al persoanei juridice fondatoare, nu are denumire de firmă proprie, nu poate desfăşura alte activităţi decât cele ce fac obiectul de activitate al persoanei juridice fondatoare, conducătorul filialei este salariat al persoanei juridice fondatoare şi se desemnează

[89] **Cărpenaru, Stanciu; Predoiu, Cătălin; David, Sorin şi Pipera, Gheorghe.** *Societăţile comerciale. Reglementare, doctrină, jurisprudenţă.* Bucureşti, ALL BECK, 2002, p.126.

[90] **Vonica, Romul.** *Dreptul societăţilor comerciale.* Bucureşti, Lumina Lex, 2000, p.86.

de organul ei competent. *Dependenţa patrimonială* se manifestă prin faptul că, deşi patrimoniul filialei este distinct şi pentru el se poate întocmi un bilanţ separat, el se include în patrimoniul persoanei juridice şi, implicit, devine parte componentă a bilanţului acesteia. Înfiinţarea, modificarea şi încetarea activităţii filialei este o prerogativă a persoanei juridice.];

- este structură instituţionalizată [Potrivit art.15 din Legea nr.1265/2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor şi organizaţiilor, datele de identitate ale filialei (sediul şi denumirea) trebuie să fie înscrise în actul de constituire a persoanei juridice şi în Registrul de stat al întreprinderilor.];

- exercită o funcţie de mandat, cu sau fără reprezentare, în limitele împuternicirilor delegate;

- are ca scop dezvoltarea şi expansiunea activităţii de întreprinzător desfăşurată de persoană juridică, atât în localitatea unde îşi are sediul principal, cît şi în alte localităţi din ţară;

- dispune de sediu propriu, acesta însă având calitatea de sediu secundar al persoanei juridice fondatoare.

Pentru a se evita confuzii, este important de reţinut că noţiunii de *filială* din legislaţia Republicii Moldova corespunde noţiunea de *sucursală* din legislaţia României. În Legea română nr.31/1990 privind societăţile comerciale, filiala este definită ca o societate comercială cu personalitate juridică (art.42), pe când C. civ. al Republicii Moldova prevede că filiala nu este persoană juridică.

Persoanele juridice străine pot înregistra în Republica Moldova filiale cu personalitate juridică. Potrivit art.1597 din C.civ., statutul juridic al filialei persoanei juridice străine pe teritoriul Republicii Moldova este guvernat de legea naţională a Republicii Moldova.

Filiala se deosebeşte de reprezentanţă în principal prin faptul că desfăşoară unul sau mai multe genuri de activitate de întreprinzător ale persoanei juridice, pe când reprezentanţa nu este în drept să desfăşoare activităţi de întreprinzător. Filiala poate avea mandat cu sau fără reprezentare, pe când esenţa reprezentanţei

constă anume în a reprezenta interesele persoanei juridice tratând şi încheind contracte în numele şi pe contul ei.

Constituirea filialei. Dreptul de a constitui o filială îl are numai persoana juridică înscrisă în Registrul de stat al întreprinderilor.

Potrivit art.15 din Legea nr.1265/2000, filialele se înregistrează dacă, în documentele de constituire ale persoanei juridice fondatoare, se indică denumirea şi sediul lor. O dispoziţie legală care obligă societatea comercială să prevadă, în actul de constituire, filialele este inclusă şi în C.civ. la art.108 alin.(1) lit.i). Rezultă că deschiderea filialelor este o prerogativă a organului suprem al persoanei juridice, competent a completa actul de constituire în sensul indicării denumirii şi sediului acestora. Conform art.26 din Legea nr.1007/2002 cu privire la cooperativele de producţie şi art.42 din Legea nr.73/2001 cu privire la cooperativele de întreprinzător, asupra deschiderii şi închiderii filialelor, aprobării regulamentelor, desemnării şi eliberării conducătorilor acestora hotărăşte adunarea generală.

Actul de constituire al filialei este regulamentul acesteia, în care se indică:

a) denumirea persoanei juridice fondatoare;

b) denumirea filialei (de regulă, filiala poartă denumirea persoanei juridice fondatoare);

c) genurile de activitate ale ei;

d) sediul filialei;

e) patrimoniul transmis filialei;

f) împuternicirile administratorului filialei şi ale altor persoane cu funcţie de răspundere;

g) răspunderea filialei;

h) numărul contului (subcontului) bancar al filialei;

i) alte date necesare.

Regulamentul filialei se aprobă de administratorul persoanei juridice. Acesta desemnează conducătorul şi personalul filialei.

Înregistrarea filialei. Conform Legii nr.1265/2000, filiala persoanei juridice cu scop lucrativ se înregistrează la oficiul Camerei

Înregistrării de Stat în a cărui rază teritorială se află sediul filialei. Pentru înregistrare, se prezintă hotărârea privind completarea actului de constituire a persoanei juridice fondatoare, regulamentul filialei, aprobat de organul competent al persoanei juridice, ordinul de desemnare a conducătorului filialei şi actul lui de identitate, bonul de plată a taxei de înregistrare.

Înregistrarea se efectuează în modul şi în condiţiile prevăzute pentru înregistrarea întreprinderilor. Filialele înregistrate în Republica Moldova înfiinţate de persoane juridice naţionale, inclusiv de "întreprinderi rezidente cu investiţii străine[91]", nu sînt persoane juridice.

Deoarece nu dobândeşte personalitate juridică, filialei nu i se atribuie IDNO propriu, ci se înregistrează cu numărul de înregistrare al persoanei juridice fondatoare.

Legea nr.845 prevede expres, la art.21 alin.(4), că *filialele ... întreprinderilor statelor străine se înființează ca persoane juridice*. O normă similară există şi în Legea nr.81/2004 cu privire la investiţiile în activitatea de întreprinzător la art.19, conform căreia filiala persoanei juridice străine (nerezidente) înfiinţate pe teritoriul Republicii Moldova obţine statut de *întreprindere aparţinînd integral investitorilor străini de la data înregistrării lor* şi se înscrie în Registrul de stat al întreprinderilor, adică are statut de persoană juridică. În lipsa unui act normativ special care ar reglementa particularităţile de constituire şi funcţionare a filialelor unei persoane juridice străine, considerăm că, în Republica Moldova, acestea trebuie să aibă forma de societate cu răspundere limitată cu asociat unic ori de societate pe acţiuni cu acţionar unic. Prin urmare, ele vor constitui şi vor funcția similar întreprinderilor dependente.

Conducătorul filialei îşi exercită funcţiile în limitele stabilite de regulament, care poate stipula şi dreptul conducătorului de a

[91] *Legea nr.81/2004 cu privire la investiţiile în activitatea de întreprinzător*, art.19. În: „Monitorul Oficial al Republicii Moldova", 2004, nr.64-66.

reprezenta persoana juridică la încheierea unor anumite contracte. În alte legislaţii şi în doctrina străină, se afirmă că, fiind desemnat şi înscris în registrul de stat, conducătorul filialei apare ca un reprezentant al persoanei juridice şi este în drept să încheie fără procură în numele şi în contul acestei persoane acte juridice în limitele domeniilor de activitate prevăzute de regulamentul filialei. Considerăm că şi legislaţia noastră permite aceeaşi interpretare. Astfel, persoana juridică poate să fie reprezentată în raport cu terţii fără procură doar de administrator (C.civ. art.61). Acesta, la rândul său, poate delega împuternicirea de reprezentare către alte persoane, inclusiv conducătorului filialei, formulând-o în procură sau în regulamentul filialei. În regulament, împuternicirile de reprezentare trebuie formulate în limitele genurilor de activitate ale filialei. Regulamentul filialei, aprobat şi semnat de organul persoanei juridice fondatoare, este un act juridic din care rezultă împuternicirea de reprezentare, adică un act similar procurii. Esenţial este că, pentru a reprezenta persoana juridică în raport cu terţii în baza regulamentului, numele conducătorului de filială trebuie să fie înscris în Registrul de stat al întreprinderilor. Prin procură, conducătorului de filială îi pot fi delegate împuterniciri mai largi decât cele formulate în regulament.

Calitatea de conducător al filialei trebuie să o aibă un salariat al persoanei juridice fondatoare. Conducătorul organizează activitatea filialei în modul stabilit de regulament, repartizând atribuţiile între angajaţii, organizând evidenţa contabilă etc.

Funcţionarea filialei. Filiala desfăşoară numai activităţile delegate prin regulament.

Persoana juridică fondatoare care desfăşoară activităţi licenţiate este obligată, sub sancţiunea retragerii licenţei, să obţină de la organul de licenţiere o copie legalizată a licenţei.

Desfiinţarea filialei este prerogativa administratorului persoanei juridice adoptată din proprie iniţiativă sau la decizia organului ei suprem. Filiala poate să-şi încheie activitatea chiar până la radierea ei din registru.

Întotdeauna, dacă nu a fost radiată anterior, filiala va înceta să existe concomitent cu radierea persoanei juridice fondatoare.

6.3. Reprezentanţa (agenţia)

Dispoziţii generale. Reprezentarea este un raport juridic în al cărui temei o persoană, numită *reprezentant,* săvârşeşte acte juridice în numele unei alte persoane, numite *reprezentat,* iar consecinţele juridice ale acestor acte, dacă sînt săvârşite în limitele împuternicirilor acordate, apar nemijlocit pentru reprezentant.

Potrivit art.103 din C.civ., art.21 din Legea nr.845/1992, reprezentanţa este o subdiviziune separată a persoanei juridice, situată în altă parte, care apără şi reprezintă interesele persoanei juridice, încheie contracte în numele şi în contul ei.

Reprezentanţa, numită şi agenţie, se deosebeşte substanţial de filială, deoarece nu poate să practice activităţi de producere, de executare a lucrărilor şi de prestare a serviciilor pentru clientelă, aşa cum o face filiala sau persoana juridică fondatoare.

Reprezentanţa îndeplineşte, prin natura ei, o funcţie specializată, şi anume cea de intermediar între persoana juridică fondatoare şi terţele persoane care contractează cu ea.

Este important a distinge reprezentanţa ca subdiviziune a persoanei juridice de alte instituţii ale reprezentării, cum ar fi reprezentarea în baza contractului de mandat, de comision sau agenţie. Reprezentanţa ca subdiviziune a persoanei juridice se realizează prin persoane fizice care au calitatea de salariaţi ai persoanei juridice şi care primesc salariu de la angajator, pe când celelalte relaţii de reprezentare se fac de persoane fizice şi juridice, în bază de contracte civile sau comerciale, care primesc, de regulă, o remuneraţie.

Constituirea reprezentanţei. Reprezentanţa poate fi constituită în alte localităţi din ţară sau străinătate. Dreptul de a constitui o reprezentanţă îl are numai persoana juridică înscrisă în Registrul de stat al întreprinderilor.

Legea nr.1265/2000 prevede, la art.15, că înregistrarea reprezentanţelor se efectuează cu condiţia indicării, în documentele de constituire ale persoanei juridice fondatoare, a denumirii şi sediului lor. O dispoziţie legală care obligă societatea comercială să prevadă în actul de constituire filialele este inclusă şi în C.civ. la art.108 (alin.1) lit.i). Rezultă aşadar că deschiderea reprezentanţei este o prerogativă a organului suprem al persoanei juridice, competent de a completa actul de constituire în sensul indicării denumirii şi sediului reprezentanţelor persoanei juridice. Conform art.26 din Legea nr.1007/2002 cu privire la cooperativele de producţie şi art.42 din Legea nr.73/2001 cu privire la cooperativele de întreprinzător, asupra deschiderii şi închiderii reprezentanţelor, aprobării regulamentelor, desemnării şi eliberării conducătorilor lor decide adunarea generală.

Actul de constituire a reprezentanţei este regulamentul acesteia, în care se indică:

a) denumirea persoanei juridice fondatoare;

b) denumirea reprezentanţei (de regulă, reprezentanţa poartă denumirea persoanei juridice fondatoare, în care se conţine şi cuvântul *reprezentanţă*);

c) sediul reprezentanţei;

d) patrimoniul transmis reprezentanţei;

e) împuternicirile conducătorului reprezentanţei şi ale altor persoane cu funcţie de răspundere;

f) numărul contului (subcontului) bancar al reprezentanţei;

g) alte date necesare.

Regulamentul reprezentanţei se aprobă de administratorul persoanei juridice. Acesta desemnează conducătorul şi personalul reprezentanţei.

Înregistrarea reprezentanţei. Conform Legii nr.1265/2000, reprezentanţa persoanei juridice cu scop lucrativ se înregistrează la oficiul Camerei Înregistrării de Stat în a cărui rază teritorială se află sediul reprezentanţei. Pentru înregistrare, se prezintă hotărârea privind completarea actului de constituire a persoanei juridice

fondatoare, regulamentul reprezentanţei, aprobat de organul competent al persoanei juridice, ordinul de desemnare a conducătorului reprezentanţei şi actul lui de identitate, bonul de plată a taxei de înregistrare

Înregistrarea se efectuează în modul şi în condiţiile prevăzute pentru înregistrarea întreprinderilor. Reprezentanţele înregistrate în Republica Moldova înfiinţate de persoane juridice naţionale nu sînt persoane juridice.

Reprezentanţele se înregistrează cu IDNO persoanei juridice fondatoare.

Conducătorul reprezentanţei îşi exercită funcţiile în limitele stabilite de regulament. Activitatea conducătorului se rezumă, în principal, la negocierea şi semnarea unor anumite contracte în numele şi în contul persoanei juridice. Totodată, poate să facă cercetări de marcheting ori publicitate în favoarea persoanei juridice. Ca şi în cazul filialei, conducătorul reprezentanţei, considerăm noi, poate reprezenta persoana juridică în baza unui regulament, aprobat de administratorul persoanei juridice şi înregistrat la oficiul teritorial al Camerei Înregistrării de Stat, dacă numele conducătorului de reprezentanţă este înscris în Registrul de stat.

Calitatea de conducător al reprezentanţei trebuie să o aibă un salariat al persoanei juridice fondatoare. Conducătorul organizează activitatea reprezentanţei în modul stabilit de regulament, repartizând atribuţiile între angajaţi, organizând evidenţa contabilă etc.

Desfiinţarea reprezentanţei este, de asemenea, prerogativa administratorului persoanei juridice adoptată din proprie iniţiativă sau la decizia organului ei suprem. Reprezentanţa poate să-şi încheie activitatea chiar până la radierea ei din registru.

Întotdeauna, dacă nu a fost radiată anterior, reprezentanţa va înceta să existe concomitent cu radierea persoanei juridice fondatoare.

6.4. Societatea (persoană juridică) filială

Prin persoană juridică filială se înţelege starea de dependenţă a unei persoane juridice (întreprinderea-fiică) de o altă persoană juridică (întreprinderea-mamă) în care cea de-a doua deţine integral sau mai mult de jumătate din capitalul social sau din voturile primei societăţi.

În literatura juridică, societatea filială se defineşte ca *întreprindere organizată sub formă de societate comercială de sine stătătoare, cu personalitate juridică, dar dependentă din punct de vedere economic de societatea-mamă prin deţinerea de către aceasta din urmă a celei mai mari părţi din capital*[92].

În legislaţia Republicii Moldova, societatea filială este denumită şi *întreprindere în posesiune majoritară* (C.civ. art.118), *întreprindere dependentă* (art.119), *întreprindere afiliată* [Legea nr.1134/1997 art.9 alin.(3)], *sucursală* (Legea instituţiilor financiare nr.550/1995 art.3).

Din definiţie, rezultă că societatea filială este o persoană juridică, posedă un patrimoniu, dar este dependentă din punct de vedere economic. Unii autori[93] nu sînt de acord cu opinia că întreprinderea-fiică ar fi dependentă economic de întreprinderea-mamă, considerând că personalitatea juridică a celei dintâi îi conferă o independenţă juridică şi patrimonială totală de celelalte subiecte, în plus, are o voinţă proprie. Întreprinderea-mamă, în calitatea sa de asociat, influenţează prin vot formarea voinţei sociale a persoanei juridice şi, deoarece aceasta are majoritatea de voturi, influenţa este decisivă.

Societatea filială se poate constitui, de regulă, în formă de societate cu răspundere limitată sau de societate pe acţiuni. Nu este exclus că şi o societate în nume colectiv sau în comandită ar putea fi calificată în cazuri concrete ca o societate filială datorită faptului că, în anumite situaţii, hotărârile trebuie luate în unanimitate, raportul de dependenţă fiind mult afectat.

---

[92] **Căpăţînă, Octavian.** *Societăţile comerciale.* Bucureşti, Editura Lex, 1991, p. 53.

[93] Vezi: **Bârsan, Corneliu; Dobrinoiu, Vasile** ş.a. *Op. cit.,* p. 168.

În literatura juridică, se arată că raportul de dominaţie între întreprinderea-mamă şi întreprinderea-fiică poate fi direct şi indirect. Dominaţia directă se exercită atunci când întreprinderea-mamă deţine o parte majoritară în capitalul social al întreprinderii-fiică. Dominaţia indirectă are loc atunci când întreprinderea-mamă deţine o parte majoritară în capitalul unei alte întreprinderi-fiică prin alte întreprinderi-fiice.

Modul de constituire a întreprinderii-fiică este una obişnuită pentru forma juridică aleasă de fondator. La constituirea întreprinderii-fiică de o altă naţionalitate decât întreprinderea-mamă, se va ţine cont de legislaţia statului în care se constituie.

Întreprinderea-fiică poate lua naştere atât prin constituire, cât şi prin concentrare a majorităţii capitalului (de acţiuni sau părţi sociale) în timpul funcţionării sale.

Întreprinderea-fiică va constitui subiectul unei analize detaliate şi la capitolul *Concerne*.

Capitolul VII
SISTEME SOCIETARE. UNIUNILE DE PERSOANE JURIDICE, CONCERNELE, GRUPURILE FINANCIAR-INDUSTRIALE

7.1. Dispoziţii generale

Concentrarea capitalului şi expansiunea activităţii de întreprinzător pe teritoriul întregului stat şi chiar peste hotare se realizează în genere prin constituirea unor diverse sisteme care leagă reciproc persoanele juridice cu ajutorul unor mecanisme economice sau juridice, creând o situaţie de dependenţă şi subordonare. Aceste sisteme de persoane juridice, pe de o parte, fac activitatea de întreprinzător mai eficientă, iar pe de alta, duc la crearea unei poziţii de dominaţie sau chiar de monopol, influenţând negativ piaţa. Această din urmă cauză a servit drept temei pentru elaborarea unor acte normative speciale care să reglementeze statutul juridic al sistemelor de persoane juridice, să asigure protecţie concurenţei loiale, precum şi pentru elaborarea unor mecanisme de protecţie a creditorilor şi chiar a asociaţilor minoritari. În doctrina juridică, dar şi în legislaţiile străine, sistemele de persoane juridice poartă denumiri diferite: „grupuri de interes economic", „uniuni de persoane juridice", „uniuni de întreprinderi", „concerne", „holdinguri", „întreprinderi înrudite" „sisteme societare" etc. În ceea ce ne priveşte, vom opera cu noţiunea *sistem societar* ca un generic al celelaltor noţiuni ca specii.

Practica internaţională cunoaşte diferite tipuri de sisteme societare care funcţionează cu succes în statele cu economie avansată. Printre ele, am numi trusturile, sindicatele, grupurile industriale, financiare, de interes economic, societăţile transnaţionale etc.

Sistemul societar este definit ca *un ansamblu stabil şi durabil de structuri asociative legate juridic prin relaţii în al căror temei una dintre acestea*

dobândeşte şi exercită asupra celorlalte dominaţia, făcând să se manifeste unitatea de voinţă şi scopul comun[94].

Din definiţie, pot fi evidenţiate următoarele trăsături ale sistemului societar[95]:

- integralitatea (exprimă ideea de ansamblu, de întreg a tuturor componentelor sistemului);

- coerenţa (evidenţiază acţiunea concertată a tuturor structurilor pentru realizarea scopului comun);

- caracterul convenţional (relevă faptul că sistemul societar este rezultatul unei sau mai multor convenţii, încheiate spre a crea sau determina legături juridice care să unească componentele ansamblului potrivit unui scop comun);

- caracterul participativ-patrimonial (subliniază relaţia de dominare, potrivit căreia structura dominantă deţine direct sau indirect o participaţiune în capitalul social al societăţilor dominate ori societăţile dominate se obligă să întreţină o anumită perioadă societatea dominantă);

- caracterul ierarhic (reflectă ordonarea legăturilor juridice şi economice între structurile sistemului);

- caracterul stabil şi durabil (face ca situaţia sistemului societar să se deosebească de alte situaţii juridice de dependenţă care au caracter temporar sau aleator).

În legislaţia Republicii Moldova, sistemele societare reprezintă ansambluri de structuri economice, legate prin raporturi de o mare diversitate, care poartă denumiri diferite: uniune de persoane juridice (C.civ. art.104), uniune de cooperative de întreprinzător (Legea nr.73/2001 art.88-94), uniune de cooperative de producţie (Legea nr.1007/2002 art.55-61), uniuni de întreprinderi (Legea nr.845/1997 art.22), concerne (C.civ. art. 117-120), grup financiar industrial

---

[94] **Ţiclea, Alexandru; Bârsan, Corneliu; Toma, Mircea; Suceavă, Ion; Erdei, Virgil; Sticlaru, Mariana.** *Societăţile comerciale de la A la Z.* Vol.I. Bucureşti, 1999, Casa de edituri şi presă „Şansa" S.R.L., p. 503.

[95] Ibidem.

(Legea nr.1418/2000 cu privire la grupurile financiar-industriale), holdinguri (Regulamentul provizoriu cu privire la holdinguri, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.550/1994). O trăsătură comună a acestora, indiferent de formă şi denumire, este existenţa unei structuri dominante şi dominate (subordonate). Legătura de dominaţie poate fi una economică, adică participare directă sau indirectă la capitalul social (concern, holding), sau o legătură contractuală (uniune de persoane juridice).

7.2. Uniunea de persoane juridice – organizaţie necomercială

7.2.1. Definiţie. Principii generale. În sens larg, uniunea este o asociere (asociaţie) între două sau mai multe persoane, grupuri, societăţi, determinată de interese, revendicări, scopuri, comune[96].

În sens juridic, prin asociaţie se înţelege organizaţia necomercială constituită benevol de persoane fizice şi juridice asociate, în modul stabilit de lege, prin comunitate de interese, care nu contravin ordinii publice şi bunelor moravuri, pentru satisfacerea unor necesităţi nemateriale. Au calitatea de asociaţi în sensul C.civ. următoarele persoane juridice: asociaţiile obşteşti, asociaţiile religioase, partidele şi alte organizaţii social-politice, sindicatele, *uniunile de persoane juridice*, patronatele etc. (art.181). Aşadar, pornind de la dispoziţiile art.104 din C.civ., ale art.22 din Legea nr.845/1992, prin *uniune de persoane juridice* se înţelege *persoana juridică înfiinţată în scopul sporirii eficienţei şi coordonării activităţii lor economice, precum şi al reprezentării intereselor profesionale comune.* Uniunea include în calitate de asociat persoanele juridice ca subiecte distincte de drept, independent de faptul dacă sunt sau nu înrudite.

Persoanele juridice care participă la uniune delegă acesteia unele atribuţii, renunţând parţial la capacitatea lor de exerciţiu, suportă anumite cheltuieli legate de activitatea uniunii în proporţiile indicate în actul de constituire. Este important faptul că între

[96] *Dicţionar enciclopedic.* Chişinău, Cartier, 2000, p.996.

uniunea de persoane juridice ca subiect de drept şi membrii săi nu se săvârşesc operaţiuni ce privesc activităţile de întreprinzător, iar membrii nu sunt subordonaţi uniunii decât în limitele stabilite de actele de constituire. Mai mult, C.civ. prevede că, dacă asociaţii preconizează să înzestreze uniunea cu dreptul de a desfăşura activitate de întreprinzător, aceasta se va reorganiza în societate comercială sau în cooperativă de întreprinzător.

Uniunea de persoane juridice ca formă de organizare a persoanei juridice a fost utilizată la începutul anilor 90 ai secolului trecut, când, o dată cu reorganizarea aparatului de stat şi descentralizarea economiei, unele ministere, departamente şi asociaţii de producţie sau reorganizat în uniuni de întreprinderi. La momentul actual, uniunile de persoane juridice ca organizaţii necomerciale nu sunt atractive, deoarece legătura de subordonare dintre asociaţi şi întreprinderea dominantă se realizează prin participare la capital.

În literatura juridică, s-a afirmat că legislaţia Republicii Moldova nu reglementează statutul juridic al uniunilor de persoane juridice[97]. Considerăm totuşi că, în temeiul art.2 lit.b) din Legea nr.1125/2002 pentru punerea în aplicare a Codului civil al Republicii Moldova care prevede că „legile şi actele normative în vigoare se vor aplica în măsura în care nu contravin Codului civil," există anumite dispoziţii legale inaplicabile uniunilor. Aceste dispoziţii se conţin în Legea nr.845/1992, în Regulamentul societăţilor economice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.500 din 10 septembrie 1991, care se aplică în măsura în care nu contravin C.civ. În cazul în care dispoziţiile menţionate nu sunt satisfăcătoare, se poate apela prin analogie la dispoziţiile privind uniunile cooperativelor de întreprinzător sau uniunile cooperativelor de producţie.

În calitatea de organizaţii necomerciale, uniunile de persoane juridice, inclusiv cele de întreprinderi, ar putea, în temeiul art.187-188 din C.civ., să desfăşoare anumite activităţi economice, însă dispoziţia expresă din art.104 alin.(1) lipseşte uniunea de o astfel de

[97] **Calenic, A. B.** *Commercescoe pravo.* Chişinău, 2004, p.233.

posibilitate. Este important că uniunea nu poate desfăşura activităţi de întreprinzător şi, prin urmare, este lipsită de posibilitatea de a influenţa negativ piaţa prin acţiunile sale. Uniunea, în genere, are atribuţii nobile: poate elabora, moderniza şi promova acte normative, poate întreprinde măsuri de protecţie a membrilor săi împotriva acţiunilor de concurenţă neloială ce izvorăsc din comerţul internaţional (cerând aplicarea de măsuri antidumping, compensatorii etc.), poate acorda consultaţii pe diverse probleme, poate organiza instruirea şi perfecţionarea specialiştilor. Totodată, prin dispoziţia potrivit căreia uniunea ar putea coordona activitatea membrilor săi, poate deveni periculoasă liberei concurenţe.

7.2.2. Constituirea uniunii de persoane juridice. Conform art.104 din C.civ., persoanele juridice sunt în drept să creeze uniuni pentru a-şi coordona activitatea, a reprezenta şi apăra interesele comune. Legea nr.845/1992 reiterează, la art. 22, că, pentru a-şi coordona activitatea în crearea unor condiţii favorabile de realizare şi apărare a intereselor de producţie, tehnico-ştiinţifice, sociale şi altor interese comune, întreprinderile au dreptul să înfiinţeze societăţi sub formă de asociaţii, uniuni, concerne, care vor fi organizaţii necomerciale. Aceste dispoziţii, suplimentate de normele art.181, 186-191 din C.civ., creează fundamentul juridic pentru înfiinţarea uniunilor de persoane juridice cu scop lucrativ (întreprinderi). Considerăm că, prin dispoziţia art.189, potrivit căreia reglementarea juridică a constituirii, administrării şi reprezentării uniunilor de persoane juridice se stabileşte prin lege, legislativul s-a obligat să elaboreze un act care ar reglementa statutul juridic, inclusiv modul de constituire, funcţionare şi încetare a organizaţiilor necomerciale în genere sau cel puţin, în particular, a uniunilor de întreprinderi. Până atunci, urmează să ne conducem de dispoziţiile, deşi depăşite, ale pct.104-116 din Regulamentul societăţilor economice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.500 din 10 septembrie 1991.

Conform art.22 din Legea nr.845/1992, crearea şi desfăşurarea activităţii lor, au loc pe următoarele principii: a) intrarea benevolă a întreprinderilor în uniune şi ieşirea din uniune în condiţiile prevăzute

de contractul sau statutul ununii; b) respectarea legislaţiei antimonopol şi altor acte normative; c) organizarea pe bază de contract a raporturilor între întreprinderile care fac parte din uniune.

7.2.3. Fondatorii uniunii. Dreptul de a constitui uniuni de persoane juridice îl au numai persoanele juridice înscrise în modul stabilit în Registrul de stat.

La fondarea unei uniuni, pot participa persoane juridice din Republica Moldova şi din străinătate, indiferent de faptul dacă au scop lucrativ sau nu. Persoana juridică poate participa la înfiinţarea uniunii dacă actul său de constituire nu interzice ori nu condiţionează o astfel de participare, iar întreprinderea de stat poate participa doar cu acordul organului care reprezintă statul în această întreprindere.

7.2.4. Actele de constituire ale uniunii. Din coroborarea dispoziţiilor art. 62, 104, 186 din C.civ., art.22 din Legea nr.845/1992, pct.105 din Regulamentul societăţilor economice, rezultă că uniunea se constituie prin contract şi statut. Conţinutul contractului de constituire nu este expus în nici un act normativ, numai pct.105 din Regulamentul societăţilor economice prevede că documentele de constituire (contractul şi statutul) trebuie să conţină anumite clauze. Ar rezulta că şi contractul, şi statutul trebuie să aibă acelaşi conţinut.

Potrivit art.186 din C.civ., în statutul organizaţiei comerciale trebuie să se indice:

a) denumirea uniunii;

b) sediul;

c) denumirea, sediile, numerele de înregistrare ale persoanelor juridice asociate în uniune;

d) durata activităţii uniunii;

e) scopul uniunii şi obiectul ei de activitate;

f) condiţiile şi modul de admitere în uniune a unor alte persoane juridice, modul de retragere şi de excludere a asociaţilor;

g) modul de formare a patrimoniului, contribuţiile fondatorilor, cotizaţiile periodice ale membrilor uniunii, participarea la cheltuieli;

h) structura organizatorică a uniunii, modul de formare şi competenţa organelor ei;

i) numărul de voturi al fiecărui asociat persoană juridică, exercitarea acestui drept în cadrul adunării generale, modul de adoptare a deciziilor fără convocarea adunării generale;

j) modul şi condiţiile de reorganizare şi lichidare;

k) alte date necesare.

Actele constitutive trebuie să fie aprobate la adunarea fondatorilor şi semnate de conducătorii persoanelor juridice asociate.

7.2.5. Denumirea uniunii. Ca persoană juridică, uniunea trebuie să aibă denumire proprie. Aceasta va include unul dintre cuvintele: „asociaţie", „uniune" şi anumite litere sau cuvinte care ar individualiza uniunea în circuitul civil.

7.2.6. Formarea patrimoniului uniunii. Fondatorii trebuie să transmită active suficiente pentru realizarea scopului uniunii: coordonarea activităţii asociaţilor ei, reprezentarea şi apărarea drepturilor acestora. Pentru început, fondatorii pot transmite bani şi bunuri, ulterior, prin contribuţii (cotizaţii) periodice, vor asigura mai departe buna desfăşurare a activităţii uniunii.

Mărimea cotelor de participare la formarea patrimoniului uniunii şi modul de transmitere a acestora se stabilesc în actele de constituire. Dacă actul de constituire nu prevede altfel, cotele se prezumă a fi egale.

Membrii uniunii trebuie să se oblige şi la acoperirea datoriilor acumulate de uniune în legătură cu exercitarea activităţii sale.

7.2.7. Înregistrarea de stat a uniunii. Înregistrarea uniunii de persoane juridice se efectuează conform Legii nr.1265/2000 la Camera Înregistrării de Stat. O dată cu înregistrarea, uniunea dobândeşte personalitate juridică şi începe să activeze.

Modul de înregistrare a uniunii este similar celui de înregistrare a societăţilor comerciale.

Potrivit dispoziţiilor art.17 din Legea nr.1103/2000 cu privire la protecţia concurenţei, una dintre principalele funcţii ale Agenţiei Naţionale pentru Protecţia Concurenţei este exercitarea controlului asupra creării, extinderii sau fuzionării asociaţiilor de agenţi economici. Prin urmare, pentru înregistrarea uniunii de persoane juridice trebuie să se prezinte o autorizaţie, eliberată de Agenţia Naţională pentru Protecţia Concurenţei, ca dovadă că uniunea nu va afecta concurenţa.

7.2.8. Organele şi funcţionarea uniunii. Uniunea de persoane juridice îşi exercită capacitatea civilă în modul stabilit de legislaţie. Ea are organe proprii, similare celor ale societăţii cu răspundere limitată.

7.2.8.1. Organul decizional superior al uniunii este adunarea generală a membrilor ei. Fiecare persoană juridică membră a uniunii va fi reprezentată la adunarea generală de administrator sau de o persoană desemnată de acesta.

Adunarea generală a membrilor uniunii este împuternicită să adopte hotărâri în toate problemele ce vizează activitatea uniunii, inclusiv privind:

a) modificarea şi completarea actelor de constituire;

b) aprobarea dărilor de seamă şi a bilanţului anual;

c) alegerea şi revocarea membrilor organelor subordonate, inclusiv ai comitetului de conducere şi ai celui de control (revizorului sau comisiei de revizori);

d) aprobarea modului de remunerare a salariaţilor uniunii, inclusiv a membrilor comitetului de conducere şi a revizorului;

e) primirea şi excluderea asociaţilor;

f) tragerea la răspundere materială a membrilor comitetului de conducere şi a revizorului pentru daunele aduse uniunii;

g) alte chestiuni.

Dreptul de a convoca adunarea generală îl are comitetul de conducere şi membrii asociaţi care deţin împreună cel puţin 10 % din voturi.

Numărul de voturi al membrului uniunii în cadrul adunării generale, care depinde de cota deţinută în capitalul uniunii, trebuie să fie expres stipulat în statut. Dacă persoanele juridice nu au depus aporturi patrimoniale, iar statutul nu prevede un mod special de exprimare a votului, fiecare asociat persoană juridică are un vot.

Adunarea generală a membrilor uniunii se convoacă cel puţin o dată pe an şi este deliberativă dacă la ea asistă reprezentanţii membrilor care deţin ¾ din voturi.

Dacă problema de pe ordinea de zi pusă la vot priveşte coordonarea şi reprezentarea membrilor uniunii, fiecare participant are dreptul la un singur vot, iar dacă priveşte activitatea economică comună a întreprinderilor asociate, votul va fi exprimat proporţional cotei de participare la capitalul social.

Hotărârea adunării generale se adoptă, de regulă, cu o majoritate simplă de voturi. Dacă priveşte modificarea statutului, capitalului social, aprobarea dării de seamă şi a bilanţului anual, excluderea unui asociat, reorganizarea şi lichidarea uniunii sau determinarea obligaţiilor asociaţilor care conduc la schimbarea activităţii acestora, hotărârea se adoptă cu 3/4 de voturi.

Adunarea generală a membrilor uniunii este în drept să opereze modificări în ordinea de zi dacă asistă toţi reprezentanţii întreprinderilor asociate şi dacă ei votează pentru aceasta.

În cazul în care nu a întrunit numărul necesar de voturi, adunarea generală va fi convocată repetat într-un termen de cel mult două săptămâni şi va fi deliberativă indiferent de numărul de voturi întrunite.

Hotărârile ce ţin de competenţa adunării generale a asociaţilor uniunii pot fi adoptate şi fără prezenţa asociaţilor dacă statutul conţine prevederi în acest sens. Pentru a adopta astfel de hotărâri, comitetul de conducere expediază fiecărui membru persoană juridică proiectul de hotărâre împreună cu argumentarea respectivă. Administratorul membrului votează în scris şi expediază uniunii votul. În dependenţă de voturile exprimate, se adoptă ori nu

hotărârea. Rezultatul se aduce la cunoştinţă tuturor membrilor în termen de 8 zile de la data primirii ultimului vot.

Hotărârile adoptate de adunarea generală a uniunii în limitele competenţei sînt obligatorii pentru asociaţi. Cheltuielile de executare a hotărârilor adunării generale suportate de membrii uniunii sînt compensate de aceasta.

7.2.8.2. Organul executiv al uniunii. Ca orice persoană juridică, uniunea îşi exercită capacitatea prin administrator sau comitet de conducere, desemnat de adunarea generală a membrilor. Termenul pentru care a fost ales, atribuţiile, modul lor de exercitare şi modul de revocare se stabilesc în statut. Dacă uniunea are un comitet de conducere, acesta desemnează preşedintele, care va reprezenta uniunea de drept şi o va administra.

7.2.8.3. Organul de control al uniunii este comisia de revizie sau revizorul, ales de adunarea generală pe un termen de 5 ani.

Organul de control este în drept să ceară organului de conducere prezentarea tuturor documentelor necesare controlului, explicaţii din partea membrilor lui. Organul de control va verifica în mod obligatoriu datele din darea de seamă şi bilanţul anual şi, împreună cu o concluzie, le va prezenta adunării generale.

7.2.9. Patrimoniul uniunii. Patrimoniul transmis în calitate de aport sau de cotizaţie de către fondatori uniunii la constituire sau în timpul activităţii devine proprietatea ei şi se utilizează în scopurile stabilite de lege şi de statut.

7.2.10. Răspunderea uniunii şi asociaţilor. Uniunea răspunde cu toate activele sale pentru obligaţiile asumate nu şi pentru obligaţiile asociaţilor săi. Aceştia poartă răspundere subsidiară pentru obligaţiile uniunii, în limitele stabilite în actele de constituire.

7.2.11. Reorganizarea şi lichidarea uniunilor de persoane juridice se efectuează în modul stabilit de statut, cu respectarea dispoziţiilor C.civ. care prevăd modul de reorganizare şi lichidare a persoanelor juridice.

La lichidarea uniunii, în lipsa unor dispoziţii exprese, bunurile ei rămase după satisfacerea creanţelor pot fi repartizate între membri

conform dispoziţiilor art.97 alin.(2). Acestea stipulează că, în cazul dizolvării persoanei juridice nelucrative constituite pentru satisfacerea exclusivă a intereselor participanţilor săi, dacă actul constitutiv sau hotărârea adunării generale nu prevede persoanele care au dreptul la activele sale, de dreptul la patrimoniul rămas beneficiază toate persoanele având calitatea de participant la ea (de membru), între care activele se repartizează proporţional.

7.3. Uniunea cooperativelorde întreprinzători

7.3.1. Specificul statului juridic al uniunilor cooperativelor de întreprinzător este prevăzut în Legea nr. 73/2001 privind cooperativele de întreprinzător, la art.88-94. Astfel de uniuni se constituie în vederea coordonării activităţii cooperativelor, instruirii şi perfecţionării specialiştilor, atragerii investiţiilor, consultării şi informării membrilor uniunii, reprezentării şi apărării intereselor lor patrimoniale şi profesionale comune.

7.3.2. Constituirea. Fondator şi membru al uniunii cooperativelor de întreprinzător pot fi cooperativele de întreprinzători, alte uniuni de cooperative.

Denumirea uniunii de cooperative trebuie să conţină indicaţia „Uniunea Cooperativelor de Întreprinzător".

7.3.3. Formarea patrimoniului. Patrimoniul uniunii de cooperative se formează din cotizaţiile de constituire, de intrare şi cotizaţiile curente ale membrilor, din mijloacele provenite de la serviciile acordate de uniune, din subvenţii, dotaţii, donaţii şi sponsorizări, din credite şi împrumuturi, din alte bunuri procurate în conformitate cu legislaţia. Cotizaţiile în capitalul propriu al uniunii de cooperative se varsă numai în formă bănească.

7.3.4. Organele şi funcţionarea uniunii de cooperative.

7.3.4.1. Adunarea generală a membrilor uniunii. Organul suprem al uniunii cooperativelor de întreprinzător este adunarea generală a membrilor.

De competenţa exclusivă a adunării generale ţin:

a) modificarea şi completarea statutului uniunii de cooperative, aprobarea lui în versiune nouă;

b) aprobarea, modificarea şi completarea regulamentelor uniunii;

c) alegerea preşedintelui şi a altor membri ai consiliului uniunii, alegerea (desemnarea) membrilor comisiei de revizie a uniunii de cooperative;

d) primirea în rîndul membrilor uniunii de cooperative şi excluderea din ea;

e) aprobarea direcţiilor prioritare de activitate ale uniunii de cooperative, aprobarea bugetului, a statelor de personal şi a salariilor personalului uniunii;

f) aprobarea rapoartelor de activitate ale uniunii de cooperative şi ale organelor ei.

Adunarea generală este deliberativă dacă la ea participă cel puţin două treimi din reprezentanţii membrilor uniunii de cooperative. Numărul de voturi ale fiecărui membru şi modul de votare în cadrul adunării generale se stabilesc în statutul uniunii de cooperative.

Hotărârile adunării generale se adoptă cu majoritatea voturilor reprezentate la adunare, cu excepţia hotărârilor de lichidare sau reorganizare a uniunii, pentru a căror adoptare sînt necesare două treimi din voturile reprezentate la adunare.

7.3.4.2. Consiliul uniunii de cooperative, organ executiv al uniunii, format din membrii aleşi la adunarea generală, gestionează activitatea uniunii în perioada dintre adunările generale. Consiliul are un preşedinte, ales de membrii consiliului dacă actul de constituire nu prevede că preşedintele se alege la adunarea generală. Preşedintele reprezintă şi administrează uniunea de drept.

De competenţa consiliului ţin:

a) convocarea adunării generale a uniunii de cooperative;

b) prezentarea la adunarea generală a propunerilor privind intrarea sau excluderea din uniune;

c) prezentarea la adunarea generală a rapoartelor anuale privind activitatea uniunii de cooperative şi activitatea proprie;

d) alte atribuţii stabilite de statutul uniunii.

Şedinţele consiliului uniunii de cooperative se convoacă în funcţie de necesitate, cel puţin o dată în trimestru.

Şedinţa consiliului este deliberativă dacă la ea participă cel puţin jumătate din membri, inclusiv preşedintele consiliului.

Deciziile consiliului se adoptă cu votul majorităţii membrilor prezenţi.

Membrii consiliului nu pot fi membri ai comisiei de revizie a uniunii de cooperative.

7.3.4.3. Comisia de revizie a uniunii de cooperative exercită controlul asupra activităţii uniunii, asupra respectării legislaţiei, a statutului şi a regulamentelor ei şi se subordonează numai adunării generale a membrilor uniunii. În activitate, comisia de revizie se conduce de legislaţie, de statutul uniunii de cooperative şi de regulamentul său, prezintă anual raport de activitate adunării generale a membrilor uniunii de cooperative.

7.3.4.4. Încetarea calităţii de membru al uniunii de cooperative. Calitatea de membru al uniunii de cooperative încetează prin retragerea sau excluderea acestuia din uniune, precum şi prin lichidarea membrului uniunii sau a uniunii. Retragerea din uniune se face numai la sfârşitul anului financiar.

Membrii uniunii de cooperative nu dispun de dreptul asupra patrimoniului ei la încetarea calităţii de membru al uniunii sau la lichidarea acesteia.

7.3.4.5. Reorganizarea şi lichidarea uniunii de cooperative. Uniunea de cooperative se poate reorganiza prin fuziune, dezmembrare sau transformare.

În cazul dizolvării şi lichidării, patrimoniul uniunii de cooperative rămas după satisfacerea creanţelor se transmite cu titlu gratuit, de către comisia de lichidare, unei alte uniuni de cooperative, iar în caz de imposibilitate, unei organizaţii necomerciale ori autorităţi a administraţiei publice locale.

7.3.4.6. Particularităţile de constituire şi de funcţionare a uniunii cooperativelor de producţie. Uniunea cooperativelor de producţie se constituie şi funcţionează în temeiul Legii nr.1007/2002 cu privire la cooperativele de producţie art.55-61. Reglementările privind uniunile de cooperative din această lege au fost inspirate de Legea privind cooperativele de întreprinzător, din care cauză nu considerăm util a le repeta.

7.4. Concernul

7.4.1. Dispoziţii generale. Concernul, care este o creaţie a legislaţiei germane, formează raporturi de dependenţă între diferite persoane juridice: leagă întreprinderea dominantă de cele dominate, permiţând celei dintâi să dea directive celor dominate şi, astfel, să se manifeste interesul de grup[98].

Dispoziţiile art.117-120[99] din C.civ. al Republicii Moldova au ca scop crearea unui cadru juridic general pentru reglementarea fenomenului *întreprinderi afiliate*[100]. Fiind preluate incomplet din legea germană cu privire la societăţile pe acţiuni, articolele menţionate conţin definiţii imprecise. Prin urmare, fără o interpretare a lor teleologică şi sistematică nu va fi posibilă înlăturarea inadvertenţelor[101].

Din dispoziţiile art.120 al C.civ., rezultă: concernul reprezintă o unitate compusă din două sau mai multe întreprinderi[102] având „o conducere unică". Determinant pentru existenţa concernului este

---

[98] Bârsan, Corneliu; Dobrinoiu, Vasile ş.a. *Op.cit.,* p.194.

[99] Pentru înţelegerea profundă a reglementărilor privind concernul, vezi: **Buruiană, Oleg.** *Comentariul Codului civil al Republicii Moldova, art.117-120.* Chişinău, 2005, p.190-225.

[100] Idem, 2005, p.191.

[101] Ibidem.

[102] După cum s-a menţionat, termenul *întreprindere* este un generic pentru toate persoanele juridice cu scop lucrativ, precum şi pentru întreprinderea individuală. Deşi concernul ar putea include şi întreprinzătorii individuali (întreprinderi individuale), nu ne vom referi la aceste fenomene.

conducerea unică a unei sau mai multor întreprinderi. *Prin conducere unică a mai multor întreprinderi se înţelege conducerea armonizată a cel puţin unui segment de activitate a întreprinderilor concernului ca, de exemplu, producţia, desfacerea, planificarea, organizarea etc. În special, conducerea unică a finanţelor întreprinderilor este suficientă pentru existenţa unui concern*[103]. În funcţie de caracterul legăturilor dintre întreprinderea dominantă şi întreprinderile dominate, doctrina juridică şi cea economică împart concernele în două categorii: verticale (legate pe principii de subordonare) şi orizontale (legate pe principii de coordonare).

Problema pe care trebuie să o soluţioneze reglementările juridice ale concernelor este aceea de a pune mecanisme utile la dispoziţia persoanelor prejudiciabile de concern sau de întreprinderile concernului. De regulă, cei prejudiciaţi pot fi creditorii şi asociaţii minoritari.

7.4.2. Concernul vertical. Se consideră *vertical* concernul în care raporturile de dependenţă dintre întreprinderi îşi au originea într-o influenţă patrimonială generată de faptul că întreprinderea dominantă deţinea o fracţiune în capitalul social al unei alte întreprinderi (dominate). Pentru a fi concern, este necesar ca întreprinderea dominantă să aibă o influenţă patrimonială calificată, deţinând în capitalul celei de-a doua întreprinderi o participaţiune majoritară considerată ca fiind de control. O societate deţine controlul asupra unei alte societăţi dacă dispune permanent de vot decisiv la adoptarea hotărârilor şi dacă are posibilitatea să aleagă majoritatea administratorilor sau directorilor celei de a doua.

Deşi C.civ. nu operează cu noţiunea *concern vertical*, acesta este expres evidenţiat în art.120 alin.(3), prin care *se prezumă că întreprinderea dominantă formează cu întreprinderea dependentă un concern*. Explicând fenomenul de dependenţă la art.118, legiuitorul face uz de noţiunile de *întreprindere cu participaţiune majoritară* şi *întreprindere în participaţiune majoritară*. Astfel, întreprinderea se consideră cu participaţiune majoritară dacă deţine o parte socială de peste 50% (în

[103] **Buruiană, Oleg.** Op. cit., p.219.

cazul societăţilor cu răspundere limitată) sau majoritatea acţiunilor cu drept de vot în capitalul social al unei alte întreprinderi (numite *în posesiune majoritară*), sau, în aceasta din urmă, majoritatea voturilor[104].

Întreprinderea cu participaţiune majoritară este o întreprindere dominantă[105], iar întreprinderea în posesiune majoritară este o întreprindere dependentă[106]. În literatură, acest fenomen este explicat şi prin formula mai populară de *relaţie între întreprinderea-mamă şi întreprinderea-fiică*. Trebuie de reţinut că *întreprinderea cu participaţiune majoritară* nu este sinonimul noţiunii *întreprindere dominantă*. O întreprindere poate domina o altă întreprindere nu numai prin

[104] Relaţia de dominare poate fi explicată prin câteva exemple : a) dacă o societate pe acţiuni deţine într-o societate cu răspundere limitată o parte socială cu valoare mai mare de 50% din valoarea capitalului social, prima va fi o întreprindere cu participaţiune majoritară şi o întreprindere dominantă, iar cea de-a doua va fi o întreprindere în participaţiune majoritară şi o întreprindere dominată; b) dacă o societate cu răspundere limitată deţine într-o societate pe acţiuni mai mult de 50% din acţiunile cu drept de vot, prima va fi o întreprindere cu participaţiune majoritară şi o întreprindere dominantă, iar cea de-a doua va fi o întreprindere în participaţiune. Este necesar de a preciza că poziţia de control într-o societate pe acţiuni poate să o deţină şi o societate care deţine mai puţin de jumătate din capitalul social. Acesta este cazul în care societatea a emis acţiuni preferenţiale care nu dau dreptul de vot la adunările generale decât în cazuri excepţionale. De asemenea, dacă societatea deţine acţiuni de tezaur, controlul asupra societăţii poate fi exercitat şi de o societate care are mai mult de jumătate din acţiunile cu drept de vot aflate în circulaţie. Pot exista şi alte situaţii care, în realitate, asigură controlul direct asupra unei societăţi, deşi acţionarul nu deţine majoritatea în capitalul social.

[105] În Legea nr.1134/1997 art.9 alin.(3), în sens de întreprindere cu participaţiune majoritară se foloseşte sintagma «societate de bază».

[106] În Legea nr.1134/1997 art.9 alin.(3), în sens de întreprindere în posesiune majoritară se foloseşte sintagma «întreprindere afiliată ». La alin.(8), se prevede că «societatea pe acţiuni sau o altă societate comercială se consideră dependentă dacă o altă societate (cea de bază): a) a achiziţionat peste 25%, însă mai puţin decît un pachet de control, de acţiuni cu drept de vot (cote de participare) ale primei societăţi; şi b) nu a demonstrat că nu are posibilitatea de a influenţa considerabil asupra luării hotărîrilor de către prima societate.

deţinere directă a participaţiunilor la capitalul social sau a voturilor, dar şi prin deţinere indirectă, adică atunci când întreprinderea-mamă nu deţine de una singură majoritatea, ci împreună cu întreprinderea-fiică sau numai prin întreprinderea-fiică poate controla întreprinderea-nepoată, iar prin aceasta din urmă, şi întreprinderile-strănepoate etc.

Concernele verticale pot fi: a) contractuale; b) prin încorporare; c) de fapt;

7.4.2.1.Concernul vertical contractual. Este *concern vertical contractual* ansamblul de întreprinderi dominante şi dominate, în care, în afară de participarea majoritară la capitalul social, între întreprinderea dominantă şi întreprinderile dominate există şi un raport contractual care prevede subordonarea organului executiv al celor din urmă faţă de întreprinderea dominantă sau întreprinderea dominată se obligă să transmită venitul său întreprinderii dominante.

Între întreprinderea dominantă şi cea dominată există un raport contractual în cazul în care au semnat un act distinct (contract de administrare fiduciară) ori există o clauză expresă în actul de constituire al societăţii dominate. Pentru concernul vertical important este ca în contract sau clauza actului de constituire să se stipuleze explicit dreptul întreprinderii dominante de a da dispoziţii obligatorii întreprinderii dominate. În special, Legea nr.1134/1997 prevede, la art.9 alin.(4): *Societatea de bază* (întreprinderea mamă - *n.n.*) *este în drept să dea întreprinderii afiliate dispoziţii obligatorii numai în cazul în care aceasta este prevăzut de contractul de societate sau de statutul întreprinderii afiliate.*

Legea prevede şi anumite efecte pentru întreprinderea dominantă care dă întreprinderii dominate dispoziţii obligatorii generatoare de prejudiciu. În acest sens, se stipulează că *societatea de bază, având dreptul să dea întreprinderii afiliate dispoziţii obligatorii, răspunde* ***subvenţional***[107] *împreună cu întreprinderea afiliată pentru tranzacţiile*

[107] Considerăm că legiuitorul a utilizat greşit termenul *subvenţional*, trebuind să folosească corect termenul *subsidiar*.

încheiate de aceasta din urmă în vederea îndeplinirii unor astfel de dispoziţii. În caz de faliment al întreprinderii afiliate, ca urmare a îndeplinirii dispoziţiilor obligatorii ale societăţii de bază, aceasta din urmă răspunde ***subvenţional*** *pentru datoriile întreprinderii afiliate* [art.9 alin.(5)-(6)]. Dispoziţia art.118 alin.(3) din C.civ., de asemenea, prevede că *întreprinderea cu participaţiune majoritară răspunde subsidiar pentru obligaţiile întreprinderii în posesiune majoritară dacă ultima a devenit insolvabilă în urma executării dispoziţiilor date de întreprinderea cu participaţiune majoritară*.

7.4.2.2. Concern vertical prin încorporare. Art.120 alin.(2) din C.civ. prevede: *Se consideră că formează un concern ... întreprinderile dintre care una este integrată (încorporată) alteia*. În lipsa unor alte dispoziţii legale referitoare la integrarea sau încorporarea a două întreprinderi, pot fi utile explicaţiile făcute în *Comentariul la Codul civil*, de O. Buruiană, bazate pe practica germană, potrivit cărora *încorporarea presupune dobândirea tuturor participaţiunilor sau a unei participaţiuni de cel puţin 95% din capitalul social al întreprinderii ce urmează a fi încorporată*. Prin urmare, dacă o întreprindere cumulează toate fracţiunile din capitalul social al unei alte întreprinderi sau cel puţin 95% din capitalul ei social, aceste două întreprinderi constituie un concern prin încorporare.

În concernul prin încorporare, întreprinderea în posesiune majoritară, deşi este o persoană juridică de sine-stătătoare, voinţa ei juridică depinde în totalitate de voinţa asociatului majoritar, acesta având competenţa de a decide destinul societăţii afiliate. În acest caz, legiuitorul prezumă că, deşi actul de constituire nu conţine dreptul întreprinderii dominante de a da indicaţii obligatorii întreprinderii dominate, acestea pot fi date de administratorul întreprinderii dominante şi vor fi executate de administratorul întreprinderii dominate.

7.4.2.3. Concern vertical de fapt. Art.120 alin.(3) din C.civ. instituie prezumţia potrivit căreia întreprinderea dominantă, împreună cu întreprinderea dependentă, formează un concern, sub rezerva dovezii contrare. Altfel spus, întreprinderea dominantă, ea fiind şi întreprindere cu participaţiune majoritară şi având o influenţă decisivă asupra întreprinderii dominate (întreprinderii în posesiune

majoritară), formează de fapt un concern şi, pentru aceasta, nu mai este necesară nici o condiţie din cele stipulate la alin.(1) şi (2) ale aceluiaşi articol. Importanţa juridică a acestei prezumţii constă în aplicarea faţă de întreprinderea dominantă a consecinţelor art.118 alin.(3) din C.civ., adică a o trage la răspundere pentru obligaţiile întreprinderii dominate, prezumându-se o vină a primei pentru insuccesul celei de-a doua.

7.4.2.3. Formarea şi încetarea concernului vertical. Concernul vertical poate lua naştere fie prin constituirea de societate filială (cu asociat unic) sau întreprinderi în posesiune majoritară, fie prin concentrarea, de către o societate comercială, a participaţiunilor (acţiunilor) din capitalul social al altor societăţi, fie prin constituirea unei întreprinderi dominante de către asociaţii unor societăţi comerciale existente care transmit cu titlu de aport, la capitalul social al întreprinderii dominante, părţi sociale sau acţiuni deţinute de ei, asigurând astfel concentrarea majorităţii capitalului social şi dominaţia asupra societăţilor existente.

Concernul încetează o dată cu dispariţia relaţiei de dependenţă. Controlul dispare prin înstrăinarea voluntară sau forţată a unor participaţiuni din capitalul social al societăţilor dominate, prin reorganizarea, lichidarea întreprinderilor dominante sau dominate etc.

7.4.3. Concernul orizontal se consideră întemeiat pe principii de coordonare, ceea ce înseamnă că între întreprinderile lui nu există raport de dependenţă, bazat pe participare la capitalul social. Astfel, anumite întreprinderi independente din punct de vedere juridic şi economic convin, fie prin contract, sau să se comporte una faţă de alta astfel încât una sau mai multe întreprinderi să se subordoneze alteia.

Existenţa concernului orizontal se probează prin existenţa unui contract de societate civilă, unui contract de administrare fiduciară (concern orizontal contractual) sau prin faptul că o

persoană administrează mai multe întreprinderi (contract orizontal de fapt)[108].

Poate fi considerată concern orizontal contractual[109] şi uniunea de persoane juridice (uniunea de întreprinderi) constituită în temeiul art.104 din C.civ.

7.5. Grupa financiar-industrială

7.5.1. Dispoziţii generale. Potrivit Legii nr.1418/2000 cu privire la grupele financiar-industriale, se defineşte ca grupă financiar-industrială ansamblul de persoane juridice unite în baza unui contract prin care şi-au asociat, în întregime sau parţial, activele materiale şi nemateriale şi funcţionează, ca subiecte cu drepturi egale ale activităţii de întreprinzător, în scopul realizării proiectelor şi programelor de investiţie, orientate spre sporirea gradului de competitivitate a producţiei locale şi extinderea pieţelor de desfacere a mărfurilor şi serviciilor.

Grupa financiar-industrială presupune existenţa unei companii centrale, ca întreprindere dominantă, şi a unor membri, ca întreprinderi dominate.

Potrivit legii, *compania centrală a grupei financiar-industriale* este o persoană juridică sub forma de *societate pe acţiuni*, constituită de persoane juridice organizaţii comerciale sau necomerciale, care reprezintă interesele membrilor grupei şi este abilitată cu gestiunea afacerilor.

Membri ai grupei financiar-industriale pot fi persoane juridice organizaţii comerciale sau necomerciale, cu excepţia organizaţiilor obşteşti şi religioase, ce s-au asociat în baza contractului de constituire a grupei financiar-industriale.

---

[108] **Buruiană, Oleg.** *Op. cit.,* p.220.

[109] Este concern orizontal contractual Concernul „INMACOM", care uneşte mai multe societăţi comerciale în domeniul producerii materialelor de construcţie.

Principalul scop al grupei financiar-industriale este unirea eforturilor întreprinderilor care activează într-un domeniu complex pentru a produce mărfuri de calitate, a majora volumul producţiei şi a ridica eficienţa activităţii tuturor membrilor.

În grupa financiar-industrială este posibilă asocierea întreprinderilor cu diferite obiecte de activitate, însă care pot coopera sau ale căror procese tehnologice pot fi unite. Astfel, potrivit art.6 din Legea nr.1418/2000, printre membrii grupei financiar-industriale trebuie să fie organizaţii ce funcţionează în sfera producţiei de mărfuri şi prestării de servicii, precum şi bănci sau alte instituţii financiare. Important pentru o astfel de structură este coordonarea activităţii întreprinderilor care dobândesc, extrag sau produc materii prime şi a celor care fabrică anumite bunuri materiale, precum şi concentrarea, atragerea şi facilitarea administrării mijloacelor financiare.

Ca exemplu ar putea servi ideea de cooperare a întreprinderilor care activează în domeniul construcţiei de locuinţe, inclusiv cele care produc sau importă diverse materiale de construcţie (ciment, metal, cărămidă), întreprinderi de construcţii capitale, întreprinderi care asigură cu articole de finisare a clădirilor (uşi, ferestre, utilaje de încălzire autonomă etc.), precum şi instituţiile financiare care ar putea finanţa la timp toate operaţiunile, inclusiv cele de creditare a vânzării de apartamente.

Grupurile financiar-industriale pot fi concernele verticale, dacă în calitate de membri apar întreprinderi dominante şi întreprinderi dominate, concernele orizontale, dacă în calitate de membri apar numai întreprinderi independente din punct de vedere juridic şi economic, precum şi forma mixtă a acestor concerne, în care unele societăţi sunt interdependente, iar altele, absolut independente.

7.5.2. Constituirea grupei financiar-industriale. Grupa financiar-industrială se instituie prin: a) contract de constituire şi b) prin constituirea companiei centrale. Considerăm că modul de constituire a grupei şi structura ei organizatorică este neclară, legiuitorul urmând să le perfecţioneze. Neclaritatea este generată de existenţa

contractului de constituire care se prezumă a fi altceva decât cel al companiei centrale.

În opinia noastră, constituirea unei grupe financiar-industriale este posibilă numai prin fondarea unei companii centrale în formă de societate pe acţiuni. Actul de constituire al companiei centrale se elaborează şi se aprobă de administratorii persoanelor juridice care manifestă voinţa de a participa la fondarea grupei şi de a transmite cu titlu de aport anumite valori patrimoniale care vor asigura demararea activităţii şi buna funcţionare a companiei centrale şi, implicit, a întregii grupe.

*7.5.2.1. Membri fondatori ai grupei***.** Pot fi membri ai grupei financiar-industriale persoanele juridice cu orice tip de proprietate şi formă juridică de organizare, rezidente sau nerezidente în Republica Moldova, care au semnat contract de constituire. Membri ai grupei financiar-industriale trebuie să fie organizaţii ce funcţionează în sfera producţiei de mărfuri şi a serviciilor, bănci sau alte instituţii financiare.

Societăţile afiliate pot face parte din grupa financiar-industrială numai împreună cu societatea principală sau cu consimţământul ei. Societatea poate intra în grupa financiar-industrială singură sau împreună cu societăţile afiliate ei, inclusiv instituţii de investiţii, fonduri nestatale de pensii, organizaţii de asigurare, a căror participare este condiţionată de rolul lor în asigurarea procesului de investiţie în grupa financiar-industrială.

Întreprinderile de stat şi cele municipale care doresc să devină membre ale grupei financiar-industriale trebuie să aibă acordul expres al fondatorului.

7.5.2.2. Contractul de constituire al grupei financiar-industriale este un contract de societate civilă, semnat de administratorii persoanelor juridice fondatoare, care cuprinde clauzele prevăzute în Legea nr. 1418/2000 la art.7.

Contractul de constituire al grupei financiar-industriale intră în vigoare la data semnării de către persoanele abilitate.

7.5.2.3. Înregistrarea grupei. Pentru a constitui o grupă financiar-industrială, iniţiatorii elaborează o notă explicativă (Legea nr.1418 art.9) şi o argumentare tehnico-economică a oportunităţii constituirii (art.10), precum şi actul de constituire al companiei centrale, alte documente necesare, care vor fi supuse în mod obligatoriu unei expertize la Ministerul Economiei şi Comerţului.

În cazul în care expertiza este favorabilă, la Camera Înregistrării de Stat se prezintă toate actele pentru înregistrarea companiei centrale, inclusiv actele prevăzute de lege pentru societatea pe acţiuni şi cele prevăzute la art.11 din legea nominalizată.

În cazul în care nu există temeiurile stabilite la art.13 din lege, se va înregistra compania centrală a grupei financiar-industriale, care va dobândi personalitate juridică.

Potrivit art.18, atribuţiile companiei centrale a grupei financiar-industriale le poate exercita o bancă membru al grupei sau un alt membru. În acest caz, actele de constituire ale companiei centrale vor fi modificate şi completate, stipulându-se competenţele stabilite de lege pentru compania centrală.

7.5.3. Activitatea grupei financiar-industriale reprezintă activitatea membrilor ei, care se desfăşoară în conformitate cu contractul de constituire al grupei financiar-industriale şi cu proiectul de organizare a acesteia şi care este orientată spre obţinerea de beneficii.

În cazul şi în modurile stabilite de legislaţia fiscală, de contractul de constituire al grupei financiar-industriale, membrii ei pot fi recunoscuţi drept grupă de contribuabili consolidată, care pot ţine evidenţa, prezenta darea de seamă şi bilanţul ei consolidat.

Evidenţa, darea de seamă şi bilanţul consolidat al grupei financiar-industriale le ţine compania centrală, după forme stabilite.

Dările de seamă financiare şi statistice consolidate reflectă situaţia materială şi financiară a grupei financiar-industriale, rezultatele activităţii ei de investiţie.

Beneficiul grupei financiar-industriale reprezintă beneficiul consolidat al membrilor grupei. La întocmirea bilanţului consolidat, beneficiul se reflectă în bilanţul companiei centrale.

Modalitatea şi direcţiile de cheltuire a beneficiului sau de acoperire a pierderilor se stabilesc prin decizie a consiliului administratorilor grupei financiar-industriale dacă contractul de constituire a nu prevede altfel.

7.5.4. Lichidarea. Grupa financiar-industrială se consideră lichidată din momentul anulării certificatului de înregistrare şi radierii ei din Registrul de stat al grupelor financiar-industriale.

7.6. Holdingul

7.6.1. Dispoziţii generale. În literatura juridică, holdingul este definit ca societate sau persoană fizică ce deţine participarea majoritară a acţiunilor sau a părţilor sociale ale uneia sau ale mai multor societăţi ori care controlează componenţa consiliului de administraţie al altor societăţi.

Conform pct.2 din Regulamentul provizoriu cu privire la holdinguri, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.550/1994, este considerată holding întreprinderea în ale căror active intră pachetele de acţiuni (cote) de control ale altor întreprinderi şi care exercită controlul asupra acestor întreprinderi. Prin control asupra întreprinderii, în sensul acestui regulament, se înţelege participarea majoritară la capitalul social mai mare de 50 %, care permite adunării generale a asociaţilor să adopte hotărâri convenabile.

În Republica Moldova, se pot constitui holdinguri simple şi holdinguri mixte. Holdingul simplu, numit şi *holding financiar*, se ocupă în exclusivitate cu activitatea de control asupra întreprinderilor afiliate. Holdingul este mixt dacă, în afară de activitatea de control, efectuează şi alte operaţiuni, ca investiţiile, exploatarea industrială, sau dacă desfăşoară activitate de întreprinzător. În mare măsură, reglementarea juridică a holdingului este similară reglementărilor concernului vertical, care se conţin în C.civ.la art.117-120 şi în Legea nr.1134/1997 la art.9.

7.6.2. Constituirea holdingului. O societate comercială devine holding atunci când îşi creează o participare majoritară în capitalul social al unei alte societăţi comerciale. Poate fi realizată o participare majoritară prin înfiinţarea unei societăţi filiale, prin cumpărarea pachetului de acţiuni de control ori a părţilor sociale ce asigură deţinerea majorităţii capitalului social al unei societăţi care funcţionează. Holdingul poate avea orice formă juridică de organizare stabilită de legislaţie, iar întreprinderile fiici pot avea, de regulă, forma de societate pe acţiuni, de societate cu răspundere limitată, iar ca excepţie, şi forma de societate în nume colectiv sau de societate în comandită.

În opinia noastră, *holdingul este o stare de fapt a unei societăţi comerciale care dobândeşte o participare majoritară la capitalul social al unei alte societăţi, întreprinderi şi, în funcţie de acest fapt, nu se produc modificări esenţiale nici în activitatea de întreprinzător, nici în activitatea sa internă.* În acest caz, activele societăţii holding se constituie şi din acţiunile sau părţile sociale ale societăţilor dependente.

În *Dicţionarul juridic de comerţ exterior*, holdingul se defineşte ca societate constituită şi organizată exclusiv în scopul deţinerii stocului de acţiuni al unor alte societăţi, gestionând activitatea acestora, ori ca societate care este în poziţia de a controla ori influenţa conducerea unei sau mai multor societăţi, direcţionând politica lor economico-financiară, în virtutea faptului că deţine, total sau parţial, acţiunile acestora.

Legislaţia Republicii Moldova stabileşte anumite restricţii pentru întreprinderile holding. Holdingul poate avea o influenţă negativă asupra economiei naţionale dacă, direct sau indirect, controlează întreprinderi care deţin o situaţie dominantă sau chiar monopolul producerii sau comercializării unui anumit produs pe piaţa ţării, devenind astfel monopolist.

O altă restricţie, importantă în opinia noastră, este interdicţia stabilită întreprinderilor afiliate (fiice) de a deţine acţiunile întreprinderii-mamă, excluzându-se astfel posibilitatea creării de

capital fictiv. O interdicţie similară conţin şi art.118 alin.(2) din C.civ., art.9 alin.(10) din Legea nr.1134/1997.

Celelalte restricţii stabilite de regulament nu sînt importante, legislaţia în vigoare permiţând eludarea lor fără ca holdingul să poarte vreo responsabilitate.

Un holding poate crea holdinguri filiale, în al căror capital social va deţine majoritatea, influenţându-i direct activitatea, iar prin el şi activitatea întreprinderilor-fiică ale acestuia holding.

Majoritatea sistemelor de drept prevăd însă şi mijloace pentru a împiedica crearea relaţiilor de dependenţă cum ar fi: condiţionarea distribuirii acţiunilor privilegiate numai prin hotărâri ale adunării generale, luate cu majoritatea absolută, recunoaşterea posibilităţii de retragere a asociaţilor minoritari nemulţumiţi de legătura de dependenţă[110], repararea prejudiciului cauzat asociaţilor minoritari etc.

E de menţionat faptul că actuala reglementare a holdingurilor în Republica Moldova este contradictorie şi necesită îmbunătăţiri substanţiale.

7.7. Alte sisteme societare

În sistemele de drept ale altor state se întâlnesc astfel de uniuni cum ar fi trusturile, sindicatele, conglomeratele, întreprinderile multinaţionale (transnaţionale).

7.7.1. Trustul reprezintă o instituţie şi un concept juridic specifice dreptului anglo-american, având mai multe semnificaţii. Una dintre aceste semnificaţii, care ne interesează este *Trust company*.

Trust company reprezintă o societate înfiinţată special cu scopul de a prelua, accepta şi administra un patrimoniu care-i poate fi încredinţat legal, fără a dobîndi asupra lui drept de proprietate. O formă specifică de *Trust company* este *Voting Trust,* care reprezintă o

[110] **Gheorghiu, G.** *Despre concerne, societăţi de participaţiune, societăţi holding, societăţi cartelate*. Bucureşti, 1942: preluată din: **Bârsan, Corneliu ; Dobrinoiu, Vasile ş.a.** *Op. cit.*, p. 192.

înţelegere între un grup de acţionari ai unei societăţi (de regulă, aceştia deţinând majoritatea) şi un *trust company*, prin efectul căreia controlul şi administrarea portofoliului de acţiuni, incluzând şi dreptul de vot ori numai exercitarea dreptului de vot, sînt încredinţate, pe o anumită perioadă de timp, trustului. Acesta din urmă, fără a deveni proprietar al acţiunilor, îşi exercită dreptul de vot în cadrul adunărilor generale a acţionarilor, susţinând un program anumit de activitate al societăţii în cauză ori înaintându-şi propriul program societăţii, efectuează alte operaţiuni necesare, care permit societăţii să activeze eficient şi să obţină maximum de profit[111].

7.7.2. Sindicatul este o uniune de întreprinderi în care acestea îşi păstrează independenţa, cu excepţia desfacerii bunurilor produse. Având ca scop principal comercializarea mărfurilor, sindicatul poate înfiinţa un număr necesar de filiale ori de societăţi comerciale, care vând bunurile şi serviciile ce aparţin întreprinderilor asociate[112].

O formă de sindicat este şi cel financiar ori sindicatul de plasament.

Sindicatul financiar, numit şi *sindicat de emisiune* sau *de plasament*, se organizează, de regulă, sub forma unei societăţi în participaţie, în cadrul căreia banca garantă a sindicatului tratează cu societatea sau cu instituţia emitentă a acţiunilor sau obligaţiunilor, iar membrii sindicatului repartizează între ei beneficiile sau pierderile operaţiunilor de plasare potrivit clauzelor din contractul de constituire al sindicatului. Sindicatul poate avea însă ca obiect şi alte activităţi decât cele cu caracter financiar: apărarea intereselor investitorilor străini într-o societate mixtă, în calitatea lor de acţionari, în raporturile cu şi faţă de acţionarul din ţara gazdă a investiţiei, mai ales când acesta din urmă este un organ de stat ori

---

[111] **Bârsan, Corneliu; Dobrinoiu, Vasile ş.a.** *Op. cit.,* p. 192.

[112] **Кашинина, Т.В.** *Хозяйственные товарищества: правовое регулирование внутрифирменной деятельности.* Издательская группа ИНФРА. М - Кодекс, Moscova, 1995 г., с.79.

chiar statul în care se realizează investiţia[113]. Sindicatul financiar se transformă în sindicat de plasament când îşi asumă obligaţia de a supraveghea evoluţia pieţei financiare şi de a asigura plasarea progresivă a acţiunilor pentru a evita deprecierea cursului acestora[114].

7.7.3. Întreprinderea multinaţională este o societate care controlează în diverse ţări active industriale, comerciale, financiare şi pe care le coordonează unitar. Întreprinderea multinaţională se defineşte şi ca o mare întreprindere naţională care posedă controlul unor filiale din diferite ţări[115].

Capitolul VIII
REGLEMENTAREA JURIDICĂ A INVESTIŢIILOR, A MICILOR AFACERI ŞI A ACTIVITĂŢII DE ÎNTREPRINZĂTOR ÎN ZONELE ECONOMICE LIBERE

8.1. Reglementarea juridică a investiţiilor

8.1.1. Dispoziţii generale. Stimularea investiţiilor în economia ţării şi garantarea protecţiei lor constituie o necesitate imperioasă a timpului, sunt indispensabile relansării economiei şi creşterii bunăstării.

În temeiul Constituţiei Republicii Moldova, statul se angajează să *asigure inviolabilitatea investiţiilor persoanelor fizice şi juridice, inclusiv străine* [art.126 alin.2 lit.h)] şi să ocrotească pe teritoriu său proprietatea [art.127 alin.(1)], inclusiv a altor state, a organizaţiilor internaţionale, a cetăţenilor străini şi a apatrizilor [art.128 alin.(1)].

Dispoziţiile constituţionale privind garanţiile acordate investitorilor sunt dezvoltate şi detaliate în multe acte legislative şi acorduri internaţionale la care Republica Moldova este parte.

---

[113] Dicţionar juridic de comerţ exterior, p. 110.
[114] Idem, p. 169.
[115] **Bârsan, Corneliu; Dobrinoiu, Vasile ş.a.** *Op. cit.,* p. 195.

Investiţiile în ţara noastră sunt protejate prin normele juridice referitoare la proprietate (C.civ., Legea nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi, Legea nr.81/2004 cu privire la investiţiile în activitatea de întreprinzător).

Este imperios de menţionat că, o dată cu intrarea în vigoare a Legii nr.81/2004, s-a abrogat Legea nr.998/1992 cu privire la investiţiile străine, care însă ultraactivează (supraveţuieşte) şi în prezent. Astfel, potrivit art.43 din Legea nr.998/1992, investitorii străini şi întreprinderile cu investiţii străine erau garantaţi că, *în cazul adoptării unor noi acte legislative care vor schimba condiţiile de activitate ale întreprinderii cu investiţii străine înfiinţate până la adoptarea unor asemenea acte, întreprinderea respectivă, în termen de 10 ani de la data intrării în vigoare a noilor acte legislative, are dreptul să se conducă de legislaţia Republicii Moldova, în vigoare la data înfiinţării întreprinderii*. O dispoziţie similară a fost inclusă şi în Legea nr.81/2004 care, în art.25 alin.(2), prevede: *Investitorii străini care au efectuat investiţii şi au beneficiat de garanţii şi facilităţi în condiţiile Legii nr.998/1992 cu privire la investiţiile străine au dreptul să beneficieze în continuare de garanţiile şi facilităţile acordate de aceasta.*

Dacă, la adoptarea Legii nr.998/1992, legiuitorul şi-a propus scopul de a proteja investitorii străini şi a le acorda garanţii şi facilităţi suplimentare în raport cu investitorii naţionali, în prezent, legiuitorul a pus în vigoare o nouă lege care tratează în mod egal investitorii, indiferent de faptul dacă sunt străini ori autohtoni.

Creşterea volumului de investiţii în economie depinde de anumiţi factori, inclusiv de:

- posibilitatea realizării unor profituri mai mult decât satisfăcătoare;

- siguranţa investitorului contra exproprierii, naţionalizării ori altor factori care ar duce la pierderea capitalului plasat; asupra acestui factor influenţează situaţia politică internă (posibila schimbare a regimului politic) şi cea externă (conflictele armate, blocada economică etc);

- lipsa impedimentelor birocratice la plasarea capitalului în ţară, la administrarea lui şi dreptul de a transfera liber peste hotare beneficiile, precum şi de a retrage capitalul investit;

- stabilitatea legislaţiei şi aplicarea ei uniformă.

Deşi se afirmă că Republica Moldova reprezintă o piaţă relativ mică, fără interes pentru investiţiile de proporţii, considerăm că există premise pentru creştere economică, precum şi condiţii pentru a trezi interesul unor investitori. Situaţia economică este de aşa natură încât permite întreprinzătorilor să realizeze dobânzi mai mult decât satisfăcătoare. Dacă dobânzile la depozitele bancare ajung la 15% anual, în anumite sectoare ale economiei profiturile investitorilor sunt cu mult mai mari.

Legislaţia prevede garanţii sigure pentru investitori, iar pentru cei care fac investiţii ce depăşesc 250 000 şi 2 milioane de dolari S.U.A. se prevăd şi anumite facilităţi fiscale.

Totodată, am putea numi factorii negativi care pun în gardă investitorii şi care îi fac excesiv de prudenţi în plasarea capitalului:

- diferendul transnistrean, a cărui nesoluţionare creează premise pentru manifestări ale concurenţei neloiale şi condiţionează circuitul mărfurilor pe întreg teritoriul ţării;

- modificarea frecventă a legislaţiei;

- neîncrederea în instanţele judecătoreşti, provocată de aplicarea neuniformă a legislaţiei, precum şi de independenţa afectată a puterii judecătoreşti;

- presiunile puterii politice asupra unor investitori şi naţionalizarea unor întreprinderi privatizate (este cazul unor investitori din industria farmaceutică, servicii de transport, servicii hoteliere etc.).

8.1.2. Investitorii şi investiţiile. Calitatea de *investitor* o poate avea orice persoană fizică sau juridică căreia legea sau actul de constituire nu-i interzice să dispună de anumite valori patrimoniale pe care le afectează activităţii de întreprinzător pe teritoriul Republicii Moldova. Investitorii nu pot fi discriminaţi în funcţie de cetăţenie, domiciliu, reşedinţă, loc de înregistrare sau

de activitate, stat de origine etc. Lor li se acordă condiţii echitabile şi egale de activitate, care exclud aplicarea de măsuri discriminatorii, de natură să împiedice dirijarea, operarea, întreţinerea, folosirea, fructificarea, achiziţionarea, extinderea sau dispunerea de investiţiile lor. O excepţie prevăzută expres în legislaţie care ar putea fi calificată drept discriminare o găsim la art.22 din Legea nr.81/2004, potrivit căreia investitorii străini nu pot avea în proprietate *terenuri cu destinaţie agricolă şi terenuri din fondul silvic pentru a desfăşura activitate de întreprinzător*.

Prin *investiţie*[116], în sensul Legii nr.81/2004, se înţelege *totalitatea de bunuri (active) depuse în activitatea de întreprinzător pe teritoriul Republicii Moldova ... pentru a se obţine venit*.

Se consideră efectuată investiţia în una din formele prevăzute la art.4 din Legea nr.81/2004. Cele mai frecvente forme de investiţii făcute în activitatea de întreprinzător de către persoanele fizice şi persoanele juridice naţionale şi străine este aportul în numerar şi în natură la capitalul social al societăţilor comerciale transmis la constituirea societăţii sau la majorarea capitalului social. Deseori, este întâlnită şi sub forma de procurare a participaţiunilor la capitalul social al unor societăţi comerciale existente. Această formă de investiţie se întâlneşte în special la procurarea acţiunilor, emise de societăţile pe acţiuni, care circulă pe piaţa secundară. Persoanele fizice şi persoanele juridice care fac investiţii cu mijloace băneşti pot folosi numai moneda naţională, iar investitorii străini, orice altă monedă considerată valută convertibilă.

Legea prevede ca forme de investiţii şi:

[116] Când cumpără o casă, o vilă, un automobil etc., persoana fizică face de asemenea o investiţie, care însă nu cade sub incidenţa Legii nr.81/2004. Sub incidenţa acestei legi nu cad nici bunurile imobile, nici alte active procurate, pentru realizarea scopurilor sale ideale, de către o organizaţie necomercială, care nu desfăşoară activitate de întreprinzător.

- drepturile de proprietate asupra bunurilor mobile şi imobile amplasate pe teritoriul Republicii Moldova;

- drepturile ce derivă din licenţe sau autorizaţii;

- drepturile ce rezultă din contractele de concesiune;

- drepturile de proprietate intelectuală: dreptul asupra obiectelor de proprietate industrială (brevete de invenţii, modele de utilitate, mărci de produs şi mărci de serviciu, denumiri de firmă, denumiri de origine ale produselor, desene şi modele industriale, brevete pentru soiuri de plante, topografii ale circuitelor integrate), dreptul de autor şi drepturile conexe, secretul comercial (know-how), goodwill-ul;

- drepturile de creanţe monetare ce rezultă din anumite contracte, inclusiv din obligaţiuni ca valori mobiliare sau din alte forme de obligaţiuni cu valoare economică şi financiară etc.

Venitul obţinut din investiţiile făcute în activitatea de întreprinzător pe teritoriul Republicii Moldova se consideră investiţie dacă este reinvestit.

Forma investiţiei iniţiale şi modificarea sa ulterioară nu afectează caracterul ei de investiţie.

Întru respectarea principiilor constituţionale privind libertatea activităţii de întreprinzător şi inviolabilitatea investiţiilor, legiuitorul proclamă că investiţiile pot fi plasate pe întreg teritoriul Republicii Moldova şi în toate domeniile activităţii de întreprinzător dacă nu afectează *interesele securităţii naţionale, prevederile legislaţiei antimonopol, normele de protecţie a mediului, de ocrotire a sănătăţii populaţiei şi ordinea publică.*

8.1.3. Garanţii pentru investitori. *Garanţiile de stat pentru investitori.* Pentru investitori o importanţă deosebită o are siguranţa păstrării capitalului plasat, posibilitatea operării cu el, precum şi previzibilitatea modificării legislaţiei. În lipsa unei astfel de siguranţe, investitorii preferă să-şi plaseze capitalul în alte ţări.

Legea nr.81/2004 stabileşte, pentru investitori, garanţii privind:

- modificarea legislaţiei [Potrivit art.7, actele legislative şi normative care pot afecta în mod direct sau indirect investiţiile se

dau publicităţii în conformitate cu legislaţia în vigoare. Pornind de la principiul neretroactivităţii legii, nici o normă juridică care afectează negativ investiţia nu poate avea valoare juridică decât din data publicării. Mai mult, *autorităţile publice sînt obligate să răspundă oricăror adresări şi să furnizeze, la cererea oricărui investitor, informaţii privind investiţiile sau orice altă informaţie care afectează investiţiile şi activitatea investiţională pe teritoriul Republicii Moldova.*];

- exproprierea [Potrivit art.10, investiţiile nu pot fi expropriate ori supuse unor măsuri cu efect similar care privează, în mod direct sau indirect, investitorul de titlul de proprietate sau de controlul asupra investiţiei. Cu toate acestea, activitatea investitorului sau investiţia poate fi întreruptă silit dacă întruneşte cumulativ următoarele condiţii: a) întreruperea operează din motive de utilitate publică; b) întreruperea nu este discriminatorie; c) întreruperea se efectuează cu o dreaptă şi prealabilă despăgubire.] ;

- repararea prejudiciului, inclusiv a profitului ratat (art.11) [Investitorul, ca orice persoană privată, are dreptul la reparaţia prejudiciului suportat dacă acesta a rezultat din acţiunile nelegitime ale autorităţii publice, sunt o consecinţă a emiterii unor acte ale autorităţilor publice, sunt o consecinţă a neîndeplinirii ori a îndeplinirii necorespunzătoare de către o autoritate sau persoană cu funcţie de răspundere a obligaţiilor faţă de investitor. Repararea prejudiciului se face din contul autorităţii publice vinovate şi este echivalentă întinderii reale a prejudiciului la momentul survenirii. Despăgubirea se plăteşte investitorului în moneda în care a fost efectuată investiţia sau în orice altă valută convertibilă. În caz de prejudiciu, investitorul poate face uz şi de dispoziţiile art.1404 din C.civ.];

- libera utilizarea a bunurilor, inclusiv a banilor obţinuţi din investiţie străină [Investitorii străini au dreptul, în temeiul art.21, să dispună liber de mijloacele băneşti şi de alte bunuri obţinute din investiţia făcută în Republica Moldova, cu condiţia onorării obligaţiilor fiscale. Legiuitorul prevede expres că investitorul străin poate dispune în special de: a) profiturile, dobânzile, dividendele şi

alte venituri curente; b) sumele obţinute în bază de contract, inclusiv împrumuturile rambursate şi dobânzile aferente; c) redevenţele, încasările şi alte sume, provenite din drepturile de proprietate intelectuală prevăzute la art.4 alin.(1) lit.f); d) compensaţiile (despăgubirile) prevăzute de legislaţia în vigoare a Republicii Moldova, inclusiv de legea nominalizată; e) sumele care se plătesc în urma soluţionării unui litigiu; f) salariile şi onorariile personalului angajat din străinătate căruia i se încredinţează să lucreze în legătură cu investiţiile făcute pe teritoriul Republicii Moldova, în mărimea şi în modul stabilit de legislaţia Republicii Moldova; g) sumele şi obiectele care constituie investiţie obţinute sau rămase după dizolvarea întreprinderii; h) sumele obţinute de investitor din vânzarea sau exproprierea investiţiilor.].

8.1.4. Facilităţile pentru investitori. Potrivit art.13 din Legea nr.81/2004, investitorilor li se acordă facilităţi ***vamale*** şi ***fiscale*** în conformitate cu legislaţia vamală şi fiscală a Republicii Moldova.

8.1.4.1. Facilităţile vamale. Potrivit art.28 din *Legea nr. 1380/1997 cu privire la tariful vamal*[117]*, la momentul scrierii prezentei lucrări erau scutite de plata taxei vamale şi următoarele tipuri de investiţii:*

- activele materiale a căror valoare depăşeşte 1000 de lei pentru o unitate şi al căror termen de exploatare depăşeşte un an, plasate în capitalul social al agentului economic;

- mărfurile importate cu scopul efectuării de investiţii capitale în cadrul şi în condiţiile Acordului de investiţii "Cu privire la Portul Internaţional Liber «Giurgiuleşti»";

- produsele petroliere importate în cadrul şi în condiţiile Acordului de investiţii "Cu privire la Portul Internaţional Liber «Giurgiuleşti»", destinate comercializării prin unităţile de comercializare a produselor petroliere stabilite în acordul menţionat;

- bunurile mobile a căror valoare depăşeşte 1000 de lei şi a căror durată de funcţionare este mai mare de un an, importate de întreprinderile ce desfăşoară activitatea de leasing, în scopul onorării

[117] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1998, nr. 40-41, art. 286.

obligaţiilor contractuale ale acestora, rezultate din contractele de leasing încheiate cu persoane fizice sau juridice din Republica Moldova.

În funcţie de forma investiţiei, pot fi considerate ca fiind scutite de taxele vamale şi alte bunuri evidenţiate în dispoziţia articolului 28.

8.1.4.2. Facilităţile fiscale. Potrivit art.49/2 din Codul fiscal nr.1163/1997, unor societăţi comerciale şi societăţi cooperatiste li se acordă facilităţi fiscale. Astfel: societăţile care s-au constituit cu un capital social de cel puţin 250 de mii de dolari S.U.A. sau echivalentul în lei a acestei sume, precum şi cele care au majorat capitalul social cu aporturi în lei sau în natură de aceeaşi valoare *se scutesc, după prezentarea primei declaraţii cu privire la impozitul pe venit cu înregistrarea venitului impozabil după constituirea sau majorarea capitalului social, de plata impozitului pe venit în mărime de 50% pe parcursul a 5 ani consecutivi, începînd cu perioada fiscală în care cu organul fiscal a fost încheiat acordul de scutire de impozit, în conformitate cu regulamentul aprobat de Ministerul Finanţelor în comun cu Ministerul Economiei;*

- societăţile care s-au constituit cu un capital social de cel puţin 2 milioane de dolari S.U.A. sau echivalentul în lei al acestei sume, precum şi cele care au majorat capitalul social cu aporturi în lei sau în numerar de aceeaşi valoare se scutesc, după prezentarea primei declaraţii cu privire la impozitul pe venit cu înregistrarea venitului impozabil după constituirea sau majorarea capitalului social, de plata impozitului pe venit pe parcursul a 3 ani consecutivi, începînd cu perioada fiscală în care cu organul fiscal a fost încheiat acordul de scutire de impozit, în conformitate cu regulamentul aprobat de Ministerul Finanţelor în comun cu Ministerul Economiei.

Facilităţile prevăzute pentru societăţile care s-au constituit cu un capital social echivalent cu cel puţin 280 000 dolari SUA şi, respectiv, 2 milioane de dolari SUA sau care şi-au majorat cu aceste sume capitalul social vor beneficia de facilităţile menţionate anterior numai dacă: a) nu au beneficiat anterior şi nu beneficiază la moment de facilităţile fiscale acordate investitorilor în baza art.49/2 din

Codul fiscal; b) nu au beneficiat şi/sau nu beneficiază de facilităţile prevăzute pentru agenţii micului business în baza art.49 alin.(1)[118] şi (13)[119], au onorat integral, la momentul acordării facilităţilor fiscale,

---

[118] (1) Au dreptul la scutire integrală de plata impozitului pe venit pe un termen de trei perioade fiscale:

a) agenţii economici al căror număr mediu anual de salariaţi nu depăşeşte 19 persoane, iar suma anuală a veniturilor din vînzări, inclusiv a serviciilor prestate, nu depăşeşte 3.000.000 de lei, indiferent de forma juridică de organizare şi genul de activitate;

b) gospodăriile ţărăneşti (de fermier) create în conformitate cu Legea nr.1353-XIV din 3 noiembrie 2000 privind gospodăriile ţărăneşti (de fermier);

c) cooperativele agricole de prestări servicii ce corespund cerinţelor art.87 din Legea nr.73-XV din 12 aprilie 2001 privind cooperativele de întreprinzător, cu condiţia livrării (prestării) a cel puţin 75% din volumul total al producţiei (serviciilor) proprii către membrii săi şi/sau procurării (beneficierii) de la membrii săi a (de) cel puţin 75% din volumul total al producţiei procurate (serviciilor prestate) de cooperativă.

[119] (13) Impozitarea rezidenţilor zonelor economice libere are următoarele particularităţi:

a) impozitul pe venitul rezidenţilor obţinut de la exportul mărfurilor (serviciilor) originare din zona economică liberă în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova se percepe în proporţie de 50% din cota stabilită în Republica Moldova;

b) impozitul pe venitul rezidenţilor obţinut din activitatea desfăşurată în zona economică liberă, cu excepţia activităţii consemnate la lit.a), se percepe în proporţie de 75% din cota stabilită în Republica Moldova;

c) rezidenţii care au investit în fondurile fixe ale întreprinderilor lor şi/sau în dezvoltarea infrastructurii zonei economice libere un capital echivalent cu cel puţin un milion de dolari S.U.A. sînt scutiţi de plata impozitului pe venitul obţinut de la exportul mărfurilor (serviciilor) originare din zona economică liberă în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova pe o perioadă de 3 ani, începînd cu trimestrul imediat următor trimestrului în care a fost atins volumul de investiţii indicat;

d) rezidenţii care au investit în fondurile fixe ale întreprinderilor lor şi/sau în dezvoltarea infrastructurii zonei economice libere un capital echivalent cu cel puţin 5 milioane dolari S.U.A. sînt scutiţi de plata impozitului pe venitul obţinut de la exportul mărfurilor (serviciilor) originare din zona economică liberă în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova pe o perioadă de 5 ani,

obligaţiile fiscale şi au efectuat pe deplin plăţi la bugetul public naţional, onorează regulat obligaţiile fiscale, pe parcursul întregii perioade de beneficiere de facilităţi. Întârzierea efectuării plăţii integrale la bugetul public naţional a obligaţiilor fiscale şi altor obligaţii declarate, precum şi a celor calculate în urma unui control, nu va depăşi 30 de zile calendaristice; d) pentru perioada în care contribuabilul beneficiază de scutire la plata impozitului, cel puţin 80% din suma impozitului pe venit, calculată şi nevărsată la buget, se investesc în dezvoltarea producţiei (lucrărilor, serviciilor) proprii sau în programe de stat, în alte programe de dezvoltare a economiei naţionale;

Societăţilor comerciale, inclusiv întreprinderilor cu investiţii străine, al căror termen de acţiune a facilităţilor fiscale acordate în baza art.49/2, alin.(1) şi (2) din Codul fiscal a expirat, li se pot acorda facilităţi suplimentare, care constau în scutirea de plata impozitului prin reducerea venitului impozabil cu o sumă ce constituie 50% din valoarea de intrare (valoarea de procurare sau valoarea istorică) a activelor materiale pe termen lung (cu excepţia autoturismelor, a mobilei pentru oficiu şi a activelor cu destinaţie generală de gospodărire), inclusiv activele materiale pe termen lung procurate în baza contractului de leasing financiar, dar nu mai mult de suma venitului impozabil, cu condiţia respectării, pe parcursul a 3 perioade fiscale consecutive următoare celei în care a fost acordată scutirea, a restricţiilor ce urmează: a) să nu fie calculate şi repartizate dividende acţionarilor (asociaţilor) şi venituri membrilor societăţii; b) să nu fie înstrăinate activele menţionate; c) să nu se transmită în posesiune şi/sau folosinţă (în locaţiune, arendă, uzufruct, leasing etc.) activele menţionate.

8.1.5. Întreprinderile cu investiţii străine în Republica Moldova. După cum s-a menţionat, cele mai frecvente investiţii se fac în capitalul social al unor societăţi comerciale. Legiuitorul a

---

începând cu trimestrul imediat următor trimestrului în care a fost atins volumul de investiţii indicat.

considerat util să dedice dispoziţii exprese societăţilor comerciale al căror capital social este deţinut integral sau parţial de investitori străini. Astfel, potrivit Legii nr.81/2004, în Republica Moldova pot fi înfiinţate întreprinderi cu investiţii străine sub formă de întreprinderi mixte şi de întreprinderi cu capital străin (art.17), iar întreprinderile înfiinţate anterior fără investiţii străine dar în care investitorul străin cumpără toate fracţiunile capitalului ei social sau numai o parte din ele obţin statut de întreprindere cu capital străin ori statut de întreprindere mixtă (art.18). Persoanele juridice străine care doresc să-şi extindă activitatea în Republica Moldova pot înregistra filiale sau reprezentanţe.

Întreprindere mixtă este unitatea al cărei capital social se constituie din cote-părţi ori acţiuni aparţinând fondatorilor investitori străini şi fondatorilor naţionali.

Întreprindere care aparţine integral investitorilor străini este unitatea al cărei capital social se constituie numai din investiţii străine.

Potrivit art.19 alin.(2) din legea nominalizată, filialele persoanelor juridice străine înfiinţate pe teritoriul Republicii Moldova *obţin statut de întreprindere aparţinând integral investitorilor străini,* având, prin urmare, personalitate juridică. Din acest motiv, considerăm că filialele persoanelor juridice străine se pot constitui numai în formă de societate cu răspundere limitată cu asociat unic sau de societate pe acţiuni cu acţionar unic.

8.1.5.1 Constituirea întreprinderilor cu investiţii străine. În Republica Moldova, întreprinderile cu investiţii străine se pot constitui în una din formele societăţilor comerciale prevăzute în C.civ. la art.106 alin.(2). Teoretic, se admite posibilitatea de a se constitui şi societăţi cooperatiste în formă de cooperative de producţie dacă unii sau toţi membrii cooperativei sunt persoane fizice cetăţeni străini, au domiciliu permanent în Republica Moldova şi posibilitatea constituirii unor cooperative de întreprinzători în care şi întreprinzătorii străini au calitatea de membru.

În practică, întreprinderile cu investiţii străine se constituie în formă de societăţi pe acţiuni ori de societăţi cu răspundere limitată[120],

[120] **Informaţie:** înregistrarea unei societăţi cu răspundere limitată cu asociat unic în Republica Moldova de către un cetăţean român. **Actele necesare:**

1. Cerere de înregistrare (se întocmeşte după un model la Camera Înregistrării de Stat).

2. Actul de constituire al societăţii cu răspundere limitată, în formă autentică, în două exemplare (poate fi întocmit de fondator sau de reprezentantul acestuia în Republica Moldova).

3. Paşaportul fondatorului. Dacă fondatorul nu este prezent, este necesară o copie de pe paşaport autentificată notarial, pe care o va prezenta mandatarul. În acest caz, este necesară o procură în formă autentică prin care mandatarul se împuterniceşte să semneze actul de constituire a S.R.L. din R. Moldova şi să înregistreze societatea în R. Moldova. Mandatarul, de asemenea, trebuie să prezinte paşaportul dacă este cetăţean străin sau buletinul de identate dacă este cetăţean al R. Moldova.

4. Buletinul persoanei desemnate în calitate de manager principal (administrator, director) al S.R.L. care se constituie;

5. Documentul ce confirmă că fondatorul a vărsat aportul la capitalul social. Asociatul unic este obligat să verse integral aportul până la constituirea societăţii. Vărsământul se face pe un cont bancar provizoriu deschis pe numele viitoarei societăţi. În Republica Moldova există o filială a Băncii Comerciale Române.

Capitalul social minim pentru fondarea unei S.R.L. este de 300 salarii minime, adică de 5400 de lei moldoveneşti sau de aproximativ 360 EURO.

În dependenţă de genul de activitate (case de schimb valutar, fonduri de investiţii, bănci comerciale, lombarduri etc.) capitalul social poate fi mai mare.

6. Documentul ce dovedeşte plata taxei de timbru. Această taxă este egală cu 0,5 % din mărimea capitalul social indicat în actul de constituire.

7. Documentul ce confirmă plata taxei de înregistrare. Această taxă, indiferent de naţionaliatea fondatorului, este de 250 lei moldoveneşti sau de aproximativ 16 EURO. Pentru înregistrarea unei companii de asigurare sau unei instituţii financiare, taxa este de 900 de lei moldoveneşti. Pentru înregistrare urgentă (în 1-2 zile), taxa de înregistrare se dublează.

8. Documentul, eliberat de organul fiscal teritorial, ce confirmă că fondatorii societăţii nu au datorii la bugetul public naţional. ***Aceasta nu-l priveşte pe investitorul străin.***

acestea fiind cele mai atractive deoarece sunt cunoscute legislaţiei din majoritatea statelor, iar asociaţii răspund pentru obligaţiile societăţii în limita capitalul subscris.

Întreprinderile cu investiţii străine se constituie conform procedurii valabile pentru societăţile comerciale naţionale: se elaborează şi se semnează actul de constituire, care, împreună cu alte acte necesare, se depune la Camera Înregistrării de Stat, unde se înregistrează în modul stabilit de Legea nr.1265/2000. În cazul în care fondator al întreprinderii cu investiţii străine este o persoană juridică străină, Legea nr.1265/2000 prevede, la art.11 alin.(4), că această persoană, pe lângă alte documente necesare înregistrării, trebuie să prezinte: a) extras din registrul comerţului naţional din ţara de origine a investitorului; b) certificat de înregistrare a întreprinderii străine; c) documentele de constituire ale întreprinderii străine; d) certificat de bonitate al întreprinderii străine, eliberat de banca deserventă. Documentele menţionate, cu excepţia certificatului de bonitate, se prezintă în copii autentificate notarial, supralegalizate în modul stabilit, traduse în limba română.

Dacă, la formarea capitalului social al întreprinderii cu investiţii străine, participă şi statul Republica Moldova sau autorităţile lui publice centrale împuternicite cu dreptul de a fonda societăţi comerciale şi de a transmite în capitalul lor social bunuri ce aparţin

---

9. Pentru înregistrarea unei instituţii financiare se prezintă avizul Băncii Naţionale a Moldovei, pentru înregistrarea unui fond nestatal de pensii sau organizaţie de asigurări, se prezintă avizul Inspectoratului de Stat pentru Supravegherea Asigurărilor şi Fondurilor Nestatale de Pensii de pe lîngă Ministerul Finanţelor.

10. Actul de evaluare a aporturilor depuse în natură. Asociatul unic este impus să depună la fondare numai aport în numerar, deoarece trebuie să facă vărsământul până la înregistrare. Cel care doreşte să depună aport în natură, îl transmite ulterior la majorarea capitalului social.

11. Deşi legea nu obligă, fondatorul trebuie să aibă un contract de locaţiune (chirie) a localului în care va fi sediul societăţii.

statului, trebuie să se respecte şi Regulamentul cu privire la fondarea şi activitatea întreprinderilor cu investiţii străine, capitalul social al cărora include patrimoniu de stat, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.371/1995.

8.1.5.2. Întreprinderea cu investiţii străine apărută în urma procurării acţiunilor sau părţilor sociale ale unor societăţi comerciale naţionale. Dacă o persoană fizică sau juridică străină a dobândit o parte socială ori un anumit număr de acţiuni din capitalul social al unei societăţi din Republica Moldova, constituită anterior fără investiţii străine, persoana obţine statutul juridic de întreprindere cu investiţii străine.

În cazul în care o persoană fizică sau juridică străină procură părţi sociale ale unei societăţi comerciale, înfiinţate anterior fără investiţii străine, nu este obligatorie schimbarea denumirii acestei societăţi, ci doar completarea ei, după caz, cu sintagma „întreprindere mixtă" sau „întreprindere cu capital străin", deoarece nu este obligată nici la constituire să indice în denumire că are sau nu investiţii străine. Este sau nu întreprindere cu investiţii străine, se va decide în fiecare caz aparte, în dependenţă de structura capitalului social şi de statutul de străin al fondatorilor.

Întreprinderea cu investiţii străine are aceeaşi capacitate civilă ca şi întreprinderea fără investiţii străine.

Funcţionarea, reorganizarea, dizolvarea şi lichidarea întreprinderilor cu investiţii străine sunt similare celor ale societăţilor comerciale fără investiţii străine.

8.2. Reglementarea juridică a micilor afaceri

8.2.1. Dispoziţii generale. Bunăstarea statului nu depinde de mărimea bugetului de stat, a teritoriului, de cheltuielile pentru apărare sau de numărul populaţiei, ci de bunăstarea cetăţenilor săi. Nu există reţetă pentru avansare economică şi asigurare a unei existenţe decente valabilă în egală măsură pentru toate ţările. Calea fiecărui stat spre prosperitate este individuală. Practica a evidenţiat totuşi factori economici, valorificaţi cu succes de unele state din fostul lagăr socialist, care pot fi utili şi Republicii Moldova. Aceştia

nu reprezintă altceva decât asigurarea unor condiţii de funcţionare a economiei libere: crearea unui cadru juridic stabil şi adecvat cerinţelor economiei de piaţă; liberalizarea activităţii de întreprinzător; liberalizarea preţurilor şi tarifelor; existenţa unui număr suficient de întreprinzători privaţi; stimularea întreprinzătorilor începători şi a investiţiilor în activităţi productive sau prioritare; promovarea unei politici de stat de descătuşare a iniţiativei private şi de formare a unui spirit gospodăresc al cetăţenilor. O astfel de politică permite individului să-şi asigure de sine stător o sursă de existenţă, rolul statului rezumându-se la intervenţie, prin măsuri de protecţie a oamenilor de afaceri, împotriva elementelor criminale şi birocratice, la crearea de condiţii favorabile celor care au investit sume modeste de bani, proprii sau împrumutaţi, să-şi lărgească activitatea, să scape de datorii, să-şi asigure o existenţă decentă, demnă de om liber, să-şi modernizeze activitatea, să creeze noi locuri de muncă, să ridice calitatea produselor, lucrărilor şi serviciilor, să exporte bunuri şi servicii etc. Cu cât numărul celor care îşi asigură de sine stătător existenţa va fi mai mare, cu atât grijile statului în domeniu vor fi mai mici, iar eforturile lui vor fi îndreptate spre alte domenii de interes major pentru societate.

Pentru avansare economică, legislativul Republicii Moldova a elaborat şi a pus în vigoare Legea nr. 398/2004 privind aprobarea Strategiei de creştere economică şi reducere a sărăciei (2004-2006)[121]. Această lege constată că întreprinderile mici şi microîntreprinderile au o importanţă vitală pentru antrenarea populaţiei în activitate economică, pentru crearea a noi locuri de muncă, saturarea pieţei cu mărfuri şi servicii, cultivarea spiritului de întreprinzător, dezvoltarea regională şi reducerea sărăciei. Transformările în economie (privatizarea întreprinderilor de stat, restructurarea multor întreprinderi mari, reformarea agriculturii, acordarea dreptului de a

[121] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2005, nr. 5-12, art. 44.

desfăşura activitate de întreprinzător) au situat întreprinderile mici şi microîntreprinderile pe primele poziţii din economia ţării. Aceste întreprinderi încadrează 29% din numărul salariaţilor şi deţin circa 30% din cifrele de afaceri pe ţară. Întreprinderile mici şi microîntreprinderile se caracterizează printr-un grad sporit de eficienţă economică. Din numărul total al întreprinderilor care au obţinut beneficiu, 85% sînt întreprinderi mici, 60% din care – microîntreprinderi. Un astfel de sector s-a consolidat îndeosebi în domeniul comerţului, fiind accesibil investiţiilor mici de capital şi atractiv din punctul de vedere al vitezei de rotaţie a capitalului. În 2003, de exemplu, întreprinderile mici de comerţ au acoperit 45 % din volumul total al vînzărilor din ţară, deţinînd 96 % din numărul total de unităţi comerciale. În industria prelucrătoare, ponderea întreprinderilor mici în valoarea producţiei realizate a fost de 16%, însumînd 87% din numărul total de întreprinderi cu activitate industrială şi 21% din numărul de salariaţi. Din cele menţionate, rezultă că dezvoltarea micilor afaceri are un impact pozitiv asupra întregii societăţi, contribuind la creşterea economică.

8.2.2. Microîntreprindere şi întreprindere mică. Noţiuni. Legislativul Republicii Moldova a creat o bază juridică pentru dezvoltarea micilor afaceri, numit şi *micul business*, pentru a permite particularilor să-şi utilizeze propria avere, inclusiv modestele economii, pentru realizarea de beneficii. Astfel, potrivit art.1 din Legea nr.112/1994, *micul business înseamnă activitatea de întreprinzător desfăşurată de* ***microîntreprinderi*** şi de ***întreprinderi mici*** bazate pe proprietate nestatală.

8.2.2.1. Microîntreprindere este întreprinderea cu un număr mediu anual de salariaţi de cel mult 9 persoane şi sumă anuală a vânzărilor nete ce nu depăşeşte 3 milioane de lei.

8.2.2.2. Întreprindere mică este întreprinderea cu numărul mediu anual de salariaţi cuprins între 10 şi 50 de persoane inclusiv şi sumă anuală a vânzărilor nete ce nu depăşeşte 10 milioane de lei.

Microîntreprinderea şi întreprinderea mică se pot constitui în orice formă de societate comercială sau de societate cooperatistă

[Legea nr.112/1994 art.1 alin.(6) şi Legea nr.845/1992 art.13 alin.(4)]. Pornind de la practica existentă, pot fi calificate microîntreprinderi sau întreprinderi mici şi aşa-numitele *întreprinderi individuale*. Din preambulul Legii nr.112/1994, rezultă că sub incidenţa dispoziţiilor sale cad numai întreprinzătorii persoane fizice şi juridice care se constituie pe bază de proprietate „nestatală". De aceea, considerăm că nu pot avea calitatea de microîntreprindere sau de întreprindere mică întreprinderile de stat şi cele municipale, deoarece exploatează proprietatea statului şi, respectiv, proprietatea unităţilor administrativ-teritoriale.

Acţiunea legii menţionate nu se extinde nici asupra societăţilor care desfăşoară activităţi bancare, de schimb valutar, de lombard, de asigurare, de administrare a investiţiilor, de jocuri cu noroc. De dispoziţiile acestei legi nu pot beneficia nici întreprinderile care deţin o poziţie dominantă pe piaţă, întreprinderile în al căror capital social cota acţionarilor (fondatorilor) care nu sînt agenţi ai micului business depăşeşte 35%, întreprinderile producătoare şi importatoare de mărfuri supuse accizelor, fondurile de investiţii.

Obiectivul principal al reglementărilor juridice privind micul business este acordarea microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici a unor facilităţi de înregistrare şi facilităţi fiscale, vamale, de creditare şi subvenţionare, a unor garanţii speciale etc. De asemenea, statul elaborează şi realizează programe de susţinere a micului business.

8.2.3. Susţinerea micilor afaceri. Prin dispoziţiile Legii nr.112/1994, statul se angajează să creeze microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici condiţii pentru activitate eficientă. El promite să formeze un fond de susţinere şi dezvoltare a micului business şi să elaboreze programe de stat în acest sens.

Prin Hotărârea Guvernului nr. 659/21.10.93[122], a fost înfiinţat Fondul pentru susţinerea antreprenoriatului şi dezvoltarea micului business, având ca scop realizarea programelor de stat. Deşi cu eficienţă redusă, sub egida fondului menţionat au fost realizate

[122] Monitorul, 1993, nr. 10.

programele de stat pentru susţinerea micului business în anii: 1994-1997[123], 1999-2000[124], 2002-2005[125].

Susţinerea de stat a micului business se realizează în special prin:

- ajutor organizatoric: simplificarea procedurii de înregistrare a agenţilor micului business, pregătirea şi perfecţionarea specialiştilor, inclusiv peste hotare, acordarea serviciilor de informaţii şi consultanţă;

- sprijin financiar şi economic: acordarea de credite preferenţiale şi subvenţii, de înlesniri fiscale, înlesniri la asigurarea agenţilor micului business, privilegii vamale;

- sprijin tehnico-material la fabricarea producţiei pentru necesităţile statului;

- sprijin în comercializarea producţiei, acordat prin încheierea contractelor de livrare pentru necesităţile statului cu garanţii privind comercializarea.

8.2.4. Constituirea şi înregistrarea microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici. După cum s-a menţionat, microîntreprinderile şi întreprinderile mici pot avea forma de societate: în nume colectiv; în comandită; cu răspundere limitată; pe acţiuni; forma de cooperativă: de producţie; de întreprinzător; forma de întreprindere individuală. Ele se constituie în conformitate cu reglementările stabilite pentru forma respectivă de societate.

---

[123] Hotărîrea Guvernului nr. 784/26.10.94 privind Programul de stat de susţinere a antreprenoriatului şi micului business în Republica Moldova pentru anii 1994-1997. În: "Monitorul Oficial al Republicii Moldova", 1994, nr. 15.

[124] Hotărîrile Guvernului 750/05.08.99 cu privire la Programul de stat de susţinere a micului business pentru anii 1999-2000. În: "Monitorul Oficial al Republicii Moldova", 1999, nr. 87-89.

[125] Hotărîrile Guvernului 850/27.06.2002 cu privire la Programul de stat de susţinere a micului business pentru anii 2002-2005. În: "Monitorul Oficial al Republicii Moldova", 2002, nr. 96-99.

Potrivit art. 12 din Legea nr.112/1994, modificat prin Legea nr.372/2005, microîntreprinderea şi întreprinderea mică se înscriu în Registrul de stat al întreprinderilor *în baza unei fişe de înregistrare de un model stabilit, prezentată personal sau expediată prin poştă*. Fişa de înregistrare trebuie să conţină următoarele date: firma, sediul, forma juridică de organizare, principalul gen de activitate, capitalul social (cel puţin în mărimea prevăzută de legislaţie), firmele (numele de familie, prenumele, patronimicul, după caz), sediul (domiciliul), semnătura fondatorilor.

Semnăturile persoanelor fizice se autentifică notarial.

8.2.5. Facilităţile fiscale. Conform Legii nr.112/1994 art.5 alin.(1) lit.a), statul acordă microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici înlesniri fiscale. Codul fiscal stabileşte, la art. 49 alin.(1) lit.a), că microîntreprinderile şi întreprinderile mici *au dreptul la scutire integrală de plata impozitului pe venit pe un termen de trei perioade fiscale* dacă numărul mediu anual de salariaţi nu depăşeşte 19 persoane, iar suma anuală a veniturilor din vânzări, inclusiv a serviciilor prestate, nu depăşeşte 3.000.000 de lei, indiferent de forma juridică de organizare şi genul de activitate.

Dreptul la scutire de plata impozitului pe venit apare în baza unei cereri în acest sens, depuse de agentul economic la organul teritorial al Serviciului Fiscal de Stat. Perioada de scutire curge de la începutul perioadei fiscale următoare celei în care a fost înaintată cererea de scutire sau de la începutul perioadei fiscale în care a fost depusă cererea, cu condiţia depunerii ei cel târziu până la 31 martie. Termenul de acordare a scutirii de plata impozitului pe venit nu depinde de faptul dacă a fost obţinut venit impozabil sau au fost suportate pierderi în perioada de scutire.

Noii agenţi economici care corespund cerinţelor menţionate în Codul fiscal la art.49 alin.(1) au dreptul la scutire de plata impozitului pe venit şi în prima perioadă fiscală, cu condiţia depunerii unei cereri până la data de 31 decembrie.

După expirarea termenului de scutire de plata impozitului pe venit pentru trei perioade fiscale, microîntreprinderile şi

întreprinderile mici menţionate în Codul fiscal la art.49 alin.(1) lit.a) au dreptul, în decursul a două perioade fiscale, la o reducere de 35% a cotelor impozitului pe venit.

Microîntreprinderea şi întreprinderea mică pot beneficia o singură dată de scutirile prevăzute la art.49.

8.2.6. Privilegii vamale la import şi export. Conform Legii nr.112/1994 art.11, agenţii micului business sînt impuşi, pe un termen de 3 ani de la data înregistrării lor, cu o taxă vamală în proporţie de 50%, faţă de taxele de bază stabilite, la materia primă, materialele, utilajul, tehnologiile importate pentru propria producţie, precum şi la exportul de mărfuri fabricate de ei.

8.2.7. Acordarea de credite şi subvenţii. Legea nr.112/1994 stabileşte, la art.8, că Fondul pentru susţinerea antreprenoriatului şi dezvoltarea micului business acordă prin concurs, în limitele mijloacelor băneşti acordate de la bugetul de stat sau ale mijloacelor atrase pe alte căi, credite preferenţiale, cu o rată a dobînzii mai mică decît rata de bază aplicată de Banca Naţională a Moldovei la împrumuturile pe termen scurt şi mediu, şi subvenţii agenţilor micului business care: a) practică activităţi prioritare; b) produc, pe bază de contract, mărfuri pentru necesităţile statului; c) se află în prag de faliment din cauza partenerilor faliţi sau în virtutea unor forţe majore; d) nu au fost privatizaţi prin licitaţie sau prin concurs contra bonuri patrimoniale, cu scopul achiziţionării patrimoniului lor contra mijloace băneşti de către cetăţenii republicii; e) procură tehnologii avansate, tehnică modernă şi materii prime; f) activează numai de 3 ani.

Agenţii micului business care au primit subvenţii nu beneficiază, pe durata folosirii lor, de credite preferenţiale.

Conform art. 13 din legea nominalizată, Fondul pentru susţinerea antreprenoriatului şi dezvoltarea micului business, în comun cu autorităţile administraţiei publice locale, creează servicii de informaţii şi consultanţă, centre de pregătire a cadrelor pentru agenţii micului business, coordonează activitatea acestor servicii şi centre şi le finanţează.

8.2.8. Perspectivele micilor afaceri. Pentru înviorarea activităţii microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici, Legea nr.398/2004 privind aprobarea Strategiei de creştere economică şi reducere a sărăciei (2004-2006) prevede că, întrucât întreprinderile mici şi mijlocii sunt vulnerabile în faţa barierelor ce afectează mediul de afaceri, Guvernul va simplifica procedurile de obţinere a avizelor, autorizaţiilor, certificatelor şi licenţelor de funcţionare, va implementa principiul *ghişeului unic* la efectuarea acestor proceduri în instituţiile publice respective. Totodată, vor fi promovate mecanismele de colaborare a instituţiilor publice şi de coordonare a acţiunilor lor în promovarea politicilor de dezvoltare a sectorului microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici, mecanismele de susţinere şi cooperare cu organizaţii ce reprezintă interesele ÎMM la nivel naţional şi local.

Pentru atingerea acestor obiective, Ministerului Economiei i s-a atribuit:

- elaborarea de propuneri privind revizuirea şi perfecţionarea cadrului legislativ şi instituţional ce ţine de activitatea microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici şi transformarea acestuia în unul stimulativ pentru crearea şi dezvoltarea întreprinderilor mici şi mijlocii; promovarea concepţiei dezvoltării microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici, elaborate în baza celor mai bune practici internaţionale;

- facilitarea accesului microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici la finanţare prin acţiuni specifice, cum ar fi: dezvoltarea organizaţiilor de microfinanţare pentru majorarea ofertei de microcredite cu o rată accesibilă a dobânzii; asigurarea folosirii eficiente a resurselor financiare alocate din/prin bugetul de stat, inclusiv a suportului financiar din partea instituţiilor financiare internaţionale şi a altor donatori; dezvoltarea fondurilor de capital de risc pentru facilitarea accesului întreprinderilor la finanţare pe termen lung;

- îmbunătăţirea accesului microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici la serviciile de informare şi consultanţă,

dezvoltarea iniţiativei de întreprinzător şi promovarea schimbului de experienţă, inclusiv prin crearea unei reţele naţionale de centre informaţional-consultative, business-incubatoare, cu participarea activă a autorităţilor publice locale şi atragerea de asistenţă tehnică;

- pregătirea personalului calificat pentru microîntreprinderile şi întreprinderile mici şi promovarea culturii de afaceri prin punerea accentului pe instruirea economică a tinerilor.

8.3. Reglementarea juridică a activităţii de întreprinzător în zonele libere

8.3.1. Dispoziţii generale. Unica modalitate a beneficierii de rezultatele progresului tehnico-ştiinţific mondial şi a susţinerii dezvoltării economice a Republicii Moldova este participarea activă la diviziunea internaţională a muncii. Participarea la relaţiile economice internaţionale presupune un intens schimb de mărfuri şi servicii prin operaţiuni de import-export. Analizele economice demonstrează că statele cu economie naţională nedezvoltată importă mărfuri şi servicii mai mult decât exportă. Acest fenomen se manifestă plenar şi în activitatea economică a Republicii Moldova. Astfel, unul dintre principalele obiective ale politicii comerciale a statului este asigurarea unui echilibru între import şi export, care să poată fi atins prin stimularea întreprinzătorilor naţionali nu numai în asigurarea pieţei interne cu mărfuri şi servicii, dar şi în exportul unei părţi din ele. Una din căile de stimulare a exporturilor şi de atragere a investiţiilor pe care şi-o propune Republica Moldova este crearea de zone economice libere.

Zona liberă este un teren cu frontiere naturale sau artificiale, situat în apropierea sau în interiorul unei căi de transport (cale ferată, port fluvial, aeroport etc.) prin care se tranzitează un volum mare de mărfuri la export şi import. Legea nr.440/2001 defineşte zona economică liberă ca parte a teritoriului vamal al Republicii Moldova separată din punct de vedere economic, strict delimitată pe tot perimetrul ei, în care se permite investitorilor autohtoni şi celor

străini, în regim preferenţial, să desfăşoare anumite genuri de activitate de întreprinzător.

Principalul scop al zonei economice libere este accelerarea dezvoltării social-economice a unui teritoriu şi a ţării în ansamblu prin: atragere de investiţii autohtone şi străine; implementare a tehnicii şi tehnologiilor moderne; dezvoltare a producţiei orientate spre export; aplicare a experienţei avansate din domeniul producţiei şi al managementului; creare a locurilor de muncă.

8.3.2. Constituirea zonei libere. Conform art.72 alin.(2) lit.h) din Constituţia Republicii Moldova, modul de stabilire a zonei economice exclusive se reglementează prin lege organică. Astfel, în 2001, a fost adoptată Legea nr.440 cu privire la zonele economice libere[126], care stabileşte un cadru juridic general pentru toate zonele economice libere din ţară.

Conform art.4 din această lege, zona liberă se formează printr-o lege specială. Propunerea de formare a zonei libere poate fi înaintată de autorităţile publice centrale sau locale, însă concepţia generală de creare şi dezvoltare a ei se eliberează de Guvern, acesta înaintând cu titlu de iniţiativă legislativă un proiect de lege. Teritoriul zonei libere este delimitat prin îngrădire sigură, formând hotarele ei, a căror pază se asigură de către organe speciale. Hotarele zonei libere sînt asimilate frontierelor vamale ale Republicii Moldova. Zona liberă se consideră creată şi începe să funcţioneze după intrarea în vigoare a legii respective.

În ţară, au fost create şi funcţionează 6 zone libere, fiecare printr-o lege specială:

Zona Antreprenoriatului Liber „Expo-Business-Chişinău" – prin Legea nr.625/1995 – pentru a cărei înfiinţare şi funcţionare, în folosinţa Administraţiei sale au fost transmise:

- un teren de 1,8 ha, care s-a aflat în folosinţa Centrului Internaţional de Expoziţii al Firmei Republicane de Comerţ Exterior

[126] Această lege a înlocuit Legea nr.1451/1993 privind zonele antreprenoriatului liber.

"Moldova-Exim", situat în municipiul Chişinău, sectorul Buiucani, str.Ghioceilor nr.1;

- 4 hectare din teritoriul parcului „Valea Morilor";

- un teren de 23,61 ha de la Societatea pe Acţiuni „Agrotehnica-Invest", situat în municipiul Chişinău, sectorul Botanica, şoseaua Munceşti nr.801;

- un teren de 33,4748 ha, proprietate de stat, care s-a aflat în folosinţa Societăţii pe Acţiuni "Tracom", situat în municipiul Chişinău, sectorul Buiucani, str. Columna nr.170;

Zona Antreprenoriatului Liber „Tvardiţa" – prin Legea nr.626/1995[127] **–** pentru a cărei înfiinţare şi funcţionare, în folosinţa Administraţiei sale a fost transmis un teren de 3,57 ha în raza Primăriei satului Tvardiţa, raionul Taraclia;

Zona Antreprenoriatului Liber -Parcul de Producţie „Taraclia" – prin Legea nr.1529/1998[128], **–** pentru a cărei înfiinţare şi funcţionare, în folosinţa Administraţiei sale au fost transmise 36 ha;

Zona Antreprenoriatului Liber-Parcul de Producţie „Valkaneş" – prin Legea nr.1527/1998[129] **–** pentru a cărei înfiinţare şi funcţionare, în folosinţa Administraţiei sale a fost transmis în folosinţă un teren de 122,3 ha;

Zona Antreprenoriatului Liber - Parcul de Producţie „Otaci-Business" – prin Legea nr.1565/1998[130] **–** pentru a cărei înfiinţare şi funcţionare, în folosinţa Administraţiei sale au fost transmise:

- 44,12 ha în intravilanul Otacilor, la intrare în oraş, pe traseul Edineţ – Ocniţa;

- 50,0 ha în intravilanul Otacilor, la intrare în oraş, pe traseul Soroca – Edineţ;

---

[127] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1995, nr.73, art. 859.
[128] Idem, 1998, nr.36-37, art. 238.
[129] Idem, nr.36-37, art. 236.
[130] Idem, nr.36-37, art. 242.

Portul Internaţional Liber „Giurgiuleşti" – prin Legea nr.8/2005[131] –pentru a cărui înfiinţare şi funcţionare, în folosinţa Administraţiei sale a fost transmis un teritoriu care nu depăşeşte 120 hectare şi care include: teritoriul terminalului petrolier şi al rafinăriei; teritoriul terminalului de mărfuri; teritoriul terminalului de pasageri; teritoriul dezvoltării Portului Internaţional.

8.3.3. Administrarea zonei libere. Fiecare zonă liberă este administrată de un organ de stat, format de Guvern, numit *Administraţie a zonei libere*. Administraţia este persoană juridică de drept public care îşi desfăşoară activitatea pe principii de autofinanţare. Conducătorul Administraţiei zonei libere, numit administrator principal, se desemnează în funcţie de către Guvern pe un termen de 5 ani. Administratorul principal poartă răspundere pentru activitatea Administraţiei, pentru asigurarea pazei hotarelor zonei libere şi respectarea sistemului de trecere autorizată.

Administraţia zonei libere are următoarele atribuţii principale:

a) coordonează activitatea de creare a infrastructurii productive şi neproductive a zonei libere;

b) menţine în stare de lucru sistemele ei de aprovizionare cu electricitate, apă şi energie termică;

c) organizează concursuri de obţinere a dreptului de rezident al zonei libere şi înregistrează rezidenţii, eliberează acestora autorizaţii pentru a desfăşura în zonă genuri concrete de activitate de întreprinzător;

d) asigură menţinerea în stare bună a îngrăditurilor şi construcţiilor din perimetrul zonei libere, exercită controlul asupra respectării sistemului autorizat de trecere a hotarelor ei;

e) elaborează programul de dezvoltare complexă a zonei libere şi de protecţie a mediului, asigură realizarea lui;

f) stabileşte, de comun acord cu Ministerul Economiei, taxele zonale;

[131] Idem, 2005, nr.36-38, art. 116.

g) încasează de la rezidenţii zonei libere arenda şi alte taxe prevăzute de lege;

h) controlează modul în care rezidenţii zonei libere respectă contractele încheiate cu ea, precum şi legislaţia, normele şi regulile sanitaro-igienice;

i) întreţine relaţii cu Departamentul Vamal în asigurarea respectării legislaţiei vamale;

j) îndeplineşte alte funcţii, conform legii.

Administraţia zonei libere, administratorul principal şi alţi lucrători ai Administraţiei nu au dreptul să desfăşoare activitate de întreprinzător pe teritoriul zonei libere şi nici să participe, direct sau indirect, la formarea capitalului social al persoanelor juridice care desfăşoară activitate pe acest teritoriu.

Deciziile Administraţiei, emise în limitele competenţei sale, sînt obligatorii pentru toţi rezidenţii zonei libere. Administraţia însă nu are dreptul să intervină în activitatea economică a rezidentului dacă această activitate nu contravine legislaţiei şi contractului încheiat între Administraţie şi rezident.

Administraţia efectuează, în modul stabilit, gestiunea contabilă şi statistică a activităţii sale. Administratorul principal prezintă sistematic Ministerului Economiei rapoarte privind activitatea desfăşurată în zona liberă.

8.3.4. Rezidenţii zonei libere. În zona economică liberă pot activa întreprinzători persoane fizice şi persoane juridice din Republica Moldova care au obţinut, în modul stabilit de lege, statut de rezident.

Statutul de rezident al zonei libere se dobândeşte prin concurs, organizat de Administraţie potrivit Regulamentului cu privire la concursurile de selectare a rezidenţilor zonelor economice libere, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.686/2002[132]. Legea prevede că, la concurs, trebuie să se ţină cont *de volumul şi caracterul investiţiilor preconizate, de necesitatea de creare a infrastructurii de producţie şi neproductive*

[132] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2002, nr.71-73, art. 773.

a zonei, de menţinerea orientării zonei libere spre fabricarea producţiei industriale pentru export, de teritoriul şi terenurile libere, de asigurarea cu forţă de muncă, apă, resurse energetice şi de alte criterii etc.

Persoana fizică sau persoana juridică, obţinând statutul de rezident al zonei libere, plăteşte o taxă, stabilită de Administraţia zonei, şi încheie cu ea un contract pentru a desfăşura activitate de întreprinzător. Contractul, care se încheie pentru întreaga perioadă de activitate în zonă, trebuie să conţină clauzele stipulate în Legea nr.440/2001 la art.6 alin.(7).

În zona liberă se desfăşoară cu prioritate activităţi de producţie industrială. Astfel, legea prevede în special următoarele genuri de activitate: a) producţia industrială a mărfurilor de export, cu excepţia alcoolului etilic (alcoolului etilic rafinat, alcoolului etilic cu tărie mai mare de 80% în volume, alcoolului etilic cu tăria mai mică de 80% în volume, alcoolului tehnic, alcoolului denaturat, distilatelor de vin crud şi de vin învechit, altor derivate din alcool etilic) şi a producţiei alcoolice; b) sortarea, ambalarea, marcarea şi alte operaţiuni cu mărfurile tranzitate prin teritoriul vamal al Republicii Moldova; c) alte genuri auxiliare de activitate, cum ar fi serviciile comunale, de depozitare, de construcţii, de alimentaţie publică etc., necesare desfăşurării activităţilor indicate la lit. a) şi b).

Rezidentul ţine, în modul stabilit, evidenţa contabilă şi statistică a activităţii sale, prezintă sistematic Administraţiei rapoarte privind activitatea desfăşurată în zonă, a căror formă şi ale căror termene de prezentare se stabilesc de către aceasta. Evidenţa activităţii de întreprinzător desfăşurate de rezident în zona liberă se ţine aparte de evidenţa activităţii lui din exterior.

Rezidentului i se poate retrage acest statut în caz de: a) neexecutare a condiţiilor stipulate în contractul dintre el şi Administraţie; b) încălcare a legislaţiei sau a exigenţelor stabilite de Administraţie în limitele competenţei sale; c) existenţă a unor date falsificate în documentele prezentate Administraţiei; d) neonorare a obligaţiilor de plată; e) desfăşurare a activităţii de întreprinzător fără autorizaţie etc.

Rezidentul poate contesta în Curtea de Apel Economică acţiunile Administraţiei, inclusiv retragerea autorizaţiei ori suspendarea activităţii, retragerea statutului de rezident.

8.3.5. Regimul vamal, fiscal şi valutar în zona liberă.

8.3.5.1. Regimul vamal. Pentru fiecare zonă economică liberă, Departamentul Vamal formează un serviciu vamal care organizează regimul de declarare obligatorie în vamă a mărfurilor (serviciilor) introduse ori scoase de pe teritoriul zonei.

Mărfurile (serviciile) aflate în zona liberă au regim de circulaţie liberă şi trec de la un rezident la altul fără declaraţie vamală. Livrările de mărfuri (servicii) în alte zone libere ale Republicii Moldova sînt asimilate exportului, iar livrarea de mărfuri (servicii) din zona liberă pe restul teritoriului vamal al Republicii Moldova sînt asimilate importului şi se reglementează în conformitate cu legislaţia.

Pe teritoriul zonei libere nu se aplică regimul de contingentare şi licenţiere la importul şi exportul de mărfuri (servicii).

Rezidentul plăteşte taxa pentru procedurile vamale în modul stabilit de legislaţie. Se scutesc de plata drepturilor de import şi export : a) mărfurile (serviciile) introduse în zona liberă de pe restul teritoriului vamal al Republicii Moldova; b) mărfurile (serviciile) importate în zona liberă din afara teritoriului vamal al Republicii Moldova, precum şi de pe teritoriul unor alte zone libere; c) mărfurile (serviciile), inclusiv cele originare din zona liberă, exportate în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova, precum şi pe teritoriul unor alte zone libere.

8.3.5.2. Regimul fiscal. Conform Legii nr.440/2001 art.8 şi Codului fiscal art.49 alin.(13), cota impozitului pe venitul obţinut de rezidentul zonei libere din activitatea desfăşurată în zonă este de 75% din cota stabilită în Republica Moldova. De la această regulă, se stabilesc următoarele excepţii:

a) impozitul pe venitul rezidenţilor obţinut din exportul de mărfuri (servicii) originare din zona liberă în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova este de 50 % din cota stabilită în Republica Moldova;

b) rezidenţii care au investit în fondurile fixe ale întreprinderilor lor şi/sau în dezvoltarea infrastructurii zonei libere un capital echivalent cu cel puţin un milion de dolari S.U.A. sînt scutiţi de plata impozitului pe venitul obţinut din exportul de mărfuri (servicii) originare din zona liberă în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova pe o perioadă de 3 ani, începînd cu trimestrul imediat următor trimestrului în care a fost atins volumul respectiv de investiţii;

c) rezidenţii care au investit în fondurile fixe ale întreprinderilor lor şi/sau în dezvoltarea infrastructurii zonei libere un capital echivalent cu cel puţin 5 milioane dolari S.U.A. sînt scutiţi de plata impozitului pe venitul obţinut din exportul de mărfuri (servicii) originare din zona liberă în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova pe o perioadă de 5 ani, începînd cu trimestrul imediat următor trimestrului în care a fost atins volumul respectiv de investiţii;

- se scutesc de plata accizelor mărfurile supuse accizelor, introduse în zona liberă din afara teritoriului vamal al Republicii Moldova, din alte zone libere, precum şi mărfurile originare din această zonă, scoase în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova.

Impozitul pe venitul rezidenţilor obţinut din livrarea de mărfuri (servicii) din zona liberă pe restul teritoriului vamal al Republicii Moldova se percepe în condiţiile legii.

Mărfurile supuse accizelor, scoase din zona liberă pe restul teritoriului vamal al Republicii Moldova se supun accizelor.

Livrările de mărfuri şi servicii din zonele libere pe restul teritoriului vamal al Republicii Moldova se impun cu taxă pe valoarea adăugată conform legislaţiei fiscale. Mărfurile (serviciile) livrate în zona liberă din afara teritoriului vamal al Republicii Moldova, precum şi mărfurile (serviciile) livrate din zona liberă în afara teritoriului vamal al Republicii Moldova sînt impozitate la cota zero a taxei pe valoarea adăugată.

8.3.5.3. Regimul valutar. Rezidentul zonei libere ţine evidenţă contabilă în monedă naţională. Plăţile în numerar pe teritoriul zonei libere se efectuează în valută naţională.

Asupra tranzacţiilor dintre rezidenţi şi agenţii economici ai Republicii Moldova nu se extind cerinţele legislaţiei privind repatrierea valutei. Asupra tranzacţiilor de export-import efectuate de către rezidenţi cu subiecţi străini se extind cerinţele stipulate în legislaţie privind repatrierea valutei.

8.3.6. Garanţiile de stat pentru rezidenţii zonelor libere. Zonele libere se creează pentru o perioadă de cel puţin 20 de ani. În cazul în care sînt adoptate noi acte legislative care înrăutăţesc condiţiile de activitate ale rezidenţilor în ce priveşte regimurile vamal, fiscal şi alte regimuri prevăzute de lege, rezidenţii sînt în drept să aplice, pe parcursul a 10 ani de la data intrării în vigoare a actelor legislative respective, prevederile legii în vigoare la data înregistrării lor în zonele libere.

Capitolul IX
PARTICULARITĂŢILE STATUTULUI JURIDIC ŞI ALE ACTIVITĂŢII BĂNCILOR, BURSELOR ŞI FONDURILOR DE INVESTIŢII

9.1. Particularităţile statutului juridic al băncilor comerciale

9.1.1. Dispoziţii generale. Una dintre cele mai profitabile activităţi de întreprinzător din toate timpurile a fost şi rămâne activitatea bancară, operaţiuni săvârşite cu mijloace băneşti de către întreprinzători profesionali (băncile comerciale). Deoarece celelalte activităţi comerciale implică efectuarea unor operaţiuni cu mijloace băneşti, în majoritatea lor prin intermediul băncilor, am considerat util să facem o analiză succintă băncilor comerciale ca principali operatori cu moneda naţională şi moneda străină.

Luând în considerare complexitatea circuitului monetar, importanţa acestuia pentru dezvoltarea economică a statului, legiuitorul a reglementat riguros statutul juridic al băncilor comerciale, precum şi modul de desfăşurare a activităţilor financiare[133].

Prin lege, a fost înfiinţată Banca Naţională a Moldovei[134] (în continuare – *Banca Naţională*), care are ca principale obiective emisiunea monedei naţionale (leul moldovenesc) şi menţinerea stabilităţii ei. Banca Naţională are funcţia de a supraveghea circuitul monetar pe întreg teritoriul ţării, precum şi dreptul de a emite norme juridice, obligatorii pentru toate subiectele care operează cu mijloace

[133] Aspectul juridic al activităţii bancare în Republica Moldova este analizat în cursul de lecţii „Drept bancar", scris de Victor Burac în 2001; în România –**Turcu, Ion.** *Operaţiuni şi contracte bancare.* Bucureşti, Lumina Lex, 1994, 351 p.

[134] *Legea nr.548/1995 cu privire la Banca Naţională a Moldovei.* În: „Monitorul Oficial al Republicii Moldova", 1995, nr.56-57, art. 624.

băneşti, şi chiar de a aplica sancţiuni celor care încalcă prescripţiile sale.

Banca Naţională este unica autoritate publică având dreptul de a autoriza, supraveghea şi reglementa activitatea instituţiilor financiare, inclusiv a băncilor comerciale. În acest scop, ea este împuternicită:

a) să emită acte normative şi să ia măsuri pentru a-şi exercita împuternicirile şi atribuţiile ce decurg din lege, prin acordarea de licenţe instituţiilor financiare şi elaborarea de standarde de supraveghere a acestora, să stabilească modul de aplicare a actelor normative şi a măsurilor emise;

b) să efectueze, prin intermediul funcţionarilor săi ori al specialiştilor calificaţi din exterior, antrenaţi în acest scop, controale asupra tuturor instituţiilor financiare, precum şi să examineze registrele, documentele şi conturile acestora din urmă, condiţiile în care îşi desfăşoară activitatea, modul în care respectă legislaţia;

c) să ceară oricărui salariat dintr-o instituţie financiară să-i furnizeze informaţii, necesare supravegherii şi reglementării activităţii instituţiilor financiare;

d) să impună oricărei instituţii financiare măsuri de remediere ori să aplice sancţiunile prevăzute de Legea cu privire la instituţiile financiare dacă instituţia financiară ori salariaţii ei:

- au încălcat legea menţionată sau vreun act normativ al Băncii Naţionale;
- au încălcat vreo obligaţie fiduciară;
- s-au angajat în operaţiuni riscante sau incorecte ale instituţiei financiare sau ale sucursalelor ei.

În Republica Moldova, circuitul monetar se reglementează şi de Legea instituţiilor financiare nr.550/1995, de actele normative ale Băncii Naţionale.

Definiţia de bancă comercială. În Legea nr.550/1995, se utilizează atât sintagma *instituţie financiară,* cât şi noţiunea de *bancă* fără ca între definiţiile lor să existe o distincţie certă. Am considera că noţiunea de *instituţie financiară* este mai largă decât cea de *bancă*, deoarece, pe lângă

bănci, au statut de instituţie financiară şi lombardurile, asociaţiile de economii şi de împrumut, fac operaţiuni financiare şi persoanele juridice case de schimb valutar[135].

Potrivit art.3 din legea nominalizată, **banca** este o instituţie financiară care atrage de la persoane fizice sau juridice depozite sau echivalente ale acestora, transferabile prin diferite instrumente de plată, şi care utilizează aceste mijloace, total sau parţial, pentru a acorda credite sau a face investiţii pe propriul cont şi risc;

9.1.2. Constituirea băncii comerciale. Pentru instituirea unei banci comerciale, se cere efectuarea următoarelor operaţiuni: 1) semnarea în formă autentică a actului de constituire; 2) formarea capitalului social; 3) înscrierea societăţii bancare în Registrul de stat al întreprinderilor; 4) înregistrarea la Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare a acţiunilor emise la fondare; 5) obţinerea autorizaţiei (licenţei).

Conform art.13 din lege, banca comercială se constituie în formă de societate pe acţiuni de tip deschis. Modul de constituire, funcţionare, reorganizare şi de lichidare a băncii este reglementat de C.civ., la art.106-116, 156-170, de Legea nr.1134/1997 privind societăţile pe acţiuni şi de Legea instituţiilor financiare nr.550/1995.

Primele bănci comerciale, apărute prin transformarea filialelor băncilor fostei Uniuni Sovietice ori constituite de către persoane fizice şi juridice, au fost puse sub egida Băncii Naţionale, care se ocupa atât de înregistrarea, cât şi de autorizarea lor. Această situaţie a durat până în anul 2000 când, prin Legea nr.1265/2000, a fost unificat Registrul tuturor întreprinderilor. După această unificare, înregistrarea băncilor se efectuează la Camera Înregistrării de Stat, autorizarea (licenţierea) lor rămânând în competenţa Băncii Naţionale. Procedura de constituire a băncilor comerciale a fost afectată şi de dispoziţiile C. civ., însă nici legislativul, nici Banca Naţională nu a adus actele normative de rigoare în concordanţă cu dispoziţiile acestui cod. Astfel, se păstrează diferiţi termeni pentru

[135] **Victor, Burac.** *Drept bancar.* Chişinău, 2001, p.180-183.

aceeaşi noţiune (capital social – capital reglementat, act de constituire – contract de constituire şi statut) şi chiar deosebiri în procedura de constituire.

9.1.2.1. Actul de constituire. Pornind de la dispoziţiile C. civ., actul de constituire al societăţii bancare se întocmeşte în formă autentică (art.107) şi se semnează de toţi fondatorii [art.108 alin.(4)]. Acest act trebuie să conţină dispoziţiile prevăzute în C. civ. la art.108 şi 157, în Legea nr.550/1995 la art.17 şi în Regulamentul cu privire la autorizarea băncilor nr.23/09-01, anexa nr.5, compartimentul „Cerinţe faţă de statutul băncii".

9.1.2.2. Formarea capitalului social. Capitalul social al societăţii bancare se formează din aporturile depuse ca plată pentru acţiunile plasate la fondare. Acţiunile băncii care se înfiinţează se plasează integral între fondatori şi se plătesc numai în numerar. În acest caz, fondatorii sunt obligaţi să plătească în valoare deplină, până la înregistrarea societăţii pe acţiuni, acţiunile subscrise. Aportul în numerar se transferă pe un cont provizoriu, deschis special în acest scop. Capitalul social minim al băncii comerciale se stabileşte conform Legii nr.550/1995 art.14, de către Banca Naţională. Astfel, potrivit capitolul III din Regulamentul cu privire la autorizarea băncilor nr.23/09-01 din 15 august 1996, cuantumul capitalului minim necesar pentru constituirea unei bănci comerciale este de 50 milioane de lei.

Trebuie menţionat faptul că Legea nr.550/1995 operează cu noţiunea de *capital reglementat*, iar regulamentul nr.23/09-01 cu *capital minim de gradul I*. Deoarece determinarea capitalului minim de gradul I este anevoioasă, considerăm că, la constituirea băncii comerciale, capitalul social trebuie divizat în acţiuni ordinare sau/şi în acţiuni preferenţiale cu valoare nominală egală, legea urmând să fie modificată în acest sens.

9.1.2.3. Înregistrarea băncii. Actul de constituire al societăţii bancare în formă autentică se depune, împreună cu alte documente prevăzute de Legea nr.1265/2000 privind înregistrarea de stat a întreprinderilor şi organizaţiilor art. 11, la Camera Înregistrării de

Stat[136]. Această lege prevede că, pentru înregistrarea unei instituţii financiare (unei bănci comerciale), se prezintă şi avizul Băncii Naţionale.

9.1.2.4. Înregistrarea acţiunilor emise la fondare. După înregistrarea de stat şi înscrierea ei în Registrul de stat al întreprinderilor, banca comercială este obligată să-şi înregistreze acţiunile emise la fondare în Registrul de stat al valorilor mobiliare, ţinut de Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare. Înregistrarea acţiunilor se efectuează după regula generală stabilită pentru societăţile pe acţiuni, cu excepţiile prevăzute de *Instrucţiunea privind particularităţile emisiunilor de acţiuni ale băncilor şi modul de autorizare a lor de către Banca Naţională a Moldovei*[137], *aprobată prin Hotărârea Băncii Naţionale nr.181 din 22 iunie 2000*[138].

---

[136] Pentru înregistrarea unei societăţi bancare, la Camera Înregistrării de Stat se prezintă următoarele acte: cerere, actul de constituire, actele de identitate ale fondatorilor, actul de identitate al primului administrator sau al conducătorului organului executiv colegial, bonul de plată a taxei de timbu, bonul de plată a taxei de înregistrare, actul bancar care demonstrează că fondatorii au vărsat aportul în capitalul social, avizul Băncii Naţionale a Moldovei, actul emis de organul competent al statului sau al unităţii administrativ- teritorial în cazul în care statul sau unitatea administrativ-teritorială are calitatea de fondator.

[137] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1996, nr.59-60. Potrivit acestei instrucţiuni, procedura de emisiune a acţiunilor include următoarele etape:

a) adoptarea de către fondatori (fondator) a deciziei privind numărul şi clasele acţiunilor autorizate spre plasare şi a celor plasate între fondatori;

b) aprobarea preliminară de către Banca Naţională a cererii privind eliberarea autorizaţiei de a desfăşura activităţi financiare;

c) deschiderea unui cont temporar la Banca Naţională pentru acumularea de mijloace băneşti;

d) întocmirea listei primilor subscriitori, acumularea mijloacelor băneşti pe contul temporar;

e) înregistrarea de stat a băncii la Camera Înregistrării de Stat;

f) eliberarea de către Banca Naţională a Moldovei a autorizaţiei de desfăşurare a activităţilor financiare;

9.1.2.5. Autorizarea băncii. Conform C.civ. art.60 alin.(5), unele genuri de activitate de întreprinzător pot fi desfăşurate numai în baza unui permis special, numit licenţă. Din coroborarea art.5 şi art.8 alin.(1) pct.38 din Legea nr.451/2001 şi Legea nr.550/1995, rezultă că activitatea instituţiilor financiare este supusă licenţierii (autorizării) de către Banca Naţională.

---

g) autorizarea de către Banca Naţională a Moldovei a emisiunii efectuate;

h) înregistrarea de stat a acţiunilor la Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare (în continuare - *Comisia Naţională*) la prezentarea demersului Băncii Naţionale a Moldovei;

i) transferarea mijloacelor băneşti, aflate la contul temporar deschis la Banca Naţională a Moldovei, în contul LORO al băncii pentru trecerea lor la capitalul social (în baza certificatului Comisiei Naţionale);

j) includerea subscriitorilor care au plătit integral acţiunile în registrul deţinătorilor de valori mobiliare şi eliberarea către aceştia a certificatelor de acţiuni (în cazul în care emisiunea acţiunilor a fost efectuată în formă materializată) sau a extraselor din registru (în cazul emisiunii nematerializate).

Pentru autorizarea emisiunii, banca, în termen de 15 zile din ziua înregistrării în Registrul de stat al întreprinderilor, prezintă la Banca Naţională următoarele documente: cererea de înregistrare; documentele de constituire, autentificate notarial; copia de pe certificatul de înregistrare la Camera Înregistrării de Stat; specimenele certificatelor de acţiuni în trei exemplare - pentru băncile care efectuează emisiunea acţiunilor în formă materializată; lista fondatorilor băncii, care include numele fondatorilor, numărul acţiunilor achiziţionate de ei, cu indicarea sumelor depuse în contul achitării lor; copia de pe contractul privind ţinerea registrului acţionarilor, încheiat cu un registrator independent care dispune de licenţa corespunzătoare, sau documentele pentru obţinerea licenţei de ţinere independentă a registrului; extrasul din contul, temporar deschis la Banca Naţională a Moldovei pentru acumularea mijloacelor băneşti; copia de pe dispoziţia de plată a taxei unice pentru înregistrarea de stat a acţiunilor în mărimea stabilită.

Banca Naţională examinează, în termen de 10 zile, documentele indicate şi le prezintă Comisiei Naţionale a Valorilor Mobiliare pentru înregistrarea de stat a acţiunilor.

[138] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2000, nr.81-83.

Potrivit Legii nr.550/1995 şi Regulamentului Băncii Naţionale privind autorizarea băncilor, se disting trei categorii de autorizaţii bancare:

Autorizaţia de categoria A. Pentru a obţine autorizaţie de categoria A, banca trebuie să atingă şi să menţină capital de gradul I de cel puţin 50 milioane de lei. Această autorizaţie acordă dreptul de a desfăşura următoarele activităţi financiare numai în lei moldoveneşti:

- acceptarea de depozite (plătibile la vedere sau la termen etc.) cu sau fără dobândă;

- acordarea de credite (de consum şi ipotecare, factoring cu sau fără drept de regres, finanţarea tranzacţiilor comerciale, eliberarea garanţiilor şi cauţiunilor etc.);

- împrumutarea de fonduri, cumpărarea ori vînzarea, în cont propriu sau în contul clienţilor (cu excepţia subscrierii hîrtiilor de valoare), de: - instrumente ale pieţei financiare (cecuri, cambii şi certificate de depozit etc.); - futures şi opţioane financiare privind titlurile de valoare şi ratele dobînzii; - instrumente privind rata dobînzii; - titluri de valoare;

- acordarea de servicii de decontări şi încasări;

- emiterea şi administrarea instrumentelor de plată (cărţi de credit sau de plată, cecuri de voiaj, cambii bancare etc.);

- leasing financiar;

- acordarea de servicii aferente la credit;

- acordarea de servicii ca agent sau consultant financiar, cu excepţia celor menţionate la art.26 alin.(1) lit. a) şi b);

- efectuarea plasărilor şi deschiderea conturilor "Nostro" în valută străină doar la băncile din Republica Moldova, numai pentru necesităţile proprii, dar nu în scopul deservirii clientelei băncii ;

- alte activităţi financiare permise de Banca Naţională.

Autorizaţia de categoria B. Pentru a obţine autorizaţie de categoria B, băncile comerciale trebuie să atingă şi să menţină capital de gradul I de cel puţin 100 de milioane de lei. Această autorizaţie,

pe lângă cele permise în baza autorizaţiei de categoria A, acordă dreptul de a desfăşura şi următoarele activităţi:

- operaţiuni în valută străină, inclusiv contracte futures de vânzare a valutei străine;

- acordarea de servicii fiduciare (investirea şi gestionarea fondurilor fiduciare), păstrarea şi administrarea valorilor mobiliare şi altor valori etc.

Autorizaţia de categoria C. Pentru a obţine autorizaţie de categoria C, băncile trebuie să atingă şi să menţină capital de gradul I de cel puţin 150 milioane de lei. Acest fapt acordă dreptul de a desfăşura toate activităţile financiare indicate în Legea nr.550/1997 la art.26 alin.(1) lit. a) - n), adică la cele a căror desfăşurare este posibilă în baza autorizaţiei de categoria B, se adaugă:

- acordarea serviciilor de gestionare a portofoliului de investiţii şi acordarea de consultaţii privind investiţiile;

- subscrierea şi plasarea titlurilor de valoare şi acţiunilor, operaţiunile cu acţiuni.

Băncile nu sunt în drept să desfăşoare activităţi financiare neprevăzute în autorizaţie.

Pentru eliberarea autorizaţiei, Băncii Naţionale se prezintă o cerere, la care se anexează:

a) actele ce confirmă calificarea şi experienţa administratorilor viitoarei instituţii financiare, activitatea lor profesională din ultimii 10 ani;

b) actele ce confirmă capitalul băncii;

c) business-planul băncii cuprinzând structura organizatorică, genurile de activitate financiară preconizată, pronosticul rezultatelor financiare pentru următorii 3 ani etc.;

d) informaţiile privitoare la numele (denumirea), domiciliul (sediul), activitatea comercială sau profesională din ultimii 10 ani şi cota de participare a fiecărei persoane care intenţionează să deţină 10% sau mai mult din acţiunile cu drept de vot ale băncii. În scopul aplicării acestei prevederi asupra persoanelor afiliate, cota lor de participare se stabileşte prin agregarea cotelor lor;

e) orice alte informaţii prevăzute de regulamentele Băncii Naţionale.

Cererea se examinează de Banca Naţională, care, în termen de 3 luni, decide aprobarea preliminară sau respingerea cererii.

Decizia de respingere a cererii de eliberare a autorizaţiei se aduce în scris la cunoştinţă solicitantului. Respingerea trebuie să fie motivată.

După aprobarea preliminară a cererii, Banca Naţională stabileşte următoarele cerinţe pentru primirea autorizaţiei: depunerea integrală a capitalului social minim; angajarea de specialişti; încheierea de contract cu o firmă de audit; închirierea sau cumpărarea de edificii bancare şi de utilaj pentru efectuarea operaţiunilor bancare.

Banca Naţională autorizează banca comercială dacă a ajuns la concluzia că: aceasta va îndeplini cerinţele legale privind activitatea preconizată; experienţa şi calificarea administratorilor şi acţionarilor cu cote substanţiale corespund business-planului şi activităţilor financiare; situaţia financiară a băncii va fi satisfăcătoare.

Autorizaţia se acordă pentru un termen nedeterminat şi nu poate fi cesionată.

Banca autorizată se înscrie în Registrul băncilor, ţinut de Banca Naţională, accesibil publicului. La registru, se anexează: procesul-verbal al adunării de constituire a băncii; statutul ei înregistrat şi toate corectările efectuate cu permisiunea scrisă a Băncii Naţionale; regulamentele de ordine interioară; lista persoanelor oficiale autorizate să acţioneze în numele băncii, documentul care stabileşte limitele competenţei acestora şi specimenele semnăturilor lor autentificate notarial; certificatul de înregistrare, eliberat de Camera Înregistrării de Stat.

Banca comercială poate desfăşura activităţi financiare atâta timp cât deţine autorizaţie, de la care poate renunţa benevol. Autorizaţia poate fi retrasă.

9.1.3. Organele şi funcţionarea băncii. Fiind o persoană juridică de drept privat cu scop lucrativ, banca comercială

funcţionează de la data dobândirii personalităţii juridice până la data radierii ei din Registrul de stat al întreprinderilor. Prin funcţionare, se înţelege multitudinea de raporturi juridice din interiorul băncii comerciale, inclusiv relaţiile dintre acţionari şi bancă ce apar în exercitarea drepturilor şi executarea obligaţiilor, în procesul de funcţionare a organelor băncii (adunarea generală, consiliul de directori, administratorul, comisia de cenzori), precum şi relaţiile ce apar în legătură cu operaţiunile efectuate cu acţiunile băncii şi în alte activităţi din interiorul băncii.

9.1.3.1. Drepturile şi obligaţiile acţionarilor băncii. Acţionarii băncii au drepturile şi obligaţiile stabilite de C. civ. şi de Legea nr.1134/997.

9.1.3.2. Structura organizatorică a societăţii bancare, ca şi a oricărei alte societăţi pe acţiuni, constă din: adunare generală a acţionarilor, consiliu director, organ executiv şi comisie de cenzori.

9.1.3.3. Adunarea generală a acţionarilor, organul suprem al băncii comerciale, se convoacă şi decide asupra principalelor probleme în modul stabilit de Legea cu privire la societăţile pe acţiuni.

9.1.3.4. Consiliul, organ de administrare al băncii comerciale, exercită funcţii de supraveghere, elaborează şi asigură aplicarea politicii băncii. Atribuţiile consiliului se stabilesc în actul de constituire al băncii şi în regulamentele ei interioare.

Consiliul băncii este format dintr-un număr impar de membri, dar nu mai puţin de trei. Membrii consiliului sînt aleşi de adunarea generală a acţionarilor pentru un termen de până la 4 ani, cu posibilitatea de a fi revocaţi sau redesemnaţi pentru un nou termen. Majoritatea membrilor consiliului nu trebuie să fie afiliaţi băncii.

Nu poate fi aleasă în calitate de membru al consiliului băncii persoana care este membru al consiliului unei alte bănci din Republica Moldova sau căreia i s-a retras calitatea de membru al consiliului, sau care îndeplineşte ori a îndeplinit, în decursul a 12 luni precedente, funcţii în consiliul de administraţie al Băncii Naţionale, sau care a fost subiectul unei cauze privind insolvabilitatea şi nu a fost degrevată de datorii. În cazul în care, după alegere în calitate de membru, s-a descoperit sau a survenit una din stările menţionate,

persoanei i se retrage calitatea de membru prin hotărâre a adunării generale a acţionarilor.

9.1.3.5. Organul executiv al băncii. Banca are un organ executiv, desemnat de adunarea generală a acţionarilor sau de consiliul băncii dacă actul de constituire prevede astfel. Organul executiv este, de regulă, unul colegial şi îşi exercită competenţa în modul stabilit în C. civ. la art.61 şi în Legea nr.1134/1997 la art.69-70.

9.1.3.6. Comisia de cenzori. Organul de control al băncii este comisia de cenzori, alcătuită dintr-un număr impar de membri, dar nu mai puţin de 3, aleşi de adunarea generală a acţionarilor băncii pentru o perioadă 4 ani. Membrii comisiei de cenzori nu pot fi concomitent membri ai consiliului băncii şi nici angajaţi ai băncii în majoritatea lor. Comisia de cenzori îşi exercită funcţiile în concordanţă cu art. 71-72 din Legea nr.1134/1997 şi cu art.20 din Legea nr.550/1995. Astfel, ea stabileşte pentru bancă proceduri de evidenţă şi de control contabil în temeiul regulamentelor Băncii Naţionale, supraveghează respectarea lor şi controlează conturile şi alte documente ale băncii, respectarea legilor şi a regulamentelor aplicabile băncii şi prezintă consiliului acesteia rapoartele de rigoare; prezintă avize în problemele solicitate de consiliul băncii şi în alte probleme pe care le consideră necesare. Comisia de cenzori se întruneşte în şedinţe ordinare o dată în trimestru şi în şedinţe extraordinare, la convocarea consiliului băncii sau a doi membri ai ei. Membrii comisiei de cenzori trebuie să aibă cel puţin un an de muncă în domeniul evidenţei contabile şi de control în ultimii zece ani, trebuie să cunoască evidenţa contabilă din bănci, legile Republicii Moldova şi actele normative ale Băncii Naţionale.

Deciziile se iau cu votul majorităţii membrilor, care nu sînt în drept să se abţină de la votare.

Împuternicirile membrilor comisiei de cenzori pot fi delegate unei organizaţii de audit dacă aceasta din urmă nu efectuează controlul de audit al băncii. Organizaţia de audit trebuie să aibă cel puţin un an de activitate şi să deţină licenţă pentru efectuarea auditului instituţiilor financiare conform legislaţiei în vigoare.

9.1.3.7. Persoanele cu funcţie de răspundere. Anumite persoane care ocupă la bancă funcţii de răspundere poartă denumirea de administrator. În art. 61 din C.civ., semantica termenului *administrator* diferă de semantica lui din art.21-22 ale Legii nr.550/1995 şi, implicit, din actele normative ale Băncii Naţionale. Dacă, *în primul caz, prin administrator* se înţelege organul executiv al persoanei juridice, *în cel de-al doilea* înseamnă orice membru al consiliului, al organului executiv, al comisiei de cenzori, contabilul-şef, conducătorul filialei, altă persoană învestită prin lege sau statut să-şi asume obligaţii, de sine stătător sau împreună cu alţii, în numele şi în contul băncii.

Administratori ai băncii comerciale pot fi numai persoanele fizice. Excepţie face persoana juridică desemnată ca organizaţie de audit în locul comisiei de cenzori. Administratorul băncii are obligaţia fiduciară, faţă de banca în care îşi desfăşoară activitatea şi faţă de clienţii ei, de a pune interesele acesteia şi ale clienţilor ei mai presus de propriul interes pecuniar.

Calitatea de administrator al băncii comerciale trebuie să fie confirmată prin decizie a Băncii Naţionale anterior intrării în funcţie. Pentru aceasta, Banca Naţională, prin Hotărârea nr.15 din 6 martie 1997, a aprobat *Regulamentul nr.53/09-01 cu privire la exigenţele faţă de administratorii băncilor*. Persoana aleasă ori numită în funcţia de administrator de bancă trebuie să corespundă criteriilor stabilite privind calificarea, experienţa, reputaţia în cercurile de afaceri, inexistenţa antecedentelor penale şi a probelor care ar demonstra că a purtat răspundere la locul anterior de muncă în probleme financiare şi administrative, a cazurilor de escrocherie financiară, de evaziune fiscală etc.

Preşedintele şi vicepreşedinţii, membrii organului executiv al băncii (membrii consiliului băncii, dacă vor îndeplini funcţii executive în bancă) trebuie să aibă studii universitare în domeniul financiar-economic şi minimum 5 ani de muncă în sectorul bancar ce ţine nemijlocit de activităţi financiare, în ultimii 10 ani, stipulate la art.26 din Legea instituţiilor financiare.

9.1.3.8. Conflictul de interese. Conform Legii nr.550/1995 art.24, administratorul trebuie să informeze în scris banca despre interesul său material în contractul încheiat de aceasta cu o altă persoană sau în care el însuşi este parte.

Administratorul este obligat să prezinte consiliului băncii, cel puţin o dată la un an, o notă scrisă în care să dezvăluie suficient conflictul de interese. Se consideră dezvăluire suficientă a conflictului de interese indicarea numelui şi adresa persoanelor sale afiliate, detaliilor esenţiale despre activităţile sale, intereselor de familie şi intereselor materiale pe care le are sau poate să le aibă în relaţii cu banca.

Dacă administratorul nu a dezvăluit conflictul de interese, contractul cu un astfel de conflict poate fi suspendat prin hotărâre judecătorească, la cererea băncii, a unuia sau a mai multor acţionari ai ei sau a Băncii Naţionale. De asemenea, aceasta din urmă, poate suspenda din funcţie pentru cel mult un an sau îl poate destitui prin ordonanţă pe administratorul care nu a informat despre interesul său în contractul unei persoane cu banca.

9.1.3.9. Capitalul social. După cum s-a menţionat, pentru a se constitui şi a obţine autorizaţie de activitate, banca comercială trebuie să aibă un capital social de cel puţin 50 milioane de lei moldoveneşti. Capitalul social al societăţii bancare poate fi divizat în acţiuni ordinare sau acţiuni preferenţiale. Deoarece societăţile bancare sunt societăţi pe acţiuni de tip deschis, acţiunile lor se înstrăinează liber. Operaţiunile de înstrăinare a acţiunilor se efectuează prin intermediul Bursei de Valori cu excepţia actelor care, după natura lor juridică, nu pot fi făcute prin bursă.

Conform Legii nr.550/1995 art. 15, actele juridice prin care o persoană dobândeşte de sine stătător sau împreună cu persoanele afiliate, direct sau indirect, o cotă substanţială din capital băncii (mai mult de 5% din acţiunile cu drept vot), se vor efectua numai cu permisiunea scrisă a Băncii Naţionale. Cu acordul ei prealabil, se efectuează orice alte acte juridice de procurare a acţiunilor prin care

acţionarii băncii vor depăşi limita de 25, 33 şi, respectiv, 50 % din capitalul social al băncii.

Persoanei care, fără acordul Băncii Naţionale, a dobândit acţiuni a căror valoare depăşeşte limitele menţionate i se va suspenda exerciţiul dreptului de vot, acordându-i-se un termen de 3 luni pentru a obţine permisiunea Băncii Naţionale sau pentru a vinde acţiunile procurate fără acordul acesteia. În cazul în care acţionarul, în 3 luni de la suspendare, nu a obţinut permisiunea Băncii Naţionale şi nici nu a înstrăinat acţiunile, *banca emitentă este obligată să le anuleze şi să emită noi acţiuni în acelaşi număr şi de aceeaşi clasă, urmând ca suma obţinută din vânzarea lor să fie remisă deţinătorului iniţial după ce, din această sumă, au fost reţinute cheltuielile de vânzare*.

Rezidenţii ţărilor şi zonelor off-shore nu pot deţine nici individual şi nici în comun mai mult de 5% din acţiunile unei bănci comerciale din Republica Moldova. Consecinţele încălcării acestei restricţii sunt similare celor ale încălcărilor comise la procurarea de acţiuni fără acordul Băncii Naţionale.

Fără autorizaţia scrisă a Băncii Naţionale, băncilor comerciale li se interzice:

- să deţină mai mult de 5% din capitalul social al unor societăţi comerciale care desfăşoară alte activităţi decât cele financiare;
- să deţină, în capitalul social al unei societăţi comerciale, o participaţiune (parte socială în capitalul S.R.L. sau acţiuni în S.A.) cu o valoare mai mare de 15% din capitalul său reglementat;
- să deţină, în capitalul social al unor societăţi comerciale, participaţiuni cu valoare totală ce depăşeşte 50 % din capitalul său reglementat.

9.1.4. Genurile de activitate ale băncilor comerciale. În forma sa actuală, activitatea bancară poate fi analizată prin cele patru funcţii principale[139] ale sale:

[139] **Simon, Claude.** *Băncile.* Humanitas, Bucureşti, 1993, p.70-71.

- intermedierea, care constă în colectarea disponibilităţilor (economii, depuneri) ale unor agenţi economici pentru a le acorda cu împrumut altor persoane;

- gestiunea mijloacelor de plată (Deoarece creează şi alte mijloace de plată decât bancnota şi moneda, băncile trebuie să le asigure circulaţia, ceea ce presupune operarea cecurilor, viramentelor, efectelor de comerţ, conturilor etc.);

- serviciilor financiare şi diverse, care grupează: închirierea caselor de bani, serviciile de casă (retragerea sau depunerea banilor), serviciile de schimb, operaţiunile de bursă, consultingul etc.;

- gestiunea vistieriei şi activitatea interbancară (Funcţia de intermediere face ca banca să dispună, temporar sau structural, fie de un excedent, fie de o insuficienţă a resurselor. Gestiunea de vistiernic constă în efectuarea acestei ajustări, mai ales prin intervenţie pe piaţa monetară, fie acordând împrumuturi, fie luând împrumuturi de la alte instituţii financiare).

Operaţiunile bancare pot fi grupate în următoarele categorii[140]:

a) operaţiuni bancare pasive (implică acţiuni de atragere a mijloacelor băneşti temporar disponibile de la persoane fizice şi juridice[141]);

b) operaţiuni de bancă active (implică acţiuni de plasare a mijloacelor băneşti în formă de credite acordate persoanelor fizice şi juridice[142]);

c) organizarea traficului de plăţi (implică acţiuni de intermediere în efectuarea decontărilor între persoane fizice şi juridice[143]);

d) alte operaţiuni săvârşite de bănci în cont propriu sau în contul clienţilor, precum şi operaţiunile cu valori mobiliare, gestionarea fiduciară a fondurilor clienţilor, operaţiunile valutare,

---

[140] **Victor, Burac.** *Op. cit.,* p.56.
[141] Idem, p.184-212.
[142] Idem, p.503-678.
[143] Idem, p.214-391.

depozitul de metale preţioase şi pietre scumpe, operaţiuni creditare specifice (leasing-ul financiar, factoringul, forfetarea)[144] etc.

În dependenţă de categoria autorizaţiei, băncile comerciale pot desfăşura toate activităţile financiare stipulate în Legea nr.550/1995 la art.26 alin. (1) ori unele dintre ele.

Numai băncile comerciale pot desfăşura, în limita autorizaţiei, activităţi de:

a) acceptare a depozitelor (plătibile la vedere sau la termen etc.) cu sau fără dobîndă;

b) acordare a creditelor (de consum şi ipotecare, factoring cu sau fără drept de regres, finanţare a tranzacţiilor comerciale, eliberare de garanţii şi cauţiuni etc.);

c) împrumut al fondurilor, cumpărare ori vînzare, în cont propriu sau în contul clienţilor (cu excepţia subscrierii hîrtiilor de valoare), de:

- instrumente ale pieţei financiare (cecuri, cambii şi certificate de depozit etc.);

- futures şi opţioane financiare privind titlurile de valoare şi ratele dobînzii;

- instrumente privind rata dobînzii;

- titluri de valoare;

d) acordare a serviciilor de decontări şi încasări;

e) emitere şi administrare a instrumentelor de plată (cărţi de credit sau de plată, cecuri de voiaj, cambii bancare etc.);

f) cumpărare şi vînzare a banilor (inclusiv a valutei străine);

g) leasing financiar;

h) acordare a serviciilor aferente creditului;

i) acordare de servicii ca agent sau consultant financiar, cu excepţia celor de la lit. a) şi b);

j) operare în valută străină, inclusiv contracte futures de vînzare a valutei străine;

[144] Idem, p.679-743.

k) acordare a serviciilor fiduciare (investirea şi gestionarea fondurilor fiduciare), păstrare şi administrare a hîrtiilor de valoare şi altor valori etc.;

l) acordare a serviciilor de gestionare a portofoliului de investiţii şi acordare de consultaţii privind investiţiile;

m) subscriere şi plasare a titlurilor de valoare şi acţiunilor, de operare cu acţiuni;

n) orice alte operaţiuni financiare permise de Banca Naţională.

Numai băncile comerciale pot accepta depozite personale sau echivalente ale lor.

9.1.5. Reorganizarea şi lichidarea băncilor comerciale sunt similare, ca operaţiuni juridice, celor de reorganizare şi lichidare a societăţilor pe acţiuni.

9.1.5.1. Reorganizarea băncilor se efectuează cu permisiunea scrisă a Băncii Naţionale. Banca sau băncile constituite în urma contopirii sau dezmembrării încep să activeze numai după obţinerea autorizaţiei Băncii Naţionale. Reorganizarea se efectuează cu respectarea procedurilor stabilite în C. civ. şi Legea nr.113471997.

9.1.5.2. Lichidarea băncilor comerciale se efectuează conform C. civ. şi Legii nr.1134/1997.

9.1.5.4. Lichidarea băncilor comerciale pentru cauză de insolvabilitate. Banca comercială care devine insolvabilă poate fi lichidată în modul general, stabilit de Legea insolvabilităţii nr.632/2001, cu anumite particularităţi specificate la art.203-206.

Conform Legii nr.632/2001 art.205, cererea de intentare a procesului de insolvabilitate a băncii comerciale poate fi înaintată doar de Banca Naţională. Prin această dispoziţie, legiuitorul lipseşte creditorii băncii comerciale de posibilitatea de a intenta proces de insolvabilitate. Legiuitorul consideră probabil că Banca Naţională, supraveghind activitatea băncilor, trebuie să simtă apropierea pericolului lor de încetarea a plăţilor înainte de survenirea insolvabilităţii propriu-zise.

Banca Naţională înaintează băncii cerere de intentare a procesului de insolvabilitate în unul din următoarele cazuri: îi retrage

autorizaţia de funcţionare în temeiul incapacităţii de plată sau al supraîndatorării; există pericolul iminent de intrare a băncii în incapacitate de plată; sau există cererea organului executiv al băncii.

Dacă banca comercială se află în incapacitate de plată, este supraîndatorată sau există pericolul de intrare în incapacitate de plată, conducătorul organului executiv al băncii este obligat să înştiinţeze imediat Banca Naţională. În astfel de cazuri, obligaţia de înştiinţare substituie obligaţia debitorului de a depune în instanţă de judecată cerere introductivă.

Instanţa deschide proces de insolvabilitate băncii comerciale imediat ce Banca Naţională a depus cerere introductivă. În formularea legiuitorului, depunerea cererii introductive ar obliga instanţa să intenteze proces de insolvabilitate fără a cerceta temeiurile invocate de banca comercială. Această situaţie se confirmă şi prin faptul că, potrivit art.206 alin.(2) din legea nominalizată, Banca Naţională a Moldovei, nu de la data intentării procesului de insolvabilitate, ci *din data depunerii cererii introductive, închide conturile băncii debitoare şi deschide un nou cont cu menţiunea "bancă în proces de insolvabilitate", la care vor fi virate sumele de bani existente la acea dată în conturile băncii debitoare şi prin intermediul căruia administratorul va efectua toate operaţiunile cu banca debitoare aflată în proces de insolvabilitate*.

Administratorul insolvabilităţii, desemnat de instanţa de judecată, trebuie să întrunească condiţiile stabilite de Banca Naţională în Regulamentul cu privire la exigenţele faţă de administratorii băncilor.

Examinând cererea introductivă, instanţa de judecată nu este în drept să refuze intentarea procesului de insolvabilitate pentru insuficienţa masei active.

Legea insolvabilităţii prevede, la art. 47, că hotărârea judecătorească de intentare a procesului de insolvabilitate nu poate fi atacată cu recurs. Băncii comerciale insolvabile nu i se poate aplica procedura planului, ci numai procedura de lichidare a patrimoniului.

Prin derogare de la art.54 din Legea nr.632/2001, creanţele din depozitele bancare ale persoanelor fizice garantate de Fondul de

garantare a depozitelor în sistemul bancar se atribuie rangului al doilea al creanţelor chirografare; creanţele din depozitele bancare ale persoanelor fizice altele decât cele garantate de acest fond se atribuie rangului al treilea al creanţelor chirografare. Plata datoriilor subordonate se efectuează după executarea creanţelor tuturor creditorilor băncii, dar înainte de executarea creanţelor acţionarilor.

9.2. Particularităţile statutului juridic şi ale activităţii burselor

9.2.1. Dispoziţii generale. Potrivit *Dicţionarului universal al limbii române*[145], cuvântul bursă are două semnificaţii: prima, ca *alocaţie băneasc*ă acordată pentru întreţinerea la studii a unui elev sau student; şi, a doua, ca *instituţie* în care este organizată piaţa valorilor mobiliare sau a mărfurilor. Cel de-al doilea sens, care ne interesează, îşi are originea în numele unei vechi familii de hangii, *van der Bursen*, care a înfiinţat la Bruges (Flandra) un local numit *Hotel des Bourses*, în holul căruia se negociau periodic metale preţioase (aur, argint, platină), precum şi titluri de valoare[146].

Bursa este locul de întâlnire al negustorilor şi al oamenilor de afaceri, spaţiul de concentrare a cererii şi ofertei[147], unde se negociază, se semnează şi chiar se execută contracte. Majoritatea legislaţiilor însă definesc şi reglementează bursa ca pe o instituţie persoană juridică organizator al comerţului de bursă care nu participă nemijlocit ca operator pe piaţă.

Bursa reprezintă prin sine o organizaţie înfiinţată în temeiul legii şi supravegheată de stat, destinată încheierii de tranzacţii fără prezentarea, predarea şi plata concomitentă a obiectului tranzacţiei.

---

[145] **Şăineanu, Lazăr.** *Dicţionar universal al limbii române.* Chişinău, Litera, 1998.

[146] **Popa, Ioan.** *Bursa. Organizare, funcţii, experienţe.* Vol. I. Bucureşti, 1993, p.12.

[147] **Ibidem.**

Altfel spus, bursa mijloceşte schimbul de valori fără ca acestea să fie prezentate de vânzător şi examinate de cumpărător[148].

Legislaţiile mai multor state acordă burselor o atenţie deosebită, reglementând coerent activitatea bursieră, forma juridică, organizarea şi funcţionarea bursei.

Bursele pot fi clasificate în funcţie de:

a) varietate a tranzacţiilor, în:
   - burse generale;
   - burse specializate;

b) obiect al tranzacţiilor, în:
   - burse de mărfuri;
   - burse de valori mobiliare;
   - burse valutare;

c) formă de organizare, în :
   - burse de stat;
   - burse private;

d) mod de admitere a participanţilor, în :
   - burse la care participarea este nelimitată;
   - burse la care accesul este limitat;

Legislaţia Republicii Moldova reglementează distinct bursa de valori şi bursa de mărfuri, pe care le vom analiza, de asemenea, distinct.

9.2.2. Bursa de valori

9.2.2.1. Noţiune. Bursa de valori[149] este o organizaţie cu personalitate juridică, înfiinţată în temeiul legii şi supravegheată de stat, destinată încheierii de tranzacţii cu valori mobiliare. Statutul

[148] **Anghelache, Gabriela; Dardac, Nicolae** şi **Stancu, Ion.** *Pieţe de capital şi burse de valori.* Bucureşti, Societatea „Adevărul" S.A., 1992, p.63.

[149] Vezi analiza statutului juridic al Bursei de Valori a Moldovei în: **Ala, Darovanaia.** *Bazele funcţionării pieţelor de capital.* Chişinău, editura ASEM, 2005, p.226-273; **Percinscaia, N. şi Dodu, C.** Fondovâi rânoc Moldovî. Chişinău, 2001, p. 120-151.

juridic al bursei de valori şi specificul funcţionării ei în Republica Moldova sunt reglementate de Legea nr.199/1998 privind piaţa valorilor mobiliare, de Regulile bursei de valori, aprobate prin Hotărârea CNVM nr.17/5 din 19 mai 2000, de statutul bursei de valori etc.

Bursa are ca principală activitate organizarea comerţului cu valori mobiliare şi îndeplineşte următoarele funcţii:

- concentrarea cererii şi ofertei de valori mobiliare;
- efectuarea de tranzacţii cu valori mobiliare;
- înregistrarea sistematică a cursurilor de schimb ale valorilor mobiliare.

9.2.2.2. Constituirea. Bursa de valori are forma de societate pe acţiuni de tip închis[150]. Modul de înfiinţare şi funcţionare a bursei este reglementat de C. civ., care, de asemenea, reglementează, direct sau indirect, statutul societăţilor pe acţiuni, precum şi de Legea nr.1134/1997 privind societăţile pe acţiuni.

Fondatori şi membri ai bursei de valori pot fi numai participanţii profesionişti la piaţa valorilor mobiliare care au statut juridic de brokeri şi dealeri. Bursa de valori trebuie să aibă cel puţin 20 de fondatori, fiecare dintre care să deţină cel mult 5% din numărul acţiunilor plasate şi un număr egal de acţiuni ale bursei de valori, aceasta neavând dreptul de a distribui sub nici o formă membrilor săi venitul obţinut din activitatea sa.

Capitalul social. Bursa de valori are un capital social de cel puţin 500 mii de lei, divizat în *acţiuni ordinare nominative de o singură clasă.*

Actul de constituire al bursei se întocmeşte în formă autentică şi se semnează de către toţi fondatorii. Deoarece bursa are forma de

[150] Deşi bursa de valori este o societate comercială, există reglementări legale care o face să se deosebească radical de societăţile pe acţiuni activează în alte domenii. În special, bursa de valori nu împarte cu titlu de dividend beneficiile realizate, iar membru al bursei poate deveni orice persoană juridică întrunind condiţiile stabilite de lege, bursa fiind obligată să-şi majoreze capitalul social cu cota noului asociat.

societate pe acţiuni, actul ei de constituire trebuie să includă clauzele prevăzute de lege pentru această societate.

Înregistrarea. Bursa obţine statut de persoană juridică şi, implicit, calitatea de subiect de drept la data înregistrării ei în Registrul de stat al întreprinderilor conform Legii nr.1265/2000. La momentul actual, în Registrul de stat al întreprinderilor, este înscrisă numai Bursa de Valori a Moldovei, însă, potrivit legii, nu este exclusă înregistrarea unor alte burse.

Înregistrarea acțiunilor emise la fondarea Bursei de Valori. În temeiul Legii nr.1134/1997 şi al Legii nr.199/1998, acţiunile bursei de valori, emise la înfiinţare şi repartizate în mod egal între fondatori, se înregistrează de Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare în Registrul de stat al valorilor mobiliare.

9.2.2.3. Operaţiuni şi funcţionarea bursei de valori. Conform art.46 din Legea nr.199/1998, bursa de valori are următoarea structură organizatorică: adunare generală a membrilor săi, consiliu, administraţie (organ executiv). Atribuțiile acestor organe sunt stabilite de Legea nr.1134/1997, de Regulile bursei de valori, aprobate prin Hotărârea nr.17/5 din 19 mai 2000, de statutul bursei de valori, de alte acte adoptate în concordanţă cu actele normative menţionate.

9.2.2.3.1. Adunarea generală a membrilor bursei activează potrivit regulilor adunării generale a acţionarilor stabilite în Legea nr.1134/1997 şi potrivit statutului bursei. Membrii bursei (acţionarii, inclusiv fondatorii) pot fi numai persoane juridice care deţin licenţă pentru activitate de brokeraj şi/sau de dealer.

Drepturile membrilor bursei sunt cele stabilite prin lege pentru acţionari, cu excepţia dreptului asupra unei părţi din profit. Membrii bursei nu primesc dividende, deoarece bursa nu are dreptul să împartă între acţionari beneficiul realizat.

Pe lângă drepturile şi obligaţiile prevăzute în C. civ. (art.115, 116) şi în Legea nr.1134/1997 (art.24-27), membrii bursei au drepturi şi obligaţii stipulate la art.45 din Legea nr.199/1998 privind piaţa valorilor mobiliare şi la art.6-23 din Regulile Bursei de Valori a

Moldovei. Aceste drepturi şi obligaţii nu privesc modul de gestiune a patrimoniului bursei de valori în scopul obţinerii de profit, aşa cum se întâmplă la alte societăţi pe acţiuni, ci modul de desfăşurare a activităţii bursei ca organizator şi realizator al comerţului cu valori mobiliare.

Membru al bursei de valori poate fi persoana juridică ce întruneşte următoarele condiţii:

- deţine o acţiune a bursei de valori;
- deţine licenţă pentru activitatea de broker şi/sau de dealer;
- are un capital social de cel puţin 150 000 lei, dacă deţine licenţă pentru activitate de broker, şi de cel puţin 200 000 de lei, dacă deţine licenţă pentru activitatea de dealer, are un fond de garanţie de cel puţin 30 % din mărimea capitalului social;
- deţine active financiare disponibile pentru a plăti taxele şi cotizaţiile curente, stabilite de bursă;
- dispune de un birou, dotat cu mijloace de operare tehnică şi de comunicaţie, în vederea primirii documentelor necesare desfăşurării activităţii în relaţiile cu bursa şi punerii la dispoziţia acesteia a informaţiilor solicitate;
- membrii conducerii şi colaboratorii ei autorizaţi au studii superioare şi/sau practică profesională în economie, finanţe, activitate bancară, în afaceri, în drept, precum şi o bună reputaţie civică şi integritate morală;
- cel puţin doi angajaţi ai săi sunt specialişti autorizaţi de către CNVM, în conformitate cu Regulamentul cu privire la atestarea specialiştilor participanţilor profesionişti pe piaţa valorilor mobiliare şi eliberarea certificatelor de calificare cu dreptul de a activa pe piaţa valorilor mobiliare, aprobat prin Hotărârea CNVM nr.10/12 din 28 septembrie 1999[151];
- deţine un cont deschis la banca de decontare indicată de bursă;

[151] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1999, nr.128-129, art. 232.

- nu are angajaţi care au fost condamnaţi pentru falsificare de documente sau titluri de valoare pentru furt, luare de mită sau pentru alte infracţiuni ori contravenţii în care urmăreau obţinerea de beneficii personale;

- corespunde unor alte exigenţe, considerate necesare, stabilite de bursă şi/sau de CNVM.

Primii membri ai bursei sunt chiar fondatorii ei.

Calitatea de membru al bursei poate fi dobândită şi ulterior constituirii, de orice persoană care întruneşte condiţiile menţionate. Mai mult, legea prevede că persoanelor care întrunesc condiţiile de calificare şi care subscriu că sînt de acord să respecte Statutul şi Regulile Bursei de Valori a Moldovei nu li se poate refuza calitatea de membru. Decizia privind acceptarea calităţii de membru se ia printr-o majoritate simplă de voturi de către consiliul bursei. Dacă consiliul acceptă calitatea de membru a persoanei, datele ei de identiate se înscriu în registrul acţionarilor bursei. Membrii bursei se bucură de drepturi egale şi au aceleaşi obligaţii, indiferent de momentul dobândirii calităţii de membru.

Fiecare membru va solicita înregistrarea, în calitate de agent de bursă, a unui sau a mai multor specialişti autorizaţi de CNVM. Agentul de bursă poate fi numai o persoană fizică ce reprezintă la bursă un singur membru.

Membrii sunt ţinuţi la plata unor cotizaţii şi comisioane. Cotizaţiile se plătesc periodic în mărimea stabilită de adunarea generală, iar comisioanele se impun de consiliul bursei pentru activităţile desfăşurate la bursă.

În temeiul dispoziţiilor legale, CNVM impune, prin Regulile Bursei de Valori a Moldovei, membrilor bursei şi agenţilor ce-i reprezintă *înalte standarde de conduită comercială onestă şi respectarea unor principii de tranzacţionare echitabile şi juste*. Astfel, se impun norme de conduită în raport cu clienţii (art.14), în raport cu bursa (art.15), obligaţii de prezentare a dărilor de seamă, de publicitate, de păstrare a documentaţiei, de păstrare a informaţiei confidenţiale etc.

Potrivit Regulilor Bursei de Valori a Moldovei, calitatea de membru al bursei poate fi suspendată pentru motivele prevăzute la art. 9. Această calitate încetează în caz de renunţare, de retragere a ei în temeiul art.10-12 şi în caz de lichidare a bursei.

9.2.2.3.2. Consiliul bursei de valori. Conducerea unitară, ordonată şi eficientă a bursei este asigurată, în perioada dintre adunările generale, de consiliu, format din 16 membri, aleşi la adunarea generală pe un termen de un an.

În calitate de membru al consiliului pot fi alese persoane care au obţinut atestatul de calificare al C.N.V.M. Persoanele afiliate membrilor bursei de valori nu pot alcătui majoritatea consiliului bursei. Nu pot avea calitatea de membru al consiliului persoanele cărora le este interzis prin Legea nr.1134/1997 şi nici conducătorii sau specialiştii autorităţilor publice.

9.2.2.3.3. Organul executiv al bursei este preşedintele ei, competent să-i organizeze activitatea internă, să o reprezinte în raport cu terţii, să exercite celelalte atribuţii ori să le delege altor salariaţi, inclusiv vicepreşedinţilor, cu excepţia atribuţiilor date în competenţa adunării generale sau a consiliului. Bursa se constituie din departamente, care desfăşoară activitate în baza regulamentelor aprobate de consiliul acesteia. În cadrul bursei de valori mobilare, funcţionează Departamentul listing, marketing şi cotare, Departamentul clearing şi decontări, Departamentul pentru supravegherea pieţei şi Departamentul sistemul electronic.

9.2.2.3.4. Organul de control. Controlul activităţii bursei de valori este exercitat de către un auditor independent, care dispune de licenţă pentru activitate de audit în domeniul operaţiunilor cu valori mobiliare.

9.2.2.3.5. Activitatea bursei de valori constă în organizarea comerţului cu valori mobiliare considerat o piaţă secundară a lor. Operaţiunile de bursă au loc după un sistem de organizare stabilit cu rigurozitate atât în privinţa locului şi rolului participanţilor, cât şi a modului de efectuare a tranzacţiilor.

Persoanele fizice şi persoanele juridice care apar în calitate de cumpărători sau vânzători de valori mobiliare, deşi generează cerere şi ofertă, nu au acces direct la bursă, acţionând numai prin intermediul membrilor acesteia în baza unor contracte de mandat, de comision sau de agent comercial.

Responsabili de operaţiunile cu valori mobiliare la bursă sunt membrii acesteia care acţionează, în procesul operaţiunilor de bursă, prin agenţii de bursă.

Pentru ca, la bursa de valori, valorile mobiliare să devină «marfă», ele trebuie să treacă o procedură specială de admitere. Conform art.48 din Legea nr.199/1998 şi potrivit art.24 alin.(2) din Regulile Bursei de Valori a Moldovei, la bursă se admit valorile mobiliare corporative emise de persoane juridice naţionale şi străine, opţiunile la valorile mobiliare corporative, titlurile de valoare de stat cu termenul de circulaţie mai mare de un an, alte valori mobiliare sau instrumente financiare a căror circulaţie nu este interzisă de legislaţie.

Admiterea valorilor mobiliare corporative la bursă se face prin una dintre următoarele două proceduri: înscriere la cota bursei (listing)[152]; înregistrare la bursă (non-listing)[153].

Înscrierea valorilor mobiliare la Bursa de Valori a Moldovei (listing). Înscrierea valorilor mobiliare corporative se face în bază de cerere prin care emitentul de valori mobiliare solicită admiterea unui titlu la unul dintre cele 2 niveluri de cotare oficială, obligându-se să respecte

[152] Înscriere la cota bursei (listing) înseamnă admiterea unui titlu la unul din cele 2 niveluri de cotare oficială la bursă în urma aderării şi conformării emitentului de valori mobiliare la anumite condiţii şi cerinţe înaintate de bursă. Relaţiile de drept dintre bursă şi emitent sînt legiferate prin contract de înscriere şi menţinere a valorilor mobiliare la cota bursei.

[153] Înregistrarea valorilor mobiliare la bursă (non-listing) presupune admiterea la bursă a unei anumite clase de valori mobiliare al căror emitent nu satisface cerinţele de calificare nici pentru unul dintre cele 2 niveluri de cotare sau al căror emitent nu doreşte să adere la condiţiile, stabilite de bursă, de înscriere şi menţinere a valorilor mobiliare la cotă.

condiţiile stabilite la art. 27 alin.(2) din Regulile Bursei de Valori a Moldovei.

Nivelul I de cotare. Pentru înscrierea valorilor mobiliare la nivelul I de cotare, emitentul trebuie să întrunească cumulativ următoarele cerinţe de calificare:

a) capital statutar depus nu mai puţin de 10 milioane de lei;

b) emisiune a valorilor mobiliare nu mai puţin de 10 milioane de lei;

c) activitate de cel puţin 3 ani şi rapoarte financiare pe această perioadă;

d) profit net obţinut în ultimii 2 ani de activitate;

e) raport financiar pentru ultimul an de activitate, conform standardelor naţionale şi internaţionale, confirmat de către organizaţie de audit.

Nivelul II de cotare. Pentru înscrierea valorilor mobiliare la nivelul II de cotare, emitentul trebuie să să întrunească cumulativ următoarele cerinţe de calificare:

a) capital statutar depus nu mai puţin de un milion de lei;

b) emisiune a valorilor mobiliare nu mai puţin de un milion de lei;

c) activitate de cel puţin 3 ani;

d) raport financiar pentru ultimul an de activitate, confirmat de către organizaţia de audit ;

e) profit net obţinut în ultimul an de activitate;

f) active nete ale întreprinderii nu mai mici decît capitalul statutar pe parcursul ultimilor 2 ani de activitate.

Valorile mobiliare cotate se pot promova la un nivel mai înalt de cotare şi se pot retrograda. Valorile mobiliare ale emitentului înscris la nivelul II de cotare pot fi promovate la nivelul I de cotare dacă emitentul întruneşte cerinţele de calificare stabilite pentru nivelul I şi le menţine cel puţin 90 de zile, iar cele înscrise la nivelul I şi II pot fi retrogradate dacă emitentul nu mai întruneşte condiţiile stabilite pentru respectivul nivel, iar în decursul a 90 de zile nu reuşeşte să le restabilească.

Înregistrarea valorilor mobiliare la bursă (non-listing). Pentru clasa de valori mobiliare al căror emitent nu satisface cerinţele de calificare nici pentru unul dintre cele două niveluri de cotare sau nu doreşte să se înscrie la ele, tranzacţiile la bursă se vor efectua în urma includerii lor în lista valorilor mobiliare înregistrate la bursă (non-listing).

Înregistrarea valorilor mobiliare în non-listing poate fi iniţiată atît de emitent, cît şi de membrul bursei şi nu presupune semnarea vreunui contract cu emitentul sau cu iniţiatorul. Pentru înregistrarea valorilor mobiliare la bursă (non-listing), iniţiatorul prezintă la bursă ancheta emitentului de o formă stabilită şi achită un comision de procesare, stabilit în procedurile bursei. Potrivit art.48 alin.(2) din Legea nr.199/1998, societăţile pe acţiuni care au mai mult de 50 de acţionari sunt obligate să înregistreze acţiunile emise la bursa de valori.

În cazul în care emitentul, potrivit datelor din anchetă, se conformează cerinţelor de calificare stabilite pentru primele două niveluri de cotare, valorile mobiliare vor fi repartizate în lista celor înregistrate la bursă (non-listing), în *sectorul principal*. În celelalte cazuri, valorile mobiliare se repartizează în *sectorul secundar*.

Emitentul ale cărui valori mobiliare au fost înregistrate în non-listing nu este în drept să depună cerere de stopare a tranzacţiei cu aceste valori sau de retragere a lor din această listă decît în cazul în care valorile mobiliare au încetat să corespundă cerinţelor pentru circulaţie la bursă. Faţă de emitenţii ale căror valori nu sînt înscrise la cotă, bursa nu are nici un fel de obligaţii, cum ar fi promovarea titlurilor, prezentarea de informaţii emitentului referitor la preţuri, la alte aspecte în tranzacţiile cu valorile lor mobiliare şi nu poartă nici o responsabilitate în caz de afectare a preţurilor sau de alte efecte pe care bursa nu a putut să le evite din cauza lipsei de informaţii.

Operaţiunile bursiere cu valori mobiliare corporative. La bursa de valori se vând şi se cumpără valori mobiliare. Bursa de Valori a Moldovei face tranzacţii prin *Sistemul Automatizat Integrat de Tranzacţionare* (SAIT). Principala condiţie de exercitare a comerţului cu valori mobiliare este existenţa cererii şi ofertei de valori mobiliare.

Comerţul de bursă presupune un mecanism special de negocieri şi de întâlnire a cererii şi ofertei. La bursă, comenzile de cumpărare şi de vânzare a valorilor mobiliare sunt formale şi standardizate. Pentru exercitarea eficientă a comenzii, clientul trebuie să dea brokerului indicaţii certe. Tipologia comerţului de bursă cu valori mobiliare presupune că, potrivit regulilor de bursă, toate cererile de valori mobiliare se întocmesc sub formă de *ordin de cumpărare*, iar ofertele de vânzare, sub formă de *ordin de vânzare*.

Tranzacţia bursieră, fiind în esenţă un contract de vânzare-cumpărare a valorilor mobiliare încheiat prin reprezentanţi, are, ca şi orice act juridic, un propriu început şi sfârşit. Analizându-le de la o extremă la alta, putem evidenţia anumite etape. Astfel, contractul de vânzare-cumpărare încheiat de brokeri în numele şi pe contul clienţilor implică operaţiunile de mai jos.

Încheierea unui contract de mandat (comision) între client (vânzător sau cumpărător de valori mobiliare) şi membrul bursei (broker). Proprietarul, pentru a vinde valori mobiliare la bursă, şi cumpărătorul de astfel de valori vor contracta cu un broker. Contractul-tip de servicii de brokeraj este aprobat prin Hotărârea CNVM nr.48/7 din 17 decembrie 2002.

Deschiderea contului. Vânzătorul trebuie să pună la dispoziţia brokerului, valorile mobiliare pe care intenţionează să le înstrăineze, acestea fiind libere de orice restricţie, iar cumpărătorul - sumele necesare cumpărării.

Darea ordinului de bursă. Clientul va da brokerului un ordin de vânzare (cumpărare) a valorilor mobiliare. Există următoarele ordine: *de executare în mod automatizat* (ordine-limită sau ordine de piaţă) şi *de executare în mod direct* (ordine directe sau ordine condiţionate). Ele sunt recepţionate de broker în modul stabilit la art.8 din Regulamentul cu privire la activitatea de brokeraj şi de dealer pe piaţa valorilor mobiliare şi înregistrate imediat în registrele sale interne.

Lansarea ordinului la negocierile de bursă. Agentul bursier, care este salariat al brokerului, introduce ordinele primite de la clienţi în SAIT în ordinea recepţionării.

Acceptarea ofertei (cererii) de către cumpărător (vânzător) şi încheierea contractului. Ordinele de executare automatizată se tranzacţionează în modul stabilit în Regulile BVM, la art.39-42, iar ordinele executate direct se tranzacţionează în modul stabilit la art.43-44.

Executarea contractului cu valori mobiliare înseamnă transmiterea acestor valori de la brokerul vânzător la brokerul cumpărător şi efectuarea plăţii de către brokerul cumpărător brokerului vânzător. Regulile bursei de valori stabilesc dispoziţii exprese privind *cliringul* (compensarea) şi *decontarea*. *Cliringul* reprezintă totalitatea acţiunilor întreprinse de departamentul specializat al bursei în vederea colectării, verificării, corectării şi confirmării informaţiei referitoare la tranzacţiile cu valori mobiliare la bursă, în perfectarea documentelor pentru executarea tranzacţiilor, precum şi în stingerea obligaţiilor de plată reciproce între membrii bursei. *Decontarea* reprezintă totalitatea acţiunilor întreprinse concomitent de membrul vânzător, pe de o parte, în baza Regulilor BVM art.53, ca să-şi onoreze obligaţiile de livrare a valorilor mobiliare şi de către membrul cumpărător, pe de altă parte, în baza art.54, pentru a-şi onora obligaţiile de plată din tranzacţiile bursiere executate în cadrul unei şedinţe de tranzacţie.

Comunicarea de către broker a încheierii şi executării contractului şi, după caz, transmiterea valorilor mobiliare cumpărate sau a banilor obţinuţi din vânzarea lor. Fiecare broker participant la tranzacţia bursieră informează clientul, în baza contractului încheiat cu el, despre tranzacţia executată.

Potrivit Regulilor BVM, la bursă pot fi efectuate şi tranzacţii de tip *gross*, tranzacţii cu pachete unice de valori mobiliare şi tranzacţii speciale.

Tranzacţia de tip *gross* este efectuată de un singur broker membru al bursei, care întruneşte calitatea de boker vânzător şi cea de broker cumpărător.

Tranzacţia unui *pachet unic (indivizibil)* de valori mobiliare se desfăşoară în conformitate cu Regulamentul privind organizarea şi

efectuarea tranzacţiilor cu pachete unice de valori mobiliare, aprobat prin Hotărârea CNVM nr.31/10 din 18 decembrie 2003[154].

Tranzacţiile speciale se încheie şi se execută ca licitaţii organizate de autorităţile publice ale statului ori se încheie în urma executării silite a hotărârilor judecătoreşti, hotărârilor arbitrale etc., ori sunt coordonate cu CNVM.

Bursele de valori din străinătate funcţionează după propriile reguli, care evidenţiază un specific al operaţiunilor bursiere[155].

9.2.2.4. Încetarea activităţi bursei de valori. Activitatea bursei de valori încetează prin reorganizarea sau lichidarea bursei, ale căror proceduri şi forme sunt similare celor specifice reoganizării şi lichidării societăţii pe acţiuni.

9.2.3. Bursa de mărfuri

9.2.3.1. Noţiune. Bursa de mărfuri este o instituţie cu personalitate juridică, înfiinţată în temeiul legii, care organizează comerţul de bursă pe bază de standarde sau mostre de mărfuri, efectuat într-un local prestabilit acestui scop (sala bursei) şi la o anumită dată şi oră, conform regulilor de bursă. Statutul juridic şi specificul funcţionării bursei de mărfuri este reglementat prin Legea nr.1117/1998 privind bursele de mărfuri [156]. Bursa de mărfuri are ca principală activitate organizarea comerţului cu mărfuri.

Conform art.5 din Legea nr.1117/1997, principalele funcţii ale bursei de mărfuri sînt: organizarea licitaţiilor de bursă; elaborarea pachetului de contracte-tip pentru operaţiunile de vînzare-cumpărare; stabilirea cererii şi ofertei reale, a proporţiei formate a

---

[154] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr.16-18,

[155] Despre specificul operaţiunilor cu valori mobiliare la bursele din străinătate vezi: **Popa, Ioan.** *Bursa.* Vol. I şi II. Bucureşti, 1993**; Caracgangiu, A., Darovanaia, A., Minica M., T. Iov.** *Pieţe de capital.* Editura ASEM, Chişinău, 2005; *Rânoc ţenâh bumag***, pod redacţiei Galanova V.A., Basova A. I.**, Moscova, 1998, p. 177-292; **Andreev, B. C.** *Rânoc ţenâh bumag, pravovoie regulirovanie.Curs lecţii.* Moscova, 1998;

[156] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1998, nr.70.

schimbului de mărfuri la bursă; crearea de condiţii pentru stabilizarea preţurilor şi a proporţiilor schimbului de mărfuri; cotarea preţurilor la mărfurile de bursă; organizarea, ţinîndu-se cont de cererea şi oferta reală, a schimbului de mărfuri pe baza avantajului reciproc; informarea participanţilor la licitaţia de bursă despre degradarea parţială a calităţilor de consum ale mărfii propuse; punerea la dispoziţia participanţilor la licitaţia de bursă, altor persoane fizice şi juridice interesate a informaţiei despre mărfurile de bursă.

9.2.3.2. Constituirea. Bursa de mărfuri poate avea forma de societate pe acţiuni ori de societate cu răspundere limitată. Modul de înfiinţare şi de funcţionare a bursei de mărfuri este reglementat de C. civ. şi de Legea nr.1134/1997, dacă bursa are forma de societate pe acţiuni, sau de legislaţia privind societăţile cu răspundere limitată[157] dacă bursa are forma de societate cu răspundere limitată.

Fondatori şi *membri* ai bursei de mărfuri pot fi persoane fizice şi persoane juridice cărora legea nu le interzice. Legea nr.1117/1997 prevede, la art. 13 alin.(7), că, la fondarea bursei de mărfuri, nu pot participa autorităţile administraţiei publice centrale şi locale; băncile şi instituţiile de credit; companiile şi fondurile de asigurare şi investiţionale, companiile fiduciare; organizaţiile (asociaţiile) şi fundaţiile obşteşti, religioase, politice şi filantropice; persoanele fizice care, conform legii, nu sînt în drept să desfăşoare activitate de întreprinzător.

Bursa de valori trebuie să aibă cel puţin 10 fondatori, astfel încât fiecare să deţină nu mai mult de 10% din capitalul ei social.

Potrivit datelor de la 5 aprilie 2006, Bursa Universală de Mărfuri a Moldovei este fondată numai de persoane juridice, are 14 membri fondatori şi 17 membri[158].

Capitalul social. Bursa de mărfuri are un capital social de cel puţin un milion de lei.

---

[157] Bursa Universală de Mărfuri din Moldova este constituită în formă de societate cu răspundere limitată.

[158] www.bursa.md/brfirms.asp

Actul de constituire al bursei trebuie întocmit în formă autentică şi semnat de toţi fondatorii. Pe lângă clauzele stabilite de C.civ., actul de constituire trebuie să includă şi clauzele stabilite de Legea nr.1117/1997 la art.17.

Înregistrarea. Bursa obţine statut de persoană juridică şi, implicit, calitatea de subiect de drept la data înscrierii ei în Registrul de stat al întreprinderilor conform Legii nr.1265/2000. La momentul actual, în Registrul de stat al întreprinderilor este înscrisă numai Bursa Universală de Mărfuri a Moldovei, însă, potrivit legii, nu este exclusă înregistrarea unor alte burse de mărfuri. În cazul în care este constituită în formă de societate pe acţiuni, bursa de mărfuri este obligată, sub sancţiunea dizolvării, să înregistreze acţiunile plasate la fondare.

Licenţierea. Bursa de mărfuri poate să-şi înceapă activitatea numai după obţinerea licenţei pentru activitate bursieră. Licenţa se eliberează la Camera de Licenţiere în modul stabilit de Legea nr.451/2001 privind licenţierea unor genuri de activitate.

9.2.3.3. Organele şi funcţionarea bursei. Structura organizatorică a bursei de mărfuri depinde de forma juridică de organizare: este o societate pe acţiuni sau societate cu răspundere limitată. Legea nr.1117/1997 prevede atribuţii exprese pentru adunarea generală, comitetul de bursă, organul executiv, dar şi pentru unele organe speciale, cum ar fi comisiile de bursă şi comisia de arbitraj.

9.2.3.3.1. Adunarea generală a fondatorilor este organul suprem al bursei. Ea funcţionează după regulile adunării generale a acţionarilor, dacă este societate pe acţiuni, sau după regulile adunării generale a asociaţilor dacă este societate cu răspundere limitată.

Deşi Legea nr.1117/1997 face o distincţie între fondatorii de bursă şi membrii ei, considerăm că aceştia trebuie să aibă drepturi egale şi să deţină participaţiuni (fracţiuni) în capitalul social, deoarece numai participarea la capitalul social permite persoanei să participe cu drept de vot la adunarea generală a membrilor. Este utilă modificarea legislaţiei în sensul unei distincţii certe între membrii

bursei ca asociaţi ai persoanei juridice şi alţi participanţii la comerţul de bursă cum sunt brokerii sau alţi intermediari.

Pe lângă atribuţiile legale stabilite pentru adunarea generală a acţionarilor sau a asociaţilor (dacă bursa este o SRL), adunarea generală a membrilor bursei de mărfuri, conform Legii nr.1117/1997 art.19, are şi următoarele atribuţii:

- aprobă modul de autorizare a intermediarilor care participă la comerţul de bursă;
- aprobă regulamente, reguli, instrucţiuni şi alte documente ce reglementează activitatea subdiviziunilor bursei;
- stabileşte cuantumul taxei de bursă pentru tranzacţii, taxei de intrare pentru vizitatorii permanenţi şi ocazionali care nu sînt membri ai bursei, taxei pentru serviciile prestate de bursă, stabileşte modul de aplicare a amenzilor pentru încălcarea regulilor comerţului de bursă;
- alege organele de conducere ale bursei;
- examinează cererile de acordare şi retragere a calităţii de membru al bursei şi decide asupra lor;
- examinează sesizările privind încălcarea de către comitetul de bursă a hotărârilor adunării generale şi a regulilor stabilite de bursă;
- aprobă şi anulează deciziile comitetului de bursă.

Fondatorii şi membrii bursei de mărfuri se convoacă în adunări generale ordinare şi extraordinare. Adunarea generală ordinară se convoacă, de regulă, o dată în an, adunarea generală extraordinară, atunci când este necesar, la cerea unui sau a mai multor fondatori, ori a 1/3 din numărul membrilor bursei.

Adunarea generală a fondatorilor şi membrilor bursei de mărfuri se convoacă în modul stabilit de legislaţie, în dependenţă de forma ei juridică de organizare.

Adunarea este deliberativă dacă la ea sunt prezenţi cel puţin 2/3 din numărul fondatorilor şi membrilor bursei.

Hotărârea adunării generale se adoptă cu votul a 2/3 din numărul fondatorilor prezenţi sau a majorităţii simple a membrilor.

9.2.3.3.2. Comitetul de bursă. În perioada dintre adunările generale ale fondatorilor şi membrilor bursei de mărfuri, conducerea ei generală o exercită comitetul de bursă. Competenţa şi numărul membrilor comitetului se stabilesc în statutul bursei. Alegerea nominală a membrilor comitetului, inclusiv a preşedintelui şi vicepreşedinţilor, se face la adunarea generală a fondatorilor şi membrilor bursei de mărfuri. Membrii comitetului se aleg, de regulă, dintre membrii bursei de mărfuri sau reprezentanţii acestora dacă membrii sunt persoane juridice. Ca excepţie, legea prevede că, în componenţa comitetului de bursă, pot fi aleşi reprezentanţi plenipotenţiari ai altor întreprinderi, precum şi persoane fizice care nu sînt membri ai bursei.

Dacă bursa are forma de societate pe acţiuni, atribuţiile comitetului de bursă le poate exercita consiliul de directori.

Comitetul de bursă este în drept să ia decizii, dacă la şedinţă sînt prezenţi cel puţin 1/2 din membrii lui, şi să adopte hotărâri cu votul simplei majorităţi a membrilor săi prezenţi la şedinţă. În caz de paritate de voturi, cel al preşedintelui comitetului este decisiv.

9.2.3.3.3. Organul executiv. Bursa de mărfuri este gestionată de un organ executiv colegial (consiliul de administraţie) sau unipersonal (managerul). Desemnarea, precum şi stabilirea drepturilor şi obligaţiilor managerului sau ale consiliului de administraţie le stabileşte comitetul de bursă. Organul executiv are competenţa de a organiza activitatea internă a bursei, de a o reprezenta în raporturile cu terţii, de a exercita celelalte atribuţii sau a le delega altor salariaţi, inclusiv vicepreşedinţilor, cu excepţia celor date în competenţa adunării generale sau a comitetului de bursă.

Bursa îşi desfăşoară activitatea prin departamentele sale în baza regulamentelor aprobate de comitetul de bursă.

În cadrul Bursei Universale de Mărfuri a Moldovei funcţionează[159]:

[159] www.bursa.md/brfirms.asp

- Departamentul piaţa de mărfuri;
- Departamentul clearing şi decontări;
- Departamentul pentru supravegherea pieţei;
- Departamentul administrare.

9.2.3.3.4. Organul de control. Bursa de mărfuri are un organ de control, ale cărui atribuţii pot fi îndeplinite de un auditor independent, desemnat de adunarea generală a fondatorilor, în cazul în care nu a ales o comisie de cenzori.

9.2.3.3.5. Comisia de arbitraj. Bursa de mărfuri trebuie să instituie o comisie de arbitraj care ar soluţiona litigiile dintre participanţii la comerţul de bursă. Numărul de membri şi atribuţiile principale ale acestei comisii trebuie să fie stipulate în actul de constituire al bursei. Membrii comisiei sunt aleşi la adunarea generală a fondatorilor şi membrilor bursei. Activitatea comisiei de arbitraj este reglementată de un regulament, adoptat de adunarea generală. Dacă, în soluţionarea vreunei chestiuni, arbitrii nu ajung la înţelegere, bursa desemnează un prim-arbitru, a cărui decizie este definitivă. Deciziile comisiei de arbitraj sînt obligatorii.

9.2.3.3.6. Comisiile bursei de mărfuri. În funcţie de problemele pe care le soluţionează, bursa de mărfuri poate crea astfel de comisii cum ar fi: de revizie, financiară, de mărfuri, de transport, de marketing, de primire a noilor membri, pentru etica de afaceri, pentru mărfurile noi, de depozitare a mărfurilor, de statistică etc. Activitatea fiecărei comisii urmează a fi reglementată de un regulament, care se aprobă de adunarea generală a fondatorilor şi membrilor bursei de mărfuri.

9.2.3.3.7. Activitatea bursei de mărfuri constă în organizarea comerţului cu mărfuri. La bursă, pot fi admise numai bunuri aflate în circuitul civil. Legea prevede expres că la bursa de mărfuri, nu pot fi comercializate bunurile corporale imobile şi bunurile incorporale.

Marfa de bursă este o marfă de un anumit fel şi de o anumită calitate, admisă la comerţul de bursă în modul stabilit de bursa de mărfuri. Marfa admisă la comerţul de bursă trebuie să fie calitativ omogenă, cu parametri calitativi comparabili în decursul unei

anumite perioade de timp, plasată în loturi fungibile, ceea ce permite negocierea ei conform calităţilor declarate sau mostrelor.

De calitatea mărfii comercializate la licitaţia de bursă şi de corespunderea acesteia standardelor răspunde bursa.

Comerţul de bursă se organizează sub formă de licitaţie publică cu strigare şi se desfăşoară în scopul prestării de servicii cumpărătorilor şi vînzătorilor în procesul de vînzare-cumpărare (schimb) a mărfurilor de bursă.

Persoanele fizice şi persoanele juridice care apar în calitate de cumpărători şi vânzători de mărfuri, deşi generează cererea şi oferta, nu au acces direct la bursă, acţionând numai prin intermediul membrilor acesteia pe bază de contract de mandat, de comision sau de agent comercial.

Conform Legii nr.1117/1997 art.11, la bursa de mărfuri, vânzătorii şi cumpărătorii acţionează, de regulă, prin intermediari persoane fizice şi juridice care au calitatea de brokeri (firmele de brokeri, birourile de brokeri şi brokerii independenţi) sau de dealer şi sunt autorizate de bursa de mărfuri să exercite o astfel de activitate.

Brokerul face comerţ de bursă prin încheierea unui contract de bursă în numele şi pe seama clientului (ca mandatar) ori în nume propriu şi pe seama clientului (comisionar). Dealerul face comerţ de bursă prin încheierea unui contract în nume propriu şi pe seama sa în scopul vânzării ulterioare a mărfii la bursă.

Tranzacţiile de bursă sunt contracte de vânzare-cumpărare sau, mai rar, de schimb, semnate de intermediari în procesul licitaţiilor de bursă, efectuate cu bunuri existente (marfă fizică)[160], precum şi cu bunuri viitoare (marfă în proces de fabricare)[161].

[160] Operaţiunile bursiere cu mărfuri disponibile se numesc *operaţiuni spot*. Vezi: **Fota, Constatin; Roşu-Hamzescu, Ion; Ilinca, George; Mărginean, Marilena.** *Bursa la dispoziţia întreprinzătorului.* Editura MONDO-EC, Bucureşti, 1992, p.54.

[161] Operaţiunile bursiere cu mărfuri livrate la termen se numesc *operaţiuni futures.* Vezi: *Ibidem.*

Contractul de vânzare-cumpărare de mărfuri la bursă este tipizat şi trebuie să includă clauzele stipulate în Legea nr.1117/1997 la art.10. Tranzacţia la Bursa Universală de Mărfuri din Moldova implică următoarele operaţiuni[162]:

- încheierea contractului de prestare a serviciilor de brokeraj între clientul vânzător şi broker acreditat la bursă (brokerul vânzător);
- încheierea contractului de prestare a serviciilor de brokeraj între clientul cumpărător şi unul dintre brokerii acreditaţi la bursă (brokerul cumpărător);
- înaintarea de către clientul vânzător, brokerului său, a ordinului de vânzare, care trebuie să conţină clauze privind denumirea mărfii, unitatea de măsură, cantitatea, preţul pentru unitate, condiţii suplimentare;
- înaintarea de către clientul cumpărător, brokerului său, a ordinului de cumpărare, care trebuie să conţină clauze privind denumirea mărfii, unitatea de măsură, cantitatea, preţul pentru unitate, condiţii suplimentare;
- lansarea ofertei de către brokerul vânzător;
- lansarea cererii de către brokerul cumpărător;
- desfăşurarea licitaţiei în mod deschis (În cazul existenţei mai multor oferte de vânzare, tranzacţia bursieră se efectuează la preţul maxim propus, iar în cazul existenţei mai multor cereri de cumpărare, tranzacţia bursieră se efectuează la preţ minim);
- întocmirea şi semnarea contractului de bursă (după ce are loc verificarea drepturilor brokerilor de a-l semna);
- înregistrarea la bursă a contractului încheiat între brokerul vânzător şi brokerul cumpărător;
- plata pentru marfa cumpărată cu mijloace transferate de către clientul cumpărător fie brokerului cumpărător, fie direct bursei;

[162] www.bursa.md/brfirms.asp

- confirmarea transferului mijloacelor băneşti pe un cont special al bursei, confirmare eliberată de bursă clientului vânzător sau brokerului vânzător;

- livrarea mărfii de către clientul vânzător clientului cumpărător, confirmată prin actul de predare- primire;

- prezentarea către bursă a actului de predare- primire a mărfii vândute la bursă ca probă a executării contractului de către vânzător;

- transferarea de către bursă clientului vânzător sau brokerului vânzător a preţului mărfii vândute la bursă.

Conform Legii nr.1117/1997 art.36, diferenţa dintre cursul de cumpărare şi cel de vînzare nu poate fi limitată. Bursa de mărfuri nu are dreptul să stabilească: a) niveluri şi plafoane pentru preţurile la mărfurile de bursă în cadrul comerţului de bursă; b) mărimea retribuţiilor acordate pentru intermediere în tranzacţiile de bursă.

9.2.3.4. Încetarea activităţii bursei de mărfuri. Activitatea bursei de mărfuri încetează prin reorganizarea sau lichidarea bursei, ale căror proceduri şi forme sunt similare celor specifice reorganizării şi lichidării societăţii comerciale.

9.3. Particularităţile statutului juridic şi ale activităţii fondului de investiţii

9.3.1. Fond de investiţii. Noţiune. Conform Legii nr.1204/1997 cu privire la fondurile de investiţii, acestea sunt persoane juridice sub formă de societate pe acţiuni de tip deschis care emit propriile acţiuni, iar mijloacele băneşti obţinute ca rezultat al plasării propriilor acţiuni le investesc în valorile mobiliare ale altor emitenţi. Pentru ca o societate pe acţiuni să fie calificată drept fond de investiţii, cel puţin 35% din activele ei totale trebuie să fie constituite din valorile mobiliare ale altor emitenţi.

Fondurile de investiţii sunt, în esenţă, mecanisme ale pieţei financiare de investire indirectă a mijloacelor populaţiei în societăţile comerciale care desfăşoară activităţi de întreprinzător în diverse domenii pentru a obţine dividende.

Astfel, persoanele care posedă mijloace băneşti libere au mai multe alternative: le pot depune pe conturi de depozit pentru a obţine dobânzi, însă dobânda bancară este relativ mică; le pot investi în acţiuni a unui sau a mai multor emitenţi pentru a obţine dividende, însă o asemenea plasare conţine şi ea anumite riscuri, cum ar fi, micii acţionari nu pot influenţa activitatea societăţilor comerciale, dividendele diferă de la un an la altul, societăţile pot deveni insolvabile, iar sumele investite pot fi pierdute; o a treia alternativă, investitorii pot plasa mijloacele în acţiunile fondurilor de investiţii, riscul plasării investiţiei fiind diminuat substanţial datorită diversificării activelor şi plasării lor în acţiunile a zeci de emitenţi.

Pentru a minimaliza riscul investiţiilor, fondul de investiţii este obligat să-şi diversifice activele, plasându-le în valorile mobiliare a cel puţin 10 emitenţi, astfel încât în nici o societate pe acţiuni să nu deţină mai mult de 25 % din valoarea nominală a valorilor mobiliare plasate şi nici mai mult de 25% din acţiunile cu drept de vot ale unui emitent.

Dacă societatea pe acţiuni în care fondul şi-a plasat activele devine insolvabilă şi, implicit, valoarea acţiunilor fondului scade, faptul nu provoacă insolvabilitatea lui. Totodată, fondul poate încasa de la societăţile în care deţine calitatea de acţionar dividende în diferite mărimi şi, după ce acoperă propriile cheltuieli, poate să calculeze beneficiul şi să împartă acţionarilor săi dividende „echilibrate".

Trebuie menţionat faptul că acţionarii fondului de investiţii, pe lângă dividendele curente obţinute anual, pot realiza şi o creştere a investiţiilor (creştere a valorii de piaţă a acţiunilor) datorită creşterii valorii de piaţă a acţiunilor şi obligaţiunilor fondului, având dreptul la o parte din activele acestuia în cazul lichidării lui.

Nu sînt fonduri de investiţii holdingurile, băncile, grupele financiar-industriale, companiile de asigurare, fondurile de pensii şi nici societăţile pe acţiuni care nu întrunesc condiţiile stabilite pentru fonduri.

9.3.2. Tipurile şi clasele fondurilor de investiţii. În funcţie de condiţiile de plasare şi de răscumpărare a acţiunilor proprii, fondurile de investiţii sunt de două tipuri: *mutuale* şi *pe intervale*.

Fondul de investiţii este *mutual* dacă îşi plasează permanent acţiunile cu obligaţia de a le răscumpăra oricînd la cererea acţionarului.

Fondul de investiţii este *pe intervale* dacă îşi plasează permanent acţiunile cu obligaţia de a le răscumpăra la cererea acţionarului în termenul stabilit de statutul său şi de prospectul de emisiune a acţiunilor sale, însă nu mai puţin de două ori pe an, la intervale de timp egale.

Potrivit Hotărârii CNVM nr.74/5 din 18 decembrie 1997 privind clasificarea fondurilor de investiţii[163], acestea sunt *fonduri specializate* în investiţii în valori mobiliare şi *fonduri nespecializate* în valori mobiliare.

Fond specializat este cel care şi-a asumat în faţa acţionarilor obligaţia de a investi peste 70 % din valoarea de piaţă (estimativă) a activelor nete în valorile mobiliare ale altor emitenţi.

Fond nespecializat este altul decât cel specializat care nu-şi asumă obligaţia de a investi active proprii în valori mobiliare în proporţia stabilită pentru fondul specializat, păstrându-şi posibilitatea de a manevra mai mult decât fondul specializat la plasarea propriilor active.

Fondurile specializate se clasifică, la rândul lor, după criteriul:

a) *tipului de valori mobiliare de portofoliu,* potrivit căruia sunt:

- *fonduri de acţiuni,* specializate în investirea a cel puţin 70 % din valoarea de piaţă (estimativă) a activelor nete în acţiunile privilegiate;
- *fonduri de obligaţiuni,* specializate în investirea a cel puţin 70 % din valoarea de piaţă (estimativă) a activelor nete în obligaţiunile întreprinderilor, obligaţiunile de stat şi cele municipale;

[163] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1998, nr.9.

- *fonduri de acţiuni şi obligaţiuni,* specializate în investirea a cel puţin 70 % din valoarea de piaţă (estimativă) a activelor nete în acţiuni şi obligaţiuni, păstrând proporţia de diversificare după cum urmează: investirea în acţiuni a cel puţin ½, adică cel puţin 35%, din normativul stabilit şi, respectiv, cel puţin în aceeaşi proporţie în obligaţiuni;

- *fonduri de hîrtii de valoare de stat*, care s-au obligat să investească mijloace în obligaţiuni, bonuri de trezorerie şi în alte hîrtii de valoare emise de stat;

- *fonduri ale pieţei monetare,* care investesc mijloacele în bonuri de trezorerie, certificate de depozit şi în alte echivalente monetare cu un termen de circulaţie de cel mult 3 luni;

- *fonduri specializate în investire în certificate de depozit, hîrtii de valoare derivate şi în alte tipuri de hîrtii de valoare,* stabilite de actele normative ale Republicii Moldova;

b) gradului de diversificare a investiţiilor, potrivit căruia sunt:

- *fonduri diversificate,* ce şi-au asumat obligaţia de a respecta normativele de diversificare prevăzute în Legea nr.1204/1997 la art.15 alin.(3) [adică de a investi şi reinvesti mijloace în cel mult 25 % din valoarea nominală a valorilor mobiliare, altele decît creanţele, ale unui emitent, fondul, managerul fiduciar şi persoanele lor afiliate putând deţine cel mult 25 % din acţiunile cu drept de vot ale unui emitent] şi de a investi active în valorile mobiliare a cel puţin 20 de emitenţi;

- fonduri *nediversificate,* ce nu şi-au asumat obligaţiile determinate pentru fondurile diversificate ;

c) apartenenţei de ramură, plasării teritoriale, proporţiei, duratei activităţii sau după alte criterii ale emitenţilor valorilor mobiliare de portofoliu.

Clasa la care se raportă fondul este determinată de organul suprem al fondului de investiţii (adunarea generală a acţionarilor) şi se indică expres în actul de constituire, în declaraţia de investiţii, în prospectele de emisiune a acţiunilor fondului, în contractele fondului

cu managerul, depozitarul şi auditorul, cu brokerul managerului fondului, în cererea de achiziţionare a acţiunilor plasate, în dările de seamă, în orice alte acte ale fondului. Potrivit dispoziţiilor Comisiei Naţionale a Valorilor Mobiliare, fondul de investiţii este obligat să indice clasa la care se raportă, tipul valorilor mobiliare de portofoliu în care se specializează şi să menţioneze dacă este fond diversificat sau nu.

9.3.3. Constituirea fondului de investiţii. Fondul de investiţii, ca şi orice societate pe acţiuni de tip deschis, parcurge următoarele etape de constituire: elaborarea, semnarea şi autentificarea actului de constituire, înregistrarea sa de stat şi înregistrarea de stat a acţiunilor emise la fondare. De asemenea, ca să desfăşoare activităţile pentru care s-a constituit, fondul de investiţii trebuie să obţină licenţă la Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare.

Fondatori ai fondului de investiţii pot fi persoanele fizice şi juridice indicate în Legea privind societăţile pe acţiuni la art.31 alin.(2).

Nu pot fi fondatori ai fondului de investiţii întreprinderile de stat, autorităţile publice centrale şi locale, persoanele declarate incapabile şi nici persoanele condamnate pentru escrocherie, sustragere de bunuri din avutul proprietarului prin însuşire, delapidare sau abuz de serviciu, prin înşelăciune sau abuz de încredere, fals, depoziţie mincinoasă, dare sau luare de mită, pentru alte infracţiuni prevăzute de legislaţie, chiar dacă şi-au ispăşit definitiv pedeapsa.

Actul de constituire a fondului de investiţii trebuie să conţină dispoziţiile indicate în C. Civ. la art.108 şi 157, iar în măsura în care nu sunt acoperite de C.civ. sau nu contravin acestuia, şi clauzele din Legea nr.1134/1997 art.33 şi 35 şi din Legea nr.1204/1997 art.5 alin.(2). În actul de constituire trebuie să se indice tipul fondului de investiţii, obligaţiile privind plasarea şi răscumpărarea acţiunilor lui, faptul că acţiunile autorizate spre plasare şi cele plasate de fond sînt nominative ordinare de o singură clasă, termenele în care acţionarii

fondului (pe intervale) pot prezenta cereri de răscumpărare a acţiunilor lui, modul de încheiere, modificare şi reziliere a contractelor cu managerul, depozitarul, registratorul şi auditorul fondului.

Denumirea de firmă a fondului de investiţii va include în mod obligatoriu sintagma *fond de investiţii,* precum şi tipul fondului : mutual sau pe intervale.

Capitalul social al fondului de investiţii, indiferent de formă, trebuie să constituie cel puţin 1 milion de lei. Acţiunile lui plasate la constituire se achită de către fondatori cu aporturi în numerar, iar ca excepţie, cu aporturi în natură de cel mult 10 % din capitalul social. Fondul de investiţii este în drept să plaseze între fondatori numai acţiuni nominative ordinare de o singură clasă.

Înregistrarea de stat a fondului de investiţii. Fondul de investiţii se înregistrează ca societate pe acţiuni de tip deschis conform Legii nr.1265/2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor şi organizaţiilor. De la data înregistrării, fondul dobândeşte personalitate juridică şi poate să funcţioneze.

Înregistrarea acţiunilor emise la constituirea fondului. În termen de 15 zile de la înregistrarea de stat a societăţii, fondul de investiţii este obligat să-şi înregistreze acţiunile emise la constituire, plasate între fondatori. Dacă fondatorii s-au obligat să transmită aporturi în natură, termenul de înregistrare a acţiunilor plasate între ei se prelungeşte cu 15 zile.

Licenţierea fondului de investiţii. Conform art.6 din Legea nr.1204/1997, una dintre condiţiile obligatorii de activitate a fondului de investiţii este obţinerea licenţei de activitate profesională pe piaţa valorilor mobiliare la Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare. Licenţa se eliberează în modul stabilit de Legea nr.199/1998 la art.52 şi art.53 şi de Regulamentul privind modul de acordare şi retragere a licenţelor pentru activitatea pe piaţa valorilor

mobiliare, aprobat prin Hotărârea CNVM nr.12/1 din 28 octombrie 1999[164].

9.3.4. Organele şi funcţionarea fondului de investiţii. Organele fondului de investiţii sînt: adunarea generală a acţionarilor, consiliul directorilor, organul executiv (managerul fondului), comisia de cenzori.

9.3.4.1. Adunarea generală a acţionarilor, organ suprem al fondului de investiţii, are atribuţiile stabilite în Legea nr.1134/1997 la art.50 şi în Legea nr.1204/1997 la art.9. Se prevede că, pe lângă atribuţiile obişnuite, adunarea generală este competentă să aprobe regulamentele consiliului privind plasarea şi răscumpărarea de către fond a propriilor acţiuni, privind stabilirea cuantumurilor remuneraţiei acordate managerului fiduciar, depozitarului, registratorului şi auditorului fondului, privind declaraţia de investiţii a fondului.

În cazul în care actul de constituire nu prevede altfel, de competenţa adunării ţine şi confirmarea managerului fiduciar, depozitarului, registratorului şi auditorului, aprobarea principalelor clauze ale contractelor încheiate cu ei, rezilierea acestor contracte.

Adunarea generală a acţionarilor se desfăşoară în şedinţe ordinare sau extraordinare. Şedinţele ordinare se convoacă cel puţin o dată în an, în modul stabilit de lege şi actul de constituire. Adunarea generală extraordinară se convoacă ori de câte ori este necesar, de către organul executiv (managerul) fondului în temeiul deciziei consiliului emise din oficiu, la cererea managerului, auditorului, depozitarului, acţionarilor care deţin cel puţin 25% din acţiunile cu drept de vot ale fondului sau în temeiul unei încheieri judecătoreşti.

9.3.4.2. Consiliul fondului, organ care asigură buna funcţioare a fondului, reprezintă interesele acţionarilor în perioada dintre adunările generale. Pe lângă atribuţiile stabilite de Legea nr.1134/1997 la art.65 alin.(3), în competenţa consiliului pot fi

[164] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1999, nr.156, art. 328.

atribuite, prin clauzele actului de constituire, şi aprobarea principalelor clauze ale contractelor cu managerul, cu depozitarul, cu registratorul şi cu auditorul, precum şi rezilierea acestor contracte dacă iniţiativa este a celelaltei părţi.

Numărul de membri ai consiliului nu poate fi mai mic de 5. Consililiul fondului funcţionează în condiţiile Legii nr.1134/1997, cu derogările stabilite de Legea nr.1204/1997.

9.3.4.3. Organul executiv (managerul) fondului de investiţii. Manager fiduciar al fondului de investiţii poate fi numai o persoană juridică participant profesionist la piaţa valorilor mobiliare.

Nu poate fi manager fiduciar al fondului de investiţii o persoană afiliată fondului, depozitarului, registratorului, auditorului sau unui membru al consiliului fondului.

Managerul are competenţa de a îndepli pentru fond orice atribuţii, cu excepţia celor ce ţin de competenţa adunării generale şi a consiliului. Managerul administrează investiţiile în limitele prevăzute de legislaţie, de declaraţia de investiţii a fondului, de regulamentul privind plasarea şi răscumpărarea acţiunilor, de prospectul de emisiune a acţiunilor şi de clauzele contractului de administrare fiduciară a investiţiilor fondului.

La încheierea tranzacţiilor şi la efectuarea altor acţiuni juridice de administrare a investiţiilor, managerul fiduciar acţionează în nume propriu, indicînd denumirea fondului ale cărui investiţii le administrează.

Managerul fiduciar este obligat să administreze investiţiile exclusiv în interesele fondului, să ţină evidenţa contabilă a investiţiilor şi să întocmească darea de seamă. Dacă administrează investiţiile a mai multor fonduri, managerul va ţine evidenţa contabilă şi va întocmi dare de seamă pentru fiecare fond aparte.

Managerului fiduciar i se interzice:

- să deţină drepturi asupra patrimoniului societăţilor pe acţiuni în care fondul a investit mijloace, asupra depozitarului, registratorului, auditorului sau asupra persoanelor afiliate lor, afiliate membrilor consiliului fondului, asupra patrimoniului brokerului care

efectuează operaţiuni cu valori mobiliare ale fondului potrivit contractului cu managerul fiduciar;

- să încheie contracte cu depozitarul, registratorul, auditorul, cu membrii consiliului fondului şi cu persoanele afiliate lor;
- să înstrăineze activele fondului către persoanele afiliate lui ori să achiziţioneze pentru fond bunuri de la astfel de persoane.

Managerul fiduciar este în drept să administreze activele mai multor fonduri de investiţii, însă valoarea cumulativă de balanţă a activelor acestora nu trebuie să depăşească 35 % din activele tuturor fondurilor de investiţii din ţară.

Managerul fondului răspunde pentru prejudiciile cauzate fondului de investiţii de către persoanele sale cu funcţii de răspundere.

Fondul de investiţii încheie cu managerul său contract de administrare fiduciară a investiţiilor fondului[165], care trebuie să includă clauze privind: nomenclatorul şi costul valorilor date în administrare fiduciară; obligaţia managerului fiduciar de a administra investiţiile fondului exclusiv în interesele fondului şi în conformitate cu declaraţia de investiţii a fondului, regulamentul de plasare şi răscumpărare a acţiunilor fondului; cuantumul şi forma remuneraţiei managerului fiduciar; termenul de valabilitate al contractului etc.

9.3.4.4. Depozitarul fondului. Fondul de investiţii trebuie să aibă un depozitar care să presteze servicii de păstrare a valorilor mobiliare şi/sau de evidenţă a drepturilor deponenţilor asupra valorilor mobiliare.

Depozitarul fondului este obligat să păstreze valorile mobiliare ale fondului, să opereze cu aceste valori executând dispoziţiile managerului fiduciar, recepţionându-le sau transmiţându-le unor

[165] Contractul model a fost aprobat prin Hotărârea CNVM nr.76/1 din 29 decembrie 1997 despre contractele de administrare fiduciară a investiţiilor fondurilor de investiţii. În: „Monitorul Oficial al Republicii Moldova", 1998, nr.52-53.

anumite persoane, să exercite alte atribuţii ale deţinătorului nominal de valori mobiliare, să ţină evidenţa analitică a valorilor mobiliare ce aparţin fondului, să îndeplinească alte obligaţii ce rezultă din contractul încheiat cu fondul sau din esenţa activităţii de depozitar.

Calitatea de depozitar al fondului nu poate fi deţinută de o persoană afiliată fondului, managerului fiduciar, auditorului sau unui membru al consiliului fondului.

Depozitarului fondului i se interzice:

- să deţină drepturi patrimoniale asupra fondului de investiţii, managerului, auditorului, persoanelor afiliate lor sau membrilor asupra membrilor consiliului fondului;

- să unească valorile mobiliare ale unui fond de investiţii cu valorile mobiliare ale altor fonduri de investiţii sau cu alte active deţinute de depozitar;

- să execute dispoziţiile managerului fondului făcute contrar dispoziţiilor legale sau contrar interesului fondului.

Dacă a constatat încălcări, depozitarul fondului este obligat să notifice despre aceasta consiliul fondului, managerul acestuia şi Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare.

9.3.4.5. Registratorul fondului de investiţii. Fondul de investiţii este obligat să încheie cu un registrator independent contract de ţinere a registrului acţionarilor săi.

Registratorul nu poate fi persoană afiliată fondului, managerului fiduciar, auditorului sau unui membru al consiliului fondului.

Ţinerea registrului acţionarilor fondului se face în modul stabilit de legile nr.1134/1997 şi nr.199/1998, de Regulamentul cu privire la registrul acţionarilor şi posesorilor de obligaţii ai societăţilor pe acţiuni, aprobat prin Hotărârea CNVM din 28 noiembrie 1994, de alte acte normative.

9.3.4.6. Auditorul fondului. Poate avea calitatea de organ de control al fondului de investiţii numai persoana care dispune de licenţă pentru audit al activităţii participanţilor profesionişti la piaţa valorilor mobiliare. Auditor al fondului nu poate fi persoana afiliată

fondului, managerului, depozitarului, registratorului sau unui membru al consiliului fondului.

Auditorul este obligat să verifice activitatea fondului cel puțin o dată în an, iar activitatea investiţională cel puțin o dată pe semestru. Verificând raportul anual, auditorul trebuie să se convingă de veridicitatea şi legalitatea dării de seamă financiare a fondului, precum şi a documentației evidenței analitice a valorilor mobiliare ale fondului, a calculului valorii activelor nete ale fondului, al prețurilor de plasare şi de răscumpărare a acțiunilor fondului, al cuantumului remunerației managerului fiduciar, depozitarului şi registratorului fondului, de veridicitatea şi legalitatea dărilor de seamă specializate ale fondului etc.

Încălcările comise de manager, depozitar, registrator etc., depistate de auditor, se consemnează într-un raport special. Despre ele se notifică consiliul fondului de investiții, managerul acestuia şi Comisia Națională a Valorilor Mobiliare.

9.3.5. Particularităţile activităţii de întreprinzător a fondului de investiţii. După cum s-a menționat, specificul activității fondului de investiții constă din două operațiuni distincte: 1) atragere de mijloace băneşti prin plasare a acțiunilor proprii şi răscumpărare a lor de la acționarii fondului; 2) investire a mijloacelor atrase în valorile mobiliare ale altor emitenți sau depunere a acestor mijloace pe conturi bancare speciale.

9.3.5.1. Plasarea acţiunilor şi răscumpărarea lor. Fondul de investiții plasează acțiunile proprii prin majorare a capitalului social, precum şi prin revânzare a acțiunilor proprii răscumpărate de la acționarii săi.

La majorarea capitalului, fondul efectuează emisiune suplimentară de acțiuni, fiind în drept să plaseze numai acțiuni nominative ordinare de o singură clasă, plătite numai în numerar de persoanele care le subscriu. Acțiunile plasate de fondurile de investiții circulă pe piața secundară a valorilor mobiliare, fiind vândute şi cumpărate la prețul lor de piață, răscumpărate şi de fondul de investiții fie permanent dacă fondul este mutual, fie la anumite perioade dacă fondul este pe intervale.

Conform Legii nr.1204/1997 art.13, valoarea acţiunilor care se plasează şi cea a acţiunilor care se răscumpără trebuie să fie identice pentru toţi achizitorii de acţiuni ale fondului mutual sau ale fondului pe intervale, pentru toţi acţionarii lor care au făcut oferte de achiziţionare ori au depus în aceeaşi zi cereri de răscumpărare a acţiunilor.

Preţul de răscumpărare al acţiunilor fondului de investiţii se determină prin împărţirea valorii de piaţă a activelor lui nete la numărul de acţiuni ale sale aflate în circulaţie la data prezentării de către acţionar a cererii de răscumpărare a acţiunilor.

Răscumpărarea de către fond a acţiunilor plasate se efectuează numai în bani, numărul total al acţiunilor care pot fi răscumpărate nefiind limitat. În cazul insuficienţei de mijloace băneşti pentru răscumpărarea acţiunilor plasate, fondul este obligat să înstrăineze alte active. Acţiunile prezentate spre răscumpărare fondul le plăteşte în cel mult 20 de zile de la prezentarea cererii acţionarului privind răscumpărarea.

9.3.5.2. Investirea mijloacelor fondului de investiţie. Activitatea fondului implică operaţiuni de investire a propriilor mijloace băneşti în valorile mobiliare ale altor emitenţi din ţară şi de peste hotare, procurate atât pe piaţa primară, cât şi pe cea secundară. Pentru protecţia activelor şi creşterea valorii lor, managerul fondului face operaţiuni frecvente de vânzare-cumpărare a valorilor mobiliare, mai ales când consideră că trebuie să înstrăineze valori mobiliare care prezintă un anumit risc, adică există premise de reducere a preţului lor, ori, invers, că trebuie să investească mijloace băneşti în valori mobiliare care, potrivit calculelor specialiştilor, vor creşte în valoare sau vor da dividende mai mari.

Prin dispoziţiile art. 14 din Legea nr.1204/1997, se stabileşte că fondurile de investiţii pot investi şi reinvesti mijloacele numai în valorile mobiliare ale altor emitenţi şi depozite bancare pe conturi bancare speciale. Fondurile îşi pot investi mijloacele numai în valorile mobiliare ale altor emitenţi care sînt incluse în listingul bursei de valori şi corespund cerinţelor de lichiditate stabilite de legislaţie.

La investirea şi reinvestirea mijloacelor fondului, managerul trebuie să ţină cont de normativele de diversificare stabilite în legea nominalizată la art.15. Restricţiile, pe de o parte, limitează valoarea maximă a activelor proprii pe care fondul le poate plasa în valorile mobiliare ale unui alt emitent, iar pe de altă parte, limitează proporţia în care fondul de investiţii poate deţine mijloace în capitalul social al unor alte societăţi comerciale.

Astfel, managerul fondului de investiţii este în drept :

- să investească şi să reinvestească mijloace în valorile mobiliare (acţiuni, obligaţiuni) ale unui emitent într-o proporţie de cel mult 10% din activele nete ale fondului (această restricţie nu se aplică în cazul investirii şi reinvestirii mijloacelor fondului de investiţii în valori mobiliare de stat);

- să investească şi să reinvestească mijloace într-o proporţie de cel mult 25 % din valoarea nominală a acţiunilor ale unui emitent (fondul, managerul fiduciar şi persoanele afiliate lor pot deţine cel mult 25 % din acţiunile cu drept de vot ale unui emitent);

- să investească şi să reinvestească mijloace într-o proporţie de cel mult 5 % din valoarea nominală a obligaţiunilor unui emitent.

Managerul nu este în drept să investească mijloacele fondului în acţiunile unor alte fonduri de investiţii pe care le administrează, în valorile mobiliare ale managerului, depozitarului, registratorului, auditorului fondului sau ale persoanelor afiliate acestora şi nici în valori mobiliare emise de grupele financiar-industriale. De asemenea, managerul nu are dreptul să efectueze, în numele fondului de investiţii administrat, operaţiuni de vînzare-cumpărare a valorilor mobiliare asupra cărora fondul nu are drept de proprietate; să efectueze operaţiuni de schimb cu valori mobiliare; să verse aporturi în natură în capitalul unor alţi emitenţi; să contracteze credite şi împrumuturi, inclusiv prin gajarea activelor sale; să garanteze cu activele fondului obligaţiile terţilor.

9.3.6. Reorganizarea şi lichidarea fondului de investiţii. Procedura de reorganizare şi lichidare a fondului de investiţii este similară procedurii de reorganizare şi lichidare a societăţii pe acţiuni.

9.3.6.1. Reorganizarea. Fondul de investiţii se poate reorganiza prin fuziune sau dezmembrare. Reorganizarea prin fuziune are loc prin contopire a două sau mai multe fonduri de investiţii sau prin absorbţia unui fond de către un altul.

În urma dezmembrării fondului de investiţii, pot lua naştere numai fonduri de investiţii.

În cazul în care adunarea generală a fondului de investiţii nemutual nu a decis reorganizarea în fond de investiţii mutual sau pe intervale şi nici lichidarea genului de activitate în calitate de participant profesionist la piaţa valorilor mobiliare, fondul va trebui să decidă dizolvarea voluntară. Dacă, până la 1 iulie 2007, fondul de investiţii nemutual nu va îndeplini nici unul din condiţiile menţionate, CNVM va iniţia dizolvarea forţată în temeiul art.87 din C. civ.

9.3.6.2. Dizolvarea şi lichidarea. Fondul de investiţii se dizolvă şi se lichidează în modul stabilit de C. Civ., de Legea nr.1134/1997 şi de Regulamentul cu privire la procedura de lichidare din proprie iniţiativă a fondurilor de investiţii, aprobat prin Hotărârea CNVM nr.28/1 din 1 octombrie 1998[166].

În caz de ***insolvabilitate*** a fondului de investiţii, se vor aplica dispoziţiile Legii nr.632/2001 cu particularităţile stabilite la art.216-219 din C. civ. Se stabileşte în special că cererea introductivă cu privire la insolvabilitatea unui participant profesionist la piaţa valorilor mobiliare poate fi depusă nu numai de către debitor şi creditorii chirografari, dar şi de Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare.

[166] *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 1999, nr. 101-102.

PROGRAMA DE STUDIU LA
DREPTUL AFACERILOR

Tema 1. Introducere în dreptul afacerilor

1. **Noţiunea dreptului afacerilor.** Controversele denumirii dreptului afacerilor. Locul dreptului afacerilor în sistemul de drept al Republicii Moldova.
2. **Obiectul dreptului afacerilor.** Sistemul subiectiv şi sistemul obiectiv al dreptului afacerilor. Raporturile patrimoniale şi nepatrimoniale. Raporturi între întreprinzători şi organele statului.
3. **Istoria dreptului afacerilor (comercial).**
4. **Izvoarele dreptului afacerilor.** Constituţia. Actele internaţionale. Legile organice şi ordinare. Ordonanţele şi hotărârile Guvernului. Actele normative al Băncii Naţionale a Moldovei şi a Comisiei Naţionale a Valorilor Mobiliare. Actele normative departamentale. Actele normative ale autorităţilor publice locale. Actele corporative. Uzanţele. Jurisprudenţa şi doctrina.
5. **Principiile dreptului afacerilor**. Principiul libertăţii activităţii de întreprinzător; Principiul inviolabilităţii investiţiilor; Principiul libertăţii concurenţei loiale.
6. **Tendinţele moderne ale dreptului afacerilor.** Dezvoltarea instituţiei de persoană juridică. Internaţionalizarea normelor de drept privat. Intervenţia statului în activitatea economică.

Actele normative:

1. Codul civil, nr.1107/2002;
2. Legea nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi;

Literatura:

1. **Cărpenaru Stanciu**. *Drept comercial român*, ediţia 5, Bucureşti - 2004, pag. 1-22.
2. **Roşca Nicolae. Baieş Sergiu.** *Dreptul afacerilor*. volumul I, Tipografia Centrală, Chişinău – 2004. pag. 3-42.
3. **Roşca Nicolae.** *Dreptul afacerilor în Republica Moldova*, Analele ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova, Facultatea de drept, № 1, 1998, pag. 40-45.
4. **Turcu Ion,** *Dreptul afacerilor*, Iaşi - 1992, pag. 5-12.
5. **Turcu Ion,** *Teoria şi practica dreptului comercial,* ed. Lumina lex, Bucureşti, 1998, pag.17.
6. **Raul Petrescu**, *Drept comercial român*, ed. Oscar Print, Bucureşti, 1996, pag. 7-21.

7. **Romul Petru Vonica**, *Drept comercial*, Vol.I, ed."Victor", Bucureşti, 1997, pag.11-51.

8. **Angheni Smaranda, Magda Volonciu, Camelia Stoica, Monica Gabriela Lostun,** *Drept comercial*, Editura Oscar print, Bucureşti, 2000, p.19-35.

1. **Guyon Yves.** *Droit des affaires*, *Tome 1, Droit commersial general et Societes*, 10e edition, Economica, Paris, 1998, p.5-30.

9. **Calenic A.V.** *Commercescoe pravo*. Chişinău, 2004, p.5-62.

10. *Гражданское и торговое право капиталистических государств,* Москва - 1993, с. 11.

11. **В. Лаптев,** *Предпринимательское право в понятие и субьекты*. Москва - 1997, с. 3-30.

12. **Попондопуло В. Ф.,** *Понятие коммерческого права* // Государство и право 1993, № 8. с. 72-81.

13. Коммерческое право, Под редакцией **Попондопуло В. Ф. И Яковлевой В. Ф.,** Sanct-Peterburg - 1997, pag. 4-31.

14. **Erşova I. V., Ivanova T.M**., Predprinimateliscoie pravo, Moscva, 1999.

15. **Doinicov I.V.** Predprinimateliscoie pravo, Moscva, 1999.

16. **Guşcin V.V. Dmitriev I. A.** *Rosiiscoe predprinimateliscoe pravo*, Moscva, 2005, p.10-81;

17. **Oleinic O.M.** *Predprinimateliscoe (hozeaistvenoe) pravo*, Moscva, 1999, 13-140;

Tema 2. Activitatea de întreprinzător. Reglementarea juridică a activităţii de întreprinzător

1. Noţiunea activităţii de întreprinzător. Definiţie şi elemente definitorii. Activitate independentă, din proprie iniţiativă, în nume propriu, pe riscul propriu. Natura juridică a activităţii de întreprinzător. Genuri de activităţi de întreprinzător. Activităţi interzise. Activităţi considerate monopoluri de stat şi monopoluri naturale. Activităţi supuse licenţierii. Activităţi practicate în baza patentei de întreprinzător. Profesiunile liberale.

2. Obligaţia întreprinzătorilor de a obţine licenţa. Noţiune de licenţă. Organele împuternicite cu licenţierea. Ordinea de eliberare a licenţelor. Acţiunea licenţei în timp şi în spaţiu. Plata pentru eliberarea licenţei. Retragerea licenţei.

3. Obligaţia întreprinzătorilor de a ţine contabilitatea. Noţiune de contabilitate. Actele normative. Ordinea de ţinere a evidenţei contabile şi statistice de către întreprinzători. Tipurile de evidenţă contabilă. Documentele justificative, registrele contabile, darea de seamă trimestrială şi anuală, inventarierea. Răspunderea pentru încălcarea modului de ţinere a contabilităţii.

4. Obligaţia întreprinzătorilor de a exercita activitatea în limita concurenţei licite. Noţiune de concurenţă. Crearea condiţiilor necesare concurenţei. Formele şi funcţiile concurenţei. Acţiuni care dăunează concurenţei: practici monopoliste; acte de concurenţă neloială (confuzie denigrare, dezorganizarea întreprinderii rivale, acapararea agresivă a clientelei); acte de concurenţă neloială care izvorăsc din comerţul internaţional (acorduri de dumping, subvenţii la exporturi şi importuri în proporţii mari) care au adus prejudiciu sau există pericolul unui prejudiciu producătorilor naţionali. Publicitatea neonestă şi publicitatea neautentică ca acţiuni care dăunează concurenţei. Registrul de Stat al întreprinderilor monopoliste. Responsabilitatea întreprinderilor care suprimă concurenţa.

5. Obligaţia întreprinzătorilor de a plăti impozitele. Legislaţia privind impozitarea persoanelor care practică activitatea de întreprinzător. Clasificarea impozitelor – impozite republicane, locale, directe şi indirecte. Importanţa impozitării.

6. Obligaţia întreprinzătorilor de protecţie a mediului. Protecţia juridică a mediului înconjurător în Republica Moldova. Importanţa şi cadrul legal. Organele care supraveghează ocrotirea mediului. Responsabilitatea juridică pentru poluarea mediului.

***7.* Obligaţia întreprinzătorilor de a respecta standardele** de calitate a mărfurilor, produselor şi serviciilor în scopul protecţiei consumatorilor.

Acte normative:

1. Codul civil, 1107/2002.
2. Legea nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi.
3. Legea nr.451/2001 privind licenţierea unor genuri de activitate ;
4. Legea nr.93/1998 privind patenta de întreprinzător ;
5. Legea contabilităţii nr.426/1995.
6. Legea nr.1103/2000 cu privire la protecţia concurenţei;
7. Codul fiscal;
8. Legea nr.1515/1993 privind protecţia mediului înconjurător;
9. Legea nr.590/1995 cu prvire la standardizare;
10. Hotărârea Guvernului nr.582/1995 cu privire la reglementarea monopolorilor;
11. Hotărârea Guvernului nr.547/1995 cu privire la măsurile de coordonare şi reglementare de către stat a preţurilor;

Literatura:

1. **Cărpenaru Stanciu**. *Drept comercial român*, ediţia 5, Bucureşti - 2004, pag. 23-57.

2. **Roşca Nicolae. Baieş Sergiu.** *Dreptul afacerilor*. volumul I, Tipografia Centrală, Chişinău – 2004. pag. 43-100.

3. **Pătulea V. Turianu,** C., *Curs rezumat de drept al afacerilor*, Bucureşti - 1993, pag. 21-32; 61-73; 187-188.

4. **ROŞCA, NICOLAE.** *Unele aspecte juridice ale activităţii economice aducătoare de profit*. //Avocatul poporului, 2000, nr. 7-9.

5. **Turcu Ion**, *Dreptul afacerilor*, Iaşi - 1992, pag. 13-49, 243-246.

6. **Bârsan C., Dobrinoiu V., Ţiclea A., M. Toma,** *Societăţi comerciale. Organizarea. Funcţionarea. Răspunderea.* Bucureşti - 1993, pag. 196-222.

7. **Căpăţână Octavian**, *Dreptul concurenţei comerciale*. V-I, V-2, Bucureşti, 1992.

8. **Жамен С., Лакур Л.,** *Торговое право*, Moscova - 1993, pag. 21-36; 114-124; 137-154.

9. **Manolache Octavian,** *Regimul juridic al concurenţei în dreptul comunitar,* editura "ALL", Bucureşti, 1997.

10. **Хоскинич А.,** *Курс предпринимательства*, Москва - 1993, с. 18-27.

11. *Гражданское и торговое право капиталистических государств,* Москва - 1993, с. 103-110; 440-470.

Tema 3. Subiectele dreptului afacerilor

1. **Întreprinzătorii - subiecte al dreptului afacerilor.** Noţiunea de întreprinzător şi deosebirea de alte noţiuni asemănătoare.

2. Întreprinzătorul persoană fizică.

a) ***Titularul patentei de întreprinzător.*** Modul de eliberare a patentei. Acţiunea patentei în timp şi în spaţiu. Impozitarea titularului patentei. Activităţile practicate în baza patentei. Răspunderea titularului patentei pentru obligaţiile asumate.

b) ***Întreprinderea individuală.*** Definiţie. Fondatorul şi actul de fondare. Înregistrarea ÎI. Răspunderea întreprinderii şi a fondatorului pentru obligaţiile asumate. Încetarea activităţii întreprinderii individuale. Deosebirea activităţii practicate de deţinătorul patentei de întreprinzător de activitatea întreprinderii individuale;

c) ***Gospodăria ţărănească (de fermier).*** Noţiunea şi forma de organizare. Constituirea GŢ. Fondatorii, actul de constituire şi înregistrarea. Patrimoniul gospodăriei. Răspunderea fondatorilor pentru obligaţiile GŢ.

3. **Persoana juridică ca subiect al dreptului afacerilor.**

a) ***Persoana juridică de drept privat cu scop lucrativ***: societăţile comerciale, societăţile cooperatiste şi întreprinderile de stat şi municipale.

b) ***Persoana juridică de drept privat cu scop nelucrativ;*** asociaţia, fundaţia, instituţia.

c) ***Persoanele juridice de drept public***: statul şi unitatea administrativ teritoriale.

Actele normative:

1. Codul civil nr.1107/2002;
2. Legea nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi;
3. Legea nr.93/1998 cu privire la patenta de întreprinzător;
4. Legea nr,.1353/2000 privind gospodăria ţărănească (de fermier);
5. Hotărârea Guvernului nr. 977 privind înregistrarea gospodăriilor ţărăneşti (de fermier) din 14.09.2001// Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 116-118/1045 din 27.09.2001.

Literatura:

1. **Cărpenaru Stanciu**. *Drept comercial român*, ediţia 5, Bucureşti - 2004, pag. 58-110.
2. **Roşca Nicolae. Baieş Sergiu.** *Dreptul afacerilor*. volumul I, Tipografia Centrală, Chişinău – 2004. pag. 101-127.
3. **Baieş Sergiu, Roşca Nicolae,** *Drept civil, Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică.* Tipografia Centrală, Chişinău, 2004, p. 338-370.
4. **Roşca Nicolae,** *Comentariul Codului civil* (Comentariu la art.57-59), Tipografia Centrală, Chişinău, 2006;
5. Гражданское и торговое право капиталистических государств, Москва - 1993, с. 62-87.
6. **Жамен С., Лакур Л**., *Торговое право*, Москва - 1993, с. 21-40.
7. **Calenic A.V.** *Commercescoe pravo*. Chişinău, 2004, p.62-105.
8. **Лаптев. В.,** *Предпринимательское право в понятие и субъекты,* Москва - 1997, с. 39.
9. **Мойсеев М.** *Предпринимательская деятельность граждан: Понятия и конститутивные признаки.* //Хозяйство и право" 1997, № 3.
10. **Попондопуло В. Ф. Яковлев В. Ф**., *Коммерческое право,* Под редакцией Sanct-Peterburg - 1997, pag. 45-58.
11. **Guşcin V.V. Dmitriev I. A.** *Rosüscoe predprinimateliscoe pravo*, Moscva, 2005, p.82-111.

Tema 4. Noţiunea, natura juridică şi clasificarea persoanelor juridice cu scop lucrativ

1. **Noţiunea de persoană juridică cu scop lucrativ.** Deosebirea noţiunii de persoană juridică cu scop lucrativ cu cea de societate comercială, întreprindere, antreprenor, businessman, întreprinzător, comerciant.

2. **Clasificarea persoanelor juridice cu scop lucrativ.** Societăţi comerciale; societăţi cooperatiste; întreprinderi. Clasificarea societăţilor comerciale după natura lor, după întinderea răspunderii asociaţilor (fondatorilor), după structura capitalului social; după sursa de provenienţă a capitalului social; după numărul salariaţilor; după posibilitatea emiterii titlurilor de valoare; după tipul principal de activitate, etc.

Actele normative:

1. Codul civil, nr.1107/2002.
2. Legea nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi;

Literatura:

1. **Cărpenaru Stanciu**. *Drept comercial român*, ediţia 5, Bucureşti - 2004, pag. 138-166.
2. **Roşca Nicolae. Baieş Sergiu.** *Dreptul afacerilor*. volumul I, Tipografia Centrală, Chişinău – 2004. pag. 128-166.
3. **Baieş Sergiu, Roşca Nicolae,** *Drept civil, Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică.* Tipografia Centrală, Chişinău, 2004, p. 384-390.
4. **Roşca, Nicolae.** *Consideraţiuni asupra noţiunii de persoană juridică de drept privat şi asupra structurii organizatorice a acesteia.*// Avocatul Poporului, 2003, nr.3-4, p.15-19.
5. **Lazăr Tudor,** *Societatea comercială – persoană juridică în economia de piaţă.* Chişinău, 2000, p.8-36.
6. **Căpăţână Octavian,** Societăţi comerciale, ediţia a II-a actualizată şi întregită, lumina Lex, Bucureşti, 1996, p.57-85.
7. **Romul Petru Vonica,** *Dreptul societăţilor comerciale, ediţia a II-a, revăzută şi completată***,** Lumina Lex, Bucureşti, 2000, p.74-83;
8. **Платонова Н.,** *О правовом положении предпринимательской корпорации в США.* // Хозяйство и право, 1997, № 1 и № 2.
9. **Хохлов Е. Б., Бородин В. В.,** *Понятие юридического лица: история и современная трактовка.* // Государство и право, 1993, № 9.

Tema nr.5 Constituirea persoanelor juridice cu scop lucrativ.

1. **Condiţii generale de constituire a persoanelor juridice cu scop lucrativ.** Fondatorii: persoane fizice, persoane juridice, statul şi unităţile administrativ teritoriale. Actul de constituire unilateral, bi- sau multilateral. Caracterele şi condiţiile de valabilitatea ale actului de constituire. Condiţiile specifice ale actului de constituire. Conţinutul actului de constituire. Formarea capitalului social.

2. **Înregistrarea de stat persoanelor juridice cu scop lucrativ.** Organul înregistrării de stat. Actele necesare pentru înregistrare. Hotărârea organului de înregistrare a persoanei juridice cu scop lucrativ: respingerea cererii, acceptarea cererii. Registrul de stat al întreprinderilor. Eliberarea certificatului de înregistrare şi a extraselor din registru.

3. **Consecinţele nerespectării condiţiilor de valabilitate a actului de constituire şi a modului de înregistrare a persoanei juridice cu scop lucrativ.** Temeiurile de nulitate a societăţilor comerciale. Efectele nulităţii societăţii comerciale.

Actele normative:

1. Codul civil nr.1107/2002;
2. Legea nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi;
3. Legea nr.1265/2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor şi organizaţiilor.

Literatura:

1. **Cărpenaru Stanciu**. *Drept comercial român*, ediţia 5, Bucureşti - 2004, pag. 167-204;
2. **Roşca Nicolae. Baieş Sergiu.** *Dreptul afacerilor*. volumul I, Tipografia Centrală, Chişinău – 2004. pag. 167-211.
3. **Baieş Sergiu, Roşca Nicolae,** *Drept civil, Patrea generală. Persoana fizică. Persoana juridică.* Tipografia Centrală, Chişinău, 2004, p. 384-390.
4. **Roşca, Nicolae.** *Consideraţiuni asupra noţiunii de persoană juridică de drept privat şi asupra structurii organizatorice a acesteia.* În: Avocatul Poporului, 2003, nr.3-4, p.15-19.
5. **Roşca, Nicolae.** *Unele consideraţiuni privind fondatorii societăţii comercial.//* Conferinţa corpului didactico-ştiinţific „Bilanţul activităţii ştiinţifice a USM pe anii 2000/2002". Chişinău, 2003, p.123-124.
6. **Roşca Nicolae,** *Fondarea, înregistrarea şi personalitatea juridică a societăţii comerciale*, autoreferatul tezei de doctor, Chişinău, 2003.
7. **Roşca, Nicolae.** *Înregistrarea de stat a societăţilor comerciale prin prisma noului Cod civil al Republicii Moldova.* În: Buletinul Judecătoriei Economice şi Inspectoratului Fiscal Principal de Stat de pe lângă Ministerul Finanţelor, 2003, nr.5, p. 9-14.
8. **Lazăr Tudor,** *Societatea comercială – persoană juridică în economia de piaţă.* Chişinău, 2000, p.37-66.
9. **Căpăţână Octavian,** Societăţi comerciale, ediţia a II-a actualizată şi întregită, lumina Lex, Bucureşti, 1996, p.133-252.

10. **Romul Petru Vonica,** *Dreptul societăţilor comerciale, ediţia a II-a, revăzută şi completată***,** Lumina Lex, Bucureşti, 2000, p.95-106;

11. **Minea Mircea – Ştefan,** *Constituirea societăţilor comerciale*, ed. Lumina lex, Bucureşti, 1996.

12. **Popescu Dan***, Contractul de societate,* ed.Lumina lex, Bucureşti, 1996.

13. **Toma M., Ţiclea A.,** *Cu privire la noţiunea, natura juridică şi funcţiile societăţii comerciale.* // Dreptul, nr. 6 din 1992.

14. **Богатых Е.,** *Гражданское и торговое право*, Москва - 1993, с. 47-50, 55.

15. Предприятия и его организационно-правовая форма. //Государство и право, 1994, № 10.

16. *Гражданское и торговое право капиталистических государств*, Moscova - 1993, pag. 124-127.

17. **Cozlova N. V.** *Uciriditelinâi dogovor o sozdani commerceschih obşestv i tovarişestv*, Izdatelistvo BECK, Moscva, 1994.

Tema 6. Funcţionarea persoanelor juridice cu scop lucrativ

1. **Obligaţiile asociaţilor** (fondatorilor, membrilor) faţă de persoana juridică din capitalul social al căreia deţine participaţiune.

2. **Drepturile asociaţilor** (fondatorilor, membrilor) faţă de persoana juridică din capitalul social al căreia deţine participaţiune.

3. **Structura de organizare a persoanei juridice**.

a) ***Adunarea asociaţilor*** (membrilor sau fondatorilor) – organ suprem al persoanei juridice. Atribuţiile şi modul de activitate.

b) ***Administratorul (organul executiv).*** Modul de desemnare şi revocare. Organ unipersonal sau colegial; atribuţiile de gestiune şi reprezentare. Răspunderea administratorului.

c) ***Organele facultative*** – organul de supraveghere şi organul de control.

Acte normative.

1. Codul civil nr.1107/2002;
2. Legea nr.1134/1997 cu privire la societăţile pe acţiuni.

Literatura:

1. **Cărpenaru Stanciu**. *Drept comercial român*, ediţia 5, Bucureşti - 2004, pag. 207-238;

2. **Roşca Nicolae. Baieş Sergiu.** *Dreptul afacerilor*. volumul I, Tipografia Centrală, Chişinău – 2004. pag. 255-278.

3. **Baieş Sergiu, Roşca Nicolae,** *Drept civil, Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică.* Tipografia Centrală, Chişinău, 2004, p. 392-399.

4. **Cârcei Elena,** *Funcţionarea şi încetarea societăţilor comerciale pe acţiuni,* Editura Economică, Bucureşti, 1996.

5. **Corneliu Bârsan, Alexandru Ţiclea, Vasile Dobrinoiu, Mircea Toma,** *Societăţile comerciale, Organizarea, Funcţionarea, Răspunderea,* Casa de edituri Şansa, S.R.L. Bucureşti, 1993, p.49-91;

6. **Căpăţână Octavian,** Societăţi comerciale, ediţia a II-a actualizată şi întregită, lumina Lex, Bucureşti, 1996, p.309-347.

7. **Romul Petru Vonica,** *Dreptul societăţilor comerciale, ediţia a II-a, revăzută şi completată***,** Lumina Lex, Bucureşti, 2000, p.111-130.

Tema 7. Regimul juridic şi componenţa patrimoniului persoanelor juridice cu scop lucrativ

1. **Noţiunea de patrimoniu.** Definiţia patrimoniului şi autonomia patrimonială a persoanei juridice cu scop lucrativ.

2. **Componenţa patrimoniului**. Bunuri corporale şi incorporale; bunuri imobile şi mobile. Întreprinderea ca complex patrimonial unic. Fondul de comerţ.

3. **Sursele economice ale întreprinzătorului**. Capital propriu şi capital atras.

4. **Mijloacele economice ale întreprinzătorului.** Active fixe şi active circulante.

5. **Bunuri incorporale**: denumirea de firmă şi funcţiile ei, înregistrarea denumirii de firmă şi dreptul asupra ei; emblema ca atribut de identitate; clientela şi vadul comercial; mărcile de producţie şi mărcile de serviciu; denumirea de origine şi indicaţia geografică; invenţia; dreptul de autor.

6. **Capitalul social.** Definiţia capitalului social şi delimitarea lui de alte noţiuni asemănătoare. Funcţiile capitalului social. Formarea capitalului social. Aporturi în numerar şi natură. Modul de evaluarea aporturilor în natură. Mărimea aportului, termenul de transmitere a aportului şi efectul transmiterii aportului.

7. **Modificarea capitalului social**. Majorarea şi reducerea.

8. **Capitalul de rezervă**. Modul de formare şi utilizare a capitalului de rezervă.

Actele normative :

1. Codul civil nr.1107/2002.
2. Legea nr.1134/1997 cu privire la societăţile pe acţiuni;

Literatura:

1. **Roşca Nicolae. Baieş Sergiu.** *Dreptul afacerilor*. volumul I, Tipografia Centrală, Chişinău – 2004. pag. 279-311.

2. **Roşca, Nicolae.** *Aspecte juridice ale noţiunii de capital social al societăţii cu răspundere limitată şi formarea acestuia.*// Analele ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, Serie nouă, nr.5, Chişinău, 2001, p.94-103.

3. **Băcanu Ion**, Capitalul social al societăţilor comerciale, Lumina Lex ,Bucureşti, 1999;

4. **Bârsan Corneliu, Dobrinoiu Vasile, Ţiclea Alexandru, Toma Mircea,** Societăţi comerciale, organizarea, funcţionarea, răspunderea, Bucureşti - 1993, pag. 93-124.

5. **Pătulea Vasile.** Patrimoniul societăţilor comerciale. Răspunderea juridică. Bucureşti, 1994.

6. **Lulă Ion**, Unele probleme privind noţiunea de patrimoniu. Revista "Dreptul", nr.1 din 1998.

7. **Cârcei Elena,** Constituirea societăţilor comerciale pe acţiuni, Bucureşti - 1995, pag. 44-74.

8. **Lefter Cornelia,** Societatea cu răspundere limitată, Bucureşti, 1996, pag. 156-200.

8. **Romul Petru Vonica,** *Dreptul societăţilor comerciale, ediţia a II-a, revăzută şi completată***,** Lumina Lex, Bucureşti, 2000, p.62-73.

9. **Căpăţână Octavian,** Societăţi comerciale, ediţia a II-a actualizată şi întregită, lumina Lex, Bucureşti, 1996, p.181-212.

10. **Calenic A.V.** *Commercescoe pravo*. Chişinău, 2004, p.124-160.

11. **Жамен С., Лакур Л.,** Торговое право, Moscova - 1993, pag. 41-52.

12. Гражданское и торговое право капиталистических государств, Moscova - 1993, pag. 194-235.

13. Коммерческое право, Под редакцией **Попондопуло В. Ф. И Яковлевой В. Ф**.,Sanct-Peterburg - 1997, pag. 149-179.

14. **Елькин С.** *Состав имущества акционерного общества,* //Хозяйство и право, 1997 г. .№ 6.

15. *Основные средства предприятия. Понятия, износ, аренда и налогообвожения.* //Хозяйство и право 1997 г.., № 9.

Tema 8. Reorganizarea persoanelor juridice cu scop lucrativ

1. **Noţiunea de reorganizare a persoanei juridice.** Reorganizarea voluntară şi reorganizarea forţată.

2. **Reorganizarea prin fuziune.** Formele fuziunii: contopirea şi absorbţia. Contractul de fuziune, protecţia creditorilor şi înregistrarea fuziunii. Efectele înregistrării fuziunii.

3. **Reorganizarea prin dezmembrare.** Formele dezmembrării: divizarea şi separarea. Planul dezmembrării, protecţia creditorilor, înregistrarea dezmembrării. Efectele înregistrării dezmembrării.

4. **Transformarea**. Procedura de adoptare a hotărârii. Protecţia creditorilor. Înregistrarea şi efectele juridice ale transformării.

5. **Formele mixte de reorganizare**. Procedura de separare prin absorbţie. Procedura de divizare prin absorbţie.

Actele normative :

1. Codul civil nr.1107/2002.

2. Legea nr.1265/2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor şi organizaţiilor.

Literatura:

1. **Cărpenaru Stanciu**. *Drept comercial român*, ediţia 5, Bucureşti - 2004, pag. 250-255;

2. **Cărpenaru Stanciu, Predoiu Cătălin, David Sorin, Piperea Gheorghe,** Societăţile comerciale, Reglementare, doctrină, jurisprudenţă, editura ALL BECK, Bucureşti, 2002, p. 539-552;

3. **Roşca Nicolae. Baieş Sergiu.** *Dreptul afacerilor*. volumul I, Tipografia Centrală, Chişinău – 2004. pag. 312-343.

4. **Baieş Sergiu, Roşca Nicolae**, *Drept civil, Patrea generală. Persoana fizică. Persoana juridică*. Tipografia Centrală, Chişinău, 2004, p. 407-429.

5. **Romul Petru Vonica,** *Dreptul societăţilor comerciale, ediţia a II-a, revăzută şi completată***,** Lumina Lex, Bucureşti, 2000, p.141-145.

6. **Culaghin M.I.** *Izbranâe trudî, Clasica rossiscoi ţivilistichi,* MGU, str.131-138;

7. **Calenic A.V.** *Commercescoe pravo*. Chişinău, 2004, p.247-256.

8. **Corovaico A.** Reorganizaţia iuridiceschih liţ: problemâ prvogogo regulirovania, Rostov, Izdatelistvo Ăconomica i jizni, 1999;

9. **Corovaico A.** Dogovorî o slieanii i prisoedinenii hozeaistvennâh obşestv, //Hozeiastvo i pravo, 2001, nr.2, str.53-59;

Tema 9. Dizolvarea şi lichidarea persoanelor juridice cu scop lucrativ

1. **Dizolvarea persoanei juridice cu scop lucrativ.** Temeiurile de dizolvare. Înregistrarea dizolvării. COnsicenţele dizolvării.

2. **Noţiunea de lichidare a persoanei juridice.** Principiile lichidării şi principalele modificări care intervin în statutul persoanei juridice dizolvate.

3. **Lichidatorul persoanei juridice**. Desemnarea, înregistrarea şi atribuţiile lichidatorului.

4. **Operaţiunile lichidatorului.** Prevenirea creditorilor şi satisfacerea creanţelor acestuia. Întocmirea şi aprobarea bilanţului de lichidare. Repartizarea între asociaţi a activelor rămase după satisfacerea cerinţelor crediotorilor.

5. **Radierea persoanei juridice din registrul de stat.** Actele necesare pentru radiere. Redeschiderea lichidării.

Actele normative :

1. Codul civil nr.1107/2002.
2. Legea nr.1265/2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor şi organizaţiilor.

Literatura:

1. **Cărpenaru Stanciu**. *Drept comercial român*, ediţia 5, Bucureşti - 2004, pag. 256-276;
2. **Cărpenaru Stanciu, Predoiu Cătălin, David Sorin, Piperea Gheorghe,** Societăţile comerciale, Reglementare, doctrină, jurisprudenţă, editura ALL BECK, Bucureşti, 2002, p. 553-571;
3. **Roşca Nicolae. Baieş Sergiu.** *Dreptul afacerilor*. volumul I, Tipografia Centrală, Chişinău – 2004. pag. 344-372.
4. **Baieş Sergiu, Roşca Nicolae,** *Drept civil, Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică.* Tipografia Centrală, Chişinău, 2004, p. 430-448.
5. Sabacov S.C. Licvidaţia iuridiceschih liţ, Izdatelistvo Economica I jizni, Nijnii Novgorod, 1998.
10. **Romul Petru Vonica,** *Dreptul societăţilor comerciale, ediţia a II-a, revăzută şi completată***,** Lumina Lex, Bucureşti, 2000, p.148-160.
11. **Calenic A.V.** *Commercescoe pravo*. Chişinău, 2004, p.257-262.

Tema 10. Insolvabilitatea

1. **Noţiunea de insolvabilitate.** Deosebirea noţiunii de insolvabilitate de alte noţiuni asemănătoare, bancrută, faliment, insolvenţă. Incapacitatea de plată şi supraîndatorarea.
2. **Procedura de restructurare etrajudiciară a întreprinderilor insolvabile.** Etapele restructurării. Drepturile şi obligaţiile întreprinderii insolvabile şi a creditorilor în procesul de restructurare.
3. **Participanţi la procesul de insolvabilitate.** Subiecte supuse insolvabilităţii. Instanţele competente în materia insolvabilităţii. Administratorul insolvabilităţii. Creditorii.
4. **Intentarea procesului de insolvabilitate.** Depunerea cererii întroductive şi admiterea ei. Adoptarea hotărârii de intentare a insolvabilităţii şi efectele ei. Registrul cauzelor de insolvabilitate.
5. **Procedura planului.** Propunerea, admiterea şi confirmarea planului. Efectele juridice ale confirmării planului de reorganizare. Îndeplinirea măsurilor stabilite în plan. Consecinţe nerealizării planului

6. Procedura de lichidare a patrimoniului.

a) Desesizarea debitorului.

b) Stabilirea masei active (masa debitoare). Regimul actelor juridice anterioare intentării insolvabilităţii.

c) Stabilirea masei pasive (totalitatea creanţelor).

d) Vânzarea bunurilor debitorului. Distribuirea sumelor realizate din vânzarea masei debitoare.

7. **Încetarea procesului de insolvabilitate.** Radierea persoanei juridice insolvabile din registrul de stat.

8. **Descalificarea întreprinzătorilor** persoane fizice şi a persoanelor cu funcţii de răspundere a persoanelor juridice.

9. **Particularităţile insolvabilităţii anumitor categorii de întreprinzători. Insolvabilitatea: -**

- băncilor;
- companiilor de asigurare;
- participanţilor profesionişti la piaţa valorilor mobiliare;
- gospodăriilor ţărăneşti (de fermier);
- întreprinzătorului individual; etc.

Acte normative:

1. Codul civil nr.1107/2002;
2. Legea insolvabilităţii nr.632/2001;
3. Legea nr.123/1998 cu privire la capitalizarea unor plăţi periodic;

Literatura:

2. Cărpenaru Stanciu. *Drept comercial român*, ediţia 5, Bucureşti - 2004, pag. 568-645;

3. Roşca Nicolae. Baieş Sergiu. *Dreptul afacerilor.* **volumul I, Tipografia Centrală, Chişinău – 2004. pag. 375-447.**

4. ROŞCA, NICOLAE. ***Instituţia falimentului în legislaţia Republicii Moldova*. Firma editorial-poligrafică „Tipografia Centrală", Chişinău, 2001, p.172..**

5. Căpăţînă Octavian, ***Faza stabilirii masei pasive în procedura insolvenţei comerciale* //Revista de drept comercial, 1997, nr. 9.**

6. Costin Mircea N., Angela Miff, ***Falimentul. Evoluţie şi actualitate*. Bucureşti, Editura Lumina Lex, 2000.**

7. Costin Mircea N., Ioan Schiau, Titus Prescure, ***Reorganizarea şi lichidarea judiciară. Analiză de legislaţie şi doctrină,* Bucureşti, Editura Lumina Lex, 1997.**

8. **Turcu Ion,** *Falimentul. Actuala procedura*. Tratat. Ediţia a V-a completată şi actualizată. Lumina Lex Bucureşti, 2005

9. **Guyon Y.** *Droit des affaires*, Tome 2, 7e edition, Economica, Paris, 1999.

10. **Corine Saint-Alary- Houin,** *Guide de L entreprise en difficulte*, Paris, Dalloz, 1999.

11. **Дубинчин А.** Институт несостоятельности и внеконкурсное удовлетворение требований к должнику юридическому лицу //Хозяйство и право 1999 10.

12. **Зинченко К., Лапар, В. Газарян Б.** Банкротство и правоприменительная практика //Хозяйство и право, 1996, N 5.

13. **Клейман А.Ф.** *О несостоятельности частных лиц по советскому процессуальному праву*. Иркутск, 1929.

Tema 11. Societăţile de persoane

1. **Societatea în nume colectiv.** Noţiune, reglementarea juridică, fondatorii, actul constitutiv şi cuprinsul lui. Înregistrarea de stat. Funcţionarea societăţii, adoptarea deciziilor, administrarea şi reprezentarea societăţii. Controlul asupra activităţii. Drepturile şi obligaţiile asociaţilor. Responsabilitatea societăţii şi a asociaţilor. Particularităţile încetării activităţii societăţii în nume colectiv.

2. **Societatea în comandită.** Noţiunea şi reglementarea juridică, fondatorii, actul constitutiv şi cuprinsul lui. Capitalul social şi cotele de participare. Funcţionarea societăţii, adoptarea deciziilor, administrarea şi reprezentarea societăţii, drepturile şi obligaţiile comanditarilor şi comanditaţilor. Particularităţile încetării activităţii societăţii în comandită.

Acte normative:

1. Codul civil nr.1107/2002;

Literatura:

1. **Cărpenaru Stanciu.** *Drept comercial român,* Bucureşti, 2004, pag. 277-297.

2. **Roşca Nicolae. Baieş Sergiu.** *Dreptul afacerilor*. volumul II, Tipografia Centrală, Chişinău – 2006..

3. **Turcu Ion,** *Dreptul afacerilor*, Iaşi - 1992, pag. 132-150.

4. **Costin Mircea, Jeflea Corina Aura,** *Societăţile comerciale pe persoane*, Lumina Lex, Bucureşti, 1999, p.1-319;

5. **Petrescu Raul,** *Subiecţii de drept comercial comercial. Societăţile comerciale şi procedura falimentului,* Bucureşti - 1993, pag. 93-101, 128-131.

6. Curs rezumat de drept al afacerilor, Vasile Patulea, Corneliu Turianu, Bucureşti - 1994, pag. 41-47.

7. **Хоскинич А.,** Курс предпринимательства, Moscova -1993, pag. 28-31, Индивидуальные предприниматели (трейдеры).

8. Гражданское и торговое право капиталистических государств, Moscova - 1993, pag. 128-136.

9. **Жамен С., Лакур Л.**, *Торговое право*, Moscova - 1993, pag. 81-87.

Tema 12. Societatea cu răspundere limitată

1. **Noţiunea de societate cu răspundere limitată.** Definiţia, caracterele juridice.

2. **Constituirea SRL.** Fondatorii, actul de constituire, înregistrarea SRL.

3. **Capitalul social.** Aporturile la capitalul social. Modul de evaluare a aporturilor. Modificarea capitalului social. Capitalul de rezervă.

4. **Partea socială.** Cesiunea părţii sociale şi transferul calităţii de asociat. Moştenirea părţii sociale. Divizarea părţii sociale. Certificatul părţii sociale.

5. **Asociaţii**. Drepturile asociaţilor. Obligaţiile asociaţilor. Excluderea asociatului şi primirea noilor asociaţi.

6. **Structura organizatorică a SRL**. Adunarea generală. Organul executiv. Organul de control.

7. Particularităţile reorganizării şi lichidării SRL.

Acte normative:

1. Codul civil nr.1107/2002;

2. Legea nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi.

3. Legea nr.1265/2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor şi organizaţiilor.

4. Regulamentul societăţilor economice, adoptat prin Hotărârea Guvernului nr.500 din 10.09.1991.

Literatura:

1. **Cărpenaru Stanciu.** *Drept comercial român,* Bucureşti, 2004, pag. 342-358.

2. **Roşca Nicolae. Baieş Sergiu.** *Dreptul afacerilor*. volumul II, Tipografia Centrală, Chişinău, 2006.

3. **Roşca, Nicolae.** *Aspecte juridice ale noţiunii de capital social al societăţii cu răspundere limitată şi formarea acestuia.* În: Analele ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, Serie nouă, nr.5, Chişinău, 2001, p.94-103.

4. **Turcu Ion,** Dreptul afacerilor, Iaşi - 1992, pag. 132-150.

5. **Turcu Ion,** Teoria şi practica dreptului comercial român, Lumina lex, Bucureşti,1998, pag. 451-509.

6. **Cornelia Lefter,** Societatea cu răspundere limitată în dreptul comparat, Bucureşti - 1993.

7. **Cornelia Lefter,** *Societatea cu răspundere limitată. Soluţii teoretice şi practice pentru întreprinzători,* Editura Economică, Bucureşti, 1996.

8. **V. Popa, R. Motică, D. A. Crăciunescu,** Societăţile comerciale, instituţii ale noului drept comercial, Helicon, Timişoara, 1994.

14. **Guyon Yves.** *Droit des affaires*, *Tome 1, Droit commersial general et Societes*, 10e edition, Economica, Paris, 1998, p.511-545.

9. **Aizin S.M., Ogloblina O.M., Soloviova S.V., Tihomirov L.V., Tihomirov M.I. Tihomirov I.A.,** *Comentarii c federalinomu zaconu ob obşestvah s ogranicecennoi otvetstvennostiu,* Moscova, 1998.

10. **Tihomirov M.I.,** *Obşestvo s ogranicennoi otvetstvennostiu: Organî i structura upravlenia,* Moscova. 1998.

11. **Ignatenco A.A. Movcean S.N. Drochin O.G. Izotova S.V.** *Comentarii c federalinomu zaconu ob obşestvah s ogranicecennoi otvetstvennostiu,* Moscova, 1999.

Tema 13. Societatea pe acţiuni

1. **Noţiunea de societate pe acţiuni.** Definiţia, caracterele juridice şi tipurile de societăţi pe acţiuni.

2. **Constituirea societăţii pe acţiuni.** Fondatorii. Actul constitutiv. Înregistrarea de stat a societăţii pe acţiuni. Înregistrarea de stat a acţiunilor plasate la fondarea societăţii.

3. **Acţionarii**. Drepturile patrimoniale şi nepatrimoniale ale acţionarilor. Obligaţiile acţionarilor.

4. **Adunarea generală .** Competenţa adunării generale. Ordinea de zi şi materialele necesare pentru desfăşurarea adunării generale. Convocarea şi desfăşurarea adunării generale şi exerciţiul dreptului de vot. Valoarea juridică a hotărârilor adunării generale. Procesele verbale ale adunării.

5. **Consiliul societăţii.** Competenţa consiliului. Alegerea şi revocarea membrilor consiliului. Votul cumulativ. Preşedintele consiliului. Convocarea, desfăşurarea şedinţelor şi adoptarea hotărârilor consiliului societăţii. Valoarea juridică a hotărârilor consiliului. Răspunderea membrilor consiliului.

6. **Organul executiv al societăţii.** Tipuri de organe executive: organ executiv colegial (direcţia), organ executiv unipersonal (directorul), organ executiv dublu (direcţia + directorul), organizaţie gestionară. Competenţa organului executiv. Atribuţii de gestionare şi de reprezentare. Desemnarea şi revocarea membrilor. Răspunderea membrilor;

7. **Organul de control al societăţii pe acţiuni.** Atribuţiile organului de control. Desemnarea şi revocare membrilor (auditului). Raportul organului de control şi aprobarea lui de adunarea generală. Răspunderea membrilor organului de control.

8. **Capitalul social.** Formarea şi modificarea capitalului social. Aporturi la capitalul social. Evaluarea aporturilor în natură. Beneficiul şi dividendele. Capitalul de rezervă.

8. **Acţiunile**. Definiţie. Acţiuni ordinare şi privilegiate, nominative şi la purtător, materializate şi nematerializate, autorizate spre plasare şi plasate, în circulaţie şi de tezaur, cu valoare nominală şi valoare fixată. Înregistrarea de stat a acţiunilor. Plasarea publică a acţiunilor emisiunii suplimentare. Registrul acţionarilor. Extrasul din registrul acţionarilor. Cesiunea acţiunilor.

9. **Obligaţiunile**. Noţiune. Clasificarea obligaţiunilor. Obligaţiuni nominative şi la purtător, convertibile şi neconvertibile, materializate şi nematerializate. Condiţiile de emsiune a obligaţiunilor. Înregistrarea de stat a obligaţiunilor. Certificatul de obligaţiuni. Registrul obligaţionarilor. Extrasul din registrul valorilor mobiliare. Cesiunea obligaţiunilor.

10. **Tranzacţiile societăţii cu propriile hîrtii de valoare.** Achiziţionarea. Răscumpărarea. Consolidarea. Împărţirea. Denominalizarea. Convertirea.

11. **Tranzacţiile de proporţii** ale societăţii pe acţiuni.

12. **Tranzacţiile cu conflict de interese** ale societăţii pe acţiuni.

Acte normative:

1. Codul civil nr.1107/2002;
2. Legea nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi.
3. Legea nr.1265/2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor şi organizaţiilor.
4. Legea nr.1134/1997 cu privire la societăţile pe acţiuni.
5. Legea nr.199/1998 cu privire la piaţa valorilor mobiliare.

Literatura:

1. **Cărpenaru Stanciu.** *Drept comercial român,* Bucureşti, 2004, pag. 298-337.
2. **Roşca Nicolae. Baieş Sergiu.** *Dreptul afacerilor.* volumul II, Tipografia Centrală, Chişinău, 2006.
3. **Mămăligă Sergiu,** *Societatea pe acţiuni, Comentariu la Legea nr.1134-XIII/1997,* Museum, Chişinău, 2001.
4. **Cârcei, Elena** *Societăţile comerciale pe acţiuni,* Bucureşti, 1999.
5. **Mircea-Ştefan Minea,** *Constituirea societăţilor comerciale*, ed. Lumina lex, Bucureşti, 1996.
6. **Marek Hasel,** Administrarea societăţilor pe acţiuni în economia de piaţă şi de tranziţie, ALL, Bucureşti, 1997.
7. **Guyon Yves.** Droit des affaires, Tome 1, Droit commersial general et Societes, 10e edition, Economica, Paris, 1998, p.271-497.
8. **Tarasov I.T.** *Ucenie ob acţionernâh companiah,* Statut, Moscova, 2000.

9. **Moghileovschii S.D.** *Acţionernâe obşestva, Comentarii. Practica. Normativnâe actî.* Delo, Moscva, 1999.

10. **Buşev A.I., Scvorţov O. I.** *Acţionernoe pravo.* Moscva, 1997.

11. **Zalesschii V.V., Golubcov A. I. Soloviov S.V., Tihomirov M.I., Tihomirov I. A.** *Comentarii c federalinomu zaconu ob acţionernîh obşestvah,* Moscva, 1996.

12. **Başchinscas V.I., Dedov D.I., Carelina S.A.,** *Pravovoe regulirovanie deiatelinosti acţionernâh obşestv (Acţionernoe pravo),* Moscova, 1998.

Tema 14. Societăţile cooperatiste (cooperativa de producţie şi cooperativa de întreprinzător).

1. **Noţiunea şi esenţa societăţii cooperatiste.** Definiţia şi tipurile de societăţi cooperatiste.

2. **Cooperativa de întreprinzător.** Definiţia**. C**onstituirea; fondatorii, actul de constituire, înregistrarea de stat. Organele cooperativei de întreprinzător: adunarea generală a membrilor cooperativei, organul executiv, organul de supraveghere şi control. Modul de adoptare şi atacare a actelor adoptate de organele cooperativei. Drepturile, obligaţiile şi răspunderea membrilor cooperativei de producţie. Retragerea din cooperativă, înstrăinarea cotei de participare, excluderea asociaţilor şi primirea noilor asociaţi. Patrimoniul cooperativei. Formarea şi modificarea capitalului social. Capitalul de rezervă şi fondurile cooperativei. Particularităţile încetării activităţii cooperativei prin reorganizare şi lichidare.

3. **Cooperativa de producţie.** Particularităţile de constituire. Fondatorii, actul de constituire, înregistrarea de stat. Organele cooperativei de producţie. Adunarea generală a membrilor cooperativei, organul executiv, organul de supraveghere şi control. Modul de adoptare şi atacare a actelor adoptate de organele cooperativei. Membrii cooperativei. Drepturile, obligaţiile şi răspunderea membrilor cooperativei de producţie. Retragerea din cooperativă, înstrăinarea cotei de participare, excluderea asociaţilor şi primirea noilor asociaţi. Patrimoniul cooperativei. Formarea şi modificarea capitalului social. Capitalul de rezervă şi fondurile cooperativei. Particularităţile încetării activităţii cooperativei prin reorganizare şi lichidare.

Acte normative:

1. Codul civil nr.1107/2002;
2. Legea nr.73/2001 privind cooperativele de întreprinzător.
3. Legea nr.1007/2002 privind cooperativele de producţie.

Literatura:

1. **Roşca Nicolae. Baieş Sergiu.** *Dreptul afacerilor*. volumul II, Tipografia Centrală, Chişinău, 2006.
2. **Vonica Romul Petru,** *Dreptul societăţilor comerciale,* Lumina Lex, Bucureşti, 2000, p.483/516.
3. **Braun Martin,** *Osnovâ nemeţcogo torgovogo i hozeistvenogo prava, Zareghistrirovanâi cooperativ,* Izdatelistvo BEK, Moscva, 1995, s. 54-62.
4. *Гражданское и торговое право капиталистических государств,* Москва - 1993, p.171-177.
5. *Calenic A.V. Comercescoie pravo,Chişinău, 2004, p.202-218;*

Tema 15. Întreprinderea de stat şi municipală

1. **Întreprinderea de stat.** Constituirea: fondatorul, actele constitutive şi înregistrarea întreprinderii de stat. Patrimoniul întreprinderii de stat şi gestiunea lui. Drepturile asupra bunurilor transmise întreprinderii de stat. Organele întreprinderii de stat: fondatorul, consiliului de administraţie şi managerului. Competenţa organelor şi modul de activitate a acestora. Contractul încheiat cu managerul întreprinderii de stat.
2. **Întreprinderea municipală.** Constituirea: fondatorul, actele constitutive şi înregistrarea întreprinderii municipale. Patrimoniul întreprinderii municipale şi gestiunea lui. Drepturile asupra bunurilor transmise întreprinderii municipale. Organele întreprinderii municipale: fondatorul, consiliului de administraţie şi managerul. Competenţa organelor şi modul de activitate a acestora. Contractul încheiat cu managerul întreprinderii municipale.

Acte normative:

1. Codul civil nr.1107/2002;
2. Legea cu privire la întreprinderea de stat nr.146-XIII din 16.06.1994, MO, 1994, nr.2.
3. Regulamentul – model al întreprinderii municipale aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.387 din 06.06.1994, MO, 1994, nr.2.

Literatura:

1. **Roşca Nicolae. Baieş Sergiu.** *Dreptul afacerilor*. volumul II, Tipografia Centrală, Chişinău, 2006.
2. **N. Roşca, S. Baieş,** *Dreptul afacerilor,* Chişinău - 1997, pag. 127-134.
3. **Calenic A.V.** *Comercescoie pravo,Chişinău, 2004, p.219-230;*
4. **Vonica Romul Petru,** *Dreptul societăţilor comerciale,* Lumina Lex, Bucureşti, 2000, p.315-345.

5. **ПОПОНДУПУЛО, В.Ф., ЯКОВЛЕВА, В.Ф.** *Коммерческое право*, Издательство С-Петербурского университета, Санкт-Петербург, Том I, 1997 с.128-132;

Tema 16. Filialele şi reprezentanţele persoanei juridice

1. **Filiala persoanei juridice.** Noţiunea şi particularităţile filialei. Constituirea: actul de constituire şi înregistrarea filialei. Administrarea filialei. Patrimoniul filialei. Desfiinţarea filialei.

2. **Reprezentanţele întreprinderii.** Noţiune. Constituirea: actul de constituire şi înregistrarea Patrimoniul reprezentanţei. Actele juridice ale reprezentanţei. Desfiinţarea reprezentanţei.

3. **Societate filială.** Noţiune**.**

Actele normative:

1. Codul civil nr.1107/2002;
2. Legea nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi.
3. Legea nr.1265/2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor şi organizaţiilor.
4. Legea nr.1134/1997 cu privire la societăţile pe acţiuni.
5. Legea nr.81/2004 cu privre la intestiţiile în activitatea de întreprinzător.
6. Regulamentul nr. 37/09-01 din 15.11.1996 cu privire la deschiderea filialelor de către bănci, MO, 1996, nr.75-76.

Literatura:

1. **Roşca Nicolae. Baieş Sergiu.** *Dreptul afacerilor.* volumul II, Tipografia Centrală, Chişinău, 2006.

2. **Bârsan C., Dobrinoiu V., Ţiclea A., Toma M.,** *Societăţi comerciale. Organizarea. Funcţionarea. Răspunderea* Bucureşti - 1993, pag. 177-195.

3. **Cărpenaru Stanciu.** *Drept comercial român,* Bucureşti, 2004, pag. 195-197.

4. **V. Pătulea, C. Turianu,** Curs rezumat de drept al afacerilor, Bucureşti - 1993, pag. 55.

5. **Roşca N., Baieş S.,** *Dreptul afacerilor,* Chişinău - 1997, pag. 173-185.

6. **Ana Cristina Păun,** *Societăţi mamă şi filiale,* Revista de drept comercial, nr.4 din 1994.

7. **Cărpenaru Stanciu, Predoiu Cătălin, David Sorin, Gheorghe Pipera.** *Societăţile comerciale. Reglementare, doctrină, jurisprudenţă.* ALL BECK, Bucureşti, 2002, p.126.

8. **Vonica Romul Petru,** *Dreptul societăţilor comerciale,* Lumina Lex, Bucureşti, 2000, p.86.

Tema 17. Sistemele societare. Uniunile de persoane juridice, concernele, grupurile financiar-industriale.

1. Noţiunea şi caracterele sistemului societar.

2. **Uniunea de persoane juridice – organizaţie necomercială.** Constituirea: fondatori, actul de constituire, înregsitrarea de stat. Funcţionarea: organul suprem, administratorul. Încetarea activităţii uniunii. Particularităţile uniunii de cooperative de întreprinzător. Particularităţile uniunii de cooperative de producţie.

3. **Concernul**. Noţiune. Concerne verticale şi concerne orizontale.

4. **Grupul financiar–industrial.** Noţiune, constituire, funcţionare şi administrarea. Activitatea grupei financiar industriale.

5. **Holdingul**. Noţiune, particularităţile de constituire şi funcţionare.

6. **Alte sisteme societare**. Trust, sindicat, întreprindere multinaţională.

Actele normative:

1. Codul civil nr.1107/2002;
2. Legea nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi.
3. Legea nr.1265/2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor şi organizaţiilor.
4. Legea nr.1134/1997 cu privire la societăţile pe acţiuni.
5. Legea cu privire la grupele financiar- industriale, nr.1418/2000, MO-27-28/2001;
6. Legea privind cooperativele de producţie nr.1007/2002, MO, 2002, nr.71-73.
7. Legea privind cooperativele de întreprinzător nr.73/2001, MO, 2001, nr.49-50.
8. Regulamentul provizoriu cu privire la holdinguri aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.550 din 26.07.1994, MO nr.2/1994 .

Literatura:

1. **Roşca Nicolae. Baieş Sergiu.** *Dreptul afacerilor*. volumul II, Tipografia Centrală, Chişinău, 2006.
2. **Buruiană Oleg, Comentariu la Codul civil al Republicii Moldova, volumul I. Art.117-120, Chişinău, 2006;**
3. **Calenic A.V.** *Comercescoie pravo,Chişinău, 2004, p.231-246;*
4. **Cărpenaru Stanciu.** *Drept comercial român,* Bucureşti, 2004, pag. 359-366.
5. **Vonica Romul Petru,** *Dreptul societăţilor comerciale,* Lumina Lex, Bucureşti, 2000, p.88-95.

6. **Ţiclea Alexandru, Bârsan Corneliu, Toma Mircea, Ion Suceavă, Erdei Virgil, Sticlaru Mariana,** Societăţi comerciale de la A la Z, Bucureşti - 1999, pag. 493-502.

7. **Ana Cristina Păun**, Societăţi mamă şi filiale..Revista de drept comercial 1994,nr.4.

8. **Ana Cristina Păun,** Eseu privind clasificarea grupărilor de societăţi. Revista de drept comercial, 1994, nr. 2; 3.

9. **Vasile Patulea**, Sisteme societare de tip holding şi grupurile de societăţi, // Dreptul, 1996, nr.2.

10. **A. Ţiclea, M. Toma,** Sisteme comerciale societare. //Dreptul, 1993, nr.5.

11. **С. Жамен, Л. Лакур,** Торговое право, Москва - 1993, с. 125-137.

12. **Culaghin M. I.**, Izbranie trudi, Moscova, 1997, p.138-172.

Tema 18. Particularităţile statutului juridic şi activităţii băncilor, burselor şi fondurilor de investiţii.

1. **Particularităţile statutului juridic al băncilor comerciale.** Noţiune de bancă comercială. Constituire, înregistrare, autorizare. Funcţionarea băncii comerciale: adunarea generală, consiliul, organul executiv şi organul de control. Persoanele cu funcţii de răspundere (administratorii) a societăţii bancare. Patrimoniul băncii: capitalul social, acţiunile. Activităţile financiare. Reorganizarea, dizolvarea şi lichidarea băncii.

2. **Bursa de valori.** Noţiunea bursei de valori. Constituirea: fondatorii, actele constitutive, formarea capitalului social, înregistrarea de stat a bursei şi a acţiunilor emise. Funcţionarea bursei de valori: organele de conducere şi control. Activitatea bursei de valori: înscrierea şi înregistrarea acţiunilor la bursă. Operaţiunile bursiere cu valori mobiliare. Tipurile de tranzacţii bursiere.

3. **Bursele de mărfuri.** Noţiunea bursei de mărfuri. Constituirea: forma de organizare, fondatorii, actul de constituire, capitalul social, înregistrarea şi licenţierea. Funcţionarea bursei de mărfuri: Organele de conducere şi control a bursei. Particularităţile activităţii bursei şi tranzacţiile de bursă.

4. **Fond de investiţie.** Noţiunea de fond de investiţii. Tipurile şi clasele de fonduri. Constituirea: fondatorii, actul de constituire, înregistrarea de stat şi înregistrarea acţiunilor plasate la fondare. Capitalul social al fondului. Licenţierea fondului de investiţie. Funcţionarea fondului de investiţie Adunarea generală, consiliul de observatori, managerul, depozitarul, registratorul, auditorul. Particularităţile activităţii fondului de investiţie: plasarea şi răscumpărarea acţiunilor fondului; investirea mijloacelor fondului şi restricţiile existente. Beneficiul fondului şi dividendele acţionarilor.

Actele normative:

1. Codul civil nr.1107/2002;

2. Legea nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi.

3. Legea nr.1265/2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor şi organizaţiilor.

4. Legea nr.1134/1997 cu privire la societăţile pe acţiuni.

5. Legea instituţiilor financiare nr. 550-XIII din 21.07.1995, MO, 1996, nr.1.

6. Legea cu privire la piaţa valorile mobiliare nr.199-XIV, 18.XI.1998, MO, 1999, nr.27-28.

7. Legea privind Fondurile de investiţie nr.1204-XIII din 05.06.1997, MO, 1997, nr. 45.

8. Legea privind Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare nr.192-XIV din 12.11.1998, MO, 1998, nr.22-23.

9. Legea nr.1117/1997 privind bursele de mărfuri.

10. Regulamentul BNM cu privire la autorizarea băncilor nr.23/09-01 din 15.08.96, Monitorul Oficial al R.Moldova nr.59-60/74 din 12.09.1996.

11. Regulamentului BNM cu privire la exigenţele faţă de administratorii băncii nr.15 din 26.03.97 Monitorul Oficial al R.Moldova nr.24/39 din 17.04.1997.

12. Hotărîre privind clasificarea fondurilor de investiţii nr.74/5 din 18.12.97, Monitorul Oficial al R.Moldova nr.9/38 din 05.02.1998

Literatura

1. **Roşca Nicolae. Baieş Sergiu.** *Dreptul afacerilor*. volumul II, Tipografia Centrală, Chişinău, 2006.

2. **Burac Victor,** Drept bancar, Chişinău, 2001, p.50-58, p.137-179;

3. **Darovanaia Ala**, Bazele funcţionării pieţelor de capital, Editura ASEM, Chişinău, 2005, p.183-284;

4. **N. Percinscaia, C. Dodu,** Fondovâi rânoc Moldovî, Chişinău, 2001, p.120-151;

5. **Vonica Romul Petru,** *Dreptul societăţilor comerciale,* Lumina Lex, Bucureşti, 2000, p.280-297;

6. **Popa Ioan,** Bursa, v.-I organizare, funcţii, experienţe, Bucureşti, 1993;

7. **Popa Ioan**, Bursa, v.-II tehnica tranzacţiilor, Bucureşti, 1993;

8. **Constantin Fota, Ion Roşu-Hamzescu, George Ilinca, Marilena Marginean,** Bursa la dispoziţia întreprinzătorului, Craiova, 1992.

9. **Anghelache Gabriela, Dardac Nicolae, Stancu Ion,** Pieţe de capital şi Burse de valori, Bucureşti, 1992.

Tema 19. Reglementarea juridică a investiţiilor, a micilor afaceri şi a activităţii de întreprinzător în zonele economice libere.

1. Reglementarea juridică a investiţiilor. Investitorii şi investiţiile, formele de investitori. Factorii economici care influenţează volumul investiţiilor. Garanţiile pentru investitori. Facilităţi pentru investitori. Întreprinderi cu investiţii străine: fondatorii, actul de constituire, înregistrarea de stat. Reorganizarea întreprinderilor naţionale în întreprinderi cu investiţii străine.

2. **Reglementarea juridică a micilor afaceri.** Noţiunea de microîntreprinderi şi întreprinderilor mici. Formele de organizare juridică a microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici. Mecanisme de susţinere a micilor afaceri: facilităţi fiscale, vamale şi credite.

3. **Reglementarea juridică a activităţii de întreprinzător în zonele libere.** Noţiunea de zonă liberă. Constituirea zonelor libere în Moldova. Administrarea zonelor libere. Rezidenţii zonelor libere. Regimul vamal, valutar şi fiscal al zonei libere. Garanţiile de stat pentru rezidenţii zonelor libere. Particularităţile reglementării juridice a zonelor libere în Republica Moldova: "Expo-Bussines Chişinău", "Tvardiţa", "Valkaneş", "Taraclia", "Otaci-Bussines", "Otaci-Bussines".

Actele normative:

1. Codul civil nr.1107/2002;
2. Legea nr.845/1992 cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi.
3. Legea nr.1265/2000 cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor şi organizaţiilor.
4. Legea nr.1134/1997 cu privire la societăţile pe acţiuni.
5. Legea cu privire la investiţii în activitatea de întreprinzător din 18.03.2004 //Monitorul Oficial al R. Moldova, nr. 64-66/344 din 23.04.2004;
6. Legea cu privire la susţinerea şi protecţia micului business nr.112 din 20.05.1994, MO, 1994, nr.2.
7. Legea privind zonele economice libere nr.440/2000, MO, 2000, nr.108-109;
8. Legea nr. 1296 din 25.07.2002 cu privire la încetarea activităţii subzonei Zonei Antreprenoriatului Liber "Expo-Business-Chişinău" //Monitorul Oficial 113-114/900 din 05.08.2002;
9. Legea nr. 1295 din 25.07.2002 privind Zona Economică Liberă "Ungheni-Business" //Monitorul Oficial 113-114/898 din 05.08.2002;
10. Legea nr. 1565 din 26.02.98 privind Zona Antreprenoriatului Liber - Parcul de Producţie "Otaci-Business" //Monitorul Oficial 36-37/242 din 23.04.1998;

11. Legea nr. 1529 din 19.02.98 privind Zona Antreprenoriatului Liber - Parcul de Producţie "Taraclia" //Monitorul Oficial 36-37/238 din 23.04.1998;

12. Legea nr. 1527 din 19.02.98 privind Zona Antreprenoriatului Liber - Parcul de Producţie "Valkaneş" //Monitorul Oficial 36-37/236 din 23.04.1998;

13. Legea nr. 626 din 03.11.95 privind Zona Antreprenoriatului Liber "Tvardiţa" //Monitorul Oficial 73/859 din 28.12.1995;

14. Legea nr. 625 din 03.11.95 cu privire la Zona Antreprenoriatului Liber "Expo-Business-Chişinău" //Monitorul Oficial 73/857 din 28.12.1995;

15. Hotărârea Guvernului nr. 812 din 09.08.2000 cu privire la aprobarea Regulamentului Zonei Antreprenoriatului Liber "Expo-Business-Chişinău" (în redacţie nouă) şi Regulamentului-tip cu privire la organizarea şi desfăşurarea concursurilor pentru adjudecarea dreptului de rezident al zonei antreprenoriatului liber (în redacţie nouă) //Monitorul Oficial 102-105/907 din 17.08.2000;

16. Hotărârea Guvernului nr. 1465 din 13.11.2002 privind aprobarea procedurii de încetare a funcţionării zonei economice libere şi modul de asigurare a garanţiilor de stat, prevăzute rezidenţilor acesteia //Monitorul Oficial 154-157/1601, 21.11.2002;

17. Hotărârea Guvernului nr. 783 din 17.06.2002 despre aprobarea Concepţiei privind crearea şi dezvoltarea zonelor economice libere //Monitorul Oficial 91-94/884 din 27.06.2002.

Literatura:

1. **Roşca Nicolae. Baieş Sergiu.** *Dreptul afacerilor*. volumul II, Tipografia Centrală, Chişinău, 2006.

2. **Caraiani Gh., Cazacu C.,** Zonele libere, Editura Economică, Bucureşti, 1995;

3. **Calamaghin A., Lebedev V.** „O necotorâh voprosah pravogo regulirovania insotrannîh investiţii",// Revista Naţională de drept, 2001, s.18-21;

4. **Bogatârev A.A.,** Investiţionnoie pravo, Moscva, 1999.

5. **Voznesenscaia N.N.** C Voprosu o pravovom regulirovanii inostranâh investiţii v Rosii, // Gosudarstvo i pravo, 2001, nr.6.

6. **Trapeznicov V.V.** Garantii prav inostranâh investorov // Rossiiscaia iustiţia, 2001, nr.12.

7. **Данко Т.П., Округ З.М.** Свободные экономические зоны, Издательство Инфра М, Москва, 1998.

C U R R I C U L U M
LA DREPTUL AFACERILOR

I. PRELIMINARII

Dreptul afacerilor incorporează ansamblul normelor juridice care reglementează activitatea economică aducătoare de profit a întreprinzătorilor persoanele fizice şi juridice, statutul juridic al întreprinzătorilor precum şi normele ce reglementează relaţiile dintre întreprinzători şi stat. Existenţa unor reglementări moderne a relaţiilor de faceri şi desigur cunoaşterea bună a acestor reglementări de către jurişti şi oamenii de afaceri contribuie la atragerea investiţiilor în sfera productivă şi implicit la avansarea economică a statului.

II. OBIECTIVE:

Obiectivul dreptului afacerilor constă în studierea normelor şi instituţiilor juridice care îl formează, structurate într-un sistem logic integrat. Însuşirea modulelor menţionate în continuare de către studenţi va contribui la integrarea absolvenţilor în activitatea practică din domeniul ales, la prestarea asistenţei juridice calitative tuturor participanţilor la circuitul civil şi comercial, şi cei mai important, cunoştinţele acumulate contribuie, pe de o parte, la reducerea litigiilor cu caracter economic, iar pe de altă parte, la soluţionarea corectă a acestora.

La nivel de cunoaştere:

- să definească conceptul dreptului afacerilor şi să-i găsească locul în sistemul naţional de drept;
- să identifice raporturile juridice care fac obiectul dreptului afacerilor;
- să caracterizeze izvoarele formale ale dreptului afacerilor;
- să deosebească activitatea de întreprinzător de alte activităţi social utile;
- să identifice elementele activităţii de întreprinzător
- să caracterizeze genurile de activitate de întreprinzător;
- să caracterizeze modurile de intervenţie a statutului în activitatea de întreprinzător;
- să definească noţiunea de întreprinzător;
- să numească subiectele care au dreptul să desfăşoare activitate de întreprinzător;
- să descrie procedura de constituire a persoanelor juridice cu scop lucrativ;
- să definească noţiunea de capital social şi s-o deosebească de noţiunea de patrimoniu şi de alte noţiuni asemănătoare;
- să caracterizeze drepturile şi obligaţiile participantului (fondatorului, asociatului, membrului, acţionarului) la persoana juridică cu scop lucrativ;

- să explice procedura de formare şi modificare a capitalului social;
- să numească şi să caracterizeze formele de reorganizare a persoanelor juridice cu scop lucrativ;
- să numească şi să caracterizeze temeiurile de dizolvare a societăţilor comerciale;
- să numească etapele lichidării şi să descrie procedura de lichidare a persoanelor juridice cu scop lucrativ;
- să caracterizeze instituţia insolvabilităţii şi etapele procesului de insolvabilitate;
- alte subiecte ce rezultă din modulele analizate în continuare;

La nivel de aplicare

- să clasifice întreprinzătorii după diferite criterii;
- să compare activitatea de întreprinzător a titularului patentei de întreprinzător cu cea a întreprinderii individuale şi cea a persoanelor juridice cu scop lucrativ.
- să compare avantajele şi dezavantajele unor forme de persoanele juridice cu scop lucrativ faţă de altele;
- să argumenteze necesitatea reglementării activităţii de întreprinzător şi să explice interesul pe care aceste reglementări îl protejează;
- să compare partea socială din capitalului social al societăţilor cu răspundere limitată cu acţiunile emise de societăţile pe acţiuni, precum şi cu participaţiunile la capitalul social al altor persoane juridice.
- să compare procedura de constituire a societăţii cu răspundere limitată cu procedura de constituire a societăţii pe acţiuni, precum şi cu procedura de constituire a altor persoane juridice cu scop lucrativ.
- să compare structura organizatorică a societăţii pe acţiuni cu structura organizatorică a societăţii cu răspundere limitată şi societăţii în comandită;
- să compare organul executiv al societăţii în comandită cu organul executiv al altor persoane juridice cu scop lucrativ;
- să compare procedura de lichidare voluntară a persoanei juridice cu procedura de lichidare a patrimoniului societăţii insolvabile;
- să compare acţiunile cu obligaţiunile emise de societăţile pe acţiuni;
- să compare procedura de majorare a capitalului social al SRL cu procedura de majorare a capitalului social al S.A.
- alte subiecte ce rezultă din modulele analizate în continuare;

La nivel de integrare

- să elaboreze proiecte de acte de constituire şi modificări la acestea pentru fiecare formă de persoană juridică cu scop lucrativ;

- să aibă abilităţi de a consulta clienţii privind înregistrarea de stat a unei societăţi cu răspundere limitată sau altor forme de persoană juridică cu scop lucrativ;

- să întocmească modele de procese verbale a adunării asociaţilor sau a consiliilor societăţilor comerciale;

- să elaboreze modele de contracte de fuziune, planuri de dezmembrare şi proiecte de acte de transformare a unei persoane juridice în altă formă;

- să elaboreze proiecte de constituire a filialelor persoanelor juridice şi a uniunilor de persoane juridice;

- să aibă abilităţi de a consulta clienţii privind obţinerea autorizării (licenţiei) pentru desfăşurarea unor genuri de activitate de întreprinzător;

- să aibă abilităţi de a consulta clientul privind modul de a reclama actele Camerei Înregistrării de Stat şi Camerei de Licenţiere care încalcă drepturile întreprinzătorilor;

- să aibă abilităţi de a consulta clientul privind modul de a reclama hotărârile organul suprem, organului executiv al altui organ a persoanei juridice care afectează drepturile asociaţilor;

- să opereze cu datele registrului de stat al întreprinderilor;

- alte subiecte ce rezultă din modulele analizate în continuare;

III. ADMINISTRAREA MODULULUI/DISCIPLINEI

Codul modulului în planul de învăţământ	Anul de studii	Semestrul	Numărul de ore			Evaluarea		Responsabil de modul
			C	S	L	Nr. de credite	Forma de evaluare	
S. O.	4 (bac) 5	I	30 30			2 examen		

IV. TEMATICA ŞI REPARTIZAREA ORIENTATIVĂ A ORELOR

a) Tematica şi repartizarea orientativă a orelor la curs / prelegeri:

N.	Tema	Nr. de ore
1.	Introducere în dreptul afacerilor	2
2.	Activitatea de întreprinzător. Reglementarea juridică a activităţii de întreprinzător	3
3.	Subiectele dreptului afacerilor	1

4.	Noţiunea, natura juridică şi clasificarea persoanelor juridice cu scop lucrativ	1
5.	Constituirea persoanelor juridice cu scop lucrativ	2
6.	Funcţionarea persoanelor juridice cu scop lucrativ	2
7.	Regimul juridic şi componenţa patrimoniului persoanelor juridice cu scop lucrativ	2
8.	Reorganizarea persoanelor juridice cu scop lucrativ	1
9.	Dizolvarea şi lichidarea persoanelor juridice cu scop lucrativ	1
10.	Insolvabilitatea întreprinzătorilor	3
11.	Societăţile de persoane	1
12.	Societatea cu răspundere limitată	2
13.	Societatea pe acţiuni	3
14.	Societăţile cooperatiste (cooperativa de întreprinzător şi de producţie)	1
15.	Întreprinderea de stat şi întreprinderea municipală	0,5
16.	Filialele şi reprezentanţele persoanei juridice	0,5
17.	Sistemele societare: uniunile de persoane juridice, concernele etc..	1
18.	Reglementarea juridică a investiţiilor, a micilor afaceri şi a activităţii de întreprinzător în zonele libere.	1
19.	Particularităţile statului juridic şi activităţii băncilor, burselor şi fondurilor de investiţii.	1
	Total	30

b) Tematica şi repartizarea orientativă a orelor la seminar.

N.	Tema	Nr. de ore
1.	Introducere în dreptul afacerilor	2
2.	Activitatea de întreprinzător. Reglementarea juridică a activităţii de întreprinzător	3
3.	Subiectele dreptului afacerilor	1
4.	Noţiunea, natura juridică şi clasificarea persoanelor juridice cu scop lucrativ	1
5.	Constituirea persoanelor juridice cu scop lucrativ	2
6.	Funcţionarea persoanelor juridice cu scop lucrativ	2
7.	Regimul juridic şi componenţa patrimoniului persoanelor juridice cu scop lucrativ	2
8.	Reorganizarea persoanelor juridice cu scop lucrativ	1
9.	Dizolvarea şi lichidarea persoanelor juridice cu scop lucrativ	1
10.	Insolvabilitatea întreprinzătorilor	3
11.	Societăţile de persoane	1
12.	Societatea cu răspundere limitată	2
13.	Societatea pe acţiuni	3

14.	Societăţile cooperatiste (cooperativa de întreprinzător şi de producţie)	1
15.	Întreprinderea de stat şi întreprinderea municipală	0,5
16.	Filialele şi reprezentanţele persoanei juridice	0,5
17.	Sistemele societare: uniunile de persoane juridice, concernele etc..	1
18.	Reglementarea juridică a investiţiilor, a micilor afaceri şi a activităţii de întreprinzător în zonele libere.	1
19.	Particularităţile statului juridic şi activităţii băncilor, burselor şi fondurilor de investiţii.	1
	Total	30

V. OBIECTIVE DE REFERINŢĂ ŞI CONŢINUTURI

Obiective de referinţă	Conţinuturi
Studentul trebuie sa cunoască: - definiţia dreptului afacerilor; - relaţiile reglementate de normele dreptului afacerilor; - izvoarele dreptului afacerilor; - principiile dreptului afacerilor; *Studentul trebuie să aibă abilităţi să;* - selecteze normele de drept după forţa lor juridică; - compare legile organice cu cele ordinare; - compare relaţiile patrimoniale cu cele nepatrimoniale; - compare dreptul afacerilor cu dreptul civil; - explice interconexiunea dreptului afacerilor cu alte ramuri şi instituţii din sistemul naţional de drept; *Studentul trebuie să poată argumenta;* - situaţii practice în care acţiunile autorităţilor publice restrâng drepturile întreprinzătorilor; - necesitatea existenţei principiului inviolabilităţii investiţiilor; - utilitatea hotărârilor Curţii Constituţionale pentru practica de aplicare a normelor legale; - utilitatea practicii judiciare pentru	**<u>Modulul nr.1 . Introducere în dreptul afacerilor</u>** **1. Noţiunea dreptului afacerilor.** Controversele denumirii dreptului afacerilor. Locul dreptului afacerilor în sistemul de drept al Republicii Moldova. **2. Obiectul dreptului afacerilor.** Sistemul subiectiv şi sistemul obiectiv al dreptului afacerilor. Raporturile patrimoniale şi nepatrimoniale. Raporturi între întreprinzători şi organele statului. **3. Istoria dreptului afacerilor (comercial).** **4. Izvoarele dreptului afacerilor.** Constituţia. Actele internaţionale. Legile organice şi ordinare. Ordonanţele şi hotărârile Guvernului. Actele normative al Băncii Naţionale a Moldovei şi a Comisiei Naţionale a Valorilor Mobiliare. Actele normative departamentale. Actele normative ale autorităţilor publice locale. Actele corporative. Uzanţele. Jurisprudenţa şi doctrina. **5. Principiile dreptului afacerilor.** Principiul libertăţii activităţii de întreprinzător; Principiul inviolabilităţii investiţiilor; Principiul libertăţii concurenţei loiale. **6. Tendinţele moderne ale dreptului afacerilor.** Dezvoltarea instituţiei

stabilitatea legislaţiei şi pentru protecţia investitorilor.	de persoană juridică. Internaţionalizarea normelor de drept privat. Intervenţia statului în activitatea economică.
Studentul trebuie sa cunoască: - definiţia activităţii de întreprinzător; - elementele definitorii ale activităţii de întreprinzător; - definiţia licenţei şi organele competente de a elibera licenţa; - necesitatea impunerii obligaţiei de a obţine licenţa; - definiţia evidenţei contabile; - etapele evidenţei contabile; - definiţia şi funcţiile concurenţei; - actele de concurenţă neloială şi practicile monopoliste; - principalele clasificări şi tipuri de impozite la care pot fi supuşi întreprinzătorii; - Etc. *Studentul trebuie să aibă abilităţi să;* - deosebească activitatea de întreprinzător de alte activităţi social utile; - clasifice activităţile de întreprinzător după diferite criterii; - explice acţiunea licenţei în timp şi în spaţiu; - explice cazurile de anulare, suspendare şi retragere a licenţei; - compare diferite tipuri de evidenţă contabilă; - compare actele de concurenţă neloială cu practicile monopoliste; - deosebească confuzia de denigrare ca acte de concurenţă neloială; - să deosebească actele care constituie abuz de situaţie dominantă pe piaţă de actele care constituie acorduri anticoncurenţiale; *Studentul trebuie să poată;* - consulta clientul privind procedura de eliberare a licenţei pentru a) activitatea	**Modulul 2. Activitatea de întreprinzător. Reglementarea juridică a activităţii de întreprinzător** **1. Noţiunea activităţii de întreprinzător.** Definiţie şi elemente definitorii. Activitate independentă, din proprie iniţiativă, în nume propriu, pe riscul propriu. Natura juridică a activităţii de întreprinzător. Genuri de activităţi de întreprinzător. Activităţi interzise. Activităţi considerate monopoluri de stat şi monopoluri naturale. Activităţi supuse licenţierii. Activităţi practicate în baza patentei de întreprinzător. Profesiunile liberale. **2. Obligaţia întreprinzătorilor de a obţine licenţa.** Noţiune de licenţă. Organele împuternicite cu licenţierea. Ordinea de eliberare a licenţelor. Acţiunea licenţei în timp şi în spaţiu. Plata pentru eliberarea licenţei. Retragerea licenţei. **3. Obligaţia întreprinzătorilor de a ţine contabilitatea.** Noţiune de contabilitate. Actele normative. Ordinea de ţinere a evidenţei contabile şi statistice de către întreprinzători. Tipurile de evidenţă contabilă. Documentele justificative, registrele contabile, darea de seamă trimestrială şi anuală, inventarierea. Răspunderea pentru încălcarea modului de ţinere a contabilităţii. **4. Obligaţia întreprinzătorilor de a exercita activitatea în limita concurenţei licite.** Noţiune de concurenţă. Crearea condiţiilor necesare concurenţei. Formele şi funcţiile concurenţei. Acţiuni care dăunează concurenţei: practici monopoliste; acte de concurenţă neloială (confuzie denigrare, dezorganizarea întreprinderii rivale, acapararea agresivă a clientelei); acte de concurenţă neloială care izvorăsc din comerţul internaţional (acorduri de dumping, subvenţii la exporturi şi importuri în proporţii

farmaceutică; b) transportul de mărfuri; c) transportul de pasageri; d) comerţul cu produsele petroliere; e) comerţul cu băuturi alcoolice; f) comerţul cu produse din tutungerie etc.; - ataca decizia de respingere a cererii de eliberare a licenţei; - consulta titularul patentei de întreprinzător, întreprinderea individuală şi societatea cu răspundere limitată privind obligativitatea sau neobligativitatea ţinerii evidenţei contabile; - ataca actiunile unui întreprinzător care: a) a utilizat ilegal denumirea de firmă sau marca unui alt întreprinzător; b) actele unui întreprinzător care ocupă o situaţie dominantă pe piaţă şi care aplică măsuri descriminatorii faţă de alţi întreprinzători; c) actele unui concern prin care se constată divizarea pieţei după teritoriu; d) actul autorităţii publice locale de nivelul II prin care unor agenţi economici li se acordă facilităţi fiscale;	mari) care au adus prejudiciu sau există pericolul unui prejudiciu producătorilor naţionali. Publicitatea neonestă şi publicitatea neautentică ca acţiuni care dăunează concurenţei. Registrul de Stat al întreprinderilor monopoliste. Responsabilitatea întreprinderilor care suprimă concurenţa. **5. Obligaţia întreprinzătorilor de a plăti impozitele.** Legislaţia privind impozitarea persoanelor care practică activitatea de întreprinzător. Clasificarea impozitelor – impozite republicane, locale, directe şi indirecte. Importanţa impozitării. ***6.*** **Obligaţia întreprinzătorilor de protecţie a mediului.** Protecţia juridică a mediului înconjurător în Republica Moldova. Importanţa şi cadrul legal. Organele care supraveghează ocrotirea mediului. Responsabilitatea juridică pentru poluarea mediului. ***7.*** **Obligaţia întreprinzătorilor de a respecta standardele** de calitate a mărfurilor, produselor şi serviciilor în scopul protecţiei consumatorilor.
Studentul trebuie sa cunoască: - definiţia întreprinzătorului; - formele în care poate activa întreprinzătorul individual; - actele necesare pentru eliberarea patentei; - actele necesare pentru înregistrarea întreprinderii individuale; - persoanele juridice care au dreptul să desfăşoare activitate de întreprinzător; - persoanele juridice care nu au dreptul să desfăşoare activitate de întreprinzător; *Studentul trebuie să aibă abilităţi să;* - să compare noţiunea de întreprinzător cu noţiunea de: a) întreprindere; b) antreprenor; c) agent economic; d) comerciant; - deosebească întreprinzătorul persoană	***Modulul 3.*** **Subiectele dreptului afacerilor** **1. Întreprinzătorii - subiecte al dreptului afacerilor.** Noţiunea de întreprinzător şi deosebirea de alte noţiuni asemănătoare. **2. Întreprinzătorul persoană fizică.** - ***Titularul patentei de întreprinzător.*** Modul de eliberare a patentei. Acţiunea patentei în timp şi în spaţiu. Impozitarea titularului patentei. Activităţile practicate în baza patentei. Răspunderea titularului patentei pentru obligaţiile asumate. - ***Întreprinderea individuală.*** Definiţie. Fondatorul şi actul de fondare. Înregistrarea ÎI. Răspunderea întreprinderii şi a fondatorului pentru obligaţiile asumate. Încetarea activităţii întreprinderii individuale.

fizică de întreprinzătorul persoană juridică; - deosebească titularul patentei de întreprinzător de întreprinderea individuală; - deosebească răspunderea unei persoane fizice de răspunderea unui întreprinzător individual; - deosebească o persoană juridică cu scop lucrativ de una fără scop lucrativ; *Studentul trebuie să poată;* - consulta un client privind modul de obţinere a patentei de întreprinzător pentru: a) comerţul cu amănuntul în chioşcuri; b) transportul auto de mărfuri; c) transportul auto de călători; d) servicii de spălătorie; e) reparaţia locuinţelor; f) darea în chirie a locuinţelor; g) etc. - înregistra o întreprindere individuală; - înregistra o gospodărie ţărănească; - consulta un cetăţean privind forma juridică în care îşi poate desfăşura activitatea de întreprinzător;	Deosebirea activităţii practicate de deţinătorul patentei de întreprinzător de activitatea întreprinderii individuale; - ***Gospodăria ţărănească (de fermier).*** Noţiunea şi forma de organizare. Constituirea GŢ. Fondatorii, actul de constituire şi înregistrarea. Patrimoniul gospodăriei. Răspunderea fondatorilor pentru obligaţiile GŢ. **3. Persoana juridică ca subiect al dreptului afacerilor.** - ***Persoana juridică de drept privat cu scop lucrativ***: societăţile comerciale, societăţile cooperatiste şi întreprinderile de stat şi municipale. - ***Persoana juridică de drept privat cu scop nelucrativ;*** asociaţia, fundaţia, instituţia. ***Persoanele juridice de drept public***: statul şi unitatea administrativ teritoriale.
Studentul trebuie sa cunoască: - definiţia persoanei juridice cu scop lucrativ; - formele în care se poate constitui persoana juridică cu scop lucrativ; *Studentul trebuie să aibă abilităţi să;* - compare noţiunea de persoană juridică cu scop lucrativ cu cea de: a) societate comercială; b) întreprindere; c) agent economic; d) întreprinzător (antreprenor); e) organizaţie necomercială; - clasifice persoana juridică cu scop lucrativ, inclusiv societatea comercială după diferite criterii; *Studentul trebuie să poată;* - argumenta necesitatea reglementării statului juridic al microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici; - argumenta existenţa paralelă a societăţii	**<u>Modulul 4. Noţiunea, natura juridică şi clasificarea persoanelor juridice cu scop lucrativ</u>** **1. Noţiunea de persoană juridică cu scop lucrativ.** Deosebirea noţiunii de persoană juridică cu scop lucrativ cu cea de societate comercială, întreprindere, antreprenor, businessman, întreprinzător, comerciant. **2. Clasificarea persoanelor juridice cu scop lucrativ.** Societăţi comerciale; societăţi cooperatiste; întreprinderi. Clasificarea societăţilor comerciale după natura lor, după întinderea răspunderii asociaţilor (fondatorilor), după structura capitalului social; după sursa de provenienţă a capitalului social; după numărul salariaţilor; după posibilitatea emiterii titlurilor de

cu răspundere limitată şi a societăţii pe acţiuni de tip închis.	valoare; după tipul principal de activitate, etc.
Studentul trebuie sa cunoască: - Persoanele care pot avea calitatea de fondator a unei persoane juridice cu scop lucrativ şi cele care nu pot avea această calitate; - Actele de constituire a persoanei juridice cu scop lucrativ; - Caracterele juridice ale a actului de constituire a persoanei juridice cu scop lucrativ - Condiţiile de valabilitate a actului de constituire a persoanei juridice cu scop lucrativ; - Conţinutul actului de constituire a persoanei juridice cu scop lucrativ; - Actele necesare pentru înregistrarea unei persoane juridice cu scop lucrativ; - Temeiurile de nulitate a societăţii comerciale; *Studentul trebuie să aibă abilităţi să;* - Compare obiectul actului de constituire (contractului de constituire) cu afectio societatis; - Argumenteze necesitatea existenţei unui registrul unic al persoanelor juridice cu scop lucrativ (întreprinderilor); *Studentul trebuie să poată;* - întocmi proiecte de acte de constituire a persoanelor juridice cu scop lucrativ; - consulta clienţii privind procedura de înregistrare a unei: a) societăţi cu răspundere limitată; b) societăţi pe acţiuni; c) a unei cooperative de producţie; d) a unei întreprinderi de stat sau întreprinderi municipale; - să solicite informaţia din Registru de stat al întreprinderilor; - să iniţieze un proces de nulitate a unei societăţi comerciale;	**<u>Modulul 5. Constituirea persoanelor juridice cu scop lucrativ.</u>** 4. **Condiţii generale de constituire a persoanelor juridice cu scop lucrativ.** Fondatorii: persoane fizice, persoane juridice, statul şi unităţile administrativ teritoriale. Actul de constituire unilateral, bi- sau multilateral. Caracterele şi condiţiile de valabilitatea ale actului de constituire. Condiţiile specifice ale actului de constituire. Conţinutul actului de constituire. Formarea capitalului social. 5. **Înregistrarea de stat persoanelor juridice cu scop lucrativ.** Organul înregistrării de stat. Actele necesare pentru înregistrare. Hotărârea organului de înregistrare a persoanei juridice cu scop lucrativ: respingerea cererii, acceptarea cererii. Registrul de stat al întreprinderilor. Eliberarea certificatului de înregistrare şi a extraselor din registru. 6. **Consecinţele nerespectării condiţiilor de valabilitate a actului de constituire şi a modului de înregistrare a persoanei juridice cu scop lucrativ.** Temeiurile de nulitate a societăţilor comerciale. Efectele nulităţii societăţii comerciale.

Studentul trebuie sa cunoască: - Obligaţiile membrilor persoanei juridice cu scop lucrativ, inclusiv obligaţiile asociatului unei societăţi comerciale; - Drepturile membrilor persoanei juridice cu scop lucrativ, inclusiv drepturile asociatului unei societăţi comerciale; - Organele obligatorii ale persoanei juridice cu scop lucrativ; - Să cunoască atribuţiile adunării asociaţilor ca organ suprem al persoanei juridice; - Să cunoască atribuţiile administratorului persoanei juridice cu scop lucrativ; *Studentul trebuie să aibă abilităţi să;* - Compare organele obligatorii ale unei societăţi cu răspundere limitată cu organele obligatorii ale unei societăţi pe acţiuni de tip deschis; - compare organul suprem al unei societăţi comerciale cu asociat unic cu organul suprem al unei societăţi pe acţiuni de tip deschis. - Să deosebească administratorul societăţii în comandită de administratorii unei societăţi cu răspundere limitată sau societăţi pe acţiuni; *Studentul trebuie să poată întocmi;* - proiecte de proces verbal al adunării generale a societăţii cu răspundere limitată; - note informative privind dreptul asociatului la dividend şi dreptul asociatului de a participa la activitatea şi conducerea persoanei juridice cu scop lucrativ;	**<u>Modulul 6. Funcţionarea persoanelor juridice cu scop lucrativ</u>** 4. **Obligaţiile asociaţilor** (fondatorilor, membrilor) faţă de persoana juridică din capitalul social al căreia deţine participaţiune. 5. **Drepturile asociaţilor** (fondatorilor, membrilor) faţă de persoana juridică din capitalul social al căreia deţine participaţiune. 6. **Structura de organizare a persoanei juridice**. a) ***Adunarea asociaţilor*** (membrilor sau fondatorilor) – organ suprem al persoanei juridice. Atribuţiile şi modul de activitate. b) ***Administratorul (organul executiv).*** Modul de desemnare şi revocare. Organ unipersonal sau colegial; atribuţiile de gestiune şi reprezentare. Răspunderea administratorului. c) ***Organele facultative*** – organul de supraveghere şi organul de control.

Studentul trebuie sa cunoască: - definiţia patrimoniului; - definiţia capitalului social; - tipurile de aport la capitalul social; - procedeele de modificare a capitalului social; - categorii de bunuri ce se includ în activul patrimoniului; *Studentul trebuie să aibă abilităţi să;* - deosebească noţiunea de capital social de noţiunile: a) patrimoniu; b) activ; c) pasiv; d) capital propriu; e) capital vărsat; - clasifice bunurile după anumite criterii; - distingă sursele economice de mijloacele economice; - compare regimul juridic al denumirii de firmă cu cel al mării de producţie; - să compare procedura de majorare a capitalului social prin noi aporturi cu procedura de majorare a capitalului prin incorporarea beneficiului şi rezervelor; *Studentul trebuie să poată;* - consulta persoanele care doresc să transmită anumite bunuri în capitalul social, inclusiv : a) imobile; b) valori mobiliare; c) mărci de producţie; d) automobile; e) partea socială din capitalul social al societăţii cu răspundere limitată; f) întreprindere ca complex patrimonial unic; - proiecte de procese verbale a adunărilor asociaţilor privind majorarea şi reducerea capitalului social; - argumenteze hotărârea de dizolvare a societăţii pe acţiuni care nu a executat obligaţia de reducere a capitalului social;	**<u>Modulul 7. Regimul juridic şi componenţa patrimoniului persoanelor juridice cu scop lucrativ</u>** **1. Noţiunea de patrimoniu.** Definiţia patrimoniului şi autonomia patrimonială a persoanei juridice cu scop lucrativ. **2. Componenţa patrimoniului**. Bunuri corporale şi incorporale; bunuri imobile şi mobile. Întreprinderea ca complex patrimonial unic. Fondul de comerţ. **3. Sursele economice ale întreprinzătorului**. Capital propriu şi capital atras. **4. Mijloacele economice ale întreprinzătorului.** Active fixe şi active circulante. **5. Bunuri incorporale**: denumirea de firmă şi funcţiile ei, înregistrarea denumirii de firmă şi dreptul asupra ei; emblema ca atribut de identitate; clientela şi vadul comercial; mărcile de producţie şi mărcile de serviciu; denumirea de origine şi indicaţia geografică; invenţia; dreptul de autor. **6. Capitalul social.** Definiţia capitalului social şi delimitarea lui de alte noţiuni asemănătoare. Funcţiile capitalului social. Formarea capitalului social. Aporturi în numerar şi natură. Modul de evaluarea aporturilor în natură. Mărimea aportului, termenul de transmitere a aportului şi efectul transmiterii aportului. **7. Modificarea capitalului social**. Majorarea şi reducerea. **8. Capitalul de rezervă**. Modul de formare şi utilizare a capitalului de rezervă.
Studentul trebuie sa cunoască: - definiţia reorganizării; - să numească şi să caracterizeze formele: a) fuziunii; b) dezmembrării; c) formele mixte de reorganizare; d) transformarea; - operaţiunile necesare de efectuat pentru ca reorganizarea să producă efecte;	*<u>Modulul 8</u>*. <u>Reorganizarea persoanelor juridice cu scop lucrativ</u> **1. Noţiunea de reorganizare a persoanei juridice.** Reorganizarea voluntară şi reorganizarea forţată. **2. Reorganizarea prin fuziune.** Formele

Studentul trebuie să aibă abilităţi să; - compare fuziunea prin contopire cu fuziunea prin absorbţie; - compare dezmembrarea prin divizare cu dezmembrarea prin separare; - deosebească între separarea prin absorbţie de divizarea prin absorbţie; - prevină creditorii persoanei juridice care se reorganizează; *Studentul trebuie să poată întocmi;* - proiecte de: a) contracte de fuziune; b) planului de dezmembrare; - proiecte de procese verbale a adunărilor asociaţilor societăţilor care: a) fuzionează b) se dezmembrează; se transformă; -	fuziunii: contopirea şi absorbţia. Contractul de fuziune, protecţia creditorilor şi înregistrarea fuziunii. Efectele înregistrării fuziunii. **3. Reorganizarea prin dezmembrare.** Formele dezmembrării: divizarea şi separarea. Planul dezmembrării, protecţia creditorilor, înregistrarea dezmembrării. Efectele înregistrării dezmembrării. **4. Transformarea**. Procedura de adoptare a hotărârii. Protecţia creditorilor. Înregistrarea şi efectele juridice ale transformării. **5. Formele mixte de reorganizare**. Procedura de separare prin absorbţie. Procedura de divizare prin absorbţie.
Studentul trebuie sa cunoască: - temeiurile dizolvării; - consecinţele dizolvării; - definiţia lichidării; - actele care sunt necesare pentru înregistrarea dizolvării şi a lichidării; - actele care sunt necesare pentru radierea societăţii comerciale lichidate; *Studentul trebuie să aibă abilităţi să;* - deosebească dizolvarea de lichidare. - compare dizolvarea voluntară cu dizolvarea forţată a societăţii comerciale şi să evidenţieze asemănările şi deosebirile dintre ele; - compare procesul de lichidare a societăţii cu active suficiente pentru satisfacerea creanţelor cu procesul de lichidare a societăţii cu active mai mici decât pasivele; - compare procedura de satisfacere a creanţelor creditorilor în procesul de lichidare voluntară cu procedura de satisfacere a creanţelor în procesul de lichidare a patrimoniului societăţii insolvabile; - argumenteze necesitatea	**<u>Modulul 9. Dizolvarea şi lichidarea persoanelor juridice cu scop lucrativ</u>** **1. Dizolvarea persoanei juridice cu scop lucrativ.** Temeiurile de dizolvare. Înregistrarea dizolvării. COnsicenţele dizolvării. **2. Noţiunea de lichidare a persoanei juridice.** Principiile lichidării şi principalele modificări care intervin în statutul persoanei juridice dizolvate. **3. Lichidatorul persoanei juridice**. Desemnarea, înregistrarea şi atribuţiile lichidatorului. **4. Operaţiunile lichidatorului.** Prevenirea creditorilor şi satisfacerea creanţelor acestuia. Întocmirea şi aprobarea bilanţului de lichidare. Repartizarea între asociaţi a activelor rămase după satisfacerea cerinţelor crediotorilor. **5. Radierea persoanei juridice din registrul de stat.** Actele necesare pentru radiere. **6. Redeschiderea lichidării:** a) la cererea asociaţilor societăţii lichidate; b) la cererea creditorului societăţii lichidate;

redeschiderii procedurii de lichidare; *Studentul trebuie să poată;* - întocmi proiecte de procese verbale a adunării asociaţilor societăţii care se dizolvă; - întocmi o notă informativă privind consecutivitatea operaţiunilor necesare de efectuat în cazul lichidări unii persoane juridice cu scop lucrativ; - întocmi proiectul hotărârii adunării generale privind modul de repartiţie a activelor societăţii în lichidare; - întocmi actul de transmitere a bunurilor materiale către asociaţi în procedura de repartizare a activelor societăţii în lichidare;	
Studentul trebuie sa cunoască: - definiţia noţiunii de insolvabilitate; - persoanele care pot fi declarate insolvabile; - persoanele faţă de care nu se aplică procedura de insolvabilitate; - condiţiile care trebuie să le întrunească persoana pentru a fi administrator al insolvabilităţii; - temeiurile de intentare a procesului de insolvabilitate; - efectele intentării procesului de insolvabilitate; - definiţia şi esenţa procedurii planului; - bunurile care intră în masa debitoare; - categoriile de creditori şi consecutivitatea satisfacerii creanţelor acestora; *Studentul trebuie să aibă abilităţi să;* - clasifice creditorii societăţii insolvabile după anumite criterii; - compare incapacitatea de plată cu supraîndatorarea şi să evidenţieze deosebirile dintre ele; - explice consecinţele juridice, dacă în	**Modulul 10. Insolvabilitatea** **1. Noţiunea de insolvabilitate.** Deosebirea noţiunii de insolvabilitate de alte noţiuni asemănătoare, bancrută, faliment, insolvenţă. Incapacitatea de plată şi supraîndatorarea. **2. Procedura de restructurare etrajudiciară a întreprinderilor insolvabile.** Etapele restructurării. Drepturile şi obligaţiile întreprinderii insolvabile şi a creditorilor în procesul de restructurare. **3. Participanţi la procesul de insolvabilitate.** Subiecte supuse insolvabilităţii. Instanţele competente în materia insolvabilităţii. Administratorul insolvabilităţii. Creditorii. **4. Intentarea procesului de insolvabilitate.** Depunerea cererii întroductive şi admiterea ei. Adoptarea hotărârii de intentare a insolvabilităţii şi efectele ei. Registrul cauzelor de insolvabilitate. **5. Procedura planului.** Propunerea, admiterea şi confirmarea planului. Efectele juridice ale confirmării planului de reorganizare. Îndeplinirea măsurilor stabilite

rezultatul împărţirii activelor societăţii insolvabile creanţele unor creditori nu au fost satisfăcute; - motiveze necesitatea încetării procesului de insolvabilitate a societăţii insolvabile în cazul în care creditorii sunt de acord cu această încetare; *Studentul trebuie să poată întocmi;* - o notă informativă privind principalele deosebiri ale procedurii de restructurare şi a procedurii de insolvabilitate; - o cerere de desemnare a unei anumite persoane în calitate de administrator al insolvabilităţii; - proiecte de cerere de intentare a procesului de insolvabilitate; - proiecte de referinţă la cererea introductivă; - proiectul listei creditorilor şi tabelului de creanţe; - proiectul actul prin care administratorul transmite suma de bani datorată creditorului societăţii insolvabile; - pregăti actele necesare pentru radierea societăţii insolvabile din registru;	în plan. Consecinţe nerealizării planului **6. Procedura de lichidare a patrimoniului.** Desesizarea debitorului. Stabilirea masei active (masa debitoare). Regimul actelor juridice anterioare intentării insolvabilităţii. Stabilirea masei pasive (totalitatea creanţelor). Vânzarea bunurilor debitorului. Distribuirea sumelor realizate din vânzarea masei debitoare. **7. Încetarea procesului de insolvabilitate.** Radierea persoanei juridice insolvabile din registrul de stat. **8. Descalificarea întreprinzătorilor** persoane fizice şi a persoanelor cu funcţii de răspundere a persoanelor juridice. **9. Particularităţile insolvabilităţii anumitor categorii de întreprinzători. Insolvabilitatea: a)** băncilor; b) companiilor de asigurare; c) participanţilor profesionişti la piaţa valorilor mobiliare; d) gospodăriilor ţărăneşti (de fermier); e) întreprinzătorului individual; etc.
Studentul trebuie sa cunoască: - definiţia şi caracteristicile societăţii în nume colectiv; - drepturile şi obligaţiile asociaţilor societăţii în nume colectiv; - definiţia şi caracteristicile societăţii în comandită; - drepturile şi obligaţiile asociaţilor societăţii în comandită; - temeiurile de excludere a asociaţilor din societatea în nume colectiv şi societatea în comandită; *Studentul trebuie să aibă abilităţi să;* - compare obligaţiile asociaţilor societăţii în nume colectiv cu obligaţiile asociaţilor societăţii în comandită; - compare drepturile asociaţilor comanditaţi cu drepturile asociaţilor	**<u>Modulul 11. Societăţile de persoane</u>** 3. **Societatea în nume colectiv.** Noţiune, reglementarea juridică, fondatorii, actul constitutiv şi cuprinsul lui. Înregistrarea de stat. Funcţionarea societăţii, adoptarea deciziilor, administrarea şi reprezentarea societăţii. Controlul asupra activităţii. Drepturile şi obligaţiile asociaţilor. Responsabilitatea societăţii şi a asociaţilor. Particularităţile încetării activităţii societăţii în nume colectiv. 4. **Societatea în comandită.** Noţiunea şi reglementarea juridică, fondatorii, actul constitutiv şi cuprinsul lui. Capitalul social şi cotele de participare. Funcţionarea societăţii, adoptarea deciziilor, administrarea şi reprezentarea societăţii, drepturile şi obligaţiile comanditarilor şi

comanditari; - compare răspunderea asociatului societăţii în nume colectiv cu răspunderea asociaţilor societăţii în comanditǎ; - consulte clienţii privitor la trecerea participaţiunii la capitalul social al SNC şi a SC de la asociat la alte persoane; - consulte asociaţii privind retragerea lor din SNC sau SC; *Studentul trebuie să poată întocmi;* - proiecte de act de constituire a societăţii în nume colectiv şi a societăţii în comanditǎ; - proiecte de procese verbale a adunărilor asociaţilor societăţii în nume colectiv şi a societăţii în comanditǎ; - contractul de cesiune a participaţiunii la capitalul social al societăţii în nume colectiv şi a societăţii în comanditǎ;	comanditaţilor. Particularităţile încetării activităţii societăţii în comanditǎ.
Studentul trebuie sa cunoască: - definiţia şi caracterele societăţii cu răspundere limitată; - cerinţele faţă de capitalul social al SRL; - particularităţile de constituire a SRL; - organele SRL; - drepturile şi obligaţiile asociatului SRL; - regimul juridic al părţii sociale a asociatului - temeiurile de excludere a asociaţilor din societate; *Studentul trebuie să aibă abilităţi să;* - compare SRL cu SNC şi SC; - consulte clienţii privind modul de atac a hotărârii adunării generale care încalcă drepturile asociaţilor; - să compare participaţiunea la capitalul social al SRL cu participaţiunea la capitalul social al SNC şi SC; - să compare consecinţele nevărsării aportului subscris de către asociatului SRL cu consecinţele nevărsării aprotului de către asociatul SNC sau SC;	**<u>Modulul 12. Societatea cu răspundere limitată</u>** 13. **Noţiunea de societate cu răspundere limitată.** Definiţia, caracterele juridice. 14. **Constituirea SRL.** Fondatorii, actul de constituire, înregistrarea SRL. 15. **Capitalul social.** Aporturile la capitalul social. Modul de evaluare a aporturilor. Modificarea capitalului social. Capitalul de rezervă. 16. **Partea socială.** Cesiunea părţii sociale şi transferul calităţii de asociat. Moştenirea părţii sociale. Divizarea părţii sociale. Certificatul părţii sociale. 17. **Asociaţii**. Drepturile asociaţilor. Obligaţiile asociaţilor. Excluderea asociatului şi primirea noilor asociaţi. 18. **Structura organizatorică a SRL**. Adunarea generală. Organul executiv. Organul de control. **19. Particularităţile reorganizării şi lichidării SRL.**

Studentul trebuie să poată; - întocmi proiecte de act de constituire a SRL; - întocmi proiecte de procese verbale a adunărilor asociaţilor societăţii în comandită; - consulta asociaţii SRL privind transmiterea părţii sociale prin acte între vii şi pentru cauză de moarte; - consulte asociaţii privitor la consecinţele nevărsării aportului în termenul stabilit de lege; - argumenta refuzul societăţii de a primi în rândurile asociaţilor persoane terţe, inclusiv soţul asociatului sau moştenitorii asociatului decedat;	

Studentul trebuie sa cunoască:

- definiţia societăţii pe acţiuni;
- caracterele juridice ale S.A.
- drepturile acţionarilor;
- obligaţiile acţionarilor;
- formele de adunări generale ale acţionarilor;
- atribuţiile adunării generale;
- atribuţiile consiliului directorilor;
- noţiunea de acţiune;
- noţiunea de obligaţiune;
- să caracterizeze tranzacţiile societăţii pe acţiuni cu propriile valori mobiliare;

Studentul trebuie să aibă abilităţi să;

- compare societatea de acţiune de tip deschis cu societatea pe acţiuni de tip închis;
- clasifice acţiunile şi obligaţiunile în funcţie de diverse criterii;
- deosebească tranzacţia cu conflict de interese şi tranzacţiile de proporţii de tranzacţiile obişnuite;
- compare acţiunile ordinare cu acţiunile preferenţiale;
- compare acţiunile cu obligaţiunile;
- să deosebească operaţiunea de achiziţionare de către S.A. a acţiunilor proprii de operaţiunea de răscumpărare a acţiunilor proprii;
- să deoseabească operaţiunea de denominalizare de operaţiunea de convertire;

Studentul trebuie să poată;

- întocmi proiecte de hotărâri ale adunării generale a acţionarilor;
- întocmi proiecte de hotărâre a consiliului de directori;
- ataca în instanţă hotărârile adunării generale a acţionarilor şi a consiliului de directori;
- consulta administratorul societăţii pe acţiuni privitor la consecinţele încheierii

Modulul 13. Societatea pe acţiuni

6. **Noţiunea de societate pe acţiuni.** Definiţia, caracterele juridice şi tipurile de societăţi pe acţiuni.

7. **Constituirea societăţii pe acţiuni.** Fondatorii. Actul constitutiv. Înregistrarea de stat a societăţii pe acţiuni. Înregistrarea de stat a acţiunilor plasate la fondarea societăţii.

8. **Acţionarii**. Drepturile patrimoniale şi nepatrimoniale ale acţionarilor. Obligaţiile acţionarilor.

4. Adunarea generală . Competenţa adunării generale. Ordinea de zi şi materialele necesare pentru desfăşurarea adunării generale. Convocarea şi desfăşurarea adunării generale şi exerciţiul dreptului de vot. Valoarea juridică a hotărârilor adunării generale. Procesele verbale ale adunării.

9. **Consiliul societăţii.** Competenţa consiliului. Alegerea şi revocarea membrilor consiliului. Votul cumulativ. Preşedintele consiliului. Convocarea, desfăşurarea şedinţelor şi adoptarea hotărârilor consiliului societăţii. Valoarea juridică a hotărârilor consiliului. Răspunderea membrilor consiliului.

6. **Organul executiv al societăţii.** Tipuri de organe executive: organ executiv colegial (direcţia), organ executiv unipersonal (directorul), organ executiv dublu (direcţia + directorul), organizaţie gestionară. Competenţa organului executiv. Atribuţii de gestionare şi de reprezentare. Desemnarea şi revocarea membrilor. Răspunderea membrilor;

7. Organul de control al societăţii pe acţiuni. Atribuţiile organului de control. Desemnarea şi revocare membrilor (auditului). Raportul organului de control şi aprobarea lui de adunarea generală. Răspunderea membrilor organului de control.

8. Capitalul social. Formarea şi modificarea capitalului social. Aporturi la capitalul social. Evaluarea aporturilor în

unor tranzacţii de proporţii şi cu conflict de interese fără respectarea dispoziţiilor legale;	natură. Beneficiul şi dividendele. Capitalul de rezervă. **9. Acţiunile**. Definiţie. Acţiuni ordinare şi privilegiate, nominative şi la purtător, materializate şi nematerializate, autorizate spre plasare şi plasate, în circulaţie şi de tezaur, cu valoare nominală şi valoare fixată. Înregistrarea de stat a acţiunilor. Plasarea publică a acţiunilor emisiunii suplimentare. Registrul acţionarilor. Extrasul din registrul acţionarilor. Cesiunea acţiunilor. 20. **Obligaţiunile**. Noţiune. Clasificarea obligaţiunilor. Obligaţiuni nominative şi la purtător, convertibile şi neconvertibile, materializate şi nematerializate. Condiţiile de emsiune a obligaţiunilor. Înregistrarea de stat a obligaţiunilor. Certificatul de obligaţiuni. Registrul obligaţionarilor. Extrasul din registrul valorilor mobiliare. Cesiunea obligaţiunilor. 21. **Tranzacţiile societăţii cu propriile hîrtii de valoare.** Achiziţionarea. Răscumpărarea. Consolidarea. Împărţirea. Denominalizarea. Convertirea. 22. **Tranzacţiile de proporţii** ale societăţii pe acţiuni. 23. **Tranzacţiile cu conflict de interese** ale societăţii pe acţiuni.
Studentul trebuie sa cunoască: - definiţia cooperativei de întreprinzător şi a celei de producţie; - drepturile şi obligaţiile membrilor cooperativei de producţie; - drepturile şi obligaţiile membrilor cooperativei de întreprinzători; - organele fiecărei forme de cooperative; - Atribuţiile adunării generale, a consiliului şi a preşedintelui cooperativei; *Studentul trebuie să aibă abilităţi să;* - Explice procedura de constituire a fiecărei forme de cooperative;	**<u>Modulul 14. Societăţile cooperatiste (cooperativa de producţie şi cooperativa de întreprinzător).</u>** **1. Noţiunea şi esenţa societăţii cooperatiste.** Definiţia şi tipurile de societăţi cooperatiste. **2. Cooperativa de întreprinzător.** Definiţia**. C**onstituirea; fondatorii, actul de constituire, înregistrarea de stat. Organele cooperativei de întreprinzător: adunarea generală a membrilor cooperativei, organul executiv, organul de supraveghere şi control. Modul de adoptare şi atacare a actelor adoptate de organele

- deosebească societatea comercială de societatea cooperatistă; - să deosebească cooperativa de producţie de SRL. - să deosebească cooperativa de întreprinzător de cooperativa de producţie; *Studentul trebuie să poată;* - întocmi proiecte de hotărâri ale adunării generale a membrilor cooperativei; - întocmi proiecte de hotărâre a consiliului de directori; - ataca în instanţă hotărârile adunării generale a membrilor cooperativei;	cooperativei. Drepturile, obligaţiile şi răspunderea membrilor cooperativei de producţie. Retragerea din cooperativă, înstrăinarea cotei de participare, excluderea asociaţilor şi primirea noilor asociaţi. Patrimoniul cooperativei. Formarea şi modificarea capitalului social. Capitalul de rezervă şi fondurile cooperativei. Particularităţile încetării activităţii cooperativei prin reorganizare şi lichidare. **3. Cooperativa de producţie.** Particularităţile de constituire. Fondatorii, actul de constituire, înregistrarea de stat. Organele cooperativei de producţie. Adunarea generală a membrilor cooperativei, organul executiv, organul de supraveghere şi control. Modul de adoptare şi atacare a actelor adoptate de organele cooperativei. Membrii cooperativei. Drepturile, obligaţiile şi răspunderea membrilor cooperativei de producţie. Retragerea din cooperativă, înstrăinarea cotei de participare, excluderea asociaţilor şi primirea noilor asociaţi. Patrimoniul cooperativei. Formarea şi modificarea capitalului social. Capitalul de rezervă şi fondurile cooperativei. Particularităţile încetării activităţii cooperativei prin reorganizare şi lichidare.

Studentul trebuie sa cunoască: - definiţia întreprinderii de stat; - definiţia întreprinderii municipale; - operaţiunile necesare pentru constituirea întreprinderii de stat şi întreprinderii municipale; - structura organizatorică a întreprinderii de stat; - să caracterizeze drepturile pe care le are întreprinderea de stat şi cea municipală asupra bunurilor ce intră în activul lor. *Studentul trebuie să aibă abilităţi să;* - deosebească întreprinderea de stat de o societate comercială; - întreprinderea de stat de întreprinderea municipală; *Studentul trebuie să poată:* - elabora actele de constituire a întreprinderii de stat şi întreprinderii municpale; - consulta managerul întreprinderii de stat privind procedura de privatizare;	**<u>Modulul 15. Întreprinderea de stat şi municipală</u>** **1. Întreprinderea de stat.** Noţiunea. Constituirea: fondatorul, actele constitutive şi înregistrarea întreprinderii de stat. Patrimoniul întreprinderii de stat şi gestiunea lui. Drepturile asupra bunurilor transmise întreprinderii de stat. Organele întreprinderii de stat: fondatorul, consiliului de administraţie şi managerului. Competenţa organelor şi modul de activitate a acestora. Contractul încheiat cu managerul întreprinderii de stat. **2. Întreprinderea municipală.** Noţiunea. Constituirea: fondatorul, actele constitutive şi înregistrarea întreprinderii municipale. Patrimoniul întreprinderii municipale şi gestiunea lui. Drepturile asupra bunurilor transmise întreprinderii municipale. Organele întreprinderii municipale: fondatorul, consiliului de administraţie şi managerul. Competenţa organelor şi modul de activitate a acestora. Contractul încheiat cu managerul întreprinderii municipale.
Studentul trebuie sa cunoască: - definiţia şi caracterele filialei; - definiţia reprezentanţei; - definiţia şi particularităţile societăţii filiale; - operaţiunile necesare pentru înregistrarea filialei şi a reprezentanţei; *Studentul trebuie să aibă abilităţi să;* - deosebească filiala de societatea filială;	**<u>Modulul 16 Filialele şi reprezentanţele persoanei juridice</u>** 1. **Filiala persoanei juridice.** Noţiunea şi particularităţile filialei. Constituirea: actul de constituire şi înregistrarea filialei. Administrarea filialei. Patrimoniul filialei. Desfiinţarea filialei. 2. **Reprezentanţele întreprinderii.** Noţiune. Constituirea: actul de constituire şi

- sa deosebească filiala de reprezentanţă; - compare statutul juridic al conducătorului filialei cu cel al conducătorului reprezentanţei; *Studentul trebuie să poată:* - elabora acte de fondare a filialei şi reprezentanţei; - poată consulta clienţii în privinţa procedurii de constituirea şi desfiinţarea filialelor şi reprezentanţelor;	înregistrarea Patrimoniul reprezentanţei. Actele juridice ale reprezentanţei. Desfiinţarea reprezentanţei. 3. **Societate filială.** Noţiune**.**
Studentul trebuie sa cunoască: - definiţia sistemului societar şi caracterele; - formele de sisteme societare; - să caracterizeze uniunea de persoane juridice, concernul şi grupul financiar industrial; *Studentul trebuie să aibă abilităţi să;* - deosebească concernul de uniune de persoane juridice; - să compare concernul vertical cu concernul orizontal; - compare statutul juridic al întreprinderii dominante cu cel al întreprinderii dominate; *Studentul trebuie să poată;* - întocmi acte privind înregistrarea uniunilor de întreprinderi; - consulta clienţii privind răspunderea întreprinderii dominante pentru obligaţiile întreprinderii dominate precum şi răspunderea întreprinderii dominate pentru obligaţiile întreprinderii dominante;	**<u>Modulul 17. Sistemele societare. Uniunile de persoane juridice, concernele, grupurile financiar-industriale.</u>** **7. Noţiunea şi caracterele sistemului societar.** 8. **Uniunea de persoane juridice – organizaţie necomercială.** Constituirea: fondatori, actul de constituire, înregsitrarea de stat. Funcţionarea: organul suprem, administratorul. Încetarea activităţii uniunii. Particularităţile uniunii de cooperative de întreprinzător. Particularităţile uniunii de cooperative de producţie. 9. **Concernul**. Noţiune. Concerne verticale şi concerne orizontale. 10. **Grupul financiar–industrial.** Noţiune, constituire, funcţionare şi administrarea. Activitatea grupei financiar industriale. 11. **Holdingul**. Noţiune, particularităţile de constituire şi funcţionare. 12. **Alte sisteme societare**. Trust, sindicat, întreprindere multinaţională.
Studentul trebuie sa cunoască: - definiţia de investitor şi investiţie; - garanţiile pentru investitori; - facilităţile pentru investitori;	**<u>Modulul 18. Reglementarea juridică a investiţiilor, a micilor afaceri şi a activităţii de întreprinzător în zonele economice libere.</u>**

- actele necesare pentru înregistrarea întreprinderilor cu investiţii străine; - definiţia şi caracteristicile microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici; - definiţia, caracteristica şi denumirea zonelor economice libere din Republica Moldova; *Studentul trebuie să aibă abilităţi să;* - să compare facilităţile fiscale, vamale şi de altă natură acordate investitorilor străini cu facilităţile fiscale acordate microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici şi rezidenţilor zonelor economice libere; - consulte clienţii privind modul de obţinere a statului de rezident al zonei economice libere; *Studentul trebuie să poată;* - întocmi actele de constituire a microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici, a întreprinderilor cu investiţii străine; - întocmi o notă informativă privind procurarea unei părţi sociale a unei SRL naţionale de către o persoană străină; - consulta clienţii privind posibilitatea de prelungire a unor facilităţi acordate investitorilor străini şi microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici;	**4. Reglementarea juridică a investiţiilor.** Investitorii şi investiţiile, formele de investitori. Factorii economici care influenţează volumul investiţiilor. Garanţiile pentru investitori. Facilităţi pentru investitori. Întreprinderi cu investiţii străine: fondatorii, actul de constituire, înregistrarea de stat. Reorganizarea întreprinderilor naţionale în întreprinderi cu investiţii străine. 5. **Reglementarea juridică a micilor afaceri.** Noţiunea de microîntreprinderi şi întreprinderilor mici. Formele de organizare juridică a microîntreprinderilor şi întreprinderilor mici. Mecanisme de susţinere a micilor afaceri: facilităţi fiscale, vamale şi credite. 6. **Reglementarea juridică a activităţii de întreprinzător în zonele libere.** Noţiunea de zonă liberă. Constituirea zonelor libere în Moldova. Administrarea zonelor libere. Rezidenţii zonelor libere. Regimul vamal, valutar şi fiscal al zonei libere. Garanţiile de stat pentru rezidenţii zonelor libere. Particularităţile reglementării juridice a zonelor libere în Republica Moldova: "Expo-Bussines Chişinău", "Tvardiţa", "Valkaneş", "Taraclia", "Otaci-Bussines", "Otaci-Bussines".
Studentul trebuie sa cunoască: - definiţia şi caracterele societăţii bancare; - definiţia şi caracterele bursei de valori; - definiţia şi caracterele bursei de mărfuri; - definiţia şi caracterele fondului de investiţie; - procedura de constituire a băncii, bursei şi a fondului de investiţie; - genurile de activităţii care pot fi desfăşurate de bancă, bursă şi fondul de investiţii;	**<u>Modulul 19. Particularităţile statutului juridic şi activităţii băncilor, burselor şi fondurilor de investiţii.</u>** **1. Particularităţile statutului juridic al băncilor comerciale.** Noţiune de bancă comercială. Constituire, înregistrare, autorizare. Funcţionarea băncii comerciale: adunarea generală, consiliul, organul executiv şi organul de control. Persoanele cu funcţii de răspundere (administratorii) a societăţii bancare. Patrimoniul băncii: capitalul social, acţiunile. Activităţile financiare.

- tipurile de fonduri de investiţii; - tipurile de autorizaţii pentru funcţionarea băncii; *Studentul trebuie să aibă abilităţi să;* - evidenţieze deosebirile dinte banca comercială şi societatea pe acţiuni; - evidenţieze deosebirile dinte fondul de investiţii şi societatea pe acţiuni; - evidenţieze deosebirile dinte statutul juridic al bursei de valori de statutul juridic al bursei de mărfuri; - să evidenţieze deosebirile dinte acţiunile înscrise la bursa de valori şi acţiunile înregistrate la bursa de valori; - compare modul de vânzare a valorilor mobiliare pe piaţa extrabursieră cu cele încheiate la bursă; - să compare structura organizatorică a Bursei de Valori a Moldovei cu cea a Bursei Universale de Mărfuri a Moldovei; *Studentul trebuie să poată;* - consulta acţionarii fondului cu privire la posibilităţile înstrăinării acţiunilor fondului de investiţii; - consulta deţinătorii de valori mobiliare cu privire la posibilitatea vânzării acţiunilor la bursa de valori; - să poată întocmi note explicative privind modul de obţinere a autorizaţiei de funcţionare a băncii; - întocmi o notă informativă privind restricţiile legale stabilite fondului de investiţii la investirea mijloacelor atrase;	Reorganizarea, dizolvarea şi lichidarea băncii. **2. Bursa de valori.** Noţiunea bursei de valori. Constituirea: fondatorii, actele constitutive, formarea capitalului social, înregistrarea de stat a bursei şi a acţiunilor emise. Funcţionarea bursei de valori: organele de conducere şi control. Activitatea bursei de valori: înscrierea şi înregistrarea acţiunilor la bursă. Operaţiunile bursiere cu valori mobiliare. Tipurile de tranzacţii bursiere. **3. Bursele de mărfuri.** Noţiunea bursei de mărfuri. Constituirea: forma de organizare, fondatorii, actul de constituire, capitalul social, înregistrarea şi licenţierea. Funcţionarea bursei de mărfuri: Organele de conducere şi control a bursei. Particularităţile activităţii bursei şi tranzacţiile de bursă. **4. Fond de investiţie.** Noţiunea de fond de investiţii. Tipurile şi clasele de fonduri. Constituirea: fondatorii, actul de constituire, înregistrarea de stat şi înregistrarea acţiunilor plasate la fondare. Capitalul social al fondului. Licenţierea fondului de investiţie. Funcţionarea fondului de investiţie Adunarea generală, consiliul de observatori, managerul, depozitarul, registratorul, auditorul. Particularităţile activităţii fondului de investiţie: plasarea şi răscumpărarea acţiunilor fondului; investirea mijloacelor fondului şi restricţiile existente. Beneficiul fondului şi dividendele acţionarilor.

VI. TEMATICA ORIENTATIVĂ A TEZELOR DE AN / TEZELOR DE LICENŢĂ

1 Reglementarea juridică a activităţii de întreprinzător în Republica Moldova.
2 Statutul juridic al întreprinzătorului individual.
3 Constituirea societăţilor comerciale în Republica Moldova.

4 Societatea cu răspundere limitată.

5 Noţiunea societăţii pe acţiuni şi modul ei de constituire.

6 Funcţionarea societăţii pe acţiuni.

7 Capitalul social şi valorile mobiliare a societăţii pe acţiuni.

8 Societăţile de persoane. Particularităţile constituirii, funcţionării şi încetării activităţii.

9 Cooperativa de producţie.

10 Cooperativa de întreprinzător.

11 Statutul juridic al întreprinderilor cu capital public (întreprinderea de stat şi municipală).

12 Atributele de identificare a persoanei juridice cu scop lucrativ.

13 Reorganizarea persoanelor juridice cu scop lucrativ.

14 Dizolvarea şi lichidarea persoanelor juridice cu scop lucrativ.

15 Particularităţile de constituire şi funcţionare a sistemelor societare.

16 Particularităţile de constituire şi funcţionare a fondurilor de investiţie.

17 Particularităţile de constituire şi funcţionare a instituţiilor financiare.

18 Particularităţile de constituire şi funcţionare al bursei de valori.

19 Particularităţile de constituire şi funcţionare a bursei de mărfuri.

20 Limitarea activităţii monopoliste în legislaţia Republicii Moldova.

21 Protecţia concurenţei loiale în legislaţia Republicii Moldovei.

22 Regimul juridic al investiţiilor în activitatea de întreprinzător.

23 Regimul juridic al patrimoniului societăţii comerciale.

24 Insolvabilitatea întreprinzătorului individual.

25 Statutul juridic al administratorului persoanei juridice cu scop lucrativ.

26 Intentarea procesului de insolvabilitate şi aplicarea procedurii planului societăţii insolvabile.

27 Intentarea procesului de insolvabilitate şi aplicarea procedurii de lichidare a societăţii insolvabile.

28 Contractul de vânzare-cumpărare comercială.

29 Contractul de intermediere comercială.

30 Contractul de agenţie comercială.

31 Contractul de mandat comercial.

32 Contractul de comision profesionist.

33 Contractul de factoring.

34 Contractul de leasing.

35 Statutul juridic al Comisiei Naţionale a Valorilor Mobiliare.

36 Statutul juridic al Camerei de Comerţ şi Industrie.

37 Tranzacţiile de proporţii şi tranzacţiile cu conflict de interese ale persoanei juridice cu scop lucrativ;

II. EVALUAREA DISCIPLINEI

1. Evaluări sumativă periodice: lucrări de control; testări.

A. Prima testare curentă este efectuată în baza temelor 1-9 inclusiv. Exemple de teste:

Varianta I

1. Descrieți procedura de constituire a societății comerciale.

2. Descrieți procedura de obținere a licenței pentru: a) activitatea de comerț cu produse petroliere; b) activitatea de comerț cu produse farmaceutice; c) activitatea instituțiilor audiovizualului; c) transport de mărfuri; d) transport de pasageri;

3. Definiți noțiunea de patrimoniu a persoanei juridice cu scop lucrativ, indicând funcțiile și caracterele juridice ale acestuia. Comparați noțiunea de patrimoniu cu noțiunea de capital social, capital de rezervă, active, pasive, etc.

Varianta II

1. Definiți noțiunea de concurență. Caracterizați actele de concurență neloială.

2. Caracterizați drepturile și obligațiile asociaților societății comerciale.

3. Numiți și caracterizați formele și etapele fuziunii persoanelor juridice cu scop lucrativ.

Varianta III

1. Descrieți procedura de formare a capitalului social al societății comerciale, luând în considerație că asociații transmit ca aport următoarele bunuri: a) mijloace bănești; b) imobile; c) mijloace de transport; d) o marcă de producție;

2. Numiți și caracterizați temeiurile și efectele dizolvării persoanei juridice cu scop lucrativ;

3. Definiți și caracterizați activitatea de întreprinzător. Analizați elementele activității de întreprinzător și deosebiți activitatea de întrepinzător de alte activități social utile;

B. A doua testare curentă este efectuată în baza temelor 10-13 inclusiv.

Varianta I

1. Definiți și caracterizați societățile de persoane. Comparați societatea în nume colectiv cu societatea în comandită;

2. Numiți condițiile care trebuie să le întrunească persoana desemnată în calitate de administrator al procesului de insolvabilitate și analizați atribuțiile administratorului;

3. Definiți acțiunea emisă de societatea pe acțiuni și clasificați acțiunile după diferite criterii.

Varianta II

1. Caracterizaţi modul de încheiere a tranzacţiilor de proporţii de către societatea pe acţiuni şi efectele nerespectării procedurii legale.

2. Descrieţi procedura de intentare a procesului de insolvabilitate;

3. Caracterizaţi procedura şi condiţiile de cesiune a părţii sociale a societăţii cu răspundere limitată .

Varianta III

1. Definiţi şi caracterizaţi societatea pe acţiuni.

2. Definiţi societatea cooperatistă. Arătaţi deosebirile dintre societatea cooperatistă şi societatea comercială, precum şi cele dintre cooperativa de producere şi cooperativa de întreprinzător.

3. Definiţi şi caracterizaţi procedura de lichidare a patrimoniului a societăţii insolvabile.

2. Evaluarea sumativă finală

TEST 1.

I. Activitatea de întreprinzător.

1.1 Definiţi activitatea de întreprinzător şi caracterizaţi elementele acesteia.

1.2 Evidenţiaţi activitatea de întreprinzător de alte activităţi social utile şi clasificaţi genurile activităţii de întreprinzător după diferite criterii.

1.3 Argumentaţi dacă poate fi calificată ca activitate de întreprinzător activitatea desfăşurată de: a) avocat; b) de persoana care comercializează cărţi la tarabă; c) de salariat; d) de instituţia de învăţământ; e) de acţionar.

II. Acţiunile - valori mobiliare ale societăţii pe acţiuni.

2.1 Definiţi noţiunea de acţiune emisă de societatea pe acţiuni şi clasificaţile după diferite criterii.

2.2 Comparaţi acţiunea materializată cu certificatul de acţiuni şi extrasul din Registrul acţionarilor.

2.3 Întocmiţi proiectul certificatului de acţiuni ordinare, nominative a societăţii pe acţiuni de tip închis „Prosperitatea" S.A.

III. Intentarea procesului de insolvabilitate.

3.1. Distingeţi temeiurile de intentare a procesului de insolvabilitate şi subiectele la cererea introductivă a cărora este intentat procesul de insolvabilitate.

3.2. Relataţi modul de admitere sau respingere a cererii introductive şi analizaţi etapele de intentare a procesului de insolvabilitate.

3.3 Proiectaţi conţinutul uni cereri introductive depuse de către un creditor şi specificaţi anexele la acesta..

TEST 2

I. Protecţia concurenţei.

1.1. Definiţi noţiunea de concurenţă şi indicaţi formele şi funcţiile acesteia.

1.2 Selectaţi şi caracterizaţi tipurile actelor de concurenţă neloială deosebindu-le de practicile monopoliste.

1.3 Consultaţi persoana căreia i s-a încălcat dreptul la denumirea de firmă şi recomandaţii variantele posibile de protecţie a dreptului lezat.

II. Noţiunea societăţii pe acţiuni şi particularităţile constituirii acesteia.

2.1 Definiţi noţiunea de societate pe acţiuni şi analizaţi caracterele acesteia.

2.2 Comparaţi regelementările privind constituirea societăţii pe acţiuni din Codul civil şi din Legea nr.1134/1997 privind societatea pe acţiuni.

2.3 Întocmiţi lista documentelor necesare pentru înregistrarea unei societăţi pe acţiuni de tip deschis, şi lista documentelor necesare pentru înregistrarea acțiunilor emise la fondarea societății pe acțiuni.

III. Regimul juridic al fondurilor de investiţii

3.1 Definiţi noţiunea de fond de investiţie şi caracterizaţi tipurile acestora.

3.2 Comparaţi organele oblgatorii ale fondului de investiţii cu cele ale unei societăţi pe acţiuni şi explicaţi asemănările şi deosebirile.

3.3 Consultaţi cet. Pelescu I. acţionar al fondului de investiţii şi explicaţii care sunt restricţiile legale privind procurarea de către fond a acțiunilor și obligațiunilor altor emitenți.

TEST 3

I. Înregistrarea de stat a peroanelor juridice cu scop lucrativ.

1.1 Numiţi actele necesare pentru înregistrarea de stat a SRL a cărui fondatori sunt statul, o persoană juridică străină şi un cetăţean al Republicii Moldova şi ilustraţi procedura de înregistrare a acesteia.

1.2 Comparaţi procedura de înregistrare a SRL cu asociat unic cu procedura de înregistrare a unei societăţi pe acţiuni de tip deschis.

1.3 Consultaţi fondatorul unic al SRL cererea de înregistrare a căreia a fost respinsă de organul de înregistrare pe motivul că "prinsul peştelui în Marea Nordică" nu este reglementat de legislaţia R. Moldova şi din această cauză nu poate fi înregistrată o societate comercială care îşi propune un astfel de scop şi recomandaţii soluţia de depăşire a situaţiei.

II. Regimul juridic al cooperativei de producţie

2.1 Definiţi cooperativa de producţie şi explicaţi particularităţile de constituire a acesteia.

2.2 Comparaţi statutul juridic al membrilor cooperativei de producţie cu statutul juridic al membrilor cooperativei de întreprinzător.

2.3 Întocmiţi o notă informativă privind modul de convocare şi desfăşurare a adunării generale a cooperativei de producţie.

III. Procedura planului societăţii insolvabile.

3.1. Caracterizaţi procedura de propunere, admitere şi confirmare a planului de restabilire a solvabilităţii. Efectele juridice ale confirmării planului.

3.2. Comparaţi procedura planului cu procedura de lichidare a patrimoniului societăţi insolvabile şi justificaţi necesitatea aplicării procedurii planului.

3.3 Recomandaţi creditorului chirografar o soluţie dacă procedura planului aplicat societăţii insolvabile nu se realizează şi datoriile nu se achită în modul stabilit în plan.

TEST 4

I. Licenţierea activităţii de întreprinzător.

1.1. Definiţi noţiunea de licenţă şi explicaţi importanţa institutului licenţierii pentru circuitul civil menţionând genurile de activitate supuse licenţierii şi organele împuternicite de a elibera licenţe.

1.2. Întocmiţi lista actelor necesare pentru obţinerea licenţei pentru activitatea de transport de pasageri şi pentru activitatea de transport de mărfuri.

1.3. Consultaţi managerul unei farmacii căreia Camera de licenţiere i-a retras licenţa din cauze care aceasta le consideră ilegale şi explicaţi dacă are dreptul societatea comercială care deţine farmacia de a vinde medicamentele care le are în proprietate după retragerea licenţei.

II. Adunarea generală a societăţii cu răspundere limitată (SRL).

2.1. Identificaţi locul adunării generale în ierarhia structurii organizatorice a SRL şi arătaţi competenţa acesteia.

2.2. Descrieţi modul de convocare, întocmire a ordinii de zi şi desfăşurare a adunării generale a SRL.

2.3. Consultaţi asociatul care a votat la adunarea generală împotriva reorganizării SRL în societate în comandită şi explicaţi drepturile acestuia faţă de societate.

III. Noţiunea de societate comercială.

3.1. Definiţi şi caracterizaţi noţiunea de societate comercială.

3.2. Deosebiţi societatea comercială de noţiunile: a) societate civilă; b) persoană juridică; c) întreprindere; d) agent economic; e) întreprinzătorul;

3.3. Consultaţi cet. Lăcustă şi expliacaţii principala deosebire dintre societatea în nume colectiv şi: a) societatea în comandită; b) soietatea cu răspundere limitată;

Acte normative

1. Constituţia Republicii Moldova din 29.07.94// Monitorul Oficial al R. Moldova nr.1 din 12.08.1994;
2. Codul civil nr.1107/2002, publicat în Monitorul Oficial, 2002, nr.82-86.
3. Legea cu privire la antreprenoriat şi întreprinderi nr. 845-XII din 03.01.1992, MO, 1994, nr.2.
4. Legea cu privire la înregistrarea de stat a întreprinderilor şi organizaţiilor nr.1265/2000, MO, 2001, nr.31-34;
5. Legea cu privire la societăţile pe acţiuni nr. 1134-XIII din 2.04.1997, MO, 1997, nr.38-39.
6. Legea cu privire la piaţa valorile mobiliare nr.199-XIV, 18.XI.1998, MO, 1999, nr.27-28.
7. Legea cu privire la investiţii în activitatea de întreprinzător din 18.03.2004 //Monitorul Oficial al R. Moldova, nr. 64-66/344 din 23.04.2004;
8. Legea insolvabilităţii nr. 632/2001, MO, 2001, nr.139-140.
9. Legea privind licenţierea unor genuri de activitate nr.451-XV din 30.07.2001, MO, 2001, nr. 108-109.
10. Legea cu privire la patenta de întreprinzător nr.93-XIV din 5.07.1998, MO, 1998, nr.72-73.
11. Legea privind cooperativele de producţie nr.1007/2002, MO, 2002, nr.71-73.
12. Legea privind cooperativele de întreprinzător nr.73/2001, MO, 2001, nr.49-50.
13. Legea cu privire la întreprinderea de stat nr.146-XIII din 16.06.1994, MO, 1994, nr.2.
14. Legea privind fondurile de investiţie nr.1204-XIII din 05.06.1997, MO, 1997, nr. 45.
15. Legea instituţiilor financiare nr. 550-XIII din 21.07.1995, MO, 1996, nr.1.
16. Legea cu privire la grupele financiar industriale nr.1418/2000, MO, nr.27-28/2001;
17. Legea privind gospodăriile ţărăneşti (de fermier), nr.1353/2000, MO, nr. 14-15;
18. Legea cu privire la susţinerea şi protecţia micului business nr.112/1994, MO, 1994, nr.2.
19. Legea contabilităţii nr.426-XIII din 4.04.1995, MO, 1995, nr.28.

20. Legea privind protecţia concurenţei nr. 103/2000, MO-166-168;
21. Legea privind măsurile antidumping, compensatorii şi de salvgardare nr.820/2000, MO-5-7/2001;
22. Legea privind zonele economice libere nr.440/2000, MO, 2000, nr.108-109;
23. Legea nr. 625 din 03.11.95 cu privire la Zona Antreprenoriatului Liber "Expo-Business-Chişinău" //Monitorul Oficial 73/857 din 28.12.1995;
24. Legea nr. 1295 din 25.07.2002 privind Zona Economică Liberă "Ungheni-Business" //Monitorul Oficial 113-114/898 din 05.08.2002;
25. Legea nr. 1565 din 26.02.98 privind Zona Antreprenoriatului Liber - Parcul de Producţie "Otaci-Business" //Monitorul Oficial 36-37/242 din 23.04.1998;
26. Legea nr. 1529 din 19.02.98 privind Zona Antreprenoriatului Liber - Parcul de Producţie "Taraclia" //Monitorul Oficial 36-37/238 din 23.04.1998;
27. Legea nr. 1527 din 19.02.98 privind Zona Antreprenoriatului Liber - Parcul de Producţie "Valkaneş" //Monitorul Oficial 36-37/236 din 23.04.1998;
28. Legea nr. 626 din 03.11.95 privind Zona Antreprenoriatului Liber "Tvardiţa" //Monitorul Oficial 73/859 din 28.12.1995;
29. Legea privind Comisia Naţională a Valorilor Mobiliare nr.192-XIV din 12.11.1998, MO, 1998, nr.22-23.
30. Legea privind protecţia mediului înconjurător nr.1516-XII din 16.06.1993, Monitorul, 1993, nr.10.
31. Regulamentul – model al întreprinderii municipale aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.387 din 06.06.1994, MO, 1994, nr.2.
32. Regulamentul societăţilor economice aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.500 din 10.09.1991.
33. Regulamentul provizoriu cu privire la holdinguri aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.550 din 26.07.1994, MO, 1994, nr.2 .
34. Regulamentul nr. 37/09-01 din 15.11.1996 cu privire la deschiderea filialelor de către bănci, MO, 1996, nr.75-76.
35. Regulament din 28.11.1994 cu privire la registrul acţionarilor şi registrul posesorilor de obligaţii ai societăţii pe acţiuni, MO, 1996, nr. 5-6.
36. Instrucţiunea privind modul de transmitere a dreptului de proprietate asupra hîrtiilor de valoare şi înregistrarea transferului.
37. Hotărârea Guvernului cu privire la reglementarea monopolurilor, nr. 582 din 17.08.95, MO, 1995, nr. 59-60.
38. Hotărârea Guvernului cu privire la reforma contabilităţii nr.1187 din 24.12.1997, MO, 1997, nr.88-91.

39. Hotărârea Guvernului nr. 977 privind înregistrarea gospodăriilor ţărăneşti (de fermier) din 14.09.2001// Monitorul Oficial al R. Moldova nr. 116-118/1045 din 27.09.2001.

40. Ordin cu privire la aprobarea şi punerea în aplicare a Standardelor Naţionale de Contabilitate şi a Planului de conturi contabile al activităţii economico Financiare a întreprinderilor nr.174 din 25.12.1997, MO, 1997, nr.88-96.

41. Ordinul Camerei de Licenţiere nr. 12-g privind condiţiile de licenţiere şi listele documentelor suplimentare, ce se anexează la cererile de eliberare a licenţelor pentru unele genuri de activitate din 20.02.2006, Monitorul Oficial, 2006, nr. 70-72;

42. Hotărîrea CNVM cu privire la indicaţii referitor la procedura de schimb a hîrtiilor de valoare în legătură cu reorganizarea societăţilor pe acţiuni nr.76 din 29.12.1997, MO, 2000, nr.42-44.

43. Hotărârea Guvernului nr. 812 din 09.08.2000 cu privire la aprobarea Regulamentului Zonei Antreprenoriatului Liber "Expo-Business-Chişinău" (în redacţie nouă) şi Regulamentului-tip cu privire la organizarea şi desfăşurarea concursurilor pentru adjudecarea dreptului de rezident al zonei antreprenoriatului liber (în redacţie nouă) //Monitorul Oficial 102-105/907 din 17.08.2000;

44. Hotărârea Guvernului nr. 783 din 17.06.2002 despre aprobarea Concepţiei privind crearea şi dezvoltarea zonelor economice libere //Monitorul Oficial 91-94/884 din 27.06.2002.

45. Hotărârea Guvernului nr. 1465 din 13.11.2002 privind aprobarea procedurii de încetare a funcţionării zonei economice libere şi modul de asigurare a garanţiilor de stat, prevăzute rezidenţilor acesteia //Monitorul Oficial 154-157/1601, 21.11.2002;

Literatura
recomandată pentru studierea cursului
la dreptul afacerilor (comercial)
la Facultatea de drept a Universităţii de Stat din Moldova,
catedra "Dreptul antreprenoriatului"

I. Literatura editată în Republica Moldova:

1. ROŞCA NICOLAE. BAIEŞ, SERGIU. *Dreptul afacerilor*. Volumul I., Chişinău, 2004, 453 p.
2. ROŞCA NICOLAE. BAIEŞ SERGIU., *Dreptul afacerilor*, ed. "Cartier" Chişinău, 1997, 400 p.
3. ROŞCA, NICOLAE. BAIEŞ, SERGIU. *Dreptul afacerilor (scheme)*. Firma Editorial Poligrafică „Tipografia Centrală", Chişinău, 2001, p.163.
4. ROŞCA, NICOLAE. Fondarea, înregistrarea şi personalitatea juridică a societăţii comerciale, autoreferat a tezei de doctor in drept. Chişinău, 2003, p. 26;
5. Comentariu la Codul civil al Republicii Moldova, volumul I, Chişinău, 2006.
6. CHIRIAC, ANDREI. *Aspecte istorico-teoretice a persoanei juridice în legislaţia Republicii Moldova*. Ed. Cartdidact, Chişinău, 2001, 175p.
7. LAZĂR, TUDOR. Societatea comercială persoană juridică în economia de piaţă. Chişinău, 2000.
8. ВОЛЧИНСКИЙ, ВИКТОР. *Развитие гражданского законодательство в Республике Молдова* // Сборник *Пути к новому праву*, материалы международных конференций в Санкт-Петербурге и Бремене, Берлин, Верлаг, 1998, с. 72-74.
9. КАЛЕНИК А.Б. *Коммерческое право*,. Chişinău, 2004, 266 с.
10. ROŞCA, NICOLAE. *Instituţia falimentului în legislaţia Republicii Moldova*. Firma editorial-poligrafică „Tipografia Centrală", Chişinău, 2001, p.172..
11. Roşca Nicolae, *Noţiunea de insolvabilitate prin prisma Legii insolvabilităţii nr. 632/2001*, Analele Ştiinţifice ale Universităţii de stat din Moldova, Seria „Ştiinţe socioumanistice" Volumul I, Chişinău, 2005, p.250-254.
12. ROŞCA, NICOLAE. *Consideraţiuni privind capacitatea civilă a societăţii comerciale*. În Avocatul poporului, 2003, nr.11-12.
13. MĂMĂLIGĂ SERGIU, *Societatea pe acţiuni, Comentariu la Legea nr.1134-XIII/1997,* Museum, Chişinău, 2001.
14. GRIBINCEA LILIA, Dreptul comerţului internaţional, Chişinău, 2000.
15. BURAC VICTOR, Drept bancar, Chişinău, 2001, p.50-58, p.137-179;
16. ROŞCA, NICOLAE. *Unele consideraţiuni privind fondatorii societăţii comercial.* În: Conferinţa corpului didactico-ştiinţific „Bilanţul activităţii ştiinţifice a USM pe anii 2000/2002". Chişinău, 2003, p.123-124.

17. ROŞCA, NICOLAE. *Nulitatea societăţii comerciale şi consecinţele ei.* În: Conferinţa corpului didactico-ştiinţific, „Bilanţul activităţii ştiinţifice a USM pe anii 2000/2002", Chişinău, 2003, p.125-126.

18. ROŞCA, NICOLAE. *Înregistrarea de stat a societăţilor comerciale prin prisma noului Cod civil al Republicii Moldova.* În: Buletinul Judecătoriei Economice şi Inspectoratului Fiscal Principal de Stat de pe lângă Ministerul Finanţelor, 2003, nr.5, p. 9-14.

19. ROŞCA, NICOLAE. *Consideraţiuni asupra conţinutului denumirii de firmă a societăţii comerciale.* În: Buletinul Judecătoriei Economice şi Inspectoratului Fiscal Principal de Stat de pe lângă Ministerul Finanţelor, 2003, nr.6, p.6-12.

20. ROŞCA, NICOLAE. *Unele aspecte juridice ale activităţii economice aducătoare de profit.* În: Avocatul poporului, 2000, nr. 7-9.

21. ROŞCA, NICOLAE. *Aspecte juridice ale noţiunii de capital social al societăţii cu răspundere limitată şi formarea acestuia.* În: Analele ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Moldova, Facultatea de Drept, Serie nouă, nr.5, Chişinău, 2001, p.94-103.

22. ROŞCA, NICOLAE. *Consideraţiuni asupra noţiunii de persoană juridică de drept privat şi asupra structurii organizatorice a acesteia.* În: Avocatul Poporului, 2003, nr.3-4, p.15-19.

23. MĂRGINEANU GABRIEL, MĂRGINEANU LILIA, *Dreptul afacerilor*, Chişinău, 2004, 722 p.

II. Literatură publicată în România şi Franţa

24. CĂRPENARU, STANCIU. *Drept comercial român*, ALL BECK, Bucureşti, 2001, 646 p.

25. CĂRPENARU, STANCIU. PREDOIU, C. DAVID, S. PIPERA, Gh. *Societăţile comerciale. Reglementare, doctrină, jurisprudenţă.* Ed. ALL BECK, Bucureşti, ed.II-a, 2002, 611 p.

26. CĂPĂŢINĂ, OCTAVIAN. *Societăţile comerciale*, ediţia II-a actualizată şi întregită, Lumina Lex, Bucureşti, 1996, 447 p.

27. CĂRCEI, ELENA. *Societăţile comerciale pe acţiuni.* ALLBECK, Bucureşti, 2000, p.428.

28. COSTIN, MIRCEA. JEFLEA, CORINA AURA. *Societăţile comerciale pe persoane*. Lumina Lex, Bucureşti, 1999, p.319.

29. ANGENI, SMARANDA. VOLONCIU, MAGDA. STOICA, CAMELIA. LOSTUN, MONICA GABRIELA. *Drept comercial*, *Oscar Print*, Bucureşti, 2000, 206 p.

30. ACOSTIOAIE, Constantin. *Drept comercial.* Note de curs. Ed. Fundaţiei "Chemarea", Iaşi, 1998, 268 p.

31. BÎRSAN, CORNELIU. DOBRINOIU, VASILE. ŢICLEA, ALEXANSDRU şi TOMA, MIRCEA. *Societăţile comerciale. Organizarea, funcţionarea, răspunderea.* Casa de editură şi presă „Şansa" SRL, Bucureşti, 1993, 464 p.

32. BĂCANU, ION. *Firma şi emblema comercială.* Lumina Lex, Bucureşti, 1998, 143 p.

33. BĂCANU, ION. *Capitalul social al societăţilor comerciale.* Lumina Lex, Bucureşti, 1999, 316 p.

34. COZIAN, V. M. VIANDER, A. *Droit des societes.* Cinquieme edition, Litec, Paris, 1992.

35. GEROTA, D. D. *Curs de societăţi comerciale.* Bucureşti, 1928.

36. GEORGESCU, I. L. *Drept comercial român*. Vol.I şi II. Ed. "Soces &Co SAP", Bucureşti, 1947.

37. GIORGIO DEL VECCIO. *Lecţii de filosofie juridică*.. Ed. *„Europa Nova",* ed. IV, Roma, 1940, trad. din limba italiană de Drăgan Constantin.

38. GUYON, Y. *Droit des affaires.* tome 1, Edition Economica, Paris, 1994.

39. TURCU, ION. *Teoria şi practica dreptului comercial,* Vol. I, II, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998, 503 p.

40. ŢICLEA, ALEXANDRU. BÂRSAN, CORNELIU. TOMA, MIRCEA. SUCEAVĂ, ION. EREDEI, VIRGIL. STICLARU, MARIANA. *Societăţile comerciale de la A la Z*, Vol.1. Cartea de editură şi presă „Şansa" SRL, Bucureşti, 1999, 732 p.

41. ŢUCA, F. *Societatea comercială fictivă.* În: „Revista de drept comercial", 1996, nr.10, p.110-123.

42. VONICA, ROMUL PETRU. *Dreptul societăţilor comerciale.* Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2000, 696 p.

43. RIPERT, G. ROBLOT, R. *Traite de droit commercial.* Tome I, 16 edition. Librairie generale de droit et de jurisproudence, Paris, 1996.

44. SAVU, TIBERIU. *Societăţile comerciale şi acquis-ul comunitar.* Tribuna Economică, Bucureşti, 2001, 195 p.

45. PĂTULEA, VASILE şi TUREANU, CORNELIU. *Curs rezumat de drept al afacerilor.* Ed. „Scripta", Bucureşti, 1994, 316 p.

46. PĂTULEA, VASILE. *Patrimoniul societăţilor comerciale. Răspunderea juridică*. Bucureşti, 1995, 110 p.

47. JUGLART, M. IPPOLITO, B. Curs de droit commercial. Les societes cemmerciales. Ed.2-a, Montchrestien, Paris, Economica, 1983.

48. LAZĂR, TUDOR. Societatea comercială persoană juridică în economia de piaţă. Chişinău, 2000, 207 p.

49. LEFTER, CORNELIA. *Societatea cu răspundere limitată în dreptul comparat*. Ed. Didactică şi Pedagogică R.A., Bucureşti, 1993, 179 p.

50. LEFTER, CORNELIA. Societatea cu răspundere limitată, ghid pentru întreprinzători. Bucureşti, 1996, 391p.

51. LUPAN, ERNEST. Drept civil. Persoana juridică. Lumina Lex, Bucureşti, 2000.

52. MINEA, MIRCEA-ŞTEFAN. *Constituirea societăţilor comerciale.* Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1996, 223 p.

53. POPESCU, D. A. *Contractul de societate.* Lumina Lex, Bucureşti, 1996, 304p.

54. POPESCU, D.A. Natura juridică şi condiţiile generale de valabilitate ale contractului de societate. //Revista de drept comercial, 1995, nr.5.

55. POPA, VASILE. MOTICA, RADU. CRĂCIUNESCU, DUMITRU. ANDRIAN, A. Societăţile comerciale, instituţii ale noului drept comercial. Ed. „Helicon", Timişoara, 1994, 231p.

56. ŞAGUNA, D. D. NICULESCU, M.R. *Societăţi comerciale europene.* Ed, „Oscar Print", Bucureşti, 1996.

57. ŞĂINEANU, LAZĂR. *Dicţionar universal al limbii române.* Ed. „Litera", Chişinău, 1998, 1362 p.

58. TURCU, ION. *Dreptul Afacerilor.* Ed. Fund. „Chemarea", Iaşi, 1993, 319 p.

59. VONICA ROMUL PETRU, Drept comercial, partea generală Ed.Lumina Lex, Bucureşti, 2000.

60. PETRESCU RAUL. Subiecţii de drept comercial. Societăţile comerciale şi procedura falimentului, Bucureşti - 1993, Dr..

61. Revista de drept comercial, serie nouă, 1991-2006;

62. DORIN CLOCOTICI. Drept comercial al afacerilor, I, editura fundaţiei "Romînia de mîine", Bucureşti,1998, p.398;

63. MARC HASEL, Administrarea societăţilor pe acţiuni în economia de piaţă şi de tranziţie, editura "ALL", Bucureşti.

64. FUEREA AUGUSTIN, Drept comunitar al afacerilor, Bucureşti, 2003.

65. TIBERIU GABRIEL SAVU, societăşţile comerciale şi acquis-ul comunitar, Bucreşti, 2001.

III. Literatură publicată în Ucraina, Rusia, Belorusia

66. ШИШКА Р.Б., и др., П*редпринимательское право, Украины Харьков, 2001, с. 622.*

67. ПОЛЯКОВ Б. М., *право несостоятельности Украины, Киев, 2003, с. 436.*

68. ГУЩИН В. В., ДМИТРИЕВ, Ю.А. Россиское предпринимательское право, Москва, 2005, с.735.

69. Гражданское и торговое право капиталистических государств, Moscova – 1993.

70. АНОХИН, В. *Предпринимательское право.* Москва, Владос, 1999, 390 с.

71. БУЗАНОВ, В. *Право на фирму как объект гражданского оборота.* // Хозяйство и право, 2002, №.8.

72. ВОЛЧИНСКИЙ, ВИКТОР. *Понятие и содержание фирменного наименования*// Вестник Московского Университета, 1973, N.1.

73. ГОЛОФАЕВ, В. Содержание и структура фирменных наименований субъектов предпринимательство, //Хозяйство и право, 2002, №.4.

74. ГРИБАНОВ, А. Правовая природа предприятия – имущественого комплекса в праве России, // Хозяйство и право, 2003. №7.

75. ГРИБАНОВ, А. *Понятия предприятия в российском гражданском праве*, // Хозяйство и право, 2003. №5, с.62-70.

76. ЕЛИСЕЕВ, И. Б. Гражданское право, Учебник, под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого, Москва, 1997, с. 102.103.

77. КАДЫШЕВ, О.В. Унификация и гармонизация норм международного частного права в отношений определения государственной принадлежности иностранных юридических лиц// Вестник Московского Университета, Серия 11, Право, 2002, №.3.

78. КАШАНИНА, Т.К. *Корпоративное право*, Норма, Москва, 1999.

79. КИБАК, Г., КИРИАК, А. *Гражданское право*, *Краткий курс лекций*, Законодательство, Cardidactica, Chişinău, 1998, с.292.

80. КОЗЛОВА, Е. *Предприятия как объект и субъект права*, // Российская юстиция, 2002, № 8, с.18-19. Козлова Н.В. *Проблемы частного права,* Вестник Московского Университета, Серия Право, 2002, №.5, с.32-57

81. КУЛАГИН, М.И. *Избранные труды*, Издательство Статус, Москва, 1997.

82. КАМИНКА, А..И. *Акционерные компании.* СПб.Том.1, 1902.

83. Комментарий гражданскому кодексу, Брагинский М. Юридические лица, // Хозяйство и право, 1998, №.3.

84. ЛАПТЕВ, В.В. Предпринимательское право: понятие и субъекты, Москва, 1997.

85. ЛАПТЕВ, В.В. *Акционерное право,* Москва, "Контракт", 1999.

86. ЛОМАХИН, Д.В. *Понятие и признаки акционерного общества*// Вестник Московского Университета, Сер. 11, Право, 2002, №.2.

87. МАРТЕМЬЯНОВ, В. С. *Хозяйственное право*, V. – I,II, , Москва, 1994.

88. МЕЙЕР, Д.И. Русское гражданское право, Часть 1, Москва, Статут, 1997.

89. МАМАЙ, В. Договор о совместной деятельеости – исходная основа формирования состава учредителей // Хозяйство и право, 1997, №.7, р.136-140.

90. Основы немецкого торгового и хозяйственного права, Издательство ВЕСК, Москва, 1994.

91. Основные институты гражданского права зарубежных стран, Сравнительно-правовое исследование, Глава 4 – Полные и коммандитные товарищества в зарубежных стран, Под ред. Залесского В.В., НОРМА, Москва, 1999, с.644.

92. ПОПОНДУПУЛО, В.Ф., ЯКОВЛЕВА, В.Ф. *Коммерческое право*, Издательство С-Петербурского университета, Санкт-Петербург, Том I-II, 1997;

93. РОЗЕНБЕРГ, В.В. Фирма. *Догматический очерк*. – СПб., 1914.

94. СТЕПАНОВ, Д.П. *Правовая природа устава юридического лица*// Хозяйство и право, 2000, №6.

95. СТЕПАНОВ, Д.П. *Особенности договора учредителей о создании общества* // Хозяйство и право, 2000, №2.

96. СЕРГЕЕВ, А.П. *Гражданское право*, Том.3, Издательство Проспект, Москва, 1998.

97. СУХАНОВ, Е. Проблемы развития законодательство о коммерческих организациях. // Хозяйство и право, 2002, nr.5

98. СЫРОЕДОВА, О.Н. Проблемы юридической личности в законодательстве США // Правоведение, 1992, №r.4.

99. ТАРАСОВ, И.Т. *Учение об акционерных компаниях,* Издательство Университетской типографии, Киев, 1878, переиздана в Москве, 2000.

100. *Предпринимательское (хозяйственное) право*, Том.1, Под ред. В.В. Лаптева, Москва, Юристь, 1999;

101. МОГИЛЕВСКИЙ, С.Д. *Акционерное общество*, Москва, 1999.

102. ФУНК, Я., МИХАЛЧЕНКО, В.А., ХВАЛЕЙ, В.В. *Акционерное право, история и теория*, Минск, 1999;

103. ТИХОМИРОВ, М. И. Комментарий к федеральному Закону об акционерных обществах, под ред. Москва, 1996.

104. ТИХОМИРОВ, М. И. Общество с ограниченной ответственностью, органы и структура управления, Москва, 1998.

105. ТОРКАНОВСКИЙ, Е. *Исполнительный орган акционерного общества*// Хозяйство и право, 1997, №7, с.31-40

106. ЦЕПОВ, Г. *Договор или обязательство?*// Журнал для акционеров, 1999, №1.

107. ШЕРШЕНЕВИЧ, Г. Ф. *Учебник торгового права (по издании)* 1914г., - Фирма „Спарк", Москва, 1994.

108. ЭННЕКЦЕРУП, Л. *Курс Германского права*. Т.1. Полутом 1. Введение и общая часть. – М. Издательство иностранной литературы, 1949.

109. ЖАМЕN С., ЛАКУР Л., Торговое право, Moscova, 1993.

Cuprins

Capitolul I
SOCIETĂŢILE DE PERSOANE

1.1. Dispoziţii generale..... 1
1.2. Societatea în nume colectiv 2
1.3. Societatea în comandită..... 20

Capitolul II
SOCIETATEA CU RĂSPUNDERE LIMITATĂ

2.1. Noţiunea de societatea cu răspundere limitată.....34
2.2. Constituirea societăţii cu răspundere limitată.....35
2.3. Organizarea şi funcţionarea societăţii cu răspundere limitată 40
2.4. Încetarea societăţii cu răspundere limitată 56

Capitolul III
SOCIETATEA PE ACŢIUNI

3.1. Noţiunea societăţii pe acţiuni. Apariţia şi importanţa societăţii.....58
3.2. Constituirea societăţii pe acţiuni.....62
3.3. Funcţionarea societăţii pe acţiuni.....75
3.4. Patrimoniul societăţii pe acţiuni.....118
3.5. Valorile mobiliare ale societăţii pe acţiuni.....140
3.6. Tranzacţiile societăţii cu propriile valori mobiliare.....155
3.7. Tranzacţiile de proporţii 160
3.8. Tranzacţiile cu conflict de interes.....169
3.9. Dezvăluirea informaţiei 171
3.10. Încetarea activităţii societăţii pe acţiuni.....172

Capitolul IV
SOCIETĂŢILE COOPERATISTE

4.1. Dispoziţii generale.....174
4.2. Cooperativa de întreprinzător 177
4.3. Cooperativa de producţie.....205

Capitolul V
ÎNTREPRINDERILE CU CAPITAL PUBLIC

5.1. Dispoziţii generale.....231
5.2. Întreprindere a stat.....232
5.3. Întreprinderea municipală.....241

Capitolul VI
STRUCTURI ENDOGENE ALE PERSOANEI JURIDICE

6.1. Dispoziţii generale.....246
6.2. Filiala.....247
6.3. Reprezentanţa (agenţia) 253
6.4. Societatea (persoana juridică) filială.....256

Capitolul VII
SISTEME SOCIETARE. UNIUNI DE PERSOANE JURIDICE, CONCERNELE, GRUPURILE FINANCIAR-INDUSTRIALE

7.1. Dispoziţii generale.....258
7.2. Uniunea de persoane juridice – organizaţie necomercială 260
7.3. Uniunea cooperativelor de întreprinzător.....268
7.4. Concernul 271
7.5. Grupa financiar-industrială.....277
7.6. Holdingul.....281
7.7. Alte sisteme societare 283

Capitolul VIII
REGLEMENTAREA JURIDICĂ A INVESTIŢIILOR, A MICILOR AFACERI ŞI A ACTIVITĂŢII DE ÎNTREPRINZĂTOR ÎN ZONELE ECONOMICE LIBERE

8.1. Reglementarea juridică a investiţiilor 285
8.2. Reglementarea juridică a micilor afaceri.....298
8.3. Reglementarea juridică a activităţii de întreprinzător în zonele libere.....306

Capitolul IX
PARTICULARITĂŢILE STATUTULUI JURIDIC ŞI ALE ACTIVITĂŢII BĂNCILE, BURSELOR ŞI FONDURILOR DE INVESTIŢII

9.1. Particularităţile statutului juridic al băncilor comerciale.....315
9.2. Particularităţile statutului juridic şi ale activităţii burselor.....333
9.3. Particularităţile statutului juridic şi ale activităţii fondului de investiţii.....353

Anexe:
Programa de studiu la dreptul afacerilor (comercial).....367
Curriculum la dreptul afacerilor (comercial) 391